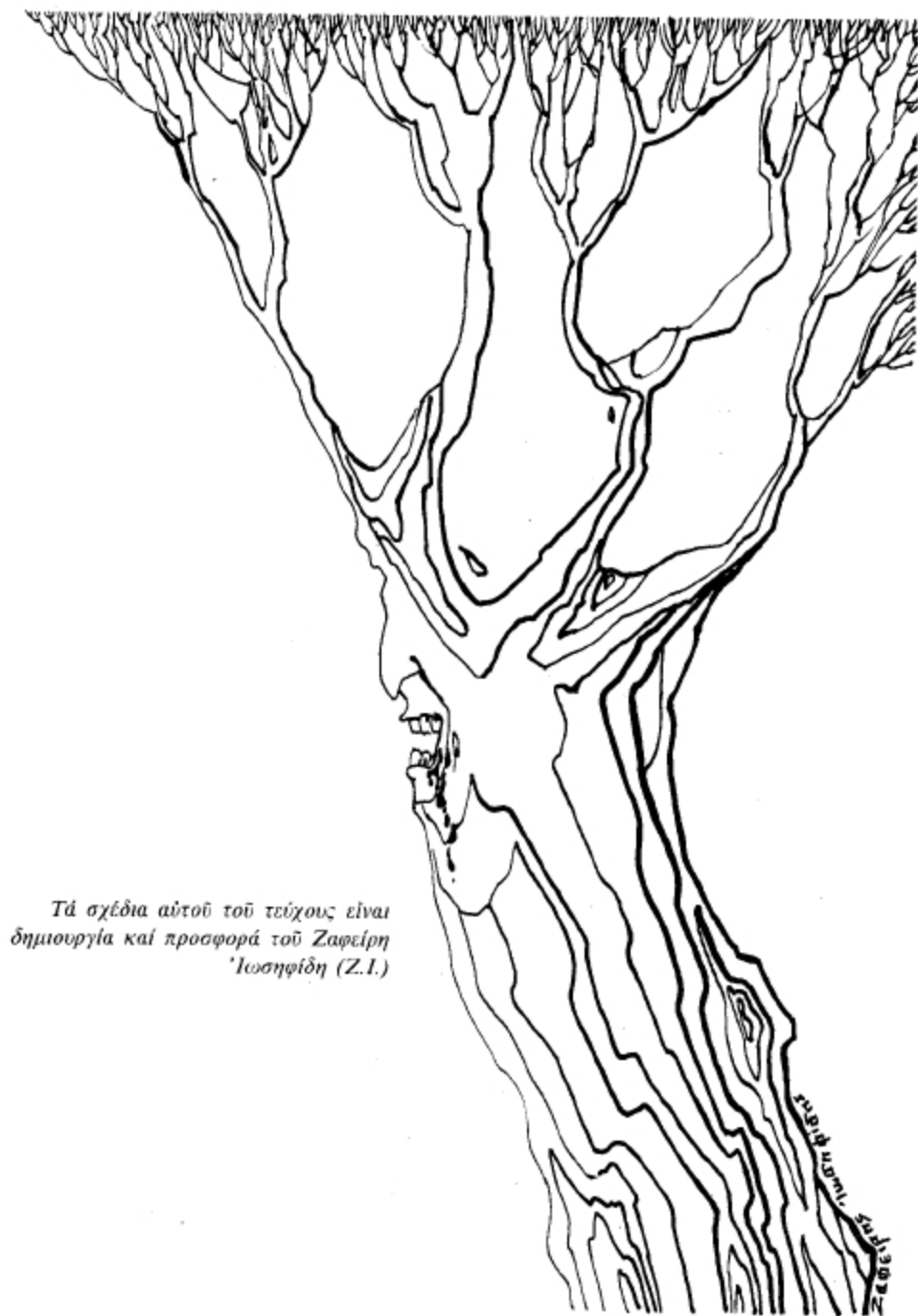

συμπτωμα

5

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ '82

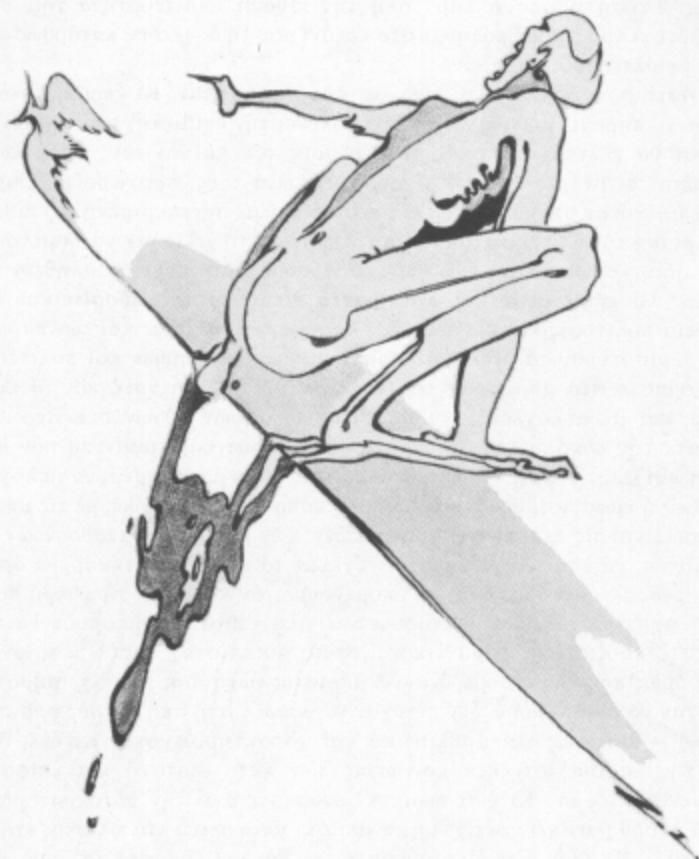
Τά σχέδια αὐτοῦ τοῦ τεύχους εἶναι
δημιουργία καί προσφορά τοῦ Ζαφείρη
Ἰωσηφίδη (Ζ.Ι.)

- Τό ΣΥΜΠΤΩΜΑ γράφεται καί ἐκδίδεται συλλογικά
- Ταχυδρομική διεύθυνση: Τ.Θ. 2419, Ἀθήνα 201
- Ὑπεύθυνος: Νίκος Εὐδάκης, τηλ. 5147155
- Φωτοστοιχειοθεσία - ἀναπαραγωγές φίλμς: ΘΥΜΕΛΗ ΕΠΕ, Μαυρομι-
χάλη 5, τηλ. 3607822
- Ἐκτύπωση OFFSET: GRAPHOPRINT Ε.Π.Ε., Χαρ. Τρικούπη 107
- Στόκ παλιῶν καί νέων τευχῶν: Ἐλεύθερος Τύπος, Ζωοδόχου Πηγῆς 17,
τηλ. 3639980

συμπτώμα

No 5, καλοκαίρι '82

Τά προηγούμενα τεύχη διαπράχθηκαν από την ΟΜΑΔΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ. Τό ΣΥΜΠΤΩΜΑ/5 από τίς τρείς αυτές ιδιότητες διασώζει, πιθανώς, μόνο την τέταρτη: την επιθυμία για αυτονομία. Καί πλαστουργοί του όσοι απόμειναν κι όσοι συναπαντήθηκαν μ' αυτούς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αντί προλόγου ■ Όξυνση ■ Για τό γυναικειό λόγο (στούς διαδρόμους της σιωπής) ■ Σημείωμα για την Κύπρο ■ Μέ άφορμή την 25η Μαρτίου ■ ΣΗΜΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΩΝ ■ Μικρό σημείωμα για τά ναρκωτικά ■ Φόρος ■ Έρημος χώρος ■ Έ κάθοδος τών αυτονόμων ■ Οί διαλεκτικές τών ήλιθίων ■ Ό Άθλος τών Άθλίων ■ Περί της βίαιης άλλαγής καί της έναλλαγής της βίας ■ Για μιά τέχνη μέ ήθος ■ Αντιμανιφέστο για την κυπριακή λογοτεχνία ■ ...Είναι ό,τι του επιτρέπεται νά γίνει (ρόκ-εν-ρόλ) ■ Τυφλά διαστήματα ■ Robot-city ■ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ.

Τὴν πλήρη τάξη διόλου δέν ἔθιγε ἡ ἀταξία τοῦ συμπτώματος

Δέν εἶναι μόνον ἡ σεμνότητα πού ἀποσπᾷ τὰ λόγια τοῦ Τάκη Παπατσώνη γιά νά τά ἐπιθέσει στίς ἀράδες πού ἀκολουθοῦν. Ὅ,τι τὰ νομιμοποιεῖ ὡς ἀποτίμηση εἶναι ἡ γεύση τῆς καθημερινότητάς μας, τῆς αὐτονομίας ὡς καθημερινῆς ἐνστασης καί ὡς πολιτικῆς πρότασης. Γεύση ἡ ὁποία, παρ' ὅλη τὴν πιθανή ἰδιαιτερότητά της, οὔτε τίς «μάζες» ἐρέθισε οὔτε κι ἐμᾶς, πού βράζουμε στό καζάνι πού τὴ δουλεῦει, κατόρθωσε νά μᾶς γλιτώσει ἀπό τόν ἐφιάλτη τοῦ Καμπρόν.

Τό γιατί, τό πῶς δέν εἶναι εὐκόλα —οὐδέποτε ἦταν. Κι ἐπειδὴ εἶναι τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου νά παράγει μύθους γιά νά διευκολύνει τὴν ἐπιβίωσή του, κι ἐπειδὴ στή φύση του πάλι εἶναι νά πελεκάει διαρκῶς τούς μύθους του καί νά τούς ἀποψιλώνει γιά νά μὴν ἀποκοιμῆται ἀνονεῖρευτος στή σίγουρη ἀγκαλιά τους, προχωροῦμε ἐπιμένοντας.

Νά ἐπιμένουμε στήν ἐκδοχή ἑνός περιοδικοῦ μέ συγκεκριμένη καί πιθανῶς ὀριακή τὴν κυκλοφοριακή του ἀπήχηση (μέ τό ζόρι ξεπερνᾶμε τὴ χιλιάδα) νά ἐπιμένουμε στήν ἐκδοχή του ἐνῶ οὔτε «συνθήματα ζύμωσης» παράγουμε οὔτε καί τὴν ἀλήθεια πειστήκαμε πῶς κατέχουμε· νά ἐπιμένουμε καί στό γραπτό δικαίωμα τοῦ προσωπικοῦ λόγου καί στήν προσπάθεια πολιτικῆς καί κοινωνικῆς ἐκφορᾶς τῆς μιζέριας καί τῶν παραπόνων μας ὅταν δέν μᾶς περισσεύουν τὰ διπλώματα οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν καί πολιτειολογίας κι ὅταν ἀντιστεκόμαστε στό μπουκάμα τῶν σελίδων μέ τούς στίχους πού οἱ περισσότεροί μας γράφουμε καί μέ ἀπλόχερες ἀναδημοσιεύσεις σοφῶν λόγων σοφότερων εἰδημόνων· νά ἀρνιόμαστε τὴν εὐκολὴ καί αὐτονόητα «ἐπαναστατικὴ» ἐμφάνιση πού ὑποδύεται ἀντερ-γκράουντ καί φρίκ φόρμες· νά ἐπιμένουμε ὅταν γύρω μας εὐημεροῦν τὰ λογοτεχνικά ἐντυπα τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνιση δέν προδίδει πολὺ κόπο καί πολὺ πάθος μέ τίς μπόλικες βιαστικές μεταφράσεις καί τίς περισσότερες ἀναδείξεις τῶν μελῶν ἢ συμπαθούντων τοῦ κυκλώματος ἑνός ἐκάστου· νά ἐπιμένουμε ὅταν δέν ἔχουμε τό προκατασκευασμένο ὄραμά μας οὔτε τὴ σίγουρη, δεδουλευμένη μέθοδο· νά ὑπομένουμε τόν κόπο καί τὴ φθορά πού συνεπιφέρει ἡ ὀριστικὴ σχιζοφρένεια τοῦ διανοομένου· ὅλα τούτα πού μπορούν νά μᾶς κατατάξουν; Στούς ὑστερικούς; στούς ρομαντικούς; στούς οὐτοπιστές; στούς μεσσιανίσκους; Ἴσως—

Ἔλα ὁμως πού ἐπιμένουμε. Κι ἐνῶ μάλιστα, τώρα πιά, τὰ ἐπιχειρήματα ξαστοχῆσαν, δέν πέτυχαν νά συνεπάρουν, δέν πέτυχαν νά φέρουν στή σκηνὴ τούς φοβισμένους ἀπειρους γραφιάδες —ἀπειρους καί ἀριθμητικά καί χαρακτηρολογικά. Κι ἐνῶ ὁσμιζόμαστε τὴν ἔλευση τῆς «σοσιαλιστικῆς» κοινωνίας τῶν κατὰ διαταγὴ καί ἐπιφοίτηση ἀδρανῶν-εὐτυχισμένων-ἀτόμων. Κι ἐνῶ περικυκλωνόμαστε ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορία τῶν καρτεσιανικότητας ἀνορθολογικῶν φετίχ· μηχανάκια κι ἀκουστικά καί φλίπερς καί χασίσι καί ρόκ-ἐν-ρόλ καί... Κι ἐνῶ δέν δικαιούμεστε νά βαυκαλιζόμαστε μέ τὴν ψευδὴ ρώμη τῶν κινήματων κοινωνικῆς κριτικῆς (φυλακισμένοι, οἰκολόγοι, καταληψίες, φεμινιστές...) τὴ στιγμή πού νιώθουμε πῶς ἀποτελοῦν μᾶλλον διαφορετικὲς φόρμες πολίτευσης τῶν ἰδίων, περίπου, εὐάριθμων ἀνθρώπων, διαφορετικὲς ἐκδηλώσεις τῶν ἰδίων ἰδεολογημάτων.

Λοιπόν, «ἢ θά ἐξακολουθήσουμε νά γονατίζουμε σάν αὐτό τό δραπέτη ἢ θά ὑψώσουμε ἄλλον πύργο ἀτίθασο ἀπέναντί τους».

Ένας άλλος πρόλογος

Ωραία... και τώρα ας μιλήσουμε χωρίς μιὰ ούρα κροκοδείλου μέσα στο λαιμό γιὰ νὰ συνεννοηθοῦμε δηλαδή. Καί ἤδη ὅλοι ἐσεῖς μέ τὰ πρησμένα σηκώτῃ τὸ μυριστήκατε σωστά πὺς αὐτὲς οἱ ἀράδες ἔχουν ψωμί: ἔδω βγαίνουνε στὴ φόρα τὰ ἄπλυτα τοῦ **Συμπτόματος** —καὶ ἀκόμα καλύτερα τῆς **Ὁμάδας**— (εὐτυχῶς, τὸ νιώθω ἀπόλυτα καθὼς... κ.λπ.). Βέβαια, μιὰ εὐθὺς ἐξαρχῆς διαφορητικὴ τοποθέτηση δὲν εἶναι κατὰ νῦν γιὰ τὴν ὅλη ὑπόθεση «**Ὁμάδα**»: σὲ συνειδησιακὰ ἀμφιθέατρα τῆς **Ὁδοντιατρικῆς** πολλές φορές μιλοῦσαν δυὸ καὶ τρεῖς καὶ περισσότεροι λέγοντας ὁ καθένας τὰ δικά του· αὐτὸ σημαίνει πὺς μετὰ ἀπὸ πολὺπρες συσκέψεις, διαβουλεύσεις, παρασκηνιακὲς πιέσεις, δωροδοκίες, ἐκβιασμούς, ἱντριγκες, δολοφονίες δὲν γινόταν κατορθωτὸ νὰ κατέβει ἡ **Ὁμάδα** μέ μιὰ καὶ μόνη συγκροτημένη ἀποψη.

Τὴ νόημα ἔχει τώρα αὐτὸ —κι ἀκόμη εἰδικότερα ἓνας δεῦτερος πρόλογος ποὺ φτύνει τὸν πρῶτο· γιατί ὅταν γράφονται τέτοια ἄρθρα στὸν **Πολίτη** ἔμένα μοῦ τὴ δίνει γιὰ μιὰ ἐβδομάδα. Δηλαδή, γιὰ νὰ φτάσουμε μιὰ ὥρα ἀργότερα ἐκεῖ ποὺ θὰ φτάσουμε, τί πετιχάμε ἢ τί πετιχάινουμε μέ τὸ νὰ διατηροῦμε αὐτὰ τὰ, κατὰ τὰ ἄλλα φετιχιστικὰ σχήματα, **Ὁμάδα**. Περιοδικὸ καὶ στάμπα ἔννοεῖται ὅτι τὸ **κέρδος** δὲ θὰ ἐξισωθεῖ μέ τὸν μονεταρισμὸ γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ μυθολογία γιὰ τίς ὑποθετικὲς τύψεις μας ποὺ γλείφουμε, προσωπικὰ μοῦ δίνει στὰ νεύρα δὲν ἔχω τύψεις· μόνο stress.

Εἶναι ἀλήθεια πὺς δὲ μπορέσαμε νὰ ἐξορίσουμε ἀπὸ ἀνάμεσά μας ὅλα τὰ γνωστὰ ἀνθρώπινα πάθη· κι ἂν ἐξορίζαμε ἓνα ὑπέδαφος σάν ἐλάχιστη βάση **συνεννόησης**, κι αὐτὸ συζητιέται... σὲ τελευταία ἀνάλυση ὁ καθένας ἀκολούθησε πιστὰ τὴν προσωπικὴ του ἀνέλιξη μένοντας πάντα μαρξιστὴς ἢ αὐτονομὲ (γιὰ φαντάσου) κι ὁ ἄλλος δὲν-ξέρω-γώ-τί τραγουδοποιός. Μπορούσαμε βέβαια, ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ, νὰ ρουφῶμε, ὅπως οἱ κνίτες, ὅλο ἐκεῖνο τὸ θρεπτικὸ μέλι ποὺ ρέει ἄφθονο ἀπὸ τοὺς γλομπους, τοὺς τοίχους καὶ τὰ σώματά μας ὅταν τὸ βαρόμετρο δείχνει ἐπαναστατικούς καιροὺς —θρεπτικὸ ἢ μαλακιντικὸ, αὐτὸ συζητιέται.

Ἐ λοιπόν, αὐτὸ ποὺ καταφέραμε ἦταν νὰ μείνουμε σάν νεοὶ ἢ πολιτικά ἄτομα ἢ φοιτητὲς ἢ ἐλευθεροὶ ἄνθρωποι κοντὰ ὁ ἓνας μέ τὸν ἄλλο —καὶ δὲ μιλάω γιὰ τὴν κατὰ τὰ ἄλλα μεγαλειώδη συντηξὴ τῶν ἀδελφῶν ψυχῶν: αὐτὸ ἀποτελεῖ **πολιτικὴ πρόταση**· κατὰ τὰ γνωστὰ μιὰ διαφωνία μ' ἓναν ἄλλο ἄνθρωπο, ὅσο κι ἂν φαίνεται νὰ καταλῇ γιὰ σὲ πολιτικὸ ὑπέδαφος, παίρνει ἐντελῶς διαφορετικὸ νόημα ὅταν πραγματικὰ νοιάζεσαι γι' αὐτὸν τὸν ἄλλον· αὐτὸ καὶ εὐκόλα κατανοητὸ μπορεῖ νὰ γίνει καὶ πολυποικίλες προεκτάσεις μπορεῖ ν' ἀναπτύξει (τοῦτο πάλι τί σημαίνει: ὅτι **δυνητικά** ἐπαναστατικοὶ χώροι, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ περισσότερα ἀπὸ δέκα ἄτομα, ποὺ δὲν βρίσκονται καὶ μαζί κάθε μέρα, δὲν εἶναι πολιτικὴ πρόταση;) Δὲν ξέρω. Αὐτὸ ποὺ ξέρω εἶναι πὺς ἀπὸ ἀνημνευτὸ ἀμφισβητήθηκε ἡ θεσμικὴ τῆς κομματικῆς ὀρισμένης πολιτικῆς πράξης, πρόσφατα ἀμφισβητήθηκε ἡ ἀποτελεσματικότητά τῆς αὐτόνομης **μαζικῆς** κίνησης ἐξω ἀπὸ τὸ καθορισμένο κανάλι κάποιου συγκεκριμένου αἰτήματος. Ἴσως εἶναι καιρὸς νὰ κριθεῖ σάν θεσμός καὶ τακτικὴ ἀκόμα κι αὐτὸ ποὺ βρίσκεται σὲ ἰδεατὴ κατάσταση: τὸ **Αὐτόνομο Μαζικὸ Κίνημα** —ἐπιμένω πάλι, ὄχι σὲ στιλ παυλοβιανοῦ ἀντανεκλαστικοῦ...

Δὲν προσπαθῶ νὰ εἰσάξω θεολογικοὺς ὅρους στὴ σύγχρονη πολιτικὴ μνήμη καὶ θεώρηση. Ἀπλὰ συνειδητοποιῶ πὺς οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι (ὅπως καὶ πάντα ἦταν). Οἱ ἄνθρωποι καμιά φορὰ δὲ θὰ συμφωνοῦν παντοῦ· καὶ στὴν ὁποιοδήποτε οὐτοπικὴ κοινωνία θὰ διαπράττονται ἐγκλήματα ἀγάπης, μόνο ποὺ δὲ θὰ ὑπάρχει μιὰ **Ἀπογευματινὴ**. Πρέπει νὰ μάθουμε νὰ λογαριάζουμε τὸ κέρδος ἄλλιῶς.

Ἡ ὀξυνση καί πῶς νά τήν ἐπιτύχετε σέ 7 ἀπλά μαθήματα

(Ἐπίγραμμα ἀπό τό πρὸς ἑκδόσιν «Ἐγχειρίδιον τοῦ καλοῦ αὐτόνομου»)

Ἡ ὀξυνση καθὼς καί τό μητρικό της ρῆμα, ὀξύνω, εἶναι δύο λέξεις πού θά λέγαμε ὅτι ἀποτελοῦν τήν πεμπτουσία τῶν αὐτόνομων σήμερα. Ἡ λιγοστή πείρα καί ἡ ἄλλειψη τριβῆς μέ τά «κοινά» τοῦ λεγόμενου «χώρου», δέν μᾶς ἐπιτρέπουν τήν πλήρη ἐμβάθυνση στό νόημα τῆς λέξης. Παρ' ὅλα αὐτά θά ἀποτολμήσουμε μία ἐρευνα πάνω σ' αὐτό πού γινε τό εὐ-αγγέλιο τοῦ κάθε αὐτόνομου.

Θά θέλαμε νά εὐχαριστήσουμε ἐκ τῶν προτέρων ὅλους ὅσους μᾶς βοήθησαν στό δύσκολο ἔργο μας:

- Λεξικό Π. Δημητράκου
- Τροχέιον Μ. Καρύδη (εἰδικό στήν ὀξυνση ἀντικειμένων ὅπως μαχαίρια, ψαλίδια κ.λπ.)
- Βιβλίο Φυτολογίας Α' Γυμνασίου (πολύ χρήσιμο στή διαλεύκανση τῶν ὀρων ὀξινον καί ὀξίνα)

Ἡ βοήθεια ὅλων τῶν ἀνωτέρω στή συρραφή τοῦ ἀρθρου ἦταν πολύτιμη γιατί μέ τή βοήθειά τους καταφέραμε νά δώσουμε στό ἄρθρο μιά μορφή ἐπιστημονική, ἀνάλογη τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀναγνωστῶν μας.

Θά θέλαμε λοιπόν νά χωρίσουμε τή μελέτη σέ δύο σκέλη, γλωσσολογικό καί ἐννοιολογικό. Στό πρῶτο μέρος θά κάνουμε μιά γλωσσολογική ἀνάλυση τοῦ ρήματος ὀξύνω καί στό δεύτερο θά ἀποτολμήσουμε μία σέ βάθος ἀνάλυση τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος, ἱστορικά, ἐννοιολογικά καί μελλοντολογικά.

Ὀξύνω: καθιστῶ κάτι ὀξύ, κοπτερό καί αἰχμηρό.

Μεταφορικά: ἐξοργίζω, ἐρεθίζω.

Στό πλαίσιο τῆς ἐρμηνείας τῆς λέξης πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ ὅτι δέν ὑφίσταται σχέση μεταξὺ τοῦ ἀόριστου τοῦ ὀξύνω, πού ἀκούγεται ὦξυνα (ἐγώ) καί τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀξινον, πού ἀκούγεται ὀξίνα (τά). Ἡ ὁποιαδήποτε σχέση, πού πιθανόν νά προκύψει, εἶναι προβολατορική ἐνέργεια ρεφορμιστῶν, πού προσπαθοῦν μέ οἰονδήποτε τρόπο νά

διακωμωδήσουν τό πραγματικό ἐπαναστατικό κίνημα πού ἐδῶ καί τώρα ἐκφράζεται μόνο ἀπό τό «χώρο». Ξέροντας λοιπόν ὅτι οἱ τοῦ «χώρου» ἔχουν ἰδιαίτερη εὐαίσθησία στή διαστρέβλωση λέξεων ἢ φράσεων, οἱ ρεφορμιστές χρησιμοποιοῦν τόν τρόπο αὐτόν γιά νά ἐπέμβουν καταλυτικά στόν ψυχισμό τῶν αὐτόνομων. Γιά τή λύση λοιπόν ὅλων τῶν προβλημάτων, πού εἶναι δυνατόν νά γεννηθοῦν ἀπό αὐτή τή διαστρέβλωση τῶν ὀρων, κάθε γνήσιος αὐτόνομος πρέπει νά γνωρίζει τήν ἐννοιολογική διαφορά τῶν δύο λέξεων, ἀν καί ὅπως προαναφέραμε εἶναι ὁμόηχος.

Ἔχουμε λοιπόν:

ὦξυνα: κατὰ τό παρελθόν ὀξυνσις τοῦ ἀντικειμένου μετά ἀπό παρέμβαση τοῦ ὑποκειμένου.

ὀξίνα: αὐτά πού ἔχουν τή γεύση τοῦ ξυδίου, ξινά. Ἐξοῦ καί ἡ γνωστή φράση «ἀρέσκεται τὰ ὀξίνα».

Τώρα, ὅσον ἀφορᾷ τήν παραγωγή τῆς λέξης, ὑπάρχουν δύο ἐκδοχές. Μία περισσότερο ἐπιστημονική –ἐνδείκνυται νά γίνεῖ γνωστή– σέ ὅλους τοὺς αὐτόνομους κύκλους– καί μία περισσότερο ἐκλαϊκευμένη. Ἡ πρώτη ἀποψη εἶναι αὐτή τοῦ Ὀξύμωρου τοῦ Κολοφωνίου, γνωστοῦ αὐτόνομου διανοομένου τοῦ 9ου π.Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει ὅτι ἡ λέξη παράγεται ἀπό τήν κλητική προσφώνηση ὦ καί τό ξεῖν, πού σημαίνει, ὅπως εἶναι γνωστό, ὦ ξένε (βλ. ὦ ξεῖν ἀγγέλειν Λακεδαιμονίους). Τώρα πῶς συνδέονται τό ξεῖν μέ τήν ὀξυνση, αὐτό δέν τό γνωρίζουμε, ἀλλωστε ἀφοῦ τό γνωρίζαν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, ἐμᾶς δέν μᾶς πέφτει λόγος.

Ἡ δεύτερη ἀποψη μᾶς ἐρχεται πάλι ἀπό τήν ἀρχαιότητα καί δέν εἶναι γνωστό ποιός τήν διατύπωσε. Θεωρεῖται ἀπλοϊκή ὡς ἐξήγηση καί γι' αὐτό θά ἦταν καλὸ νά μὴ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τά άτομα τοῦ «χώρου». Ἀς τήν ξεράουμε

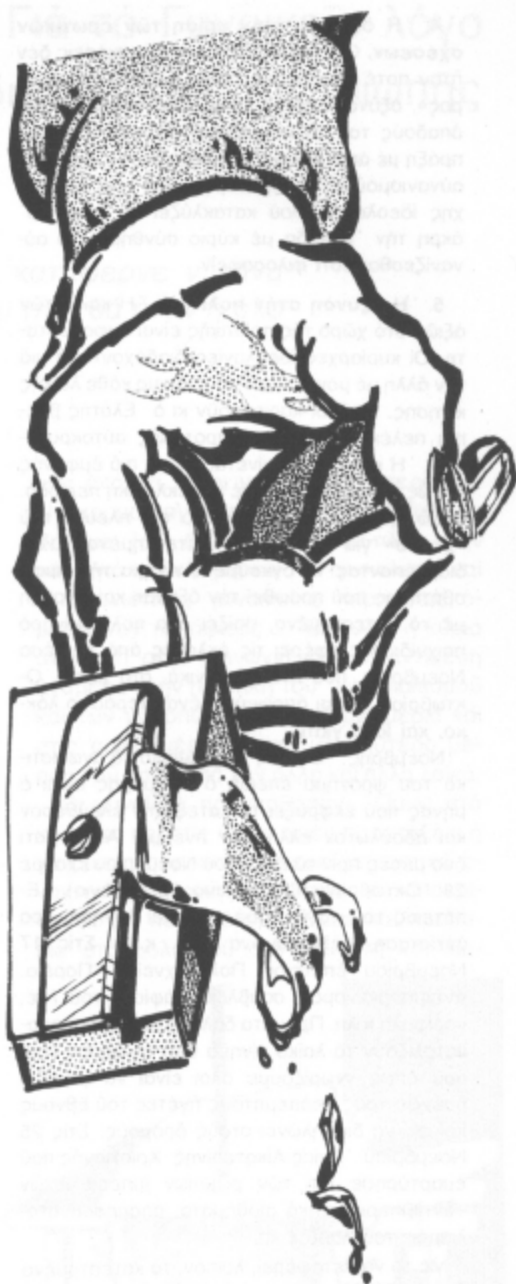
μόνο και μόνο για καθαρά ιστορικούς λόγους. Λέει λοιπόν η δεύτερη άποψη ότι το ό-ξύνω προέρχεται από τον συγκερασμό δύο λέξεων του έπιφωνήματος ό, που έκστομίζει όποιος έλθει σε βίαιη έπαφή με κάποιο όξύ αντίκειμε- νο, και του ρήματος ξύνω, που ύποδηλώνει τον κνησμό που ακολουθεί μετά την έπαφή του άτόμου με τό όξύ αντίκειμενο.

Σήμερα, λοιπόν, η έννοια αυτή έχει πάρει μία νέα διάσταση, καθώς έχει εισχωρήσει στην πολιτική ως παράγοντας διαμόρφωσης της πρα- κτικής μιάς συγκεκριμένης πολιτικής παράτα- ξης. 'Η εύνοια της θεάς τύχης σε τούτη τη συγκυρία χτύπησε την πόρτα του «χώρου». Σ' αυτόν «έλαχε ό κλήρος» να όξύνει τις κρίσεις. Καί άπ' ό,τι φαίνεται τό έπιτυγχάνει. 'Η όξυνση σε όλα τά έπίπεδα.

1. 'Η όξυνση στη γλώσσα, ή όποια γίνεται ακατάληπτη για τον πολύ κόσμο -χαρακτηρι- στικά στά κείμενα που εκφράζουν απόψεις του «χώρου». Με τον τρόπο αυτό όξύνεται ή ήδη ύπάρχουσα κρίση στην παιδεία. 'Ο πολός κό- σμος, μίν κατανώνοντας τά κείμενα του «χώ- ρου», άνακαλύπτει τή γλωσσική του άνεπάρ- κεια, βρίσκει τήν αίτία της, που όπως όλοι γνωρίζουμε είναι οι κυβερνήσεις της δεξιός, άνακαλύπτει μέσω αυτού τή ματαιότητα των έγκοσμών και άποφασίζει με πλήρη στροφή 179,4° να ψηφίσει ΠΑΣΟΚ, έδραιώνοντας έτσι τό όραμα της άλλαγής κι αφήνοντας ήσυχο τό «χώρο» στους γλωσσικούς του παροξυσμούς.

2. 'Η όξυνση στο βλέμμα. Χαρακτηριστικό «στό πρόσωπο του αυτόνομου τό όξύ και καυστι- κό βλέμμα, που έπιτυγχάνεται με κάμψη της κεφαλής κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να σχηματι- ζει όξεία γωνία με τό όβελιαίο έπίπεδο του κορμού. Παρ' ότι όμως ή όξυνση εδώ έχει σχέση μόνο με τήν όξεία γωνία κάμψεως της κεφαλής, δίνει στον αυτόνομο αυτό τό κάτι άλλο που τον κάνει να ξεχωρίζει. Τό περίφημο βλέμμα «μπλαζέ» (βλ. be cool) χαρακτηρίζει καίρια τον άνθρωπο που στοχάζεται, που στο- χεύει και έπιτυγχάνει.

3. 'Η όξυνση στην κρίση της μουσικής. 'Ως γνωστόν, ή έλληνική μουσική τά τελευταία χρόνια είναι αντίγραφο της εύρωπαϊκής τοιαύ- της. 'Ο «χώρος» έχοντας ένστερνισθεί τό βαθύτερο νόημα της όξυνσης, όξύνει τήν κρίση της έλληνικής μουσικής κάνοντας στροφή προς τά καλά παλιά ρεμπέτικα. 'Η όξυνση έπιτυγχά- νει τό σκοπό της. 'Η έλληνική μουσική βρίσκει τό δρόμο της. 'Ο Γιάννης Πάριος παίρνει πλατινένιο δίσκο και αύξάνεται κατά 80% ή εισαγωγή ξένων δίσκων στην 'Ελλάδα.

4. 'Η δξυνση στὴν κρίση τῶν ἑρωτικῶν σχέσεων. Οἱ ἐλεύθερες ἑρωτικές σχέσεις δὲν ἦταν ποτὲ ἐλεύθερες στὴν Ἑλλάδα. Ὁ «χώρος», δξύνοντας τὴν κρίση, ἀπαγορεύει στοὺς ὁπαδούς του τὴ συμμετοχὴ σὲ κάθε ἑρωτικὴ πράξη μὲ ἀποτέλεσμα τὴν αὐξηση τοῦ νεανικοῦ αὐνανισμοῦ καὶ τὴ δημιουργία μιᾶς νέας κυρίαρχης ἰδεολογίας πού κατακλύζει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὴν Ἑλλάδα μὲ κύριο σύνθημα: Τὸ αὐνανίζεσθαι ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

5. 'Η δξυνση στὴν πολιτικὴ. Ἡ κρίση τῶν ἀξιών στὸ χώρο τῆς πολιτικῆς εἶναι ἐμφανέστατη. Οἱ κυρίαρχες ἰδεολογίες διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη μὲ μόνο σκοπὸ τὸ σπάσιμο κάθε λαϊκῆς κίνησης. Φαῦλοι κυρίαρχοι κὶ ὁ Ἐλύτης βλέπει πελέκια νὰ κόβουν προτομές αὐτοκρατόρων. Ἡ κρίση αὐτὴ γίνεται ἀκόμα πιὸ ἐμφανὴς καθὼς ἡ χώρα μπαίνει σὲ προεκλογικὴ περίοδο. Ἐδῶ ἀρχίζουν οἱ νύξεις ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ «χώρου» γιὰ δξυνση. Τὸ κατεστημένο ὅμως, διαβλέποντας τὸ ὀγκούμενο κίνημα τῆς ἀμφισβήτησης πού προωθεί τὴν δξυνση καὶ τὴ ρήξη μὲ τὸ κατεστημένο, παίζει ἕνα πολὺ πονηρὸ παιχνίδι. Μεταφέρει τὶς ἐκλογές ἀπὸ τὰ μέσα Νοεμβρίου, πού ἦταν κανονικά, στὰ μέσα Ὀκτωβρίου. Ἔτσι ἀποφεύγει ἕναν τεράστιο λάκκο, καὶ ἰδοὺ γιατί:

Νοέμβρης: Ὁ λαὸς ἔχει ὑψηλὸ τὸ ἀγωνιστικὸ του φρόνημα ἐπειδὴ ὁ Νοέμβρης εἶναι ὁ μῆνας πού ἐκφράζει τὸ κατεχοχὴν ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον ἑλληνικὸν πνεῦμα. Αὐτὸ γιατί δυὸ μέρες πρὶν τὸ ἔμπα τοῦ Νοεμβρίου ἔχουμε 28 Ὀκτωβρίου (Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο). Ἐπέτειος τοῦ «ΟΧΙ», πού σημαίνει ἀρνηση, ἀρα ἀντίσταση, ρήξη, ἀγῶνα κ.λπ. κ.λπ. Στὶς 17 Νοεμβρίου ἐπέτειος Πολυτεχνείου. Πορεία, ἀντιιμπεριαλισμός, σοιβλάκια, ἀφίσεις τοῦ Τσέ, γαρίφαλα κ.λπ. Πράματα δηλαδὴ πού ἀποπροσανατολίζουν τὸ λαϊκὸ κίνημα ἀπὸ τὸ δρόμο του, πού ὅπως γνωρίζουμε ὅλοι εἶναι νὰ ψηφίζει ἡσυχῶς τοὺς θεόπεμπτους ἡγέτες τοῦ ἔθνους καὶ ὅχι νὰ διαδηλώνει στοὺς δρόμους. Στὶς 25 Νοεμβρίου: Ἁγίας Αἰκατερίνης. Χριστιανῆς πού ἐμαρτύρησε ἐπὶ τῶν ρωμαίων ἱμπεριαλιστῶν -ἀντιιμπεριαλιστικὰ αἰσθήματα, ἀποπροσανατολισμός τοῦ λαοῦ κ.λπ.

Μὲ τὸ νὰ μεταφέρει, λοιπόν, τὸ κατεστημένο τὶς ἐκλογές στὰ μέσα Ὀκτωβρίου, ἀποφεύγει τὸν ὡς ἄνω λάκκο καὶ ταυτόχρονα πιάνει τὸ κίνημα στὸν ὕπνο, γιατί ὁ Ὀκτώβρης θεωρεῖται ὁ μῆνας ἀφενὸς τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ «τὰς ἐξοχάς» καὶ ἀφετέρου τῶν ἐξετάσεων Β' περιόδου στὰ Πανεπιστήμια. Τὸ κίνημα λοιπόν, ἔχοντας τὶς σοβαρὲς ἀσχολίες τῆς προετοιμα-

σίας τῶν χειμωνιάτικων ρούχων (ντουλάπες, ναφθαλίνες κ.λπ.) καὶ τὸ διάβασμα, δὲν μπορεῖ ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος δξυνση. Ἔτσι τὸ κατεστημένο ἐπιβάλλεται γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ, ἐπιτυχᾶνεται τὴν τελευταία στιγμή ἡ δξυνση στὶς σχέσεις πολιτῆ - ἀστυνομικοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν Κυριακὴ 18 Ὀκτωβρίου οἱ ἀστυνομοὶ ἀγκαλιά μὲ τὸν λαὸ νὰ γιορτάζουν τὴν ἀλλαγὴ ἐν ἀγάπῃ καὶ στὴν πλατεία Ὀμονοίας.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ, τὸ αὐτόνομο κίνημα πού πάντα ἐπιδιώκει τὴν δξυνση βάζει στόχους βραχυπρόθεσμους ἀλλὰ κυρίως στόχους μακροπρόθεσμους.

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι: Ἡ δξυνση τῶν σχέσεων τοῦ Λ.Κ. μὲ τὴν κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ μὲ σκοπὸ τὴ φθορὰ τῆς ἐξουσίας.

Μακροπρόθεσμοι στόχοι: Ἀφοῦ ἡ ἐξουσία ἔχει φθαρεῖ ἀρκετὰ, ἐρχονται οἱ ἐκλογές '85. Τότε ὁ «χώρος» δημιουργεῖ κόμμα μὲ τὴν ἐπωνυμία Χ. ΑΥΤΟ. (Χῶρος Αὐτόνομων) καὶ προωθεί τὴν δξυνση μὲ τὸ κατεστημένο μιὰ καὶ οἱ ἔδρες πού θὰ κερδίσει θὰ μείνουν λευκές (οὕτως εἰπεῖν ἀκάλυπτες). Βάζει μάλιστα καὶ στόχο τὸ 17% μὲ σκοπὸ τὸ ἔμπα στὴν Β' κατανομή καὶ τὴν κατάκτηση 54 ἐδρῶν. Ἄν λοιπὸν τὸ ἐπιτύχει αὐτὸ ὁ «χώρος», τότε στὴν Βουλὴ τοῦ '85 θὰ ὑπάρχουν 246 βουλευτές ἀντὶ 300. Μὲ τὴ λογικὴ αὐτὴ θὰ συνεχίσει καὶ στὶς ἐπόμενες ἐκλογές, ὅποτε κατὰ τὶς ἐκλογές τοῦ 2005 θὰ κατακτήσει τὸ 99% τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, στηριζόμενο πάντα στὴ φθορὰ τῆς ἐξουσίας, στὸ ἀναπτυσσόμενο λαϊκὸ ἐπαναστατικὸ αἶσθημα καὶ στὸ γήρας τῶν πολιτικῶν. Ἔτσι θὰ κερδίσει 299 ἔδρες -πού θὰ μείνουν λευκές- καὶ μιὰ ἔδρα ὁ Ζίγδης. Ἔτσι ὁ «χώρος», προωθώντας προοδευτικὰ τὴν κρίση τῶν πολιτικῶν θεσμῶν τοῦ τόπου, θὰ κατορθώσει τὸ 2005 νὰ ρίξει τὴν ἐξουσία καὶ νὰ δημιουργήσει ἕνα αὐτόνομο, αὐτοδιοικούμενο κίνημα μὲ μόνο ἀντίπαλό του τὸν κύριο Ζίγδη, πού δηλώνει ὅμως ὅτι εἶναι κριτικὰ ὑποστηρικτῆς ἀκολουθώντας τὴν πολιτικὴ τοῦ μεγάλου κρητικοῦ πολιτικοῦ Ἑλ. Βενιζέλου.

Εἶδαμε στὸ παραπάνω ἄρθρο μιὰ φιλοσοφικὴ ἀνάλυση τῆς δξυνσης καὶ τῆς προοπτικῆς πού προσφέρει στὸ κίνημα μετὰ ἀπὸ ἐρευνα γλωσσολογικὴ, ἱστορικὴ καὶ ἐννοιολογικὴ. Περισσότερη δξυνση στὸ μέλλον καί, ἐν τῷ μεταξύ, γρηγορεῖτε, ἡγγικεν γάρ ἡ ὥρα τῆς (παρ)όξυνσης.

Νίκος Δημητράς

Γιά τό Γυναικείο λόγο ἢ στούς διαδρόμους τῆς σιωπῆς

“Αν ἡ συν-αισθηματική ἀντίληψη κατάφερνε ν’ ἀνα-
πτύξει τίς δυνατότητες τοῦ λόγου της, θά ἦταν ἡ ὁλο-
κληρωμένη ἀντίληψη.

Τό γραπτό αὐτό δέν ἐπιχειρεῖ ν’ ἀνα-
φερθεῖ στό σύνολο τοῦ Γυναικεῖου ζητή-
ματος. Τά προβλήματα πού ἀνιχνεύει ἀνα-
δύθηκαν ἀπό τή φοιτητική πραγματικότητα
καί ἀπ’ ὅ,τι αὐτή περιλαμβάνει.

Στόχος του:

■ Νά ἀντιμετωπίσει (μέ τόν τρόπο του)
τὴν ἀπάτη τοῦ κομματικοῦ λόγου γιά τό
γυναικεῖο ζήτημα

■ καί τό κυριότερο: ν’ ἀντισταθεῖ στήν
καθημερινότητα τῆς σιωπῆς: νά ποῦμε δυό
λόγια ὅπως μᾶς βγοῦν, χωρίς τό φόβο τῆς
ὑπερβολῆς, τῆς ἐλλειψῆς ἀντικειμενικό-
τητας ἢ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐγκυρότητας.

Στίς μέρες μας τό Γυναικεῖο εἶναι τῆς
μόδας. Τά προοδευτικά κόμματα ἀσχο-
λοῦνται ΚΑΙ μέ τόν φεμινισμό. Καί τό 90%
τῶν ἀντρῶν πάνω-κάτω εἶναι φεμινιστές.
Ἐξάλλου οἱ ὀρίζοντες τῶν γυναικῶν διευ-
ρύνθηκαν: «Ἡ συμμετοχή τῶν φοιτητριῶν
στή δραστηριότητα τῶν φοιτητικῶν συλλό-
γων εἶναι ἐντονή χωρίς αὐτό νά σημαίνει
πώς δέν πρέπει νά ἐνταθεῖ ἀκόμα περισ-
σότερο. Ἐπίσης ἡ ἀποφασιστική παρουσία
τῶν φοιτητριῶν στίς Ἐπιτροπές Ἐτῶν
εἶναι ἓνα φαινόμενο ἀναμφισβήτητο καί
συνηθισμένο.» ΑἶΧΜΕΣ τῆς Π.σ.κ., τ. 2.

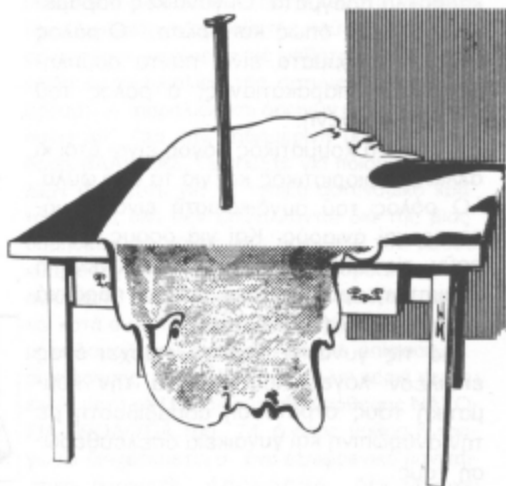
Ἔτσι οἱ γυναῖκες, τό καλύτερο πού
ἔχουν νά κάνουν εἶναι νά πλαισιώσουν τά
κόμματα καί νά παλέψουν κατά τοῦ κοινοῦ
ἐχθροῦ.

Πρέπει νά φανοῦμε ἰσάξιες τοῦ ἀντρα
συντρόφου, τό κόμμα ἐξάλλου ἔχει καί

μᾶς ἀνάγκη. Εἶναι ντροπή νά ὑστεροῦμε.

Ἡ κομματική λειτουργία εἶναι δικαίωμα.
Ζητάμε ἴσα δικαιώματα, πλάι-πλάι στήν
πάλη γιά τήν εἰρήνη καί τόν σοσιαλισμό καί
οἱ ἀγωνιστικές γυναικεῖες παρουσίες ὁ-
μόρφησαν τίς ἀφίσες... Ἐξάλλου ἡ κύρια
ἀντίθεση στήν κοινωνία εἶναι ἡ ἀντίθεση
ἀνάμεσα στήν πολιτική τοῦ Ἱμπεριαλισμοῦ
καί τῶν μονοπωλίων ἀπό τή μιά μεριά καί
στίς συνέπειές της στό μεγαλύτερο μέ-
ρος τοῦ λαοῦ ἀπό τήν ἄλλη καί ἄλλα λαϊκά.

Οἱ γυναῖκες προσπάθησαν. Ὅμως στά
κόμματα καί στίς θυγατρικές παρατάξεις ἡ
γυναικεία παρουσία ὑστερεῖ σημαντικά ἐ-
ναντι τῆς ἀντρικῆς. Οἱ ἄντρες ἀναποκρί-
νονται μέ περισσότερη ἀνεση καί προθυ-
μία στό ρόλο τοῦ συνδικαλιστῆ καί δια-

GEORG GROSZ

πρέπουν. Ο κομματικός λόγος είναι δικό τους δημιούργημα, είναι λοιπόν φυσικό να τον χειρίζονται με άνεση και σιγουριά.

Έ, νά μην τά θέλουμε όλα δικά μας. Οι γυναίκες μπορεί να μη μιλούν (εξάλλου τότε μιλούσαν;), φτιάχνουν όμως κάτι ταμπλώ να τρίβεις τα μάτια σου, κι όλη ή χειρωνακτική δουλειά των συλλόγων περνάει από τά χέρια τους.

Φαίνεται λοιπόν ότι δεν έχουν αλλάξει και πολλά πράγματα. Οι γυναίκες παραμένουν βουβές όπως και πρώτα. Ο ρόλος τους στα κόμματα είναι πάντα συμπληρωματικός, παρακατιανός, ο ρόλος του φτωχού συγγενή.

Βέβαια ο κομματικός λόγος είναι έτσι κι αλλιώς περιοριστικός και για τά δύο φύλα. Ο ρόλος του συνδικαλιστή είναι μονότονος και άνιάρος. Και για όσους διατηρούν τις αισθήσεις τους ζωντανές, ή κομματική πρακτική δεν μπορεί παρά να τους ένοχλεϊ (τουλάχιστον).

Γιά τις γυναίκες όμως, υπάρχει ένας επιπλέον λόγος που καθιστά την κομματική τους στράτευση ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη και γυναικεία άπελευθέρωσή τους.

Ο λόγος αυτός αφορά τη γυναικεία τους ιδιαιτερότητα. Η γυναίκα, είτε τό θέλουμε είτε όχι, είναι διαφορετική - έχει γίνει διαφορετική. Καί μ' αυτή τη διαφορά της πρέπει ν' ασχοληθεί. Πρέπει κάποτε να πιάσει την άκρη απ' τό κουβάρι της σιωπής της και να μιλήσει με **τά δικά της λόγια** γι' αυτήν και γιά τόν κόσμο.

Αν είναι ν' άνοιξουμε τό στόμα μας μετά από αιώνες σιωπής γιά να άναμασήσουμε τσιπάτα καλύτερα να συνεχίσουμε να σιωπούμε.

Ο γυναικείος λόγος είναι αναγκαστικά βιωματικός και γι' αυτό δύσκολος. Φαίνεται εύκολος, μόνο αν παραβλέψουμε την σύμφυτη δυσκολία του, πού είναι και ή γνησιότητά του. Τότε όμως καταργείται ταυτόχρονα και ο λόγος της ύπαρξής του. Δεν έχει να δείξει τίποτα καινούριο.

Ο περί γυναικείου ζητήματος λόγος των κομματικών παρατάξεων, με την γνωστή άνεση και άφέλεια, έχει μετατρέψει τη δυσκολία σε εύκολια, επειδή καμιά σχέση δεν έχει με τόν γυναικείο λόγο, άδιαφορεί γιά τόν ίδιο και τη δυσκολία του.

Ακόμη όμως και στίς αυτόνομες ομάδες πού άμφισβητείται έμπρακτα ο κομματικός λόγος και τρόπος, ή γυναικεία παρουσία είναι περιθωριακή. Σε καμιά περίπτωση δεν είναι αυτή πού διαμορφώνει τό ύφος και τό χιούμορ του χώρου.

Φαίνεται ότι όποιοσδήποτε χώρος πού διαμορφώνεται από τόν άντρικό τρόπο είναι μοιραία γιά τη γυναίκα χώρος περιοριστικός. Κι αυτό δεν τό λέμε με έλαφριά καρδιά.

Ο άντρικός λόγος είναι καθαρότερος και ισχυρότερος. Ο δικός μας είναι άδιαμόρφωτος, άνήλικος. Και μπορούμε να τόν αναπτύξουμε μόνο σε χώρο οικείο και έλεύτερο.

Έλένη Θεοδωράκη

Σημείωμα για την Κύπρο

Φυσικά τό θέμα θά μπορούσε νά ἦταν ἡ πρόσφατη ἐξαγγελία γιά προεκλογική συνεργασία τῶν κομμάτων ΑΚΕΛ καί ΔΗΚΟ καί ἡ ἀντίδραση τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης. Εἶναι ὁμως σημαντικό ν' ἀντιληφθοῦμε ὅτι αὐτό πού χρειάζεται δέν εἶναι ἀπλά ἀντιπληροφόρηση γιά τά ὅσα συμβαίνουν στήν Κύπρο, ἀλλά ἡ ἀπαρχή μιᾶς συστηματικῆς ἀνάλυσης τοῦ ἐντελῶς ἰδιότυπου τρόπου μέ τόν ὁποῖο εἶναι θεσμισμένη ἡ κοινωνία τῆς Κύπρου· ὅπου ἐπιτέλους θά τεθεῖ τό πραγματικό πλαίσιο ἀναφορᾶς εἴτε γιά μιᾶ πληροφόρηση εἴτε γιά μιᾶ ἀντι-πληροφόρηση· μιᾶ διαδικασία δυστυχῶς μέχρι στιγμῆς ἀνύπαρκτη. Δέν ἔχει νῆμα, λόγου χάριν, ἡ, σέ ὅποιοδήποτε ἐπίπεδο πολιτικῆς ὀξύνοιας, ἀνάλυση τοῦ συγκεκριμένου γεγονότος τῆς συνεργασίας τῶν δύο κομμάτων, ἀν δέν ἐξεταστοῦν οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους στήν, καλοπροαίρετη κατά τά ἄλλα, πλειοψηφία τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ φαίνεται ἀδιανόητη ἡ ὁποιοδήποτε ἐνσταση, ἡ ὁποία γίνεται ἐπίσης *καλοπροαίρετα*.

Μετά ἀπό ἓνα ταξίδι στήν Κύπρο, ὁ Σεφέρης εἶχε πεί πῶς ἡ Κύπρος εἶναι τό μέρος ὅπου τό θαῦμα λειτουργεῖ ἀκόμα. Ἐ, λοιπόν, αὐτό πού λειτουργεῖ καί σήμερα ἔχει τίς διαστάσεις τοῦ θαύματος –πραγματικά– μόνο πού τό θαῦμα λειτουργεῖ σέ διάσταση τῆς φρίκης... Ἡ ἐκτρωματική κατάσταση ἐνός γνήσιου, ὅσον ἀφορᾶ τήν πρωτοπλασματική του οὐσία, μεσογειακοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος σίγουρα ζεῖ τήν παρούσα ἱστορική στιγμή εἴτε αὐτή σημαίνει ἐφαρμοσμένες ραδιουργίες τῶν ἀνά τόν κόσμο στρατοκρατῶν, εἴτε ἀλλοπρόσβαλλες ἐπιδρομές τουριστῶν, εἴτε ὑπεξαίρεσεις δημοσίου καί ὁ ὁποῖος ἐπιμένει μέ πάθος ὄχι μόνο στή μηχανιστική λειτουργία, ἀλλά στήν *αὐταποδεικνυόμενη* ὕπαρξη μιᾶς προτύπου κοινωνικῆς ζωῆς, ἀταξικῆς, μεσοαστικῆς, συναδελφικῆς, συνεταιριστικῆς, διακοινοτικῆς, ποιμαντορικῆς, γεωργοκτηνοτροφικῆς, πολεοδομικοοργανωτικῆς, videoλαστικῆς, λαογραφικῆς, ἐβδομαδιαίας, κρυπτοερωτικῆς, θεσφατοκρατικῆς, ξένιας, κηποαρδευτικῆς, **Α-ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ**:

Πῶς μπορεῖ νά λειτουργεῖ στήν πράξη αὐτή ἡ κοινωνία; Πῶς διαφορετικά παρά σά μιᾶ βλα-

κεία βαρβάτη· ὅπου τό 73,7% τῆς καταναλισκόμενης «πολιτικῆς» ἐνέργειας ἀπό ἓνα λαό εἴτε αὐτή ἔχει τή μορφή εὐπρεπέστατης πικετοφορίας ΑΚΕΛικῶν, εἴτε διαπληκτισμῶν στό κοινοβούλιο καί σέ καθημερινά φύλλα ἐφημερίδων, εἶναι ἡ ἀπό μέρους κάθε κόμματος διεκδίκηση τῆς ἀπόλυτης πιστότητας τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀπόψεων τοῦ παρελθόντος προέδρου ἐνώ τό ὑπόλοιπο 26,3% καταναλισκόμενο κλάσμα ἀφορᾶ γρυλλισμούς· ὅπου σέ προεκλογικό πᾶν ὡ διαβάξεις πέρυσι: «Ψηφίστε... φέρνει ἀποτέλεσμα» ὅπου ὁ ἄλλος ἐκδίδει μηνιαῖο λογοτεχνικό περιοδικό τριακοσίων ἕως πεντακοσίων (!!!) σελίδων· καί ὅπου ἀνακαλύπτει πάλι ὅτι σ' ἓνα ἄλλο βᾶθος, ἡ πλειοψηφία αὐτοῦ τοῦ λαοῦ εἶναι ντροπαλή καί πρόσχαρη καί αὐθόρμητη καί συγκινητικά ἀνθρώπινη καί εἰσαί ἀναγκασμένος αὐτά νά τά φτύσεις, ὄχι ἀπό ἀντίδραση ἢ ἔστω γιά λόγους τακτικῆς, ἀλλά γιατί ΔΕΝ... ΜΠΟΡΕΙ... ΓΙΝΕΤΑΙ...

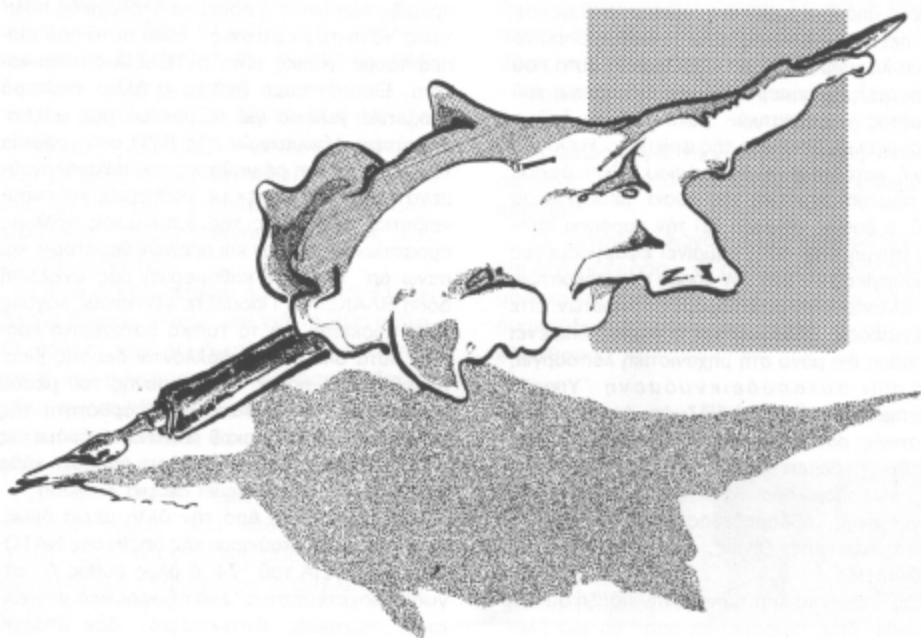
Ἡ ἰδιότυπη φανταστική θέσμιση τῆς κυπριακῆς κοινωνίας ἡ πρότυπο θεολογικῆς πολιτικῆς *ἰδιοσύγκρασης*· ὅπου αὐτό πού εἰσπράττουμε φυσικά εἶναι ἡ ΤΕΛΕΙΑ ἀ-πολιτικότητα. Εἰσπράττουμε βέβαια κι ἄλλα: ἰδιαίτερα διακριτικά γελᾶκια γιά τά μακρὰ μας μαλλιά· συστάσεις ἐξιωματικῶν τῆς ΚΥΠ στό γραφεῖο τοῦ γυμνασιάρχου σέ μαθητές πού πιθανολογούμενα ἔχουν «σχέσεις» μέ μαθήτριες καί ἐνσυνειδητες περιπολίες τῆς ἀστυνομίας πόλεων, προαστίων, παραλίων καί ὀρεινῶν θερέτρων· καί πάνω ἀπ' ὅλα τήν καθημερινή μας ἀνελλιπή δόση ΒΛΑΚΕΙΑΣ. Προσέξτε γιά ποιούς λόγους ΔΕΝ πρόκειται γιά τό τυπικό ἀστυνομικό κράτος· αὐτά ὅλα δέν ἐπibάλλονται διά τῆς βίας· θυμηθεῖτε τό πάθος τῆς ἐπιμονῆς τοῦ μέσου κύπριου γιά τήν αὐταπόδεικτη ὀρθότητα τῆς σύλληψης τοῦ κυπριακοῦ κοινωνικοῦ ὁράματος καί κατά συνέπεια τήν αὐτονόητη ἀποδοχή κάθε μηχανισμοῦ πού σκοπεύει σέ μιᾶ ἐπίφαση συντήρησής του. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὁμως, ἐν ὡ μετά τό ξεκούκισμα τῆς ὑπόθεσης ΝΑΤΟ-ΣΙΑ-ΠΡΟΔΟΣΙΑ τοῦ '74, ὁ ὅλος μύθος ἡ τραγωδία διοχετεύεται σ' ἓνα ἐξωφρενικό μανιχαϊστικό παραμῦθι, ἀπόκοσμο, δέν ὑπάρχει

ἀμφιβολία ότι ἐδῶ καὶ δύο χρόνια (περίπου, δὲν ἔχει σημασία) ὑποβόσκει στὴ μνήμη ἐνὸς λαοῦ μιὰ ὑποσυνειδητὴ φρίκη, μετὰ τὸ ξεσκέπασμα τῶν πρώτων ὑποθέσεων ὑπεξαίρεσεως χρημάτων καὶ πάσης φύσεως τοπικῶν σκανδάλων.

Σ' ἓνα πρώτο στάδιο, οἱ πηγές τῆς κακοδαιμονίας θὰ πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν στὴν πρώτη περίοδο τῆς ἱδρύσεως τοῦ κυπριακοῦ κράτους, *ποῦ περίπου συμπίπτει μὲ τὴν ἐναρξὴ τῆς ἱστορίας τῆς κυπριακῆς κοινωνίας* μὲ τὸν ἐμπνευστὴ καὶ θεμελιωτὴ τοῦ κυπριακοῦ «Κράτους Δικαίου», ἀείμνηστο ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο· σ' ἓνα δεῦτερο στάδιο στὴν ἐξ ἀντικειμένου ἀδυναμία ἐπιβίωσης ἐνὸς πληθυσμοῦ μὲ καθαρὴ νεοελληνικὴ φυσιογνωμία στὶς σύγχρονες κοινωνίες.

Μέσα στὰ ἀσαφῆ ὅρια ποῦ ὀρίζουν αὐτὰ τὰ ἀσύγκριτα ἑλλιπῆ στοιχεῖα, ἡ παράδοση τῆς πολιτικῆς συνεργασίας τῶν «μακαριακῶν» (....) δυνάμεων, καὶ μακροαῖων ἔιναι καὶ καμιά ἐκπληξὴ δὲν φέρνει. Γιὰ λόγους πολιτικὰ ἀνυπαρκτοῦς ἐγένετο πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια ἡ διαφοροποίηση τῶν «κεντρῶν» κομματιδίων ΠΑΜΕ, ΝΕΠΗΔΑ καὶ Ε.Κ. Στὸν ἴδιο χρόνο τὸ ΑΚΕΛ ἀπέσυρε τὴν ἐμπιστοσύνη του στὸν πρόεδρο Κυπριανοῦ, δίνοντας στὴ δημοσιότητα ἓνα κείμενο ποῦ, σὲ συνδυασμὸ (καὶ μόνον) μὲ ἄλλες δηλώσεις στελεχῶν ποῦ ἀκολούθησαν, πληρο-

φοροῦσε ὅτι κατηγορεῖ τὸν πρόεδρο γιὰ ἀντι-ρεαλιστικὴ, ἀνυποχώρητὴ στάση πᾶνω στὸ κυπριακὸ πρόβλημα, σὲ μιὰ στιγμή ποῦ ὁ Κυπριανὸς δεχόταν τὶς σταθερὲς κριτικὲς ἀπὸ τὸ ἀκροδεξιό ΔΗΣΥ γιὰ «ἀντιρεαλιστικὴ ἀνυποχώρητὴ στάση» καὶ ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ ΕΔΕΚ γιὰ ἐνδοτισμὸ (προσέξτε πῶς ἓνα ὀρθόδοξο μαρξιστικὸ κόμμα κατηγορεῖ ἓνα μετριοπαθὲς δεξιὸ ἡγέτη γιὰ ἀνυποχώρητὴ στάση στὸν ἀντιιμπεριαλιστικὸ ἀγῶνα). Στὸ ἴδιο κείμενο περιλαμβάνονταν διάφοροι σολοικιστικοὶ χαρακτηρισμοὶ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυπριανοῦ, κυρίως δανεισμένοι (βρισκόντουσαν στὸ κείμενο μέσα σὲ εἰσαγωγικά) ἀπὸ τὴ δήλωση τοῦ διαφοροποιούμενου καὶ ἀποχωροῦντος τότε κοινοβουλευτικοῦ ἐκπροσώπου τοῦ κόμματος τοῦ προέδρου. Ὅμως, ἐκτός ἀπὸ τὴ φαιδρότητα τῆς ὑπαναχώρησης τοῦ ΑΚΕΛ ὅσον ἀφορᾷ τὴν γνώμη του περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κυπριανοῦ (προφανῶς μετὰ ἀπὸ αὐτοκριτικὴ) στὸ διάστημα τοῦ ἐνὸς χρόνου, στὴ φετεινὴ συνεργασία ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ ὑπάρχει μιὰ εἰδοποιὸς διαφορά: ἡ ἐπίσημη ἐξαγγελία καὶ περισσότερο ἡ ἐκδοσὴ ἐνὸς ἐπίσημου κοινοῦ προγράμματος, κατὰ ποῦ γίνεται γιὰ πρώτη φορά. Μέχρι τὸ ΑΚΕΛ πρόσφερε τὴν συνεργασία του φαινομενικὰ ἀνιδιοτελῶς· τὰ ὅποιαδήποτε ἀνταλλάγματα καθὼς καὶ ὁ βαθμὸς ἐπιρροῆς στὴν κυβερνήση ἦταν

πράγματα υποβαθμισμένα σέ σημασία ακριβώς γιατί δέν υπήρχαν διαφορές (τό ΑΚΕΛ από τό 60 μέχρι καί σήμερα δέ χάνει εύκαιρία νά δηλώ- νει, περίπου επί λέξει, ότι ό ταξικός άγώνας αναβάλλεται, έννοείται, έν όψει του μείζονος έθνικού προβλήματος). Είναι χαρακτηριστικό τό ύφος του κειμένου τής εξαγγελίας, πού προ- δίδει εύθέως τήν έπιστασία θιαστών του όρά- ματος του ύπαρκτου σοσιαλισμού. Έχουμε τε- λικά τά έξής δεδομένα:

α) Τήν πάγια ύποχωρητική στάση του ΑΚΕΛ πάνω στο κυπριακό πρόβλημα γιά λόγους τούς όποιους οι άνά τόν κόσμον άριστεριστές μπο- ρεί νά γνωρίζουν καλύτερα από έμάς (σημειώ- στε παρεμπιπτόντως τήν άπαίτηση τής φοιτη- τικής όργάνωσης ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ νά διαγρα- φεί τό «όλων» από τήν πρόταση «...έπιστρο- φή όλων των προσφύγων» από ένα προ- ταθέν πρόγραμμα συνεργασίας πρίν από μερι- κούς μήνες στην Αθήνα).

β) Μιά κυβέρνηση μέ έναν μετριοπαθή δεξιό πρόεδρο πού οι προσωπικές «ήθικές-μακαρι- κές» καταβολές δέν του επιτρέπουν νά δεχθεί μία τυπική μειοδοτική λύση στο κυπριακό πρό- βλημα καί πού έχει συνειδητοποιήσει, έδώ καί ένα-δυό χρόνια ότι θά πρέπει νά παροπλίσει επιτέλους τό άστικό όραμα πού αντιπροσω- πεύει, μέ όλους τούς γνωστούς μηχανισμούς πού διατίθενται.

γ) Τό σοσιαλιστικό κόμμα ΕΔΕΚ, πού μέσα από έντελώς ιδιότυπους παλινδοούντες χα- ρακτήρες έπιμένει πάντα σέ πιά έπαναστατικές- ένεργοποιημένες απόψεις στο πρόβλημα καί πού πιθανότατα έχει περισσότερη συγγένεια μέ σοσιαλιστικές τζαμαχιρίες παρά μέ σοσιαλιστικά κόμματα τύπου ΠΑΣΟΚ.

δ) Τό κόμμα ΔΗΣΥ του Γλαύκου Κληρίδη (ό όποιος έχει στενότετους δεσμούς φιλίας μέ τόν Ευάγγελο Αβέρωφ) πού ύποτίθεται ότι

καλύπτει ένα εύρύ φάσμα πολιτών μέ κοινό χα- ρακτηριστικό τήν άντι-μακαρική ιδιότητά τους (!!!). Παρόλον ότι ή πρώτη αυτή ιδιότητά τους στερείται όποιουδήποτε πολιτικού περιεχομέ- νου, τά άτομα αυτά είναι έξ όρισμού έξοστρα- κισμένα από τόν *Δημοκρατικό Χώρο*, πού άποτελείται από τά ύπόλοιπα κόμματα.

ε) Μία αύξηση τής *κινητικότητας* του ΑΚΕΛ. Μία άρκετά διαδεδομένη άποψη στην Κύπρο είναι πώς τό ΑΚΕΛ ούδέποτε θά έπι- χειρήσει τό βήμα πρós τήν έξουσία γιατί οι σφαίρες έπιρροής κ.λπ. κ.λπ...

Στήν περίπτωση πού αυτό είναι άλήθεια, ή κατάσταση άποβαίνει ακόμα πιά επικίνδυνη: ή περί ής ό λόγος αύξημένη κινητικότητα έχει σάν ειδικό στόχο τό «κλείσιμο» του κυπριακού προβλήματος.

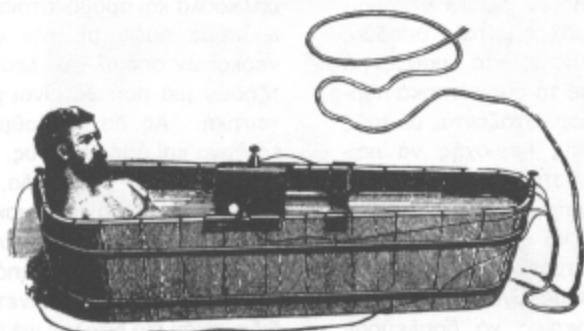
Στήν πραγματικότητα δέν ύφίσταται γιά τό ΑΚΕΛ ή ανάγκη μιάς πολιτειακής άλλαγής τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα: πρώτα γιατί δέν έχει ούσιώδεις διαφωνίες μέ τό ύπάρχον άστικό κράτος καί ύστερα γιατί, σάν έπακόλουθο τής μακραίωνης άρμονικής συνεργασίας μέ αυτό, έχει διεισδύσει σέ όλους τούς μηχανισμούς του (ή λέξη διείσδυση μπορεί νά ύποβάλει τήν έν- νοια κάποιου τακτικού σχέδιου: ούτε αυτό χρει- άστηκε νά ύπάρξει).

στ) Έναν έλληνα πρωθυπουργό πού φαίνεται γιά πρώτη φορά νά ένδιαφέρεται γιά τό Κυπρια- κό μ' αυτόν τόν ιδιότυπο προοδευτικό έθνικι- σμό του ΠΑΣΟΚ καί των πρώτων σελιδών του «ΑΝΤΙ».

ζ) Ότιδήποτε άδυνατεί νά μεταφερθεί σ' αυτό τό χαρτί καί άποτελεί τό φυσιολογικό πε- ριβάλλον όλων αυτών στην Κύπρο.

η) Τό Κυπριακό Πρόβλημα.

Χαράλαμπος Παπαχαράλαμπος

Με αφορμή την 25η Μαρτίου

Ἡ Ἀλλαγὴ – ρευστόν κατακλύζον τελευταίως τὰς νοτίους περιοχὰς τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου – ἔχει ἀρχίσει πιά νά μπαίνει στό πετοί μας. Ἔτσι, χαϊρόμαστε πραγματικά νά κυκλοφορᾶμε σέ μιά σοσιαλιστική Πανεπιστημίου, μ' ἓνα νέφος πού – σύμφωνα μέ ἔγκυρες δημοσιογραφικῆς πληροφορίες – ΠΑΣΟΚίζει, μέ χιλιάδες σοσιαλιστικά αὐτοκίνητα νά σέ ἀπειλοῦν σέ κάθε σου κίνηση βρυχώμενα, μέ μερικά ἑκατομμύρια ἀθηναίους νά σκουντουφλοῦν ἐπάνω σου μέ φανερὴ διάθεση καυγά, μέ τοὺς ἀεριτζήδες νά πουλοῦν – ὅ,τι πάρετε ἑκατό, διαλιέχτε – ἀπὸ κασέτες μέχρι ξυραφάκια γιὰ τὶς χιονίστρες, μέ τὴν πολύωρη – σοσιαλιστικὴ πάντα – ἀναμονὴ στὶς στάσεις τοῦ λεωφορείου, τὸ στριμωξιῶδι, τὶς βρισιές, τὰ 12.500 ταξί – τὰ 11.500 εἶναι τρακαρισμένα σαράβαλα – πού τρέχουν σὰ δαιμονισμένα σφυρίζοντας, μέ τὰ σοσιαλιστικά παζαρέματα στὸ Μοναστηράκι καὶ στὴν Ὀμόνοια, μέ τὴν σοσιαλιστικὴ μαύρη ἀγορὰ εἰσιτηρίων γιὰ τὸ ντέρμπυ τῆς Κυριακῆς, τὶς μάχες μεταξύ ὁπαδῶν, τὶς πολιτικὲς συζητήσεις – τὰ μαθεὺς γιὰ τὸν Μπουμπλῆς; –, μέ τὰ σοσιαλιστικά πορνοπεριοδικὰ νά πολλαπλασιάζονται, μέ τοὺς κινηματογράφους τῆς περιοχῆς νά παίζουν ἔργα μέ σοσιαλιστικά μηνύματα – σέξ σέξσέξ, καράτεκαράτεκαράτε –, μέ τοὺς ἡλίθιους τουρίστες νά ξαφρίζονται – παρακαλῶ, μέ νόμιμο τρόπο – ἐντὸς δευτερολέπτων καί, ἂν πᾶμε λίγο παραέξω, μέ τὶς δημόσιες ὑπηρεσίες νά δουλεύουν

«Le jour de 14 Juillet
je reste dans mon lit douillé
la musique qui marche aux pas
ça ne me regarde pas.»

GEORGES BRASSENS

– ἐπιτέλους – ξαλαφρωμένες ἀπὸ τὴν γραφειοκρατία – περάστε αὔριο –, τοὺς μαθητὲς νά ἀντιμετωπίζουν τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους, τοὺς φοιτητὲς τὶς νῦν ἡμῶν σοσιαλιστικὲς ἐπιστημονικὲς αὐθεντίες, τοὺς ἐργαζόμενους τοὺς σοσιαλιστὲς δι' ἐπιφοίτησεως συνδικαλιστὲς τους, τὴν ἐφορία, τὴ ΔΕΗ, τὸν ΟΤΕ, τὴν ΕΕΥ κ.λπ. κ.λπ.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ κύμα ἀλλαγῆς, λοιπόν, δὲν μπορούσε νά λείπει καί ἡ λυσίπονος τηλεόρασή μας. Ἔτσι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἄλλαξε ριζικῶς τὸ δελτίο εἰδήσεων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο τώρα πιά δὲν ἔχουμε μονόπλευρη ἐνημέρωση, ἀλλὰ πολὺπλευρη, πού ὑπηρετεῖ – φυσικά – τοὺς σοσιαλιστικούς στόχους τῆς κυβέρνησης. Μπορεῖ μερικοί, βέβαια, ν' ἀποροῦν γιατί ὅλοι οἱ καινούριοι παρουσιαστὲς, δημοσιογράφοι ἢ καὶ διοικητικοὶ ἔλκουν κοινὴ καταγωγὴ – καὶ δὲν ἐννοῶ τοπικὴ –. Αὐτὲς οἱ ἀπορίες ὅμως εἶναι ὑστερόβουλες καὶ καταχωροῦνται ὡς σπέκουλα καὶ προβοκάτσια. Ἀς μὴν ἀσχοληθοῦμε ὅμως μέ τὴν γενεαλογία τῶν νεόκοπων σοσιαλ-φιλελεύθερων ΠΑΣΟΚ-τζήδων μιά πού θά εἶναι μᾶλλον ἀπογοητευτικὴ. Ἀς ἀσχοληθοῦμε καλύτερα μέ τὰ ἔργα καὶ ἡμέρες τους. Ἔτσι τώρα πιά, ἔξι φορές τὴν ἐβδομάδα, ἡ μικρὴ ὁθόνη ἔχει τὴν τιμὴ νά παρουσιάζει ξένες ταινίες, ἐνῶ τὰ σήριαλ ἔχουν πιά παραγκωνιστεῖ ἐντελῶς, ἐκτὸς ἀπὸ μερικά πού τὸ περιεχόμενό τους – φαίνεται – ἐκρίθη λίαν διδακτικόν (τὸ Ντάλας γιὰ παράδειγμα). Τὸ

υπόλοιπο πρόγραμμα, αν εξαιρέσουμε και τις παιδικές έκπομπές, καλύπτεται με τέτοιο τρόπο πού, αν προσπαθήσετε να συγκρατήσετε τίτλους ή περιεχόμενο –μέ το πρόγραμμα στα χέρια σας φυσικά– θά σάς φανεί αδύνατο. Όσον αφορά τις παιδικές έκπομπές, το μορφωτικό τμήμα της CIA θά πρέπει να χαίρεται, μιά πού στις πρώτες θέσεις είναι ο Walt Disney, ο Ποπάϊ, ο Γούντυ ο Τρυποκάρυδος και τά διάφορα αστροπολεμικά σήριαλ κινουμένων σχεδίων. Ακολουθούν διάφορα, αμερικάνικα συνήθως, σήριαλ, πού μαθαίνουν τά παιδιά πώς να είναι καλοί, τίμιοι και ήθικοί πολίτες (sic). Τελευταίες έρχονται οι έλληνικές έκπομπές, πού την ποιότητά τους άρνούμαι να σχολιάσω.

Όλ' αυτά όμως δέν έντυπωσιάζουν και τόσο μιά πού χάνονται στην καθημερινότητα. Τό μόνο πού άξίζει να προστεθεί είναι ότι ή καλύτερευση του τηλεοπτικού προγράμματος είναι πλασματική, μιά πού έγινε άποκλειστικά μέ τή βοήθεια κινηματογραφικών ταινιών.

Κάτι, μέ τό όποιο θ' άξιζε κανείς ν' άσχοληθεί, είναι ή τηλεοπτική παρουσίαση

ένός ξεχωριστού και σημαντικού θέματος, όπως ή επέτειος της 25ης Μαρτίου. Η παρουσίασή του θά ήταν –τουλάχιστον– ένδεικτική της ποιότητας της άλλαγής στην τηλεόραση.

Μέχρι πέρυσι, λοιπόν, τί βλέπαμε στην τηλεόραση την 25η Μαρτίου; Τό πρόγραμμα ξεκινούσε μέ την δοξολογία στή Μητρόπολη, την όποια παρακολουθούσε άνελλιπώς όλη ή πολιτική και στρατιωτική ήγεσία της χώρας. Έτσι υπενθυμιζόταν στον άχάριστο αυτό λαό, πού σηκωνόταν να χαρεί μιά μέρα άργίας, ή βαθιά έλληνο-χριστιανική ρίζα του και οι άθραυστοι δεσμοί Έκκλησίας και Κράτους. Από νωρίς τό πρωί, λοιπόν, ό δυτικοδιεφθαρμένος έλληνας παρελάμβανε τις πρώτες τύψεις του γιά την άπραξία, την τζαναμπετιά και την άσυνέπείά του στά έλληνο-χριστιανικά ιδεώδη. Ακολουθούσε ή παρέλαση των ένόπλων δυνάμεων και των σωμάτων άσφαλείας, μέ μιά έπικολυρική περιγραφή –τά νιάτα μας, οι φρουροί μας– πού ύποχρέωνε σέ παράλογο –και έφήμερο– ένθουσιασμό. Δέν λείπαν οι μεγαλοστομίες έναντίον των άπίστων –των

τούρκων ντέ!— και καμιά φορά τὰ ἐγκώμια γιά τὰ σώματα ἀσφαλείας ἀπό στόματα σαφῶς προοδευτικολογούντα. Κάπως ἔτσι τελείωνε τὸ πρῶτο μέρος τῆς τηλεοπτικῆς 25ης Μαρτίου, μέ σημαιοῦλες, μέ παράτες, καί, φυσικά, μέ ὑπέρμετρον ἐθνικὸν μένος.

Ἡ συνέχεια δὲν εἶχε νὰ ζηλέψει τίποτε ἀπὸ τὴν ἀρχή: Δημοτικοὶ χοροὶ καὶ τραγούδια, κακότεχνα σκέτς μέ θέμα τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν, παρουσίαση καὶ μυθοποίηση ἀγωνιστῶν (δὲν εἶχαν πάθη, δὲν εἶχαν ἐλαττώματα, τίποτα δὲν εἶχαν αὐτοὶ οἱ ...ἄνθρωποι(;)), εἰδήσεις μέ ἐπανάληψη τῆς δοξολογίας, τῆς παρέλασης σὺν τὰ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα (γιά τί πράμα;) πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κράτους κ.λπ. Φυσικά ἡ ἐπανάσταση παρουσιαζόταν ὅπως «αὐτοί» ἤθελαν καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ Μακρυγιάννη ἦταν ἐμφανής. Ἔτσι τὸ τέλος μιᾶς ἐξαντλητικῆς μέρας ἐθνικῶν ἀγώνων δὲν προμήνυε τίποτε καλὸ γιά τὴν ἐπόμενη ἐργάσιμη μέρα.

Αὐτὰ ὅμως ὅλα χάνονται στὸ παρελθόν καὶ στὴ λήθη μιά πού στὸ ραντεβού μας μέ τὴν ἱστορία, ὡς λαός, ὑπῆρξαμε συνεπεῖς. Ἔτσι ἐν ἔτει 1982, γιά πρώτη φορά μετὰ ἀπὸ 161 χρόνια σκότους, ζήσαμε μιά σοσιαλιστικὴ ἐπέτειο τῆς 25ης Μαρτίου.

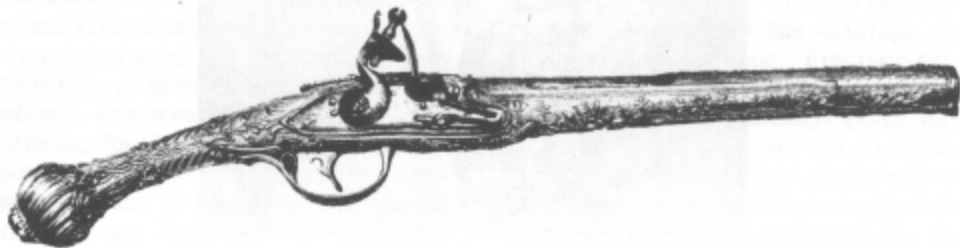
Τὸ πρωί, λοιπόν, ἀνοίξαμε τὴν τηλεόραση καὶ εἶδαμε τὴ δοξολογία ἀπ' τὴ Μητρόπολη, πού παρακολούθησαν ἀνελιπῶς ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἡγεσία τῆς χώρας—δὲν τολμῶ νὰ σκεφτῶ καὶ νὰ σχολιάσω. Κατόπιν εἶδαμε τὴν παρέλαση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τῶν σωμάτων ἀσφαλείας—μὴν ξεχνᾶμε: τώρα ὑπερασπίζονται τὸ σοσιαλισμό. Ἀκολούθησαν δημοτικοὶ χοροὶ καὶ τραγούδια (!). Στὴ συνέχεια εἰδήσεις μέ ἐπανάληψη τῆς δοξολογίας καὶ τῆς παρέλασης σὺν τὰ συγχαρη-

τήρια τηλεγραφήματα (γιά τί πράγμα;) πρὸς τὸν ἀρχηγὸ τοῦ κράτους.

Στὴ συνέχεια ἡ ἀλλαγὴ ἦταν ἀκόμα πιὸ ἐμφανής: Μάθαμε πὼς οἱ σύγχρονες Σουλιώτισσες δὲν ξέρουν τίποτε ἀπὸ φεμινισμό, πὼς δὲν θέλουν νὰ ζήσουν στὴν Ἀθήνα, πὼς τὰ ἀγόρια τὰ λένε παιδιὰ καὶ τὰ κορίτσια κορίτσια, πὼς εἶναι πιστές στὴν πατριαρχικὴ οἰκογένεια κ.ἄ. (λίγος σεβασμός δὲ βλάπτει). Μετὰ εἶχαμε τὴν δυνατότητα νὰ δοῦμε τρεῖς ταινίες εἰδικὰ διαλεγμένες γιά τὴν περίπτωσι: «Ὁ Βέγγος δραγουμάνος», «Ἐνας Βέγγος γιά ὅλες τίς δουλειές», «Ταξίδι στὸ κέντρο τῆς Γῆς», γεγονός πού μᾶλλον δείχνει ὅτι ἐθνικός μας ἡθοποιός εἶναι ὁ Βέγγος κι ὄχι ἡ Βουγιουκλάκη, πού μέχρι τώρα μᾶς ἐδείχναν (δὲν ἔχω καμιά ἀντίρρηση...).

Τὰ ὑπόλοιπα κενὰ τοῦ προγράμματος γεμίζουν μέ ντοκυμανταῖρ γιά τοὺς βίκιγκς, τὸ ἀεροταχυδρομεῖο (ἥρωες ἦταν κι αὐτοί), ἀκόμα καὶ γιά τὸν δεῦτερο παγκόσμιο πόλεμο(!).

Περισσότερο ὅμως ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ κυρίως σκελετός τοῦ προγράμματος, αὐτός πού ἀναφερόταν στὴν ἐθνικοαπελευθερωτικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821. Ἔτσι ἀκούσαμε πάμπολλες φορές τίς ἴδιες ἀκριβῶς παραγράφους ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη—φαίνεται ὅτι μόνο αὐτές διασώθηκαν—, τὰ ἴδια δημοτικὰ τραγούδια γιά τὴν ἐπανάσταση—μὰ τόσο λίγα εἶναι;— καὶ διάφορα συναφῆ μέ τὸ θέμα τραγούδια συγχρόνων συνθετῶν μας, χωρὶς βέβαια νὰ λείπει τὸ, πολλῶν χρήσεων πιά, «ἓνα τό χελιδόνι», ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν κομματικὸ μας—συγγνώμην, ἐθνικὸ ἤθελα νὰ πῶ— βάρδο Ἀνδριόπουλο καὶ καταλήγοντας στὸ ἐθνικὸ σύμβολο σταθερότητας καὶ σιγουριᾶς, τὸν Θεοδωράκη.

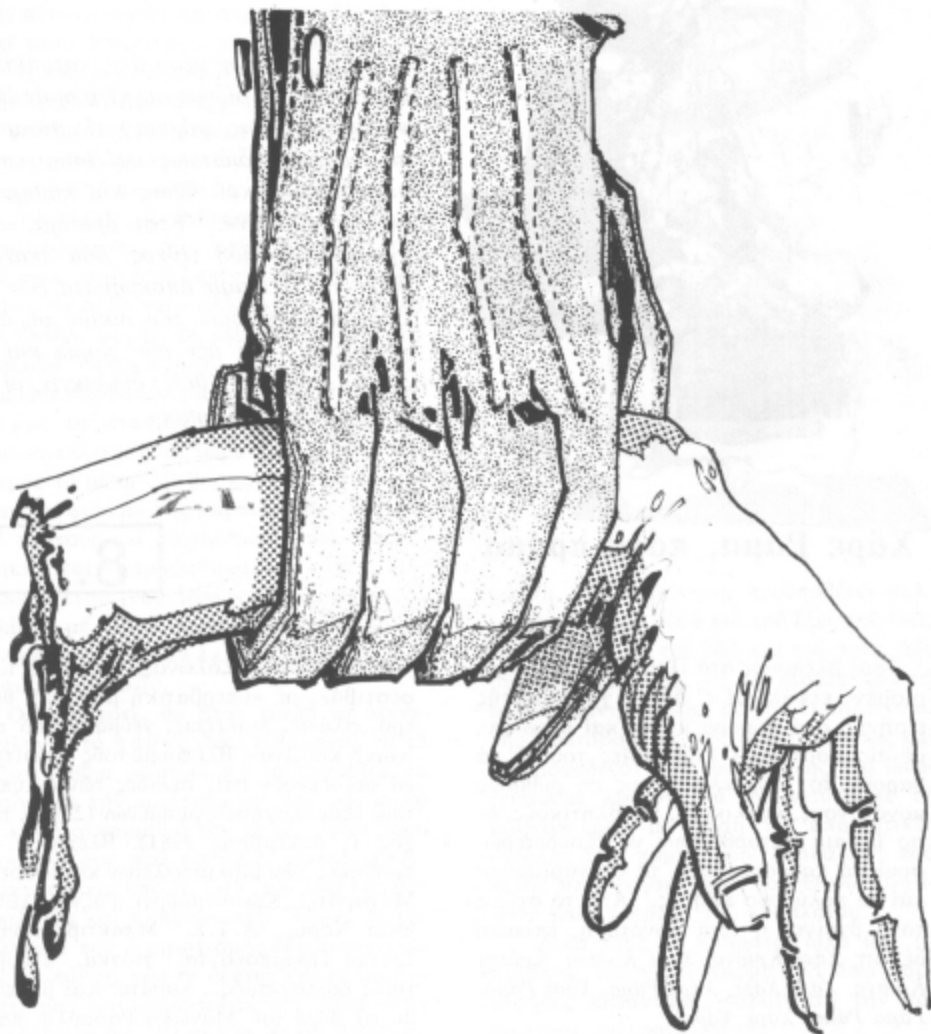

Ἦτοι ἡ ἐπανάσταση παρουσιάστηκε ὅπως «αὐτοί» θέλουν –ἀν ξέρουν τί θέλουν– καί ἡ παρουσία τοῦ Μακρυγιάννη ἦταν ἐμφανής, ἐνῶ ἡ ἀπουσία τῶν ὑπολοίπων ἐμφανέστερη. Τό τέλος, λοιπόν, μιᾶς ἐξαντλητικῆς μέρας ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων δέν προμήνυσε τίποτε καλό γιά τήν ἐπόμενη ἐργάσιμη μέρα.

Ἐπειδὴ ὑπῆρχε ὅλος ὁ καιρός γιά νά προετοιμαστῇ τό πρόγραμμα τῆς 25ης

Μαρτίου –ἀντίθετα μέ τήν 28η Ὀκτωβρίου–, κι ἐπειδὴ τό «σκολιό» καί ἡ «ἐκκλησιά» δέν φέρουν τήν ἀλλαγὴ στήν τηλεόραση, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ὑπενθυμίσω –γεμάτος ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια μετὰ ἀπὸ μιὰ τέτοια μέρα– μιὰ λαϊκὴ παροιμία, βγαλμένη ἀπὸ αἰῶνες σοφίας τοῦ λαοῦ μας: «Τὰ μεταξωτὰ θρακιά, θέλουν κι ἐπιδέξιους κώλους».

Μιχάλης Μπορνόβας

«...σχόλια πού μέσα στίς κατασκευασμένες από τό δίδυμο συγκίνηση-ἀπώθηση συμπληγάδες ψάχνουν τίς συναρτήσεις μεταξύ ιδιωτείας καί ιδιότευσης, μεταξύ πολιτικού ἡθους καί καθημερινῶν συνηθειῶν». Ἔτσι ὀρίσαμε, στό προηγούμενο ἤδη τεύχος, ὅσα ἀκολουθοῦν· τά θελήσαμε ἀποκυήματα τῶν δικῶν μας ἐμπειριῶν, τῶν δικῶν μας ἐνοχλημάτων. «Τά μὲν οὖν χωρία καί τά δένδρα οὐδέν μ' ἐθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι».

Χάρε Ράμα, πάρε πράμα

8.

Τούς βλέπουμε στά Προπύλαια —μέ ξυρισμένο κεφάλι, μέ τ' ἄσπρα χρώματα τῆς εἰρήνης στά σύνορα μύτης καί μετώπου, μέ τίς πορτοκαλί ἐνδυμασίες τους— νά βαροῦν τό τουμπελέκι τους σέ ρυθμούς μονότονους, κυκλικούς, ὑποβλητικούς, ὅσο βέβαια κατορθώνουν νά ἐξουδετερώσουν τά κορναρίσματα, τά φρεναρίσματα καί τό πολύβουο πλῆθος. Ἀπό τό στόμα τους βγαίνει ἡ ἴδια μονότονη, ἐπίπεδη δέηση: *Χάρε Κρίσνα, Χάρε Κρίσνα, Κρίσνα Κρίσνα, Χάρε Χάρε, Χάρε Ράμα, Χάρε Ράμα, Ράμα Ράμα, Χάρε Χάρε.*

Διαβάζουμε τίς ἐντυπες προσκλήσεις τους πού μᾶς καλοῦν στό δικό τους σπίτι

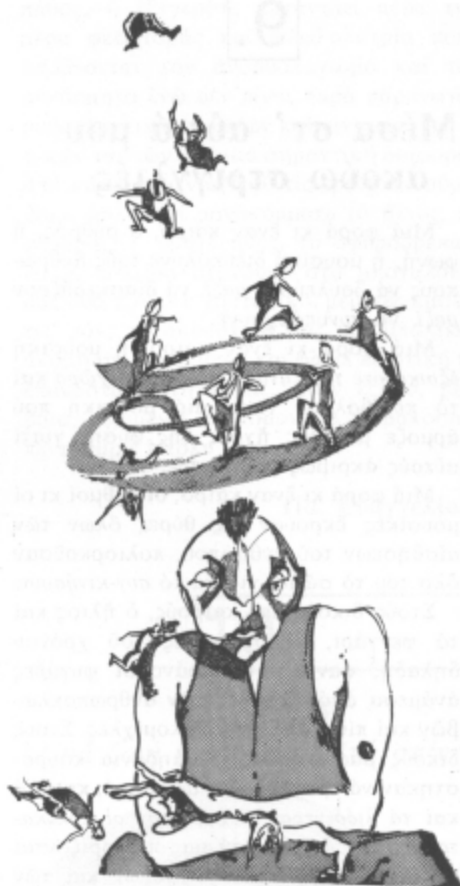
—ναό πές, στή Σόλωνος, στό δικό τους φεστιβάλ, μέ «ὑπερβατική μουσική, θέατρο, σλάιτς, διαλέξεις, γεύματα ἀπό τήν ἰνδική κουζίνα». Βλέπουμε τούς «χωρίτες» νά φιλοξενοῦν στίς σελίδες τῶν ἐντύπων τους ἐξομολογήσεις μυημένων (Στάση, τεύχος 1, Δεκέμβρης 1981). Βλέπουμε τίς προθῆκες τῶν βιβλιοπωλείων κατάφορες: Μαχαρατζί, Κρισμαμούρτι, Ραζνίς, Αὐτοῦ Θεία Χάρις Α.Τ.Σ. Μπακτιβεντάντα Σουάμι Πραμπουάντα, γιόγκα, ὑπερβατικός διαλογισμός... καράτε. Καί βλέπουμε τό Αὐγό τοῦ Μανώλη Ρασούλη, παρ' ὀλίγον ὑποψήφιου βουλευτῆ ἀλά Κολύς καί τραγουδοποιῶ τῶν ἀστικῶν μας καη-

μῶν καὶ σεβντάδων, νά τοῦ ἀφιερώνεται ὁλοκληρωτικά.

Χορτοφαγία, ἐξοστρακισμός τῶν αἰσθη-
σεων, διαγραφή τοῦ ὕλικου περιβάλλο-
ντος μέ τρόπο πού θυμίζει τόν Μπέρκλεϋ,
παραίτηση ἀπό ὅ,τι γήινο, ἀνθρώπινο καί
κοινωνικό: ἔτσι εἰσπράττεται ἀπό τοὺς
δυτικούς ἡ σκέψη τῆς Ἀνατολῆς. Μὲ τὰ
ξόρκια δὲν γλυτώνουμε βέβαια ἀπὸ τὴν
τεχνολογία. Κι ἀκόμα, ἡ ἐξάλειψη τοῦ
παμπάλαιου δυισμοῦ ψυχῆ-σῶμα ἢ πνεῦ-
μα-ὑλὴ μέ τὴν διαγραφή τοῦ σώματος καί
τὴν αὐτοκρατορία τοῦ πνεύματος δὲν εἶναι
καί τόσο ἀνθρώπινη, μεσογειακὴ ἔστω.

Ἡ σημαντικότερη (καί προκλητικότε-
ρη) προβοκάτσια στίς μέρες μας θά ᾽τανε
ἡ καθημερινή μετάβαση σ' ἓνα ἀπὸ τὰ
ἐναπομείναντα καφενεῖα κάποιας γειτο-
νιάς. Νά ἀνταμώσουμε δηλαδή καί νά
συμπλακοῦμε μέ ἀνθρώπους ἀπλούς καί
μονοκόμματος σάν καί τὴν πέτρα τῆς
ἐπαρχίας πού τοὺς ξαπέστειλε στό ἀνυδρο
ἄστυ. Κι αὐτό γιατί πληθύνανε καρκινικά
οἱ τρόποι φυγῆς, οἱ μέθοδοι λιποταξίας.
Ταξίδια καλοκαιρινά μέ καραβάκια,
ταξίδια σαββατοκυριακάτικα μέ τό γιωτα-
χί μας, ταξίδια μέ ψυχεδελικά, ταξίδια μέ
μοτοσικλῆτες. Καί, τώρα πιά, ταξίδια καί
«πρὸς τὰ μέσα», βυθοσκοπήσεις στά «μα-
ραμένα φύλλα» τῆς καρδιάς μας. Ταξίδια
μέ τρόπους καί μηχανισμούς πού ἐφευρέ-
θηκαν καί ἐφαρμόστηκαν σέ τόπους ἄλ-
λους, ξένους, σέ τόπους μέ διαφορετικό
κλίμα, μέ ἄλλο περιβάλλον, φυσικό κι
ἀνθρώπινο, *μέ ἄλλες ἀξίες καί ἄλ-
λους ρυθμούς.*

Ὅπως δὴποτε, θά ἦταν ἱταμό νά προσ-
βάλλουμε τό πάθος τῶν ἀνθρώπων, νά τό
ἀξιολογοῦμε μέ μεζοῦρες καί ζυγαριές, νά
κρίνουμε τὴν ποιότητά του ἀπὸ τὴν καλὴ
ἢ κακὴ συναρμογὴ του μέ τίς μητρες πού
κουρνιάζουν στά δικά μας μυαλά, κατα-
σκευασμένες ἀπὸ τίς δικές μας ἰδεοληψίες,
ἐπιλογές καί κληρονομίες. Ὅμως, παλιά
ἀλήθεια πὼς ὁ μιμητισμός δὲν συγγενεῖται
μέ τό πάθος, πὼς οἱ δέκτες καί οἱ αἰσθη-
σεις μας δὲν καιροφυλακτοῦν πάνω στὴν
ἐπιδερμίδα μας. Κι ἀκόμα, πολὺς ὁ δρόμος
καί περισσότερος ὁ κόπος ἀπὸ τὴν ἀντι-
γραφή ἀρχετύπων στὴ μέθεξη καί τὴ

βίωση. Ἡ συγκίνηση προϋποθέτει συλ-
ειτουργία τοῦ μέσα καί τοῦ ἔξω, τοῦ ἐνὸς
καί τῶν ἄλλων, τοῦ ἔδω καί τοῦ πρὶν. Δὲν
συνομολογεῖ ὅμως μέ τό κισμέτ καί τὴ
δεδικασμένη πορεία, μέ τόν ἐκμηδενισμό
τῆς πρωτοβουλίας, τῆς ἰδιαιτερότητας καί
τῆς μοναδικότητας τοῦ καθενός. Νά ἰδιω-
τεύσουμε λοιπόν γιὰ νά πετύχουμε τὴ
νιρβάνα μας μέ βάση τίς ἀπαιτητικές
ἐντολές τῶν ἀμπολλων δασκάλων, πού
ἐκτός ἀπὸ γνήσιοι γιοὶ τοῦ Θεοῦ τυγχά-
νουν καί ξαδέρφια τοῦ κεφάλαιου.

Δικά τους τὰ χρήματα, δικά μας τὰ
κρίματα, Ἰνδουιστί κάρμα. Κι ἀπὸ καρ-
μῖρηδες καταντᾶμε, παραίτηση τὴν πα-
ραίτηση, μιζεραμπιλιστές.

Πα. Εὐαγγελίου

Μέσα στ' αυτιά μου ἀκούω στριγγλιές

Μιά φορά κι έναν καιρό, ό ρυθμός, ή φωνή, ή μουσική διευκόλυνε τούς ανθρώπους νά δουλεύουν *μαζί*, νά διασκεδάζουν *μαζί*, νά *συνυπάρχουνε*.

Μιά φορά κι έναν καιρό, ή μουσική *ἐξοικείωνε* τούς ανθρώπους μέ τό *χώρο* και τό *περιβάλλον* τους· μιά μουσική πού *ἄρμοζε* μέ τούς ήχους τής φύσης γιατί αὐτούς *ἀκριβῶς* μνημόνευε.

Μιά φορά κι έναν καιρό, οί ρυθμοί κι οί μουσικές *ἐκρουαν* τίς θύρες ὅλων τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου, *πολιορκοῦσαν* ὅλο του τό *σῶμα*, γιά νά τό *συγ-κινήσουν*.

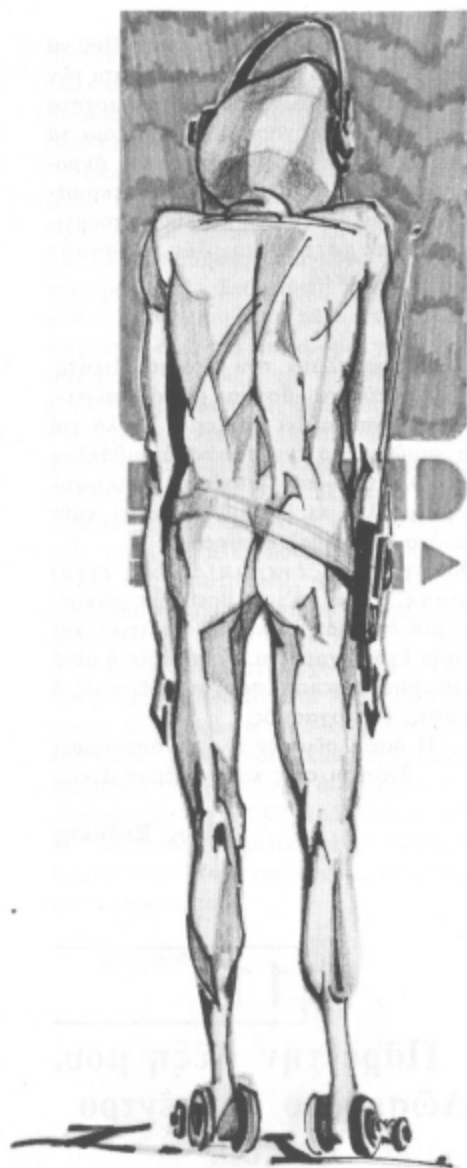
Στούς δικούς μας καιρούς, ό ἥλιος και τό φεγγάρι, οί ρυθμιστές τοῦ χρόνου δηλαδή, φαντάζουν παράνομοι φυγάδες ἀνάμεσα ἀπό τίς ὁπές τῶν ἀνθρωποκλωβῶν και πίσω ἀπ' τίς αἰθαλομίχλες. Στούς δικούς μας καιρούς, τ' ἀηδόνια *κουράστηκαν* νά τραγουδοῦν, τώρα πού, κι αὐτά και τά *λιόδεντρα*, τά *σάρωσαν* οί *πολυκατοικίες*. Τ' ἀκούσματά μας *περιορίζονται* στούς κρότους τῶν *ἐξατμίσεων* και τῶν *κομπρεσέρ*. Ὁ κόσμος τῶν παραστάσεων μας *φτάνει* κι ή *τεχνολογία* εἶναι αὐτή πού *σηματοδοτεῖ*, αὐτή πού *μᾶς* κανονίζει. Καί βέβαια ή *τεχνολογία* δέν εἶναι οὐδέτερη, και βέβαια τό *Κεφάλαιο* φροντίζει νά τό *λατρεύουμε* μ' ἕνα *σωρό* τελετουργικά *σχήματα* και νά τό *πολλαπλασιάζουμε* μ' ἕνα *σωρό* γαργαλιστικές προτάσεις *ψυχεδελικοῦ* καταναλωτισμοῦ.

Ἰδού λοιπόν μετά τόν *homo sapiens* ό περπατάνθρωπος, ό *WALKMAN*, ό βιαστικός, ό χωρίς ἐλεύθερο χρόνο, ό μέ ληστεμένο τό χρόνο του. Ἰδού λοιπόν και τά *μηχανάκια* πού παράγουν μουσική μόνο γιά *σένα*, πού τή διοχετεύουν κατευθείαν *στά* *δικά* σου *αυτιά*. Πού *σέ ἀποκλείουν* ἀπό *τή συντροφιά* και πού, ταυτόχρονα, *μυθολογοῦν* *ἐξιδανικεύοντας* αὐτό τόν *ἀποκλεισμό*. Γιαπωνέζικες ἐφευρέσεις πού ἀ-

ποθεώνουν τήν *ἐλαχιστοποίηση* τῶν πάντων: τοῦ κόστους, τοῦ ὄγκου, τής συμμετοχῆς. Τό *ἐλάχιστον*, δηλαδή τό *ἄτομον*, και νά σου κι ό *ἀτομισμός* κι ή *ἀποξένωση* κι ή *ἀλλοτρίωση*.

Δέν εἶναι *τυχαίο* πού τοῦτα τά *ἐξελαστήρια* τής *μοναξιάς* *παιχνιδάκια*, τά *WALKMAN*, *πρωτοεμφανίστηκαν* στό *Κολωνάκι* και *στά* *Ἐξάρχεια*. Δέν εἶναι *τυχαίο* πού *δοξάστηκαν κυρίως* στό *στράτο*, *σέ* *χώρο* δηλαδή ὅπου εἶναι *θεσμισμέ-*

νη ή αποξένωση και ή καχυποψία για τό διπλανό σου, τό συστρατιώτη σου, άκριβώς για νά μήν κινδυνεύσουν οί θεσμοί από τό συγχρωτισμό, τή φιλία και τίς, πιθανές, συλλογικές διεκδικήσεις. Και δέν είναι τυχαίο πού έτούτες οί άράδες μοιάζουν άντιτεχνολογική έμπάθεια. Σίγουρα, τό πάθος δέν μπορεί νά γίνεται πάντα, και χωρίς άπώλειες, όρθός και συντεταγμένος λόγος. Πώς άλλωστε, όταν τό μέγιστο

πάθος, ή εξέγερση, καταντάει μέρα τή μέρα φετιχισμός και είδωλολατρία πού ύποδύονται τόν άνορθολογισμό και τό αυθόρμητο ενώ δέν είναι παρά παράγωγα μυθοπλαστικών βιβλίων και κινηματογραφικών ταινιών. Μέ μία σημαντική διαφορά από κάποιες γενιές πού τίς έρέθισαν σύμβολα άπλά και μονοκόμματα (ό ήλιος, ό σταυρός, ή ήμισέληνος, τό σφυροδρέπανο...): Σήμερα σέρνουμε στό μπογαλάκι μας δυό τζούρες χορταρικό, μερικές κασέτες ρόκ, τ' άκουστικά μας και μπόλικά άκόμη σύνεργα, μπάς και φανεί πειστική ή επαναστατικότητα μας. Στην έξοδο, βέβαια, περιμένει άνυπόμονη ή τετρακοσοπενηντάρα Ντόλυ μας.

Πα. Εύαγγελίου

10.

High fly

(μιά ζωή κυνηγώντας τό σπίντ)

«Άστέρι» ίνδικό, λιβανέζικο ξανθό, τούρκικο παστελινάτο, μαροκινό σπιντάτο, λεμονάκι μυρωδάτο. Άν μή τι άλλο μαθαίνουν γεωγραφία, ήθη και έθιμα, φωτοπαθολογία και τό τελευταίο κλείσιμο

του Χρηματιστηρίου των μαύρων gr. Καθώς τό joint περνάει από χέρι σέ χέρι όλοι νιώθουν «μέσα», μαζί, καί πολύ comme il faut κοινωνικοποιημένοι —κι ό Μάρλεϋ άπ' τήν γκάντζα μεγαλούργησε κι άπ' τή γκάντζα πήγε. Καί λίγο παρανομία —μά ψυχραιμοι κι όχι καρφώματα μέ τούς ξενέρωτους. Όλοι μέσα: άραχτοί, κούλ, όμιλητικοί, όνειροπόλοι, γκόμενες-ταγάρι, γόβες, φρίκοι, κυριλέ, φοιτηταί, τζινάβια, ντήλερς, πούσερς, καταναλωτές, άσχετοι· τό τρίφυλλο τούς ένώνει όλους (δήλωση 17χρονου χούλιγκαν τής θύρας 13-ΠΑΟ στό κυριακάτικο Βήμα;).

Κίβδηλες συνεννέσεις, οίκτηρή φαινομενικότητα; Ποιός; Τί; Καθότι και άντεξουσισαστές, καί τά gadgets γνωρίζουμε, θέαμα, διεύρυνση, άντεστραμμένο είδωλο, έμπορευματοποίηση τής ζωής και φετιχισμός καί...

Ό μπαχτσές; άπ' όλα δι' όλους· ό καθείς βάσει τής τσέπης του, στόν καθένα σύμφωνα μέ τό χαρμάνι του.

«Έφυγα δικέ μου» κι άπέφυγα. Ποϋ νά κάθεσαι τώρα νά μαζεϋεις τά κέρματα των ψυχών καί σωμάτων ήμών. Νηφαλιότητα όδυνηρή καί έγρήγορη; Ν' άγγίξουμε τά ξυράφια τής καθημερινότητας μέ τ' άκροδάχτυλα καί νά στάξει έλπίδα συγκεκριμένη· νά ξανακάνουμε τή μαγεία λειτουργική· οί παραιτήσεις δέν όδηγοϋν στην Ούτοπία.

Δέν έπόφθαλμιϋ τόν Πόντιο Πιλάτο, δέν περδεϋω τά «άσπρα» μέ τά «μαύρα», όλοι σ' ένα καζάνι βράζομε. Άλλά γιά ένα γαμώτο, γιά ένα σαράκι άμφιβάλλον όπου όλοι τήν «παρ' αίσθηση άντίληψη» κυνηγάμε λές κι έχουμε ρουφήξει κάθε σταγόνα τής «κατ' αίσθηση».

Καί γιατί ή έντροπία δέν είναι ντροπή· αλλά νά μήν βρεθοϋμε μέ κουστουμιά επίσημη σέ τελετή πολιτική καί νά μήν έχομε χαμπάρι. Γιατί πρίν ή μετά τό amanita muscaria ύπάρχουν ό έρωτας, ό θάνατος, ό στοχασμός.

Η διατελοϋμε έν πλήρει άπογνώσει άνόητοι στίς καθ' ήμέραν Δίκες;

Νίκος Ξυδάκης

11.

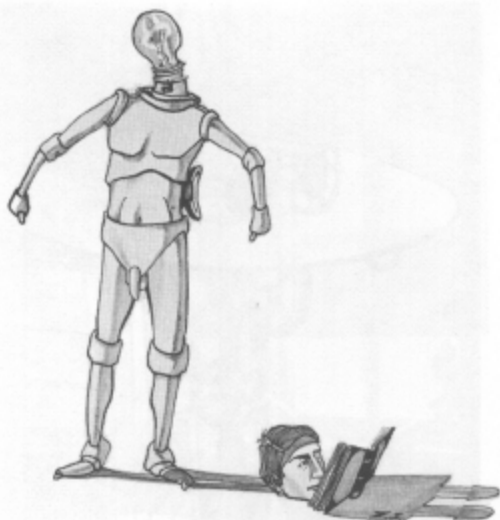
**Πάρε τήν Λέξη μου.
Δώσε μου τό Δέντρο
σου.**

Κατά τήν μεσημβρία, έντός αίθριας άπολύτου, άπό γωνίες ποικίλες του άστεως έξορμούν παράξενα όντα: είδικής ύψης, όψεως κι εμφάνισως φοιτητές, οί —κατά κοινήν όμολογίαν— *κουλ τουριάρηδες*. Έξορμούν γιά τά βιβλιοπωλεία. Η παρελθοϋσα νύκτα ύπήρξε πλήρης βιβλιογραφικών ένυπνίων (νέοι τίτλοι, εκδόσεις, περιοδικά) ποϋ έτάραξαν δημιουργικά τόν

ἀνεξύπνητο ύπνο τους. "Ωστε τὰ βιβλιοπωλεία, όπου ώσάν σέ μυστικό ραντεβού συναπαντιούνται, άποτελούν τέρμα μοιραίο και ύποσχετικό τής ύπνοβασίας τους.

Έκστατικοί κι εύρυμαθείς ανταλλάσσουν εκεί φιλοφρονήσεις, συζητούν μέ ύφος πολλά είδήμονος, καταβροχθίζουν μέ βλέμμα άδηφάγο πάγκους και ράφια τριγύρω τους. Στά μάτια τους άντανακλάται ή λαμπηδόνα τών τίτλων. Τρυπώνοντας στίς πιό άπόκρυφες γωνίες διασαλεύουν τήν τάξη τής σκόνης, φυλλομετρούν περιοδικά (ω, πάλι αυτός ό άνόητος δίνει συνέντευξη, τήν είκοστή έβδομη, χωρίς νά συνυπολογίσουμε τά ήμερήσια φύλλα), ΑΓΟΡΑΖΟΥΝ. Παλιές κυρίως εκδόσεις ξεχειλίζουν στίς κρεμαστές τσάντες τους. Οί κλειδώσεις του ώμου, στό δρόμο τής επιστροφής, άναγνωρίζουν μέ κουρασμένη άγαλλίαση τό βάρος σοφίας αιώνων.

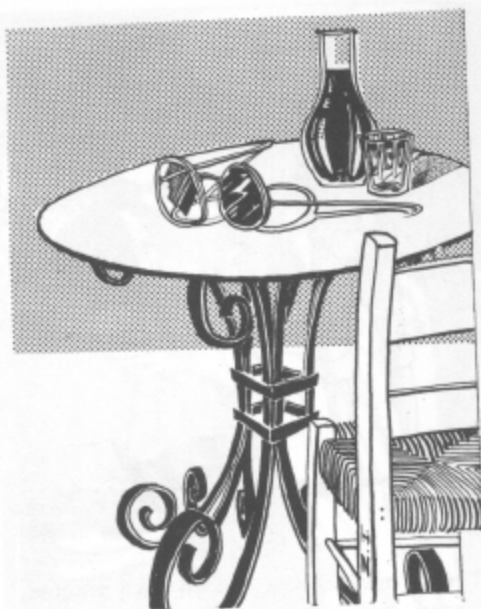
"Επειτα, πίσω στη σχολή, ή δικαιοση! Στο κυλικείο, στά γύρω καφενεΐα, ένίοτε σέ παγκάκια ήλιόλουστα, τσιγάρο και καφές διακοσμούν και ύποδηλώνουν έμβρίθεια: αρχίζει, εις θεάν όμηγύρεως χασκούσης, τό ΞΕΦΥΛΛΙΣΜΑ (πολλαπλό δά, όπως οι κριτικές άναγνώσεις του Μαρωνίτη). "Υφος σοβαρό κερνάει πίκρες και καημούς τους

γύρω συναδέλφους για τή δική τους όικτρή πνευματική άνεπάρκεια. Ψάχνουν έτοῦτοι και μέσ στη σκέψη τό μυαλό τους δέν άκούει ούτε τρεις τίτλους φανταχτερούς —τί νά πουν; Δειλά-δειλά συμβουλευονται, ρωτούν για τόν Ρεμπώ, τόν Μπωνουντλαΐρ, τούς Έμπειρίκο και Κατσαρό (πού συχνά συγχέουν), αλλά και για κείνον τόν Κάτουλλο, πού τραγουδά «πιστεύω τω φίλψ» και πολύ τραβιέται φέτος. "Η παρέα όγκοῦται. Μπαταίγ, Ξαβιέρα Χολάντερ, ή τελευταία προβολή στη Λέσχη συμφύρονται και φωτίζουν τους άδαις.

Κάποτε τό τσιγάρο τελειώνει, ό καφές γίνεται κατακάθι —ό κουλτουριάρης ρουφάει νερό και σηκώνεται ράθυμος. Τώρα θά δεχτεί έρωτήσεις ειδικές από φαντασιωμένες συναδέλφισες πού διψούν για λογοτεχνικές βραδιές. Μέ βήμα άργό, περίσκεπτο (τό επιούσιο καμάκι θέλει μέθοδο) τραβά για τή συνέλευση, απαντώντας κοφτά κι έμπιστευτικά, συνοδευόμενος από θαυμάστριες, φυλλορροώντας τσιτάτα.

Γιώργος Γώτης

12.

Ουζερί

Από την πολυπράγμονη αποχαύνωση του γραφείου ή της κλινικής και από τη μιζέρια του ζεστού διαμερίσματος, στην άναζήτηση κάποιου χώρου για συνεύρεση με άλλους ανθρώπους, για ψυχαγωγία. Έτσι, με τις πρώτες ζέστες του καλοκαιριού, οι πόρτες των μπάρ κλείνουν και οι μόνιμοι θαμώνες τους μεταναστεύουν στα γειτονικά ουζερί.

Τό σκηνικό είναι απλό. Μερικά σιδερένια τραπεζάκια, πολλές καρέκλες και λίγο πράσινο στο βάθος για να δίνει μία εντύπωση δροσιάς. Οι στριγγιές των κλάξον της γειτονικής λεωφόρου και οι γκαζιές των μηχανών γεμίζουν τους γύρω χώρους και οι φωνές των θαμώνων συμπληρώνουν τό σκηνικό της βραδινής μας ψυχαγωγίας.

Εκεί εκτυλίσσονται κάθε βράδυ οι ίδιες σκηνές: περιπαθής πόζα, τρεμούλιασμα της φωνής, επιτηδευμένη συγκίνηση, σφιγμένα πρόσωπα δίνουν μία γεύση του άγχους των θαμώνων, μήπως τά πιστοποι-

ητικά ριζοσπαστικότητας δέν πιάσουν, μήπως οι γνώσεις φανούν έλειπείς, μήπως θεωρηθούν άχρηστοί, ήλίθιοι, άσχημοί.

Ατέρμονες οι φραστικοί διαξιφισμοί, για τόν «άτομικό χαρακτήρα της μικροαστικής παραγωγής», για τόν «άνεστραμμένο κόσμο του έμπορεύματος», για τήν «σουζούκα τήν 7,5άρα κι έτσι», για τό σινεμά, για τά Φάκλαντ ή Φάλκλαντ ή Φάκλαντ ... για τήν τελευταία λέξη.

Υπό τήν επήρεια του ουζου πού πίνεται για νά σβήσει τήν δίψα για καταξίωση, οι φραστικοί διαξιφισμοί παραχωρούν τή θέση τους, πολλές φορές, σέ χλευασμούς, κακεντρέχειες και άκατάπαυστες χειρονομίες, πού κανείς δέν τις περιμένει αλλά και κανείς δέν τις επιθυμεί. Κραυγές και προγκάρισμα, πού είναι ώστόσο ικανά νά δώσουν τή χαριστική βολή σέ κάποιες ήμιθανείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Μέ τό τέλος της βραδιάς μένει ή βεβαιότητα ότι ή περιπέτεια για νά βρείς μία ανθρώπινη έπαφή επαναλαμβάνεται επίμονα από τά μπάρ στά ουζερί και όπου άλλου, ότι επιτέλους είναι ανάγκη νά βρείς τόν έαυτό σου.

Τό τραγούδι λέει: «όλο ουζο, ουζο, ουζο τό βαρέθηκα, φέρτε κι ένα κονιακάκι πού τ' όρέχτηκα»...

Θανάσης Φίντζος

«Σοκολατάκια ... και πολύ τούς πᾶνε»

“Έχετε πέσει τελευταία σέ παρέα «έλευ-
θέρως σκεπτομένων»; “Αν όχι, τρέξτε!
Γιατί είναι τόσο μεγάλη ή απώθηση πού
νιώθουν μεταξύ τους αυτές οι παρέες, ώστε
αναγκάζονται ν’ αλλάζουν στέκια μέ τέ-
τοιο ρυθμό, πού σέ ελάχιστο χρονικό
διάστημα θ’ αναγκαστούν νά έχουν ένα
μπάρ γιά κάθε άτομο.

Πηγαίνουν, κάθε μέρα, μετά μία σι-
γκεκριμένη ώρα σ’ ένα συγκεκριμένο
μέρος και κάνουν συγκεκριμένα —και
πολλές φορές έκκεντρικά— πράγματα. Κά-
θονται, κουτσομπολεύουν, αλληλοβρίζο-
νται μέ ευσχημο τρόπο, φτιάχνουν σχέ-
σεις αύστηρά μεταξύ τους και ...ζούν.
Δηλώνουν ότι δέν μπορούν νά ταιριαξο-
ν μέ κανένα και επιμένουν νά τό δηλώνουν
πάντα στό ίδιο ακροατήριο. Είναι φανα-
τικοί πολέμιοι τής μονογαμικότητας και
ζητούν πίστωση χρόνου από τούς φίλους
τους γιά νά «τά ξαναβρούν» μέ τό έτερον
ήμισύ τους. Είναι ευχαριστημένοι από τήν
«ελεύθερη» ζωή τους, καταπίνουν τά ήρε-
μιστικά μέ τίς χοψφτες —«τό άγχος βλέ-
πεις! και δέν μέ πιάνουν καθόλου»— και αν
τούς ρωτήσεις «τί κάνεις;» άπαντούν «δέν
βαριέσαι». Άκούνε ρεμπέτικα —ή κακές
άπομιμήσεις —πίνοντας φτηνό κονιάκ,
άφηνιάζουν μέ τό πάνκ ή τό ρόκ, άφου-
γκράζονται μέ ύπεροπτικό ύφος μυστικι-
στική μουσική και σηκώνουν έκστατικά
τά χέρια στά κλασικά κομμάτια. Άκούνε
τρίτο και ξέρουν όλες τίς ταινίες τοῦ
Μπέργκμαν άπ’ έξω. Άγοράζουν μηχανές
—όχι μέ τό μεράκι ενός μηχανόβιου—,
δέν σκέπτονται τό ντύσιμό τους και μιλάνε
έπί ώρες γιά κάτι ώραιες και φτηνές κάλ-
τσες πού βρήκαν στην «άμερικάνικη άγο-
ρά». Παρακολουθοῦν άνελλιπώς τίς πα-
ραστάσεις στό ‘Ηρώδειο και στό θέατρο

Λυκαβητεοῦ και γιορτάζουν όλες τίς γιορ-
τές μέ τόν ίδιο τρόπο. Θεωροῦν εαυτούς
άγγελους ενός νέου τρόπου ζωής και τό
καλοκαίρι —ώ τοῦ θαύματος— όλως τυ-
χαίως και συμπτωματικώς βρίσκονται νά
κάνουν διακοπές όλοι μαζί στό ίδιο νησί.

‘Ο Βάρναλης έλεγε: «Δειλοί, μοιραίοι κι
άβουλοι άντάμα προσμένουμε ίσως κάποιο
θάμα».

Μιχάλης Μπορνόβας

Μιά φορά ήταν ένα αγόρι, μιά κοπέλα κι ένας φαντάρος...

14.

Ο νεοσύλλεκτος ἄς φροντίσει νά παρατήσῃ ἔξω ρούχα καί γλώσσα κι ἔτσι γυμνός κι ἄλαλος νά ἐνδυσθεῖ τή φαιοπράσινη διάλεκτο. Γιά ὅσους στρατεύτηκαν ἀποτελεῖ κοινή μνήμη ὁ παραγκωνισμός τοῦ προσωπικοῦ λόγου, ἡ ἀποδυνάμωση τῆς διαπλαστικῆς καί ἐξελικτικῆς του ἱκανότητος, ἡ ἀκύρωση τῶν στοιχείων πού συγκροτοῦν τήν ἑτερότητα καί συνθέτουν τήν εἰκόνα τοῦ στρατευμένου. Στή στρατιωτική γλώσσα ὁ λόγος τοῦ γλωσσικοῦ στρίπ-τήζ εἶναι τό σπάσιμο τοῦ τσαμπουκά, ἡ ἐξάλειψη τοῦ διανοουμενισμού, ἡ κατασκευή τοῦ φαντάρου —ἐνός ὑπήκουου ὄντος πού βλέπει, ἀκούει, δέν μιλά καί ἐκτελεῖ.

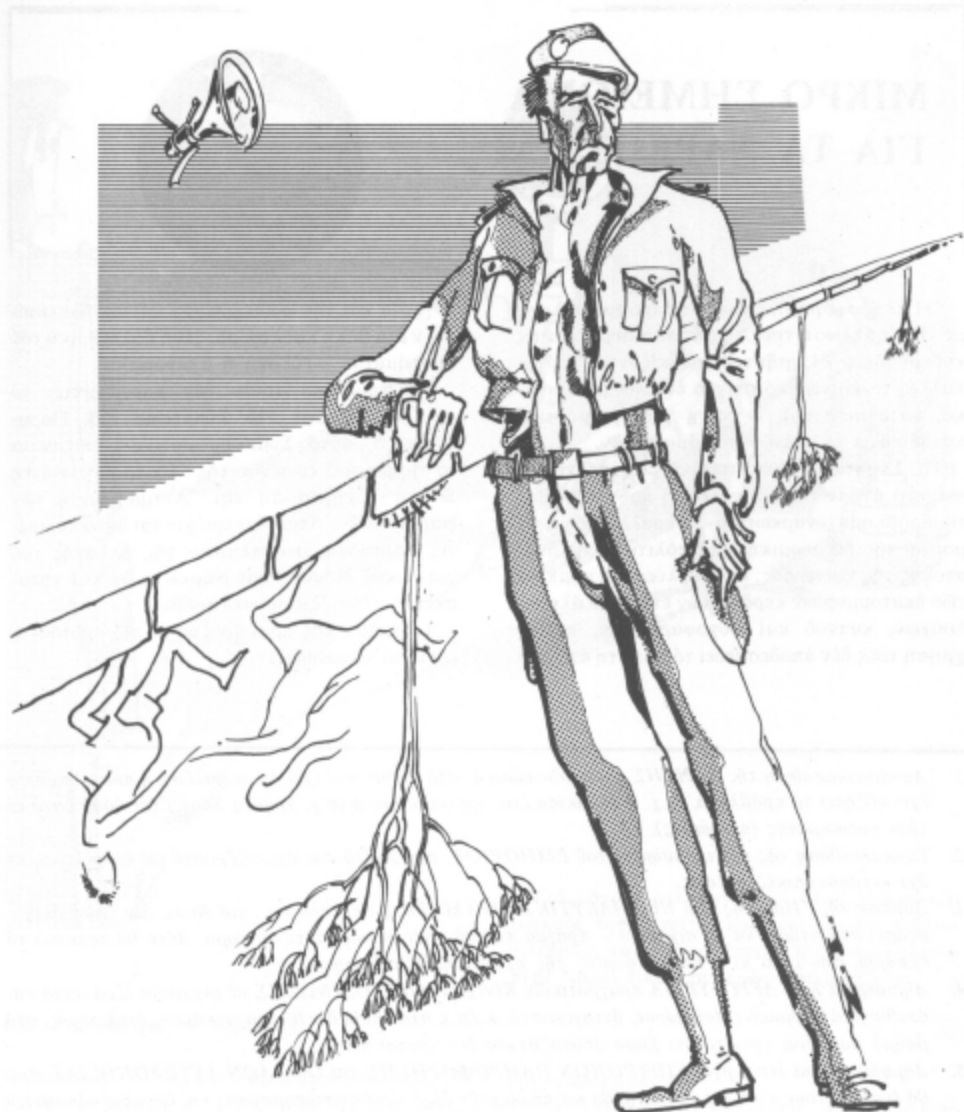
Ἄν ἡ προηγούμενη γλώσσα τοῦ στρατευμένου ἦταν ἀπλά καί μόνον ἐργαλεῖο δουλειᾶς, τότε ἡ μεταμόρφωση κι ἡ προσαρμογή εἶναι ἄσφογη, παρ' ὅλο πού τὰ προβλήματα ἐμφανίζονται στίς ἀδειες, ὅπου οἱ σωροί εἰδικῶν λέξεων καί ὄρων δημιουργοῦν κλίμα πολώσεως στούς νεότερους τουλάχιστον, μιά καί οἱ γεροντότεροι «μυημένοι» κουνοῦν συγκαταβατικά τό κεφάλι. Στίς ἐξόδους τὰ πράγματα εἶναι πιο εὐκόλα. Οἱ ὀργανωμένες παρέες τῶν φαντάρων μιλοῦν παραβγαίνοντας στή γνώση καί στή χρήση τῆς βαριάς διαλέκτου τους.

Υπάρχουν βέβαια, κι αὐτό εἶναι ἐλπιδοφόρο, ὀρισμένοι πού ἀπέχουν ἀπ' τή γενική αὐτή εὐτυχία τῶν συναδέλφων τους κι ἐξακολουθοῦν πεισματικά νά ἐπιμένουν στό λόγο τους. Κι αὐτοί εἶναι σίγουρα οἱ μόνοι πού ἡ γλώσσα τους μπορεῖ νά διεισδύσει, παρά τόν περιορισμό, τόσο στή δυσπραγία τοῦ μακαλικῆς τῆς πόλης, ὅσο καί στήν ἀκαμψία τοῦ πρωινῶ παραγγέλματος.

Ἄς γυρίσουμε ὅμως στήν ἀρχή γιά νά ποῦμε πῶς ἡ στρατιωτική γλώσσα φτιάχτηκε γιά λόγους δουλειᾶς, εἶναι φτωχή καί εὐκόλη στή χρήση της γιά νά μπορεῖ νά γίνῃ ἀπόκτημα ὅλων. Δέν ἔχει σχέση

μέ λογικούς συνειρμούς καί δέ μπορεῖ νά ἐκφράσῃ συναισθήματα, εἶναι ἀπρόσωπη καί ψυχρή, ἄθροισμα λέξεων, προορισμένη νά ἐξυπηρετεῖ στρατιωτικούς σκοπούς, μέ ἀδιανόητη τήν ὑπαρξή της πέρ' ἀπ' αὐτούς. Παρ' ὅλο ὅμως τό νεκρό τῆς φύσης της, ἡ θέση της τῆς προσδίδει ἡγετικά χαρίσματα: καταντᾷ δηλαδή ἡ *μητρική* γλώσσα κάθε στρατεύσιμου, κοινό ἐπίπεδο ἀναφορᾶς μονίμων ἢ ἐφέδρων, ἀξιωματοῦχων ἢ πληβίων, ὑπερσχύουσα ἀκόμη καί τῆς παραδοσιακῆς καθαρῆς καί τοῦ πρωτοκόλλου. Ἡ *διαχρονικότητά* της ἀποδεικνύει τό ἰσχυρό της, ἐφόσον μάλιστα ἡ παράδοσή της εἶναι προφορική. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι λέξεις ἢ ἐκφράσεις τῶν παππούδων μας βρίσκονται μέχρι τώρα ἀναλλοίωτες καί τροπαιοφόρες στά χεῖλη τῶν στρατευμένων (ράδιο-ἄρβυλα, λούφα, ἀγγαρεία), παρ' ὅλες τίς προσθέσεις καί τίς διαφοροποιήσεις (Στρατονομία ἀπό ΕΣΑ), πού ἦταν ἀναγκαῖες γιά τήν προσαρμογή στά νέα δεδομένα. Τό *περιεχόμενό* της, τί ἄλλο, ἀπορρέει ἀπό τίς συνθήκες καί τήν εἰδική στρατιωτική ρυθμολογία καί σχετίζεται μέ τό στρατεύσιμο καί τή θητεία του δηλαδή τήν ἡλικία τοῦ φαντάρου, τή σχέση του μέ τοὺς ἄλλους καί τή δουλειά του, τήν ιδιότητά του σάν εὐνοούμενου ἢ ὄχι, τήν εἰδικότητα πάνω στήν ὁποία ἐκπαιδεύτηκε, τήν ἀνδρική του ὑπεροχή, τοὺς στρατιωτικούς ὁρους —πού εἶναι ἴσως περισσότεροι ἀπ' τίς λέξεις— καί δημιουργοῦν ἐντεχνα μυστικιστικό κλίμα.

Ἡ γενιά λοιπόν τοῦ φαντάρου δέν ἔχει νά κάνει μέ κάτι τό ἀνθρώπινο, ἀντίθετα μάλιστα σ' αὐτή ἀπεικονίζεται ὁ ἀπανθρωπισμός καί ἡ βίαιη σύνθλιψη τοῦ ψυχισμοῦ, ὁ συναισθηματικός καί νοητικός εὐνουχισμός, ὥστε τή θέση τοῦ πάθους καί τῆς συγκίνησης νά καταλάβουν ἡ ἀδιαφορία καί ἡ οὐδετερότητα, χαρακτηριστικά πού προσανατολίζουν στήν εὐπείθεια καί τήν ὑποταγή. Εἶναι γνωστό τοῖς

πάσι, ότι ο συναισθηματικός κόσμος στο στρατό χωρεί σέ τρία πράγματα μόνον: στην οικογένεια, στη γυναίκα-σύζυγο και στην παρουσίαση ενώπιον ανωτέρου. Τά υπόλοιπα εκδιώκονται, πολεμιούνται. Σάν αντίδραση τών στρατευμένων έχουμε επίσης τή φιλία, πού μόνον κατάδικοι, φυλακισμένοι και γενικά αποκλεισμένοι μπορούν νά καταλάβουν.

Καί ή σύγκρισή της μέ τήν άλλη, τή ζωντανή γλώσσα; "Ε, αυτή είναι ανυπόφορη, ή παραμικρή προσθήκη άλλων

λέξεων ή παράφραση τών ίδιων τήν αποδιοργανώνουν παντελώς, τήν κάνει νά φαντάζει σάν έτοιμόρροπη παράγκα του Καραγκιόζη. Βέβαια κάπου παραμονεύει πάντα ο Βεληγκέκας, έτοιμος ν' αποκαταστήσει τήν τάξη και τό κύρος της: ή χρήση πλούσιου λεξιλόγιου φθάνει κάποτε ν' αποτελεί άδίκημα και νά στιγματίζει σάν επικίνδυνο, όποιον επιμένει νά μιλά ελληνικά. "Ως τότε;

Ίωάσαν Γαρουφαλίδης

ΜΙΚΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Η πληροφόρηση είναι αντίστροφα ανάλογη με την εξάπλωσή τους. Η άγνοια συμφέρει τις κυβερνήσεις, οι χρήστες φυλακίζονται χρόνια πολλά, το κοινωνικό στίγμα έντονο, ανέλαστικό, καταδικαστικό, η κοινή γνώμη όμοφωνα καταδικάζει εκ δεξιών και αριστερών.

Τό **Σύμπτωμα**, στο τεύχος 2-3, με ειδικό κείμενο αναπτύσσει την άποψη που συνοδεύει τό πρόβλημα «ναρκωτικά», παράλληλα με τη μορφή της οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της κοινωνίας, και αναλύει την κομπίνα των εκατομμυρίων κερδών των εταιριών αλκοολούχων, καπνού και ψυχοφαρμάκων, που η χρήση τους δέν αποδεσμεύει τό χρήστη από την

έργασία και την κοινωνία. Τά ναρκωτικά εισάγουν μία άλλη κουλτούρα, ξένη και έχθρική τοῦ συστήματος —εὔλογη ἡ απαγόρευση.

Τό σημεῖωμα τοῦτο δέν παρακάμπτει τό σχετικό κείμενο στοῦ **Σύμπτωμα** 2-3. Παραπέμπει σ' αὐτό. Συμπληρωματικά παρατίθεται τό τμήμα τοῦ κειμένου τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή Σωστή Ἐνημέρωση καί Ἀντιμετώπιση τῶν Ναρκωτικῶν, ὅπου ἐμπεριέχονται συγκεκριμένες προτάσεις στό πλαίσιο τῆς ἀλλαγῆς τοῦ χουντικοῦ Νόμου περί Ναρκωτικῶν καί κατασκευῆς νέου ἐξίσου σκληροῦ.

Τό τμήμα τῆς προκήρυξης μέ τίς προτάσεις εἶναι τό ἀκόλουθο:

1. Ἀποποινικοποίηση τῆς ΧΡΗΣΗΣ ὅλων τῶν οὐσιῶν, στό βαθμό πού ἔχει ἀποδειχτεῖ ὅτι ἡ ποινικοποίηση ἔχει αὐξήσει τό πρόβλημα. Π.χ. ἡ φυλάκιση ἐνός μὴ τοξικομανῆ (π.χ. χρήστη ἑασις) τόν ὁδηγεῖ στό νά γίνει τοξικομανῆς (πρεζάκιας).
2. Ἐξακολούθηση τῆς ποινικοποίησης τοῦ ΕΜΠΟΡΙΟΥ, στό βαθμό πού ἀγωνιζέμαστε γιά ἀνθρώπινες κι ὄχι κερδοσκοπικές σχέσεις.
3. Διάθεση τῆς Ἡρώνης ἀπό ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ, μέ καταλόγους, γιά ὅσους δέν ἔχουν ἀκόμα φτάσει στό στάδιο νά τή σιχαθοῦν — πράγμα πού θά γίνει ὅπωςδῆποτε σύντομα. Αὐτό θά τσακίσει τό ἐμπόριο, πού εἶναι κι ὁ κύριος φορέας τῆς πρακτικῆς ἐξάπλωσης.
4. Δημιουργία ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ πραγματικῶν Κέντρων ΑΠΟΤΟΞΙΝΩΣΗΣ μέ σύγχρονο ἐξοπλισμό καί ἀπεθιστικά φάρμακα (Methadone, ἀνταγωνιστές κ.λπ.), στά ὁποῖα δέν θά ὑπάρχει βίαιος ἐγκλεισμός, στό βαθμό πού εἶναι γνωστό ὅτι βίαια ἀποτοξίνωση δέν γίνεται ποτέ.
5. Δημιουργία καί λειτουργία ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ καί ΟΜΑΔΩΝ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ, πού θά ἐνημερώνουν συνέχεια τό κοινό, θά καταπολεμοῦν ὅλες τίς ἀντιεπιστημονικές καί ὑποπτες «ἀπόψεις» καί θά μποροῦν νά βοηθήσουν ἐπείγοντα περιστατικά μέ Ἱατρική, ψυχολογική καί ἀνθρώπινη ἀντιμετώπιση.

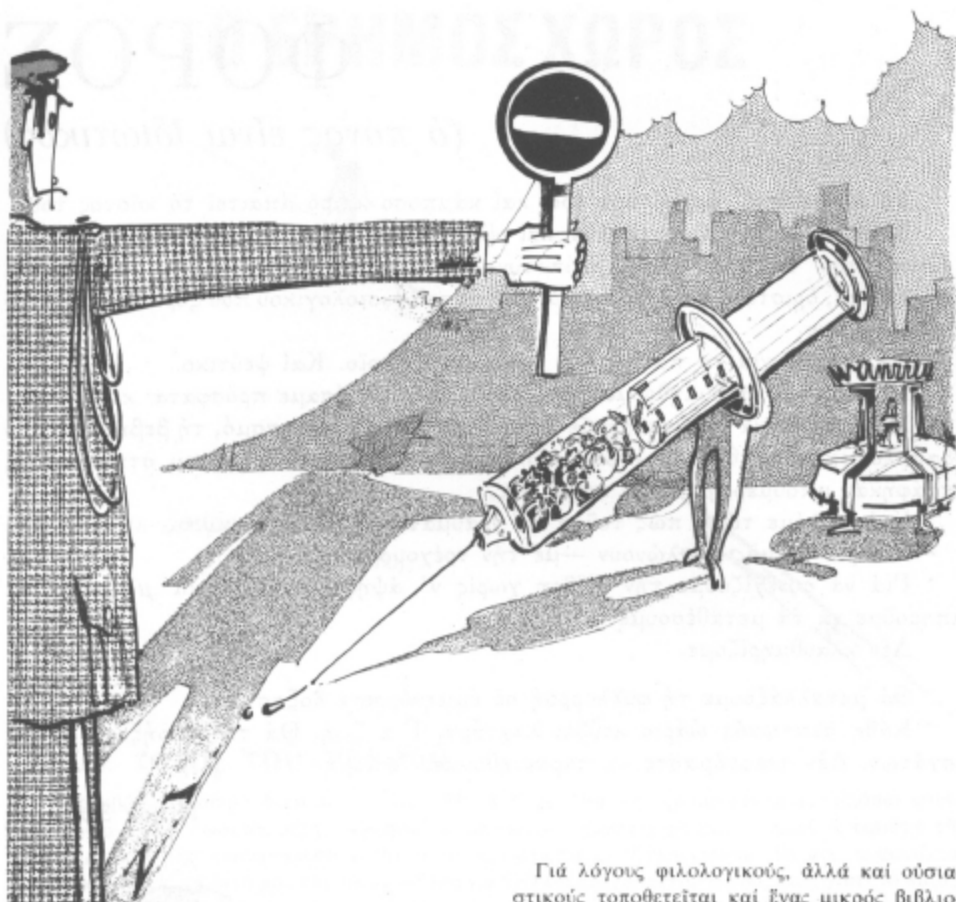
Καλοῦμε, ἀκόμα, τοίς ὁποιοσδήποτε μὴ ἐιδικούς ἢ «ἐιδικούς» πού ἔχουν ἀντίθετες ἀπόψεις, ἀν νομίζουν ὅτι στηρίζονται σέ ἐπιστημονικά δεδομένα, νά μᾶς ἀντιπαραθεθοῦν σέ δημόσια συζήτηση κι ὄχι μέ λιβελογραφήματα ἢ ὑβρεολόγιο, πού εἶναι πιθανόν νά κάνουν μέσα ἀπό κίτρινο τύπο ἢ ὑστερικές συγκεντρώσεις.

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΝΟΙΑ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

—ΓΙΑ ΜΙΑ ΖΩΗ ΜΕ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ, ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ἐπιτροπή γιά Σωστή Ἐνημέρωση καί Ἀντιμετώπιση τῶν Ναρκωτικῶν
(Ε.Σ.Ε.Α.Ν.)

Για λόγους φιλολογικούς, αλλά και ουσιαστικούς τοποθετείται και ένας μικρός βιβλιογραφικός κατάλογος, επειδή η παραφιλολογία περί Ναρκωτικών συνεχώς εμπλουτίζεται.

Βιβλιογραφία για τὰ Ναρκωτικά

1. Βαρώνος Δ.: 'Ιατρική Φαρμακολογία, Κεφ. 3, 4 Ψυχοφαρμακολογία.
2. Οικονομόπουλος Γ.: HASHISH, Mescaline, LSD Ψυχεδελικά ή Ψυχοδελωτικά, 'Εκδόσεις Κοινότητα.
3. RATNA LAWRENCE: 'Η πολιτική της Τοξικομανίας — Πολιτική άνασκόπηση της 'Αγγλικής στάσης για τὰ ναρκωτικά. 'Η Τρέλλα, 'Εκδ. Χατζηνικολή.
4. G. WASSON, AL. HOFMANN, C. RUCK.: LSD, 'Ο δρόμος για τὴν 'Ελευσίνα, 'Εκδ. Κοινότητα.
5. GUIDO BLUMIR.: 'Ηρώνη, 'Εκδ. Νέα Σύνορα.
6. GIANCARLO ARNAO.: Κοκαΐνη, 'Εκδ. Νέα Σύνορα.
7. Ούίλιαμ Μπάροουζ.: JUNKY, 'Εκδ. 'Απόπειρα.
8. Ν. Νικολάου: Ναρκωτικά, Φαρμακολογικές καὶ Βιοχημικές ἐπιδράσεις. 'Επιστημονική σκέψη, τεύχος 5.
9. Περ. SCIENTIFIC AMERICAN: COCAINE, Μάρτιος 82.
10. Μοσχοβάκης Α., Σαββάκη Ε., 'Αμαργανίδης Α., Καφαμπέλης Β., Παπανικολάου Γ.: Κάνναβη 'Ψυχοφαρμακολογία / 'Υποκουλούρα, Περ. Σύγχρονα Θέματα, τ. 3, Δεκ. 1978.

Φώτης Μωρόγιαννης

ΦΟΡΟΣ

(ό πόνοσ εἶναι ιδιωτικός)

Τό παιχνίδι π' ἀρχινίσαμε ἐδῶ καί κάμποσο καιρό ἀπαιτεῖ τό κόστος του.

Κι ἐν τῷ μεταξύ εἴμαστε λίγοι καί φίλοι. Μᾶς πονᾶμε· κι ἡ φυλλορροή ἐπώδυνη. Ἰδίως ὅταν τά φίλα μας διακόπτουν τή ροή τοῦ φυσιολογικοῦ· βιολογικά ἢ ψυχολογικά, ὀριστικά ἢ ἀναστρέψιμα. Αὐτοῦ τοῦ φυσιολογικοῦ πού ξορκίζαμε καί δέν τοῦ ξεφύγαμε.

Νά μιᾶμε γιά τά παιδιά πού χάνονται; Γελοῖο. Καί ψεύτικο.

Μιᾶμε γιά νά θυμηθοῦμε τήν Ὑβρη πού τολμήσαμε πρόσφατα· κι ἀτόνησε.

Μιᾶμε γιά νά ἐπαναφέρουμε τήν πρόκληση, τόν σαρκασμό, τή βεβήλωση πού ἐξαπολύαμε κατά θεσμῶν, γραβατῶν καί θεσφάτων. Πού, κάπου στήν πορεία, στράφηκαν μπούμεραγκ κατά πάνω μας.

Καί νά λέμε τώρα πώς τοῦτα τά τραύματα ἀτσαλώνουν κ.λπ.;

Μπορεῖ νά μᾶς μυαλώνουν — μέ τήν τρέχουσα σημασία.

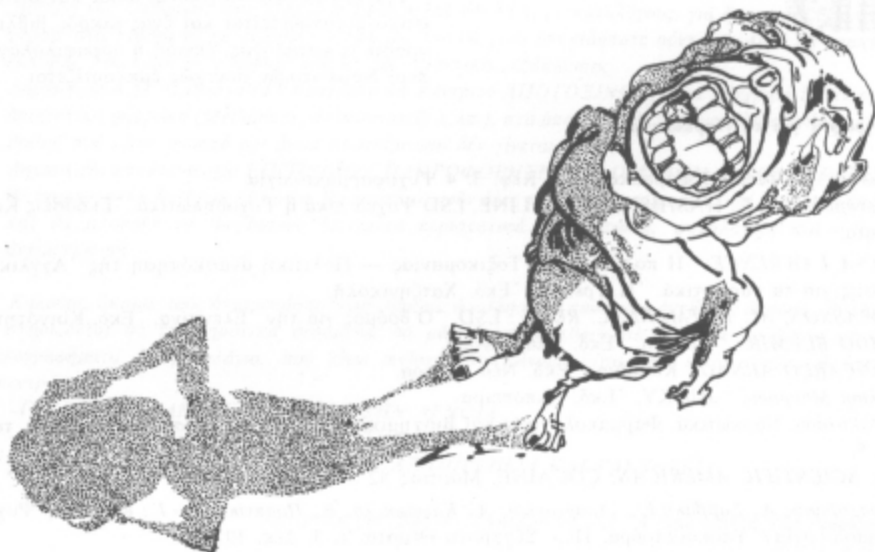
Γιά νά συνεχίζουμε τήν Ὑβρη χωρίς ν' ἀψηφοῦμε τά ὄριά μας. Γιά νά μπορούμε νά τά μεταθέσουμε.

Δέν κλαυθμηρίζομε.

Θά μεταλλάξουμε τή φυλλορροή σέ ἐμμηνόρροια δοξαστική.

Κάθε πεπτωκός ὥαριο κρύβει λαχτάρα. Γιά ζωή. Θά τή ρουφήξομε μέχρως ἐσχάτων. Δέν σκεφτόμαστε νά παραιτηθοῦμε. Ἀκόμη.

Νίκος Ευδάκης

Ο ΕΡΗΜΟΣ ΧΩΡΟΣ

«Δέξου με δούρειο και άδειο»

Δ. Καψάλης

Ι. 'Η ταφή του νεκρού

Ο Φλεβάρης στάθηκε ό μήνας ό χωλός. 'Η ΟΜΑΔΑ, όπως τή ζήσαμε και τή συνηθίσαμε κοντά δυό χρόνια στην 'Οδοντιατρική, ξόφλησε. Δέ δείχνει νά εγκατέλειψε κενό —άφου ή περιοχή τής προβληματικής τής παρακολούθησε τήν όλη συρρίκνωση κι εξαφανίστηκε. Τό φ.κ. εμφανίζεται πλήρες και χωρίς τή δική μας παρουσία —ίσως γιατί άλλαξε ό χαρακτήρας του, ίσως γιατί τό παζάρι του πτώχευσε μαζί μέ τούς κακούς δεξιούς στις 18/10 και τίς διεκδικήσεις (έστω) ύποδέχονται πιά ότα μή ακουόντων. 'Όσοι από μās δέν σκόρπισαν έξω άπ' τή Σχολή ή στά άγωνιστικά καταφύγια πού τά προβλήματά τής εύκολα ύποδεικνύουν, διοχετεύονται στό (άλλαγμένο κι αυτό) ΣΥΜΠΤΩΜΑ ξεκινώντας έτσι διστακτικά νέο και έπαχθέστερο (γιατί του λείπει ή πράξη) στοίχημα. Κι ούτε πού ξέρουμε άν μπορούμε άκόμη νά ύπάρχουμε πολιτικά τελεσφόροι.

Μιά κουβέντα λοιπόν γιά τήν ΟΜΑΔΑ είναι σήμερα μετέωρη και, άν εξαιρέσουμε πέντε φίλους, χωρίς ένδιαφέρον. Δέν προτείνει, δέν παίζει ρόλο πιονιέρου, άρα (έτσι δέν είναι;) εμφανίζεται πολιτικά ά-σήμαντη. 'Οπότε...

... όποτε θά μιλήσω γιά νά ξεκαθαρίσω (μέ τόν έαυτό μου, ίσως) και νά καταγράψω (για τίς έπερχόμενες γενεές) κάποια πράγματα. Θά μιλήσω α) σέ ύφος ιδιωτικό (αυτό είναι πολύ κουλουριασμένο κι άρρεσι) β) σέ τόνο άναπόλησης (ή βραδιά μέ τό άλμπουμ τών φωτογραφιών). Θά μιλήσω άκατάστατα, άποσπασματικά κι έπειδή ένα ΣΥΜΠΤΩΜΑ τό 'χουμε γιά νά λέμε τόν πόνο μας, νά κάνουμε λογοτεχνία και νά καταξιωνόμαστε κι έμεις. Θά μιλήσω δηλαδή γιατί έτσι. (Στό κάτω κάτω, μήπως κι όσο έγραφα «πολιτικά» βγήκε τίποτα;).

• 'Η ΟΜΑΔΑ —μία έκρηξη ζωής, μία σπατάλη ζωής πού δέ φρόντισε ν' άφήσει χνάρι και γι' αυτό μένει άνεξίτηλη. Διόλου δέν σκοπεύω νά μηρυκάσω τόν πολιτικό τής λόγο. Μ' ένδιαφέρει ό,τι πολύτιμο και σημαίνουν: τό διαφορετικό, προκλητικό, μη-άναγώγιμο είδος τής.

• *Οί συγγένειες.* 'Η ΟΜΑΔΑ μικρή σχέση είχε μέ τίς «συσπειρώσεις». Κοινές οί συνθήκες πού τίς γέννησαν, αλλά ένδιαφέρουσα έδω, κλισιαρισμένη εκεί ή πορεία. Δέν ύπήρξαμε ίκανά εύέλικοι καθώς δέν βολευόμαστεν δέν συντηρήσαμε έναν άδρανή πυρήνα πού άνατροφοδοτείται έρήμην καιρών και ανθρώπων. Γι' αυτό ξοφλήσαμε κι έμπιστευόμαστε τώρα ένα μάταιο σπέρμα.

• *Η δυσκολία.* Κάθε πού κάτι καινούριο φυτρώνει και θάλλει, τὰ βάζει μέ τούς μύθους. Τούς μύθους πού πλάσονται στην αγορά, τούς μύθους πού ἐρμηνεύουν τό σῶμα. Τούς ἀποφλοιώνει και μένει. Ἄν ἡ ΟΜΑΔΑ ἐν-διέφερε, ἦταν γιατί προχωρώντας τὰ ἔβαλε συχνά και μέ τούς δικούς της μύθους. Ὅτι ὁ «ὑπαρκτός σοσιαλισμός» εἶναι ἕνα βάρβαρο καλαμπούρι, εὐκολα τό μαθαίνει. Ἀλλ' ὅτι ἡ ἀντιεξουσία εἶναι κι αὐτή ἕνα (ὁμορφο ὁμως, πολύ ὁμορφο) καλαμπούρι, αὐτό τό μάθαμε και τό παραδεχτήκαμε δύσκολα. Μερικοί δέν θέλουμε ἀκόμα νά τό παραδεχτοῦμε. Πάντως δυό βιβλιοθήκες μέ ἀναλύσεις περί ἐξουσίας δέν ἀξίζουν ὅσο ἕνας χρόνος ΟΜΑΔΑΣ, ὅπου νιώσαμε ἄτυπες (και γι' αὐτό δηλητηριώδεις) μορφές ἐξουσίας ν' ἀναδύονται ἐφτάψυχες μέσα μας, γύρω μας, καθημερινά. Εἶδαμε πῶς ἀποξενώνονταν οἱ κινήσεις μας και μᾶς ἀποξένωναν. Μποροῦμε νά μιλάμε γιά ἐξουσία, χωρίς νά τσιτάρουμε.

• *Η διαφορά.* Μιά ομάδα ἀνθρώπων. Μονοκοντυλιά και βάνουσα τούς χωρίζω σέ *δυό* κατηγορίες. 1) Αὐτοί πού ἡ ΟΜΑΔΑ τούς κόστισε. Τούς κόστιζε ἡ συνάφεια μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ἡ διαθεσιμότητα, ἡ φιλία. Ἡ φιλία. Τούς κόστιζε ὡς τό θυμό ἡ τήν πίκρα συχνά. 2) Οἱ σχολιαστές: ἀνέγνω, ἔγνω, κατέγνω και ἡ ἐργαλειοθήκη μου ἔτοιμη γιά ἐρμηνεῖες και ἀντιπροσφορές. Ἀλλ' ἡ ΟΜΑΔΑ —ὅπως και κάθε ἀπόπειρα ἀνθρώπων, πολιτική ἢ ἄλλη— δέν γίνεται νά ἐρμηνευτεῖ χωρίς τήν ΟΜΑΔΑ, ἄν ὅχι δι' αὐτῆς. (Χέ! χέ! Αὐτό θά πεί ἐνδοστρέφεια). Κι εἶναι σαφές πῶς μ' ἐνδιαφέρει ἀποκλειστικά ἡ πρώτη κατηγορία.

• *Τό ἔδαφος.* Δύο χρόνια ντροπῆς: «ποτέ δέν κάτσατε νά μιλήσετε *σοβαρά* γιά τό Πανεπιστήμιο». Κι εἴμαστε ὥστόσο οἱ μόνοι πού μιλήσαμε γιά τό Πανεπιστήμιο. Ἐπειδή, πέραν τῶν μὴ ἐξαιρέτων περί ΙΜΚ, πέραν συνελεύσεων και καταλήψεων, τό ζήτημα ἦταν και εἶναι ἡ παροχή τῆς γνώσης. Κι ἡ ΟΜΑΔΑ (χωρίς νά παραλείψει και τό ἀνωτέρω μπλά - μπλά) λειτουργώντας ἔδειξε και πρότεινε τρόπο νά κυκλοφορεῖ και νά κερδίζεται ἡ γνώση: *διά τῆς συνάφειας*. Καί τέτοια πρόσκτηση και ἀνταλλαγή ὑπονόμουμε διαρκῶς τῇ συνοδῷ ἐξουσία, τήν ἔκλεβε. Γιατί —πῶς νά τό κάνουμε;— στήν ΟΜΑΔΑ δέ γλίτωσα ἀπό τίποτα (οὔτε κἀν ἀπό τό φασισμό πού μοῦ ἀναλογεῖ). Καθῶς ὁμως κάποιες πτυχές τῆς ἰδιωτικῆς και δημόσιας ζωῆς μου συμπλέκονταν μέ τῇ ζωῇ τῶν ἄλλων, ἀνακάλυπτα ἐξόδους ἀπ' ὅ,τι συντηροῦσα και ἤμου: ἀποσαθρῶθηκαν στάσεις, πῶχευσαν πεποιθήσεις, ὥριμασαν κενά, «ἐκμη-δενίστηκαν ἐνδυμασίες» πίκρανα και πικράθηκα: πληθαίνοντας ἔμαθα. Κι αὐτό λειτουργοῦσε (ἄν και ὅχι σέ σταθερό βαθμό) ἀμφίδρομα. Δέν ξέρω νά εὐδοκίμει σέ ὅποιο γνώστό συλλογικό σχῆμα τέτοιο κάρπισμα. Οὔτε γνωρίζω ἄλλο τρόπο νά διαπαιδαγωγηθοῦν οἱ Μᾶζες —ἔστω κι ἄν, στήν περίπτωσή μας, αὐτές συμποσοῦνται σέ δέκα ψωροδιανοοῦμενους.

• *Η φωνή.* ΣΥΜΠΤΩΜΑ/1: Στόν ἀστερισμό τοῦ Μπάρτ. Θυμᾶμαι ἀκόμα τό τσιτάτο: «ἡ γραφή μετατρέπει τῇ γνώση σέ γιορτή» —μᾶς πῆγαινε. Ψάξαμε τῇ γνώση διά τῆς γεύσης. Κι εἴχαμε, νομίζω —παρά τῇ χαρτούρα—, λόγο κατοουσιαν *προφορικό*: μ' ὅλο τό κυμάτισμα τῶν φωνῶν, τήν ἀμυχανία και τό χρώμα τους. Αὐτό τό ὕφος μᾶς ὀρισε: ποτέ δέν τό ξεπεράσαμε, ποτέ δέν συμπτύξαμε σέ κώδικα ὅ,τι κάναμε και λέγαμε. Ἄντε τώρα, μέ τέτοια παράξενη ἐμβέλεια, νά συντονιστεῖς. Πριονίζαμε τῇ μεηλιά και κάποιος τήν ἔκανε λαχείο —αὐτό ἦταν ὅλο.

• *Η ἀκρόαση.* Τό ἄλγος τοῦ προσωπικοῦ λόγου. Τό ἄλγος τοῦ πολιτικοῦ λόγου. Τό ἄλγος τοῦ ὀφέλιμου λόγου. (Φίλοι μοῦ ὑπενθυμίζουν και τό Ἄργος Ὁρεστικόν). Ἐν ὀνόματι ποιῶν μιλήσαμε δυό χρόνια: Πολύ λιγότερα ἀπ' ὅσα ἐλπίσαμε διέτρησαν τό κέλυφος τοῦ ἀμφιθέατρου. Γιά νά δρασκειόμαστε τήν ἀπογοήτευση, ἀναζητοῦμε *μέσα* μας τό κέρδος. Δέν τό βρίσκουν ὅλοι. Καί μένουμε μέ τήν ἀβολή ἱκανοποίηση πῶς δέν διαθλάσαμε τίς διαθέσεις τῶν ἄλλων οὔτε τίς ἐφεύραμε. Προτεινάμε τίς δικές μας πρὸς ἀναγνώριση και σύναψη. Ἀμίμητα αἰσχυνηλοῖ, δέν μπορέσαμε οὔτε θελήσαμε νά σώσουμε κανέναν.

• *Η γλώσσα.* Τά ἔπαμε: δύσληπτη ἕως συκοφαντικά περίπλοκη. Ἀλλά α) ἀξίζει *μόνο* ἐκείνη ἡ ἀπλότητα πού τελικά ἄκμασε δαμάζοντας τίς δυσκολίες: χωρίς νά ὑπονομεύσει τό προβληματικό θέμα, χωρίς νά φυγομαχήσει μπρὸς στίς ἀντιστάσεις του, χωρίς νά βιάσει τήν ἐνηλικίωσή της β) ἀπλότητα ἀπό ἀπλούστευση διαφέρει: ἡ πρώτη κερδίζεται πολὺ ἄργά, ἡ δευτέρα ἐξαρχῆς βολέει γ) κἀλλιο γλωσσολάγνοι παρά λοβοτομημένοι. Κι ἐπιτέλους εἴμασταν οἱ μόνοι πού σεβαστήκαμε τόν πλοῦτο και τίς ἀπαιτήσεις τῶν ἐλληνικῶν —τῆς γλώσσας, παναπεῖ, τοῦ γίγαντα λαοῦ μας.

• *Η ρήξη.* Μᾶς γονιμοποίησε ἡ ἐκπλήξη και, καθῶς μαραινόταν, μᾶς ἐγκατέλειψε ἀπαρά-σκευους. Στό μεταξύ προλάβαμε νά πραγματώσουμε ἐπιθυμίες, νά μιλήσουμε γιά *ἐπιθυμία*. Δύσκολη κουβέντα —ἴσως και ἐπειδὴ «προερχόμαστε ὅλοι ἀπό τό χῶρο τῆς Ἀριστερᾶς». Μᾶς φορτώσανε μπόλικες ἀριστερές ἐνοχές γιά δαῦτην. Κι ἄν λέω σήμερα πῶς ξόφλησε ἡ ΟΜΑΔΑ, εἶναι γιατί ἡ

σημαντικότερη συνεισφορά της άκυρώνεται: ή επιθυμία επιστρέφει στη σαρκοφάγο τύψη της, λογοκριμένη για μία ακόμα φορά.

● *Ἡ γενναιοδωρία.* Ἀμοibaio άνοιγμα. Καθένας καί ή διάλεκτός του, καθένας καί τό δραμά του. Μπορέσαμε νά άνεχτοῦμε καί νά προστατέψουμε τήν *επιρότητα*, μοιράζοντας ἴσο κύρος στήν «πάλη τῶν τάξεων», τό «φόβο τοῦ θανάτου», τήν «άντιεξουσία» καί τή «μαντουβάλα» (ένιστε). Γι' αὐτό ὁμως καί παραμείναμε ἐμεῖς άσυντόνιστοι καί οἱ ἄλλοι δυσπρόσιτοι. Πῶς ν' άπειθύνεις ὅ,τι σ' ἐλάχιστο βαθμό συντίθεται; Στό άμφιθέατρο καταθέταμε κοινές παραδοχές —*πέραν* τούτου άρχιζαν τά ζόρια. Ζόρια σύμφυτα μέ ὁποιο θεμελιῶδες πολιτικό στοίχημα.

● *Ἡ ἐνηλικίωση.* Μή δρασκελώντας τίποτα, ξεκινώντας σχεδόν άπό τήν άρχή, εἴπαμε λίγα καί κάναμε πολύ λιγότερα. Οἱ σκέψεις ξετυλίγονταν μέ ένδεικτική βραδύτητα, οἱ πράξεις δίσταζαν στό διλλήματα. Αὐτή ή μέριμνα ὀνομάστηκε δυσπραγία καί καταγγέλλθηκε. Κι ὥστόσο ή γεύση τῆς ματαιότητος κάθε πού άφέθηκες καί ένδίδεις σέ στερεότυπα εἶναι σημάδι υγείας. Τό ἄλλο τῆς ὀνομα: *έλιπσις* —ψόγος πρώτος καί μόνιμος. Ὅσοι τόν άπηύθυναν συνεπικουρήθηκαν —κι αὐτό δέν εἶναι παράδοξο— άπό τό *χιούμορ* μας (άλλά τί πλησιέστερο στό θάῤμα;) καί τό *θάνατό* μας (άλλά τί πλησιέστερο στό χιούμορ μας;). Στά χωράφια τῆς Ἀριστεράς (ἔστω τῆς ἐπαναστατικῆς) άκμάζει ή άείζωη πλήξη.

Ὅλα τούτα καλά— ή σιγαλόφωνη κριτική συνυφαίνεται ἐπιδέξια μέ τήν οὐσιαστική κατάφαση, ὥστε καί τό σπίτι μας παinueύουμε καί άντικειμενικοί ὑπάρχουμε: καί τό θάνατο τῆς ΟΜΑΔΑΣ ἔξηγοῦμε καί ὅτι ἦταν ή *μόνη* πού ἔζησε διαδηλώνουμε. Ἐπικηδέιος ἄριστος: «ἔπου εἰς άστών τά καυκάλα τό ἔξφος τῆς άκόνα» κ.λπ. Καί δέν σημαίνουν βέβαια αὐτά πῶς ή ΟΜΑΔΑ σημειώνει τήν άρχή καί (προπάντων) τό τέλος τοῦ πολιτικοῦ μας παιγνιδιοῦ: οὔτε πῶς εἶναι Ἰδέα: οὔτε δέ χαράχτηκε άπό μπόλικες ἀτέλειες καί πισωγυρίσματα (κι ἂν δέν τά καταμέτρησα, εἶναι γιατί πολλοί καί εὐκολα, ἄρα άνέξοδα, θά μαρτυρήσουν γι' αὐτά άποδεικνύοντας ἔτσι πῶς μαξιμαλισμός καί (ψευδο)ρεαλισμός ταιριάζουν ἄριστα, ὅταν ή άλεπού τά κάνει ἰδεολογία). Εἶναι άπλούστατα ή ΟΜΑΔΑ κάτι πού μάς σημάδεψε καί πού τώρα πιά α) λειτουργεῖ σάν δοχεῖο (ή γνωστή Μυρτώ) πού τό πληρώνουμε καθένας μέ τούς πραγματωμένους ή μή πόθους πού ἔθρεψε (άλλά πού δέν χρησιμεύει ὡς ἄλλοθι —ὥστε ἀναλαμβάνοντας κάποιος νά ὑποστηρίξει τήν ΟΜΑΔΑ, διόλου δέν καθαγιάζει καί τή δική του ἰδιαίτερη προῖστορία), β) μεταστοιχειώνεται σέ ὑπόθεση *ἰδιωτική* —ΙΧ πρώτης, νά ὅυμε. Τί γίνεται ὁμως μέ τό Δῆμο;

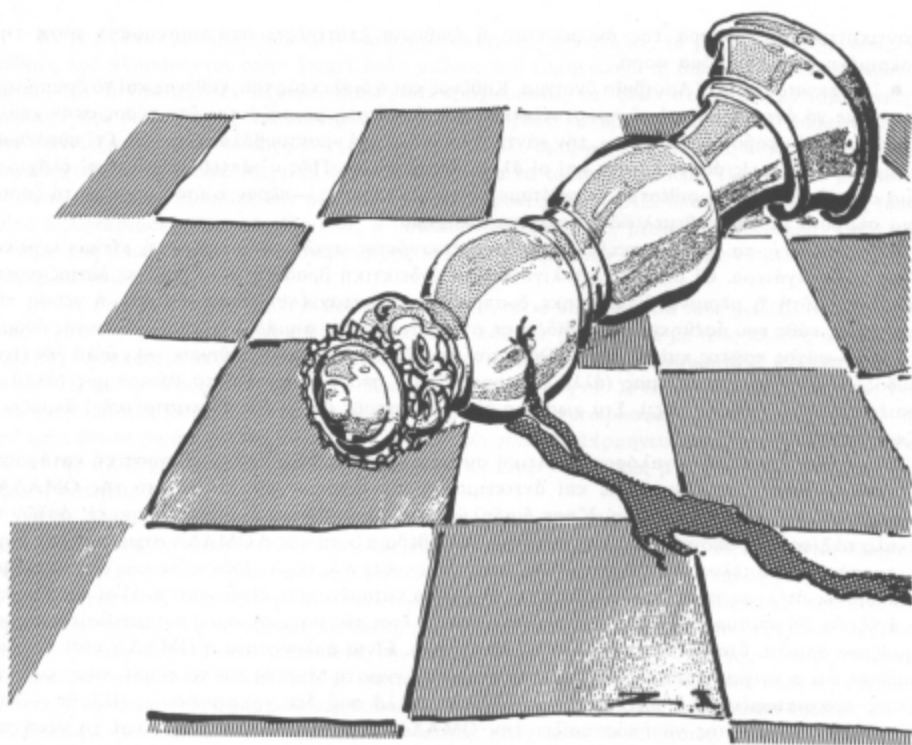
II. Μιά παρτίδα σκάκι

1. *Τά μαῦρα.* Ἦδη, στό ΣΥΜΠΤΩΜΑ/4, ἔνα κείμενο πρότεινε, ὡς άπαρχή ανάκαμψης τῆς ΟΜΑΔΑΣ, τήν ἀνανέωση τῆς *θεματικής*, τήν προσγείωσή τῆς σ' ὅ,τι τρέχει, τήν ἐξακτίνωσή τῆς στοῦς θαλάκους «κοινωνικῆς κριτικῆς» μέσα καί ἔξω άπό τό Πανεπιστήμιο—γιά νά τραφεῖ, νά ζωηρεψεῖ καί νά εὐστοχήσει. Αὐτή ή ΘΕΜΑΤΟΘΗΡΙΑ ὑπονοεῖ ταυτόχρονα ἐλπίδα καί ἀδιέξοδο.

Ἡ *ἐλπίδα* τροφοδοτεῖται άπό τά λάθη πού ἔγιναν: ἂν ἀναλύαμε σωστά, ἂν άποδεικνύομασταν άποφασιστικά ἔξωστρεφεῖς, ἂν πλησιάζαμε μέ λόγο άπλούστερο τόν κόσμο, ἂν δέν ἀφήναμε ν' άτροφῇσει ή πρακτική γιά τό χατήρι τοῦ λόγου, ἂν δέν ἐγκλωβίζομασταν στόν ἐκδοτικό μας μικρόκοσμο... Ὁ συλλογισμός πού προσκαλεῖ τέτοιο εἶδος κριτικῆς εἶναι διάφανος: τά πράγματα προχωροῦν, ὁ κόσμος ἐξελίσσεται κι ἔνοχη γιά τή δική μας κάμψη δέν μπορεῖ παρά νά ἔναι ή πολλαπλή ἀνάσχεση τῆς πορείας μας πού ἐμεῖς οἱ ἴδιοι προκαλέσαμε.

Τό *ἀδιέξοδο* ἴσως (τί δειλή σκέψη! τί ἐλιτίστικη!) ἴσως, λέω, καί νά τροφοδοτεῖται άπό τήν ἐλπίδα.

2. *Τά άσπρα.* Ἔτος α' μ.Α. Πανελλήνια Σωφρονιστική Κίνηση. Ἐρήμην τοῦ «χώρου» ὀρθοτεῖται τό *περιθώριο*: άπό ὧδ ή νομιμότητα, καλύπτοντας καί προστατεύοντας ὅλη τή γκάμα τῶν ἔγκυρων (καί ἔξαιτίας τῆς) πολιτικῶν προτάσεων: άπό κεί ή πολιτική ή ὅ,τι τελειοπάντων ἐμεῖς καταλαβαῖνουμε γιά πολιτική. Αὐτά τά ἔρεθιστικά καταρχήν. Διότι, στή συνέχεια, ὁ δρόμος άπλουστεύτηκε (γιά νά τόν καταλαβαῖνουν κι οἱ μάζες): τό ἔκνομη ὀρίζεται ὡς ή πεμπτουσία τοῦ πολιτικοῦ —τό πολιτικό ἔξαντλεῖται στήν παραδειγματική καί πρόδηλα ἔκνομη κίνηση— ή παρέμβαση νοεῖται πλέον (καί μόνο) ὡς παρέκβαση. Βαρβάτες (ὅσο ἄραιές) διαδηλώσεις, καταλήψεις (καί βίαιες ἐξώσεις, γιά τοῦ λόγου τό ἐπαναστατικόν), ἄγρα εὐκαιριῶν (σκέψου, λέει, νά μήν εἴχαμε καί τήν Πολωνία), ἀναλύσεις τῆς ὁλκῆς «οἱ πλούσιοι ξυπνοῦν ἄργά, ἐνῶ ὁ φτωχός ἄλλοτριωμένος κοσμάκης...» (ἔπου τά ὁστά τῶν δακτύλων τοῦ Μπακούνιν τρίζοντας ἀνασυντάσσονται σέ φάσκελο), κερματισμός τοῦ πολιτικοῦ πεδίου καί ἐπιλογή τῶν λιγοστών στόχων πού ἄρμῶζουν στήν ἄλκη τῶν «χωριτῶν».

ἀδυναμία συνύπαρξης γραμμῶν (κάτι μοῦ θυμίζει) καί, φυσικά, ὀλίγη ἐπιστροφή στο φ.κ. (φθισικὴ κορασὶς πού παντρευναρραβωνιάζουντὴν κι ἐμᾶς μᾶς ἀστοχοῦνε). Μακαρία καὶ ἀδηρίτου ἱστορικῆς ἀναγκαιότητος ἡ ὁδὸς ἢ ἀγούσα εἰς ὅ,τι γουστάρουμε. Στό κάτω - κάτω α) ἡ ἐξουσία βαράει, ἄρα ὑπάρχουμε (ἡ ἀμιλλα γιὰ μῶλωπες ὑγιέστερη τῆς ἀμιλλας γιὰ διάδοση τοῦ φύλλου τῆς ἐργατιᾶς) β) κουνᾶμε τὴ γροθιά, ἄρα —δὲ μπορεῖ— ὅλο καὶ πλάθουμε τὸν κόσμο. Παραίτηση ἢ ὕγεια; —Κάθε πού δὲν παλεύεις (ἐννοεῖται χειρωνακτικότατα) δηλητηριάζεις τὸ παιδί πού θά φέρεις στὸν κόσμο κ.λπ. Προπαντός ὄχι τελμάτων.

Μαῦρη πιά κι ἀραχλὴ λοιπόν ἡ ΟΜΑΔΑ, ἡ πτώχευση τῆς θεματικῆς τῆς, ἡ ὀδυνηρὴ ἀποψίλωση, ἡ ἐπαίσχυντη νεκροφάνεια, οἱ μοιρολογίστρες μὲ τίς σωτήριες, ἀλλὰ διόλου δικές μας, συνταγές. Λευκοὶ ὡσεὶ σπέρμα οἱ ἀνδρεῖοι τῆς ἐκτροπῆς —πανσπερμία, ἀλλὰ καὶ ζῆλος καὶ ἐλπίδα κοινὴ ἀνοησία πού κατορθώνει νὰ ἐκπλήξει, ἔστω καὶ μόνους τοὺς ἀφελεῖς (αὐτοὶ ἄλλωστε δὲν ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἡ πρωτοκορία;). Ἀνάμεσα Ὑδρα καὶ Λάρισα τί νὰ διαλέξεις, τώρα πού ξηλώθηκαν τὰ γαλόνια σου;

III. Τό κήρυγμα τῆς φωτιᾶς

ΒΑΣΙΛΗΣ: «Τοῖς φύτῃσα καὶ ἔφυγα...»

ΜΑΡΙΑ: «Συνεργάζομαι μὲ τὰ ντόπια καὶ ξένα μονοπώλια!»

ΚΩΣΤΑΣ: «Ἐξαρτᾶται πῶς τὴ βρίσκει καθένα...»

ΟΘΩΝΑΣ: «Μέ εἶπανε χαφιέ, ἀλλὰ δὲν μπειράζει, τοῖς ἀγαπῶ ὅλους...!»

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ: «Ἦρθα πρώτη στὴν ἀμιλλα, ἀλλὰ μὲ πετάξανε σὰ σκουπίδι...»

ΔΗΜΗΤΡΑ: «Ὑπῆρξα μικροαστὴ μὲ προλεταριακὴ ἀναλαμπή!»

Δηλαδή: μαζικὰ συντονισμένα φαίνουν τὰ καμμένα. ΤΙ ΚΑΝΟΥΝ ΓΙ' ΑΥΤΟ ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ;

Ε' Παράρτημα Ἀσφαλείας Ἀθηνῶν
Ἀρ. Πρωτ. 632/79

Ἀξιότιμον κόν Γ.Β., κάτοικον Ἀθηνῶν Π. 10...
φοιτητὴν Ὁδοντ/κῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Πληροφορούμεθα ύπηρεσιακῶς τὴν ἔντονον δραστηριότητά σας τόσο ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἑτεροφυλοφιλικῶν σχέσεων. Ἐπὶ τῷ τέλει τῆς δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ τῆς κατοχυρώσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ σας μέλλοντος, σᾶς συνιστοῦμε ὅπως ἀνακόψετε τὴν ἀντιεθνικὴν σας δράσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22/3/79

διὰ τὸν Διοικητὴν

ὁ Ὑποδιοικητὴς

Βασίλειος Κ., Ἀστυνόμεος Α'

ΔΩΡΟ ΑΣΗΜΕΝΙΟ ΑΠΟΣΤΗΜΑ (Ὑπνος καὶ Θρῆνος γιὰ τὸν Ἀνγκλ):

Ἀσπρα κοράκια καὶ μαύρα κανίς

πέσαν ἐπάνω στοὺς ἀσθενεῖς.

Ἄγρια κρώζουν, μασέλες χτυποῦν

καὶ ἀνασύστασιν ἀναζητοῦν

Στό ἄντρο σου τό ἱγμόρειο

σοῦ παῖξω γιουκαλίλι

μοῦ στέλνεις ἀνασύστασιν

σοῦ στέλνω μανταρίνι...

Τί μπορεῖ νά ὑπάρξει πέρα ἀπὸ τό χώρο τῆς παράταξης; Ἡ ὁμάδα, λέμε. Καὶ λοιπόν; Ποιά τὰ χαρακτηριστικά τῆς πού τὴ διακρίνουν καὶ -ἴσως- τὴν κάνουν ἑλκυστική; Καταρχὴν δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἄρνηση τῶν δοσμένων μεθόδων, εἶναι -ἂν θέλετε- στάση ζωῆς.

Αὔριο θὰ ῥθῃ καὶ πάλι τό χτέ:

κορμάτια καὶ κόμματα κι ἑνας κεφτές.

Στοῦ γομφίου τὴν κάτασπρη ράχη

περπατώντας ἢ φρέζα μονάχη...

Γιατί δὲν εἶναι ὑποβαθμισμένη ἡ Ὀδοντιατρική; Προστατεύεται ἀπὸ τὴν ἀκόμα πολὺ ἀκμαία συντεχνία τῶν ὀδοντίατρων -ἀπὸ ποιοὺς γίνεται ἀποδεκτός ὁ ἀστισμός τοῦ κλάδου πού ἀναπαράγει ἡ Σχολή- ὁ μικρόκοσμός τῆς: ὕλικομανία, αὐτοκατανάλωση, ἠθικὸ καὶ πολιτικὸ «γκέτο».

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟ - ΒΡΑΔΥΝΟ (ἐκ τοῦ μαγειρίου)

5 μ.μ. (tea - time)

: Φασκόμυλο καὶ ἀνάγνωσις ὁμαλοῦ λειχήνης

5.30 - 5.31'

: Διάλειμμα, κἀνισμα, ματιὰ σέ περιοδικὰ, τηλέφωνα σ' ἀγαπημένα πρόσωπα,

βόλτα γιὰ νά πάρεις ἀέρα

5.31' - 5.45'

: Ἐνδοδοντία καὶ viper Nora

5.45' - 6.00

: Ὡρα γιὰ βίτσιο (π.χ. ἔρωτας)

6.00 - 9.00

: Θεραπευτικὸ (ἀνάγνωσις, ἀποστήθισις, καλογολικά στοιχεῖα)

9.00 - 9.10'

: Μόλις πού προφταίνεις τό φαῖ.

9.10' - ...;

: Ἐξάντησις, ἐμβοαὶ τῶν ὠτων, ἴλιγγος, ζάλη, ἀπώλεια συνειδήσεως, κῶμα

: - 7 π.μ.

: Ἐπαναφορὰ εἰς τὸν στιβαρόν στίβον τῆς καθημερινότητος.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀμφισβήτηση ἀμφισβητήθηκε μέ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Διευθυντρίου καὶ ἡττήθηκε στὴν πράξη. Καιρὸς νά παραμεριστοῦν οἱ ἐπαναστατικὲς ἱαχὲς καὶ τὰ ψυχολογικὰ ἀλαλοῦμ. Εἶναι πιά φανερό ὅτι ἡ Λογικὴ τῆς ΟΜΑΔΑΣ διαμορφώνεται καὶ θὰ πάρει οὐσιαστικὴ μορφή σέ πολιτικὴ σκέψη τὸν ἐρχόμενο μῆνα. Ἀς βοηθήσουμε λοιπὸν αὐτὸ νά μὴ συμβεῖ μέ ἀπόντες τοὺς φοιτητές. Αὐτοὶ πού κέρδιζαν ἦσαν ἡ φιλία καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη μερικῶν ἀνθρώπων πού δὲ θὰ γνῶριζα ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ ΟΜΑΔΑ. Μᾶς ἀγαπᾶω ὅλους.

IV. Θάνατος ἀπὸ πνιγμό

Στὴν πρώτη συνέλευση, ὅπου ἀναδύθηκε ἡ ΟΜΑΔΑ, εἶχαμε ἐπιλέξει καὶ δηλώσει δύο στόχους: α) τὴν ἰδεολογία (πού τότε λεγόταν «κυβερνητικὴ») τοῦ ἐκσυγχρονισμένου ἀστισμοῦ καὶ τῶν συντηρητικότερων παραφυάδων του β) τὴν κυρίαρχη λογικὴ (ὑπὸ δύο, συγκλίνουσες σέ τελευταία ἀνάλυση, ἐκδοχές: κοινοβουλευτικὴ ἀντιπολίτευση καὶ ἐπαναστατικολογία) τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Ἀπὸ τό '78 κιόλας, ἕνα κύμα ξέσπασε ἀντίπαλο τῶν δύο αὐτῶν ἡγεμονιῶν. Νομιμοποίησε διαθέσεις, ἀνέσυρε τό χιοῦμορ, ἐρέθισε καὶ ποδηγετήθηκε ἀπὸ πλασασαδόρους γραμμῶν, ἀριστεριστές, φρικιά καὶ γκρουπούσκουλα. Τέλειωσε, ἔτσι, ὅπως κάθε κύμα: σέ ἀφρό. Πρόλαβε νά σπείρει (δὲν ξέρω σέ πόσο γόνιμο ἔδαφος) τὴν ἀμφιβολία, ἀλλ' ὄχι καὶ νά πλῆξει οὐσιαστικὰ τοὺς στόχους του.

Οἱ δύο ἡγεμονίες, μέ νέες συμμαχίες, κάποια προβλήματα, μπόλικη ζωὴ μπροστὰ τους καὶ ἀφθονο ὕλικό πού ἔρχεται νά τρυπώσει στά καλοῦπια, πάσχουν σήμερα ἀπὸ γιγαντισμό. Καὶ οἱ δύο. Ἐπιχείρησα ἤδη κάποιες νύξεις -θὰ χρειάζοταν ὥστόσο πολλή συζήτηση γιὰ νά διεισδύσουμε στὸ προφανές. Ὡστε οἱ στόχοι ὑπάρχουν ἀπειλητικοί. Αὐτοὶ εἶναι τὸ πρῶτο δεδομένο.

Τό δεύτερο δεδομένο εἶναι ἡ συνδικαλιστικὴ ψίχα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Ἀκόμα κι ἐμεῖς, ἡ

μόνη τάση που δοκίμαζε ν' ἀρτιώσει πολιτικό λόγο, ἀπ' αὐτὴν τὴν ψίχα θρέψαμε τὴν ἐλπίδα καὶ τίς στιγμές εὐφορίας που ζήσαμε. Αὐτός ὁ «συνδικαλισμός» ἦταν που ἐπέτρεψε στὶς λειψές ἀναλύσεις περὶ πανεπιστήμιου, ἔδρας, ἐξουσίας, καπέλλων κ.λπ. νὰ συναντηθοῦν μὲ τὸ φτωχό αἷτημα «τρεῖς περίοδοι —τρεῖς μεταφορές», τὸ '79, καὶ νὰ προκύψει τὸ «κίνημα τῶν καταλήψεων». Αὐτός ἦταν που πρόσφερε βραχύβιες νίκες στό ἀμφιθέατρο. Μέσα ἀπ' τὰ κανάλια του ἦταν που μπόρεσε νὰ ἐκφραστεῖ, νὰ ἐξωτερικευθεῖ καὶ νὰ ἐρεθισε τὸ «αὐτόνομο πρόταγμα» που λειτουργούσαμε —καὶ που, διαφορετικά, θ' ἀναλίσκóταν σέ χῶρο κλειστό. Αὐτὰ τὰ κανάλια ἦταν ὁ ἀντιφατικός (καταλαβαίνετε γιατί) δρόμος γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε στὶς «μάζες», νὰ τοὺς ἀποδείξουμε ὅτι ἀπ' αὐτὲς προερχόμασταν, νὰ ἐκτεθοῦμε στὴν κρίση τους.

Σήμερα, στὴ «σοσιαλιστική» Ἑλλάδα, στό νεο-πλαισιούμενο Πανεπιστήμιο, ἡ ψίχα φύρανε. Καθένας λοιπὸν ἀναλαμβάνει πιά καθαρὸ ἀπὸ παλινωδίες τὸ ρόλο του: οἱ παρατάξεις μποροῦν ἀνετα νὰ ὁλοκληρώσουν τὸν καταγωγικὰ διαπραγματευτικό τους χαρακτήρα —ἐμεῖς περνᾶμε σέ μιά φάση ὅπου ἐκεῖνο που θὰ μᾶς καθορίσει δὲν εἶναι πιά, ὅπως πρὶν, οἱ δυνατότητές μας, ἀλλὰ σχεδὸν ἀποκλειστικά οἱ ἀδυναμίες μας. Γιατί, τώρα που ὁ δάνειος δρόμος τῆς συνδικαλιστικῆς σύγκρουσης φράχτηκε, ἢ ποντάρουμε στὸν πολιτικό πυρήνα τῆς ἀπόπειράς μας καὶ τίς συνάψεις που προλάβαμε, ἴσως, ν' ἀποκαταστήσουμε μὲ τὴ «φοιτητικὴ μάζα» (ὅποτε ἀναλαμβάνουμε καὶ τὴν ὁδὴν νὰ διαπιστώσουμε πῶς, ἐφόσον κάποιος ἀπὸ τὸ «χῶρο» δὲν ὑπῆρξε ἀληθινός, ὅ,τι σὲ μᾶς δὲν ἀγγίζει ἔστω τὸν συνδικαλισμὸ εἰσπράχτηκε ὡς ἐκζητήση καὶ φαντασιοπλῆξια —κι ἦταν αὐτὸ τὸ θεμελιώδες κομμάτι τῆς πολιτικῆς καὶ ἀνθρώπινης σκέψης μας) ἢ εἴμαστε ἀκυροί. Συμβαίνει, νομίζω, τὸ δεύτερο.

Εὐκολα καὶ μὲ ἀνησυχία (ἀτταβιστική, φοβᾶμαι, καὶ προάγγελος πιά μόνον νευρώσεων καὶ ἀρρωστημένης νοσταλγίας) διαπιστώνουμε πῶς ἡ περιοχὴ ὅπου τέμνονται αὐτὰ τὰ δύο δεδομένα εἶναι κενὴ· τόσο μεγάλῃ μᾶς φαίνεται ἡ ἀντίθεση: γιγαντισμὸς ἡγεμονιῶν —ἐκλειψη ὅσων ἐπιθετικὰ ἀντιπαραθέταμε. Εἴμαστε τουλάχιστον παρόντες στὴν πλατεία που κάποτε θελήσαμε «νὰ καταλάβουμε καὶ νὰ χορέψουμε»;

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο χρειάζεται, γιὰ λόγους ἐντιμότητας, ν' ἀλλάξω κλίμακα. Οἱ ὅποιες διαπιστώσεις μου (δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ) τροφοδοτοῦνται ἀποκλειστικά ἀπ' ὅ,τι μὲ περιβάλλει (λίγο στενάχωρα, ἐδῶ που τὰ λέμε) καθημερινά: τὴν Ὀδοντιατρική. Ψάχνοντας λοιπὸν στὴν πλευρὰ τοῦ ἀμφιθέατρου ὅπου κάποτε ἀστραφταν καὶ βροντοῦσαν καλαμπούρια, παρεμβάσεις, ἀπορίες, συνθήματα, γέλια, πλῆθος πολὺ, βρισκω ἀκόμα —στὶς λιγοστὲς συνελεύσεις που αὐτὴ τὴ χρονιά κατορθώθηκαν— φυτεμένους καὶ σπασμωδικὰ κραυγαλέους ἢ συννεφιασμένους σιωπηλοὺς κάμποσους. Νόμιμο καὶ ἀπαλυντικό θὰ 'ταν ν' ἀποδεχτῶ τὴν ψευδαίσθηση πῶς, τουλάχιστον, «ἐμεῖς» εἴμαστε ἀκόμα ἐδῶ καὶ μποροῦμε νὰ κάνουμε, οὐ, πολλὰ πράγματα. Ἀλλὰ ποιοὶ «ἐμεῖς»; Καθένας κι ἡ προῖστορία του. Ἄλλοι τρυπῶνουν στὴν ἐλεφάντινη κλινικὴ τους («ὁ γομφίος γιὰ τὸν γομφίον»), ἄλλοι προσφεύγουν σὲ ξινὸ χιούμορ ἢ ἀνατριχιαστικὰ διότρητες καταγγελίες, ἄλλοι ὑποδύονται τοὺς γέροντες (βρεστε τους), ἄλλοι θυμοῦνται («τότε πού...»). Οἱ πρωτοετείς καὶ οἱ δευτεροετείς, ἡ μεγάλῃ τοῦ γένους ἐλπίδα, αὐτοί:

- α) ἔρχονται ἀπὸ πανελλήνιες καὶ μηχανές καὶ ντόνατς καὶ καφετέριες κι εὐαχία γυμνασιακὴ καὶ σκέπτονται ν' ἀμφισβητήσουν τὸ Πανεπιστήμιο ὅσο ἐμεῖς σκεφτήκαμε ν' ἀμφισβητήσουμε τὸ Δημοτικὸ —τὸ φυσιολογικὸ, βλέπετε, ἐπεκτείνεται·
- β) ἔρχονται ἀνυποψίαστοι νὰ πέσουν στὴν ἀρχαία ἀγκαλιά τῶν παρατάξεων·
- γ) ἔχουν ἐγγυημένη τὴ μικρὴ, σίγουρη ἐλευθερία τους καὶ μποροῦν νὰ τὴ διακοσμήσουν κατὰ βούληση·
- δ) ὅ,τι παίρνουν γίνεται προπέτασμα καπνοῦ γιὰ ὅ,τι (θὰ μπορούσαν νὰ) ζητοῦν —καί, ἐδῶ καὶ μερικοὺς μῆνες, παίρνουν πολλὰ καὶ χρυσωμένα·
- ε) πᾶσχουν ἀπὸ μανιχαϊσμὸ —καὶ κάποια μικρὴ δυσλεξία, ὅποτε δοκιμάσουν νὰ ὀρίσουν ὅ,τι τοὺς ἐνοχλεῖ·
- στ) ἀγνοοῦν ὅ,τι ἀκριβῶς σπονδύλωνε τὸ δικὸ μας λόγο: πολιτικὴ προπαιδεία, δρους - κλειδιά, σημεῖα συνεννόησης καὶ οὐλές —προπαντὸς οὐλές·
- ζ) λειτουργοῦν τελείως διαφορετικὲς προσλαμβάνουσες κι ὅ,τι σ' αὐτοὺς εἶναι διαύγεια καὶ τάξη, σὲ κάποιους ἀπὸ μᾶς εἶναι σύγχυση καὶ ἀσάφεια.

Ἀντιλαμβάνομαι πολὺ καλὰ ὅτι τὰ λόγια μου συγγενεύουν μὲ τὸν ψόγο, ἀν δὲν τοῦ παραδόθηκαν κιόλας. Ὡστε πρέπει νὰ ἐξηγηθῶ: ἐκεῖνο που μ' ἐνοχλεῖ εἶναι ἡ ἀπουσία καχυποψίας (ἢ μάλλον ἡ στραβὴ κατεύθυνσή της, ὅταν στόχος γίνεται ὁ διπλανός σου κι ὄχι πιά, καθόλου, ὅ,τι σημαδεύει

ταυτόχρονα έσένα κι αυτόν), ή, φαινομενικά τουλάχιστον, πλήρης έναρμόνιση τών παιδιών αυτών πρὸς τὸ μικρὸ περιβάλλον πού μοιραζόμαστε· ἐκεῖνο πού κινδυνεύει νά μ' ἀποξενώσει εἶναι ἡ τελείως διαφορετικὴ γλῶσσα, τὸ ἀνόμοιο τυπικόν. Δέν δείχνει νά τοὺς ἐπλάσε τίποτα ἀπ' ὅσα ἐπλάσαν ἐμένα καὶ μερικοὺς φίλους —κι οὐτὲ ἀνήκουμε σέ κάποιον ἀπὸ τοὺς τρέχοντες θεολογικοὺς κώδικες ὥστε νά συγκολληθοῦμε. Ἡ, πιθανότερο αὐτό, ἀνήκουμε σέ διαφορετικούς. Καί, καθὼς τὸ φοιτητῆλίκι ντύνει καὶ φιμώνει τίς αἰσθήσεις καὶ τὴ λαλιά μέ κάποια πάντοτε, συκοφαντικὴ τοῦ προσώπου σου, πανοπλία - ἐρμηνεία, τίποτα δέ βοηθᾷ νά ἐκπορθῇσαι καθένας τὰ στεγανά του. Καὶ τὰ τεχνάσματα θρέφουν τὴ φενάκη κι ὄχι τὴ συνάφεια. Κι ἡ ψευδὴς συνείδηση, ὅσο κυλᾷ ὁ καιρὸς, μπόλικη καὶ καρποφόρα.

Τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο: μ' ὅσα λέω, μᾶλλον περιγράφομαι παρὰ περιγράφω. Γιατί ἡ έναρμόνιση δέν προσημαίνει καλὰ καὶ σώνει ἀπάθεια. Ἴσως ἤδη, βαθιά σέ κάποια σώματα, νά δουλεύει ὁ,τι τρωκτικὸ σερβίρεται γύρω μας, ν' ἀλέθεται, νά ὀργανώνονται οἱ ἀντιστάσεις, νά συντελεῖται τὸ ἀπειλητικὸ γιὰ τὴν εὐρυθμία ὄραμα. Εἶναι ἄλλωστε κανόνας: τὸ χιοῦμορ, ἡ γλῶσσα, ἡ ἐπιθυμία —ὁ,τι ὑποστηρίξαμε—, ἂν ὑποστηριχθοῦν ξανά, θά ὑποστηριχθοῦν μέ τελείως διαφορετικὸ χιοῦμορ, γλῶσσες κι ἐπιθυμίες. Μόνο πού δέν τὴ βλέπω (δέν μπορῶ νά τὴ δῶ;) αὕτὴ τὴ διέξοδο —τουλάχιστον στὸ φοιτητικὸ πεδίο· μόνο πού, σήμερα, εἶμαι τὰ ἀδιέξοδά μου. Τὸ στοίχημα εἶναι νά τοὺς ὑποταχτῶ, νά τὰ κυριαρχήσω, νά ξανάβρω (ἀν...) μ' αὕτὴ τὴ γνώση ὅσους τώρα δέν κατανοῶ, ἀλλά κι ὅσους, πίσω ἀπ' τὸν τοῖχο, ψιθυρίζουν τὰ ἴδια ἢ παρόμοια μέ μένα.

Κι ὅπωςδὴποτε δέ σώζουν οἱ παλιμπαιδισμοί. Κι ὅπωςδὴποτε ἡ ἀτομικὴ διαμαρτυρία —σημεῖο γόνιμο ὡς ἀφετηρία— εἶναι, γιὰ ὅσους ἤδη τὴν ἐπιχείρησαν καὶ τὴν ξεπέρασαν («γυρέψαμε τὴ συλλογικότητα...»), μιὰ φτηνὴ καὶ βολικὴ ἀναπαλαίωση. Κι ὅπωςδὴποτε, ὅσο ἀπλουστευτικοί κι ἂν γίνουμε, ὅσο βάρβαρα ἑλληνικά κι ἂν μιλήσουμε, ὅσο κι ἂν ἡ προσφιλὴς μας καὶ πολυσχιδὴς ἐξωτικοκοινοβουλευτικὴ ἀριστερά καλλιεργήσει τὴν πολιτικὴν esperanto, στ' ἀμφιθέατρα ἐπιμένει νά βασιλεύει εὐταξία θανάτου.

V. 'Η απάρνηση

«Οί φιλόσοφοι περιορίζονταν ως τώρα νά ἐρμηνεύουν τόν κόσμο. Τό ζήτημα ὁμως εἶναι νά τόν ἀλλάζουμε» (Κ. Μάρξ, 11η θέση γιά τό ΣΥΜΠΤΩΜΑ). Γιά καιρό ἡ «μεταβολή τοῦ κόσμου» — ὅσο κι ἂν σημειῶνε τήν εἰσέλαση τῆς πράξης στό πολιτικό πεδίο — νοήθηκε ὡς ἡ ἱκανή καί ἀναγκαία προσθήκη (τίποτα περισσότερο) στήν «ἐρμηνεία» του. Πρέπει ὥστόσο νά ποῦμε τά σῦκα σύκα:

1) Στόν πυρήνα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς προτροπῆς λειτουργεῖ ἕνα ἠθικό αἶτημα τό ὁποῖο — ὅσο ψιμυθιωμένο ἀπό ἀναλύσεις περί ἀλλοτρίωσης — εἶναι, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀτεκμηρίωτο ἕως ἀξιωματικό. Ὑποστηρίζεται δηλαδή ἀπό τά παράγωγά του. Στό κάτω κάτω, γιατί νά 'ναι «κακή» ἡ ἀποξένωση τοῦ δημιουργοῦ ἀπό τό δημιουργήμα, ἡ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο; Γιατί νά 'ναι κλοπή ἡ «ὑπεραξία»; Ἡ παραδίδεται στόν ἀνελαστικότερο νετερμινισμό ἢ κάπου προσφεύγει σέ μιὰ συγκίνηση ὑπερκτική καί συγκλονιστική, ἄρα ἔγκυρη, γιά ν' ἀνακαλύψεις τήν ἀφετηρία τῆς ἐνόχλησής σου: σ' ἕνα *ἄγγεμα*.

2) Ἡ ἐρμηνεία ὑπονοεῖ ἐργαλεῖα. Ἄν ὁμως τήν ποῦμε *ἀναγνώριση* (νομιμοποιώντας ἔτσι καί ὅ,τι τῆς διαφεύγει ἢ τήν ὑπονομεύει γιά νά τήν ἀρτίώσει), ἡ ἐργαλειοθήκη παραχωρεῖ τά πρωτεῖα στόν ἄνθρωπο, τό κορμί καί τό μυαλό του. Ὅπου τέμνεσαι μ' ὅ,τι σέ ξεπερνᾷ. Ὅπου λύνονται τά γόνάτά σου, ἄρα ὑπάρχει. Ὅπου πλάθεις καί πλάθεσαι, πλάθεις (μέ) ὅ,τι σέ πλάθει. Πρέπει ἢ ὄχι νά παιδαγωγῶνται ὁ παιδαγωγός;

3) Ἐκεῖ, ὅπου ἡ πολιτική τέμνεται μέ τήν ἀνθρωπολογία, ἡ ἀναγνώριση (διά τῆς γλώσσας ἢ / καί τῆς πρακτικῆς) ἀποκτᾷ μιὰ ἱκανότητα μετασχηματιστική. Αὐτό θά πεῖ: γιά ν' ἀλλάξεις τόν κόσμο πρέπει πρῖν ἀπ' ὅλα καί ὑστερα ἀπ' ὅλα νά τόν *ἐπιθυμήσεις*. Νά συμπλακεῖς μαζί του ἐρωτικά. Καί ἀφοῦ ὁ Ἐρωτας εἶναι γιός τοῦ Πόρου καί τῆς Πενίας, ἀφοῦ οὔτε ἀθάνατη οὔτε θνητή εἶναι ἡ φύση του, ἀφοῦ οὔτε φτωχός οὔτε πλούσιος εἶναι ποτέ κι ὅ,τι ἀποκτᾷ ἀσταμάτητα διαρρέει καί χάνεται —

Ὅσο νά βρεθεῖ ἡ ἀπόδοση, συνεχίζουμε τήν κουβέντα:

Τώρα πού ἡ ΟΜΑΔΑ ἔφυγε καί μᾶς ἄφησε, ἡ ἀσπλαχνη, δέν μπορούμε νά διαπράξουμε γιά δευτέρα φορά τίς ἴδιες κινήσεις. Ὅχι ἐπειδὴ λαθῆψαμε (δέν λαθῆψαμε). Οὔτε κἀν ἐπειδὴ ἀποτύχαμε. Ἀπλούστατα:

1) Προερχόμαστε ὅλοι (ἢ σχεδόν ὅλοι) ἀπό τήν Ἀριστερά. (Εἴμαστε ἡ τελευταία γενιά πού μπορεῖ νά πεῖ αὐτή τήν κουβέντα καί κάτι νά ἐννοεῖ). Ἡ γλώσσα μας ὑπῆρξε ἕνα γόνιμο καί πολύμορφο ὕβριδιο προσωπικῶν καταθέσεων καί κλοπιμαίων ἀπό τόν παραδοσιακό πολιτικό κώδικα. Σήμερα αὐτή ἡ γλώσσα εἶναι ἀχρηστη, εἰ μὴ ὡς ἔκθεμα — ὅπως ἄλλωστε κάθε γλώσσα πού δέν ὑποστηρίζεται ἀπό μακρινές ἔστω συγγένειες.

2) Οἱ ἐκρήξεις πού ἀμφισβητοῦν καί διασαλεύουν γυρεύουν τό πάθος γιά νά ὑπάρξουν. Καί τό δικό μας πάθος εἶναι πιά ἐνῆλικο. Εἶναι δηλαδή ἢ πιό δραστικό ἢ ἤδη σχετικά συμβιβασμένο. Ἡ καί τά δύο.

3) Κάθε γλώσσα ἀντιστοιχεῖ σέ μιὰ ἐπιθυμία. Αὐτό σημαίνει πὼς μιὰ ζωντανή ἐπιθυμία ἀλλάζει διαρκῶς γλώσσα. Ἐπειδὴ ἡ ὁποια γλώσσα βαθμιαῖα ὑπεξαιρεῖται καί ἐκπίπτει στό ἀγελαῖο. (Τά ἴδια ἰσχύουν καί γιά τή σύστοιχη πρακτική, τύπο ἢ μέθοδο).

4) Ὁ ζωτικός χώρος δράσης μας διευρύνεται τόσο, ὥστε, γιά νά παραμείνει ἐφικτός, θά χρειαστεῖ νά ἐσωτερικευθεῖ καί νά συμπτυχθεῖ σέ μιὰ σχηματική ἀναπαράσταση. Κινδυνεύουμε λοιπόν νά μετεξελιχθούμε πιά ὀριστικά σέ αἰθεροβάμμονες διανοούμενους.

Ἀχρηστη γλώσσα, ἐνῆλικο πάθος, ἄφωνη ἐπιθυμία, διαλυτική διάχυση — αὐτή εἶναι σήμερα ἡ σκευή μας. Αὐτή σὺν ἡ πεῖρα μας. Αὐτές σὺν οἱ διαθέσεις μας. Ἀντέχουμε γιά νέα ἔξοδο;

● Τό μάθαμε: Ἡ Αὐτονομία εἶναι παραμυθία — ἀλλά μ' ἀρέσουν τά παραμυθία.

● Τό μάθαμε: Τό παιγνίδι παίζεται πάντα ἀνάμεσα Σαράϊ καί Παράγκα, μέ τή δικιά μας ἐξουσία καί τή δικιά μας ὁρμή νά συγκλίνουν σέ ὅ,τι μᾶς σαρκάζει καί μᾶς σώζει.

● Τό μάθαμε: Οἱ ἰδιωτικές ἀντιστάσεις εἶναι ἐπικίνδυνα πολύτιμες. Σήμερα προσφεύγω σ' αὐτές περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χτές. Καί δέν ντρέπομαι. Οὔτε σκοπεύω ποτέ νά τίς ἀπεμπολήσω ἐν ὀνόματι κάποιου φτηνοῦ ἐγκοινωνισμοῦ πού δέν θά τίς προσλαμβάνει ἀλλά θά τίς περιλαμβάνει. Θά μπορέσω ὁμως αὔριο νά μήν καταφύγω στή θαλπωρή τους;

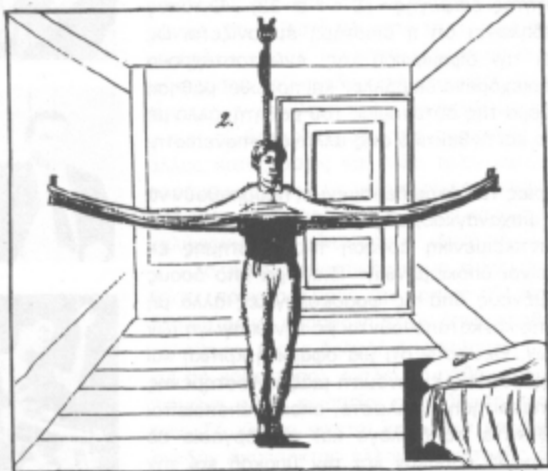
Κοντολογίς (καί ἔτσι ἐξηγεῖται τό παραπλανητικό μονοσήμαντο καλαμπούρι στήν ἀρχή αὐτοῦ τοῦ κειμένου) σήμερα, ἂν θέλουμε νά κάνουμε ὅτιδήποτε, πρέπει καταρχήν ν' ΑΠΑΡΝΗΘΟΥΜΕ τήν ΟΜΑΔΑ. Κι ἂν μίλησα τόσο πολύ γι' αὐτήν, νά ὁ βαθύτερος ἀπό τοὺς λόγους πού τό ἔκανα: ἦταν ἡ τελευταία φορά.

Νά ἀπαρνηθεῖς σημαίνει νά ΕΠΙΜΕΝΕΙΣ. Ὅμως νά ἐπιμένεις ἀλλιώως. Ἐγώ νά προτείνω κάποιο τρόπο; Ἐ, βέβαια! Νομίζω, σύντροφοι, πώς σ' αὐτῇ τῇ συγκεκριμένη φάση, ὅπου πιά ὄχι ἀπλῶς θά μιλήσουμε πάλι μόνο ἐξ ὀνόματός μας, ἀλλά καί, γιά κάποιο καιρό (ὥσπου νά κουραστούμε), κανεῖς δέν θ' ἀκούει μ' ἐνδιαφέρον, χρειάζεται νά φανοῦμε ὅσο γίνεται περισσότερο *δριστοκράτες*. Δηλαδή: Ψιλὰ γράμματα, προσωπικές ἐνστάσεις, ἐνοχλητικά γιά τοὺς τυπικούς ἀναγνώστες τοὺς κείμενα καί ἐντοῦτοις τίποτα μὴ πολιτικό. Νά σνομπάρουμε κλισέ καί ἐνοχές, νά μὴν κατέβουμε σέ καμιά διαδήλωση μὲ τὴν ὁποία θά διαφωνοῦμε. Νά κινδυνέψουμε νά μείνουμε ἀπρακτοί. Νά ἐγκαταλείψουμε τὸ ἀμφιθέατρο καίγοντας τὰ δικά μας γεφύρια. Νά φτύσουμε ὀριστικά τὶς ὑδροκέφαλες ἀναλύσεις. Νά φτύσουμε ὀριστικά τὴ λογοτεχνία-τοῦ-βιβλιοπωλείου. Νά δηλώσουμε φαλλοκράτες, ἐπειδὴ, στὴν Ἑλλάδα, αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νά μὴν ἐννοεῖς τίποτα καί ταυτόχρονα νά μὴν καταγγέλεις τὸ συναίσθημα. Νά μὴν ἀγοράσει κανένας μας μηχανάκι καί κράνος (ἤ, ἂν ἀγοράσει, νά ἀγοράσει μόνο τὸ κράνος). Νά ἐγκαινιάσουμε δημόσιες ἀναγνώσεις τοῦ *Marx* στὴν Πλατεία Ἐξαρχεῖων. Ἀλλά καί νά ἐγγραφoῦμε μαζικά στὰ ΤΕΑ καί νά ζητήσουμε νά ὑποστηρίξει τὸ αἷτημά μας ὁ Μίκης Θεοδωράκης. Νά βγάλουμε ἀφίσσα: «οἱ μπάτσοι προωθοῦν τὴ χορτοφαγία». Νά διαμορφώσουμε τὸν τρίτο (ἐλληνικό) δρόμο πρὸς τὴν αὐτονομία. Νά κάνουμε πικετοφορίες ἔξω ἀπὸ τὸ ἀντρο τῆς ἀστικής τάξης (τὴ σχολὴ χωροφυλακῆς, ντέ), μὲ σύνθημα: «ὄχι στὴ γενιτσαροποίηση τῆς νεολαίας μας» καί ἀπαγγελία ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη. Νά ὑπονομεύσουμε τὴν ἐμπορευματικὴ κοινωνία ψωνίζοντας μαγιώ γιά τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὰ Προπύλαια. Νά παλέψουμε γιά τὴν ἀμειψία ἀπελευθέρωση τῶν ποινικῶν κρατουμένων (καί, ἐπειδὴ τὸ αἷτημα τὸ ἀνακαλύψαμε στὰ βιβλία —γιατί τί σχέση ἔχει ὁ μπαμπάς μας μὲ ποινικούς;—, νά προκρίνουμε ὡς σημεῖο αἰχμῆς τοὺς βιαστές ἀνηλίκων —μιά καί ἡ «Ἱστορία τῆς Σεξουαλικότητος» τοῦ *Foucault* εἶναι πολύτομη). Νά ἐπιβάλουμε στοὺς συμβιβασμένους (δηλαδή σ' ὅλους πλὴν ἡμῶν) τὴν ἀνάγνωση τῶν Ἀπάντων τῆς Κ. Γώγου (βάσανος ἢ διαφώτιση, ἢ ἀπόπειρα θά ᾗ ἀποτέλεσμα). Νά ἐνθουσιαστοῦμε μὲ τὴν τελευταία ἠλεκτρικὴ τανία τοῦ Θ. Ρετζῆ καί νά συμμετάσχουμε ἐνεργά στὴν ἐπόμενη, ὅπου τοῦρμπο-φαλλοὶ σπᾶνε ἐπὶ τῆς ὁδόνος τὸ φράγμα τοῦ ἤχου (ὑπονοεῖται ὑμῖν, κ.λπ.) —ἔτσι ὑπερασπίζουμε τὴν ἐπιθυμία. Μιά καί ἡ ἐπανάσταση τῶν πεινασμένων, ἀλλὰ καί τῶν ζωντανῶν (ἀφοῦ μόνονι μας, σήμερα, κερματίζουμε τὸ σῶμα μας σέ χίλια Φετίχ), τέλειωσε, νά κηρύξουμε τὴν ἐξέγερση τῶν βαριεστημένων ἀστῶν— ὅπου ἡ πληξὴ θά καταπολεμεῖται, ὡς γνωστόν, μὲ τὴ φυγή.

Τέλος: νά μὴν τεκμηριώνουμε ὅσα λέμε. Μιλᾶω σοβαρά. Τὰ εὐτελέστερα ἀντικείμενα εἶναι, γιά μένα, τὰ πιὸ σημαντικά, ὅταν μοῦ τὰ χαρίσει φίλος ἢ ἡ κοπέλλα μου. Σέ ποιόν μπορῶ νά ἐξηγήσω τὴ σημασία τους;

Ἐγώ τὴν ἀλγερινὴ ἐντύπωση πῶς μ' ὅλα αὐτὰ δέν θά προσφέρουμε ἀπολύτως τίποτα. Ἐπειδὴ ὁμως οὔτε ἐργάτες εἴμαστε οὔτε ὀργανικοὶ διανοούμενοι, τί εἴχαμε, τί χάσαμε. Καί ὅπωςδὴποτε, πελεκώντας στοὺς χνάρι τῆς ζωῆς τὶς χειρονομίες μας, τὶς καθιστοῦμε ἀπρόσβλητες στὴ ραδιενέργεια τῆς πληξῆς. Ἴσως ἔτσι κάποιος μελλοντικός κ. ἰ ριζικά διάφορος πολιτισμὸς (τὸν τοποθετῶ γύρω στὰ 5-10 χρόνια ἀργότερα) ἀνακαλύψει στὰ ἀδιέξοδα ὑπολείμμάτα μας προϊστορία καί ἔναυσμα.—

Γιώργος Κοροπούλης

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ

Εἰς ἑμοὶ μύριοι,
ἑάν ἄριστος ᾦ.

Ἡράκλειτος Β 49

0

«Ἡ ἐντατικοποίηση σπουδῶν, χωρίς νά διαφέρει ἀπό τήν ἐντατικοποίηση ἐργασίας στό ἐργοστάσιο, ἀποσκοπεῖ στήν παραγωγή τυποποιημένων -προϊόντων- ἐπιστημόνων» (ΣΥΜΠΤΩΜΑ 4 / σ. 31-2.). Τό νεώτερο πανεπιστήμιο ἀνακαλεῖ μοιραῖα στή μνήμη ἕνα καπιταλιστικό ὁργανωμένο ἐργοτάξιο· ἀλλά σ' ἀντίθεση μέ τή βιομηχανική παραγωγή ἐμπορευμάτων ἀπό νεκρή ὕλη, ἐδῶ παράγεται τό ἐμπόρευμα «ἐπιστημονικό δυναμικό». Ἡ μέση ἀκαδημαϊκή διανόηση μπορεῖ νά σπεῖρει εὐκόλα κριτική ἀναλογικοῦ νοεῖν καί νά δρέψει ἀνοησίες. Τό νόημα μιᾶς μαζικῆς ἐμπειρίας ἀποπειράται νά ἐκφρασθεῖ σ' αὐτή τή σκέψη, σκέψη πού καταρχήν ἐκφράζει τήν ἀνάγκη νά κατασκευάσει τίς ἐννοιές της. Οὔτε πρόσωπα κατονομάζονται οὔτε πρόκειται γιά διαμαρτυρίες σχετικές μέ «πλύσεις ἐγκεφάλων καί «ὀλοκληρωτικοῦ σκέπτεσθαι», μολονότι οἱ διαμαρτυρίες βάλλουν καί κατά θεσμῶν καί κατά προσώπων. Οἱ αὐτόνομοι θεωροῦν ἀντίθετα τό καθαυτό «πανεπιστημιακό προτάεσο ἐργασίας» ὡς ὑπεύθυνο γιά τίς φοιτητικές τους ἐμπειρίες: ἀνάγει τό ἐξειδικευμένο μέλος τῆς πανεπιστημιακῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐργασίας σέ ἕνα ἐξάρτημα, ἐνῶ οἱ φοιτητές ἀνάγονται σέ ἀπλά ἀντικείμενα πρὸς ἐκπαίδευση. Ὁ λόγος, ἐπομένως, εἶναι περί τῆς πανταχοῦ ἀπουσίας αὐτοδιάθεσης: ὁ φοιτητής γίνεται ἐξάρτημα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος· τό τελευταῖο τόν προδιαθέτει καί τοῦ ὑποβάλλει δομές νοήματος, καί ὄχι ἀντίστροφα. Κάθε ἐξάρτημα προϋποθέτει μιᾶ κίνηση καθοριζόμενη ἐξῶθεν. Πρῶτον κινοῦν δῆθεν ἡ ἐπιστήμη: «Οὐσιαστικό κέρδος τοῦ συστήματος ἡ δημιουργία ἀνθρώπων πού θά σκέπτονται καί θά ἀντιδρῶν προγραμματισμένα χωρίς δυνατότητες διαφυγῆς» (Σ 4 / σ. 32). Ὁ τύπος «πανεπιστήμιο = ἐργοτάξιο μάθησης» διαδηλώνει ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐμφανίζεται ὡς ἑτεροκίνητη πηγή ἐξουσίας, ὅτι ἐπιβάλλει τήν ἀφομοίωσή της, ἐνῶ ταυτόχρονα παραμένει τελείως ἀδιάφορη γιά τὰ ὅποια περιεχόμενα διαβάλλει· καί προωθεῖ μάθηση ἄσχετη πρὸς τήν τελεολογία καί τό ἀποτέλεσμα τῆς αὐτονομίας τοῦ μαθητῆ, ἀλλά μέ μέτρα καί σταθμά τήν ὑποταγή στό ἀδιάφανο καί ἀνθεκτικό στίς ἀλλαγές «πανεπιστημιακό προτάεσο ἐργασίας».

Οἱ ἐκπαιδευτές, μὴ βιώνοντας τίς ἐμπειρίες τῶν ἐκπαιδευόμενων, προσπαθοῦν νά τίς αἰτιολογήσουν παραπέμποντας στοὺς ψυχαναγκασμούς καί τήν ἀντικειμενική ἀντιεπιστημονικότητα τῶν φοιτητῶν. Ἡ ἀντικειμενική ἄρνηση τῆς ἐπιστήμης ἐκ μέρους τῶν αὐτόνομων φαίνεται ὅτι παραεῖναι ὑποκειμενική -ἰδιαίτερα ἀπό ὅσους θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπελευθερωμένους ἀπὸ τίς φρασσεολογικές ἀλλά μὴ παραγωγικές καταδικές τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης καί καταπονοῦνται μέ τήν ὑπαγωγή τῶν ἐμπειριῶν τους σέ συνεπείς θεωρίες ἄλλων. Θεωροῦν ὅτι μιᾶ σφαιρική κριτική καί ἀπόρριψη τῶν ἐπιχειρήσεων ἀνώτατης ἐκπαίδευσως ἐν ὀνόματι μιᾶς κατεστημένης ἑτερονομίας ὁδηγεῖ στό ἀδιέξοδο καί τήν παραίτηση. Ἀλλωστε, ὅποιος ἀποποιεῖται τόσο περιστασιακά τήν ἐπιστήμη ἢ ἀπεχθάνεται τό διάλογο καί τήν ἐργασία σέ ἐργαστήρια καί διαλέξεις, ὅποιος ἀπαρνέεται τό καθήκον καί τήν ὑπακοή καί τήν

πειθαρχία ως «καταπίεση», αυτός είναι συνδικαλιστικῶς δικαίω ὁ αυτόνομος ιδιώτης, φυσικῶς δὲ δικαίω τὸ ἀτομικιστικὸ βλαστάρι τῆς μικροαστικῆς ιδιότητος. Αὐτὰ εἶναι πασίγνωστα. Ἀλλὰ οἱ ἄκαρπες, μάλλον σάν ἀπὸ κωφάλαλους προσερχόμενες ἀλλεπάλληλες χειρωνακίαι διαλόγου ἀποδεικνύουν: Οἱ αυτόνομοι, ὅχι ὡς ἄλλοι, δὲν ἔχουν νὰ κάνουν, ὅπως οἱ ἄλλοι, μὲ τὴν ἀνατροπὴ τῶν ἀστικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ ἀμφισβήτηση ἐννοεῖται ριζεκτομικῶς, ἐπειδὴ «κάτι» ἀπὸ τὶς ρίζες τῆς ζωῆς τοῦς κατατρῶει - κάτι ἄλλο. Τὰ αἰσθήματα ἀμηχανίας, οἱ ἐμπειρίες τοῦ εἶναι τοῦ ἐπικυριαρχούμενου ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ φαίνεσθαι καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτοκαθορισμοῦ ἔχουν τὴν αἰτία τους στὴν ἀπασχόληση μὲ τὴν ἐπιστήμη, ἀλλὰ οἱ λόγοι γιὰ τὶς «ἀξιώσεις τῶν ἀδήριτων νομοτελειῶν αὐτῆς τῆς κοινωνίας» σημαίνουν ὅτι ἡ ἀμφισβήτηση γίνεται καταλυτικὴ στὶς κοινωνικὲς δομὲς καὶ τὶς μορφὲς μάθησης καθαυτές.

Ὁ λόγος τῆς ἀπόρριψης τῶν πανεπιστημιακῶν μορφῶν μάθησης ἀπὸ τοὺς αυτόνομους εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ φωτισθεῖ, ἂν ἐξετασθεῖ μέσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ πείραμα τῶν αὐτονόμων. Ἡ «ἀναρχοαὐτόνομη» κριτικὴ θίγει καταρχὴν καὶ κατεξοχὴν ὅποιες θεωρίαι ἔχουν τὴν πράξη ὡς τέλος. Ἐπικρίνεται ἕνας «δογματικὸς» ἢ καὶ «συνδικαλιστικὸς» μαρξισμός, ἐκφυλισμένος, κατὰ κύριο λόγο, σ' ἕνα εἶδος παλαιο-δογματίζοντος ἐρμηνεύειν ἢ νεοερμηνευμένου δογματίζειν - ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ πράττειν καὶ νοεῖν διαγράφει εἴτε τὸ πρῶτο εἴτε τὸ τελευταῖο. Προοδευτικοὶ καθηγητὲς καὶ καθοδηγητὲς ὑποθέτουν τὴ δικαίωση τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς κατῆχησης ὡς ἀνύπαρκτη ἐνότητα καὶ ὑποδεικνύουν πάραυτα τὸν, ὑπαρκτὸ ἄλλωστε, καταμερισμὸ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας γιὰ δικαιολογία. Ἀλλὰ μὲ τὴν τέτοια ὑπόδειξη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραιτηθεῖ ὅποια κριτικὴ ὑποθέτει τὴν ἀπώλεια τῆς πράξης ἐντὸς τῆς θεωρίας: Οἱ παντοειδεῖς -ισμοὶ εἶναι τὰ ἀμβλυμένα ὅπλα τῆς κριτικῆς. Ἀλλὰ, ἀκόμα, μὲ τὴν ἀπόδειξη αὐτὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτεθεῖ ἡ ὅποια κριτικὴ τῶν ὅπλων ποὺ ἀναζητεῖ τὴν ἀνακάλυψη τῆς θεωρίας μέσα στὴν αὐτόνομη πρακτικὴ. Ἀπώλεια τῆς συνάφειας μὲ τὴν πράξη, δογματικὴ ἄρθρωση κομματικῶν θεωρημάτων, παραδημοκρατικοὶ τρόποι ἐπέμβασης, ἀναστολὴ διαδικασιῶν τῆς γνώσης, καταστολὴ τῆς αἰσθήσεως καὶ ἐμπειρίας - ἐδῶ κατηγοροῦνται τόσο στοιχειώδεις προϋποθέσεις ἐγκοινωνισμένης παιδείας καὶ συνδικαλιστικῆς παραπαιδείας, ὥστε νὰ ἀπειλοῦνται τὰ θεμέλια κάθε εἶδους λογικῆς ποῦ τὰ θεωρεῖ πρό πολλοῦ πραγματωμένα μέσα ἀπὸ τὶς πομπώδεις λιτανεῖες τῶν ἡμετέρων.

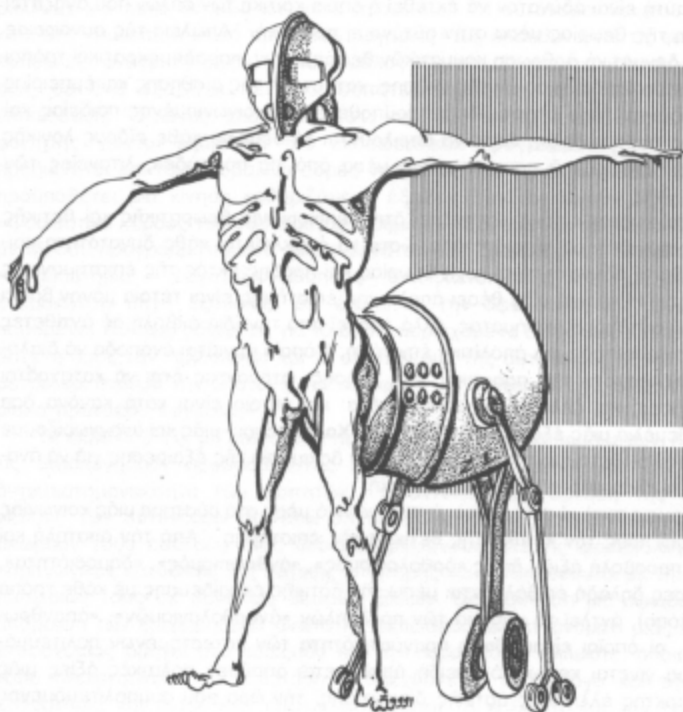
Ἡ παρούσα κωδικὴ κριτικὴ κατηγορεῖ ὅτι ἡ ἐπικοινωνία θεωρητικῆς καὶ θετικῆς ἐπιστήμης διενεργεῖται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ ἀποκλείεται κάθε δυνατότητα κοινωνίας, ὅτι καθιστᾷ ἀδύνατη τὴ συνοχὴ θεωρίας καὶ πράξης ἐκτὸς τῆς ἐπιστημονικῆς μὴ-ἐπικοινωνίας. Ἡ κριτικὴ μιᾶς θέσει ἀπολίτικης ἐπιστήμης εἶναι τέτοια μόνον βάσει μιᾶς τάσης τοῦ αὐτόνομου κινήματος, ἀλλὰ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν ἴδια ἐκβολὴ σὲ ἀντίθετες πηγές: τὴν ἀντίθεση πρὸς μιᾶ ἀπολίτικη ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἀρνεῖται ἀνάποδα νὰ διαλογισθεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρακτικῆς τῆς χρήσης, φτάνοντας ἔτσι νὰ καταχρᾶται ἄλλες καταστάσεις καὶ ἄλλα τέλη-κατεστημένα· καὶ τέτοια εἶναι κατὰ κανόνα ὅσα παρέχουν τὰ θεμέλια μιᾶς ἐξουσίας ἢ ἱεραρχίας. Χαρούμενοι -μιᾶς καὶ ἀναγνωρίζουμε παλιούς γνωστούς- θέτουμε τὸν κανόνα ὑπὸ τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐξαιρέσεως γιὰ νὰ ἀνακαλύψουμε ὅ,τι εἶναι νέο σ' αὐτὴ τὴν κριτικὴ.

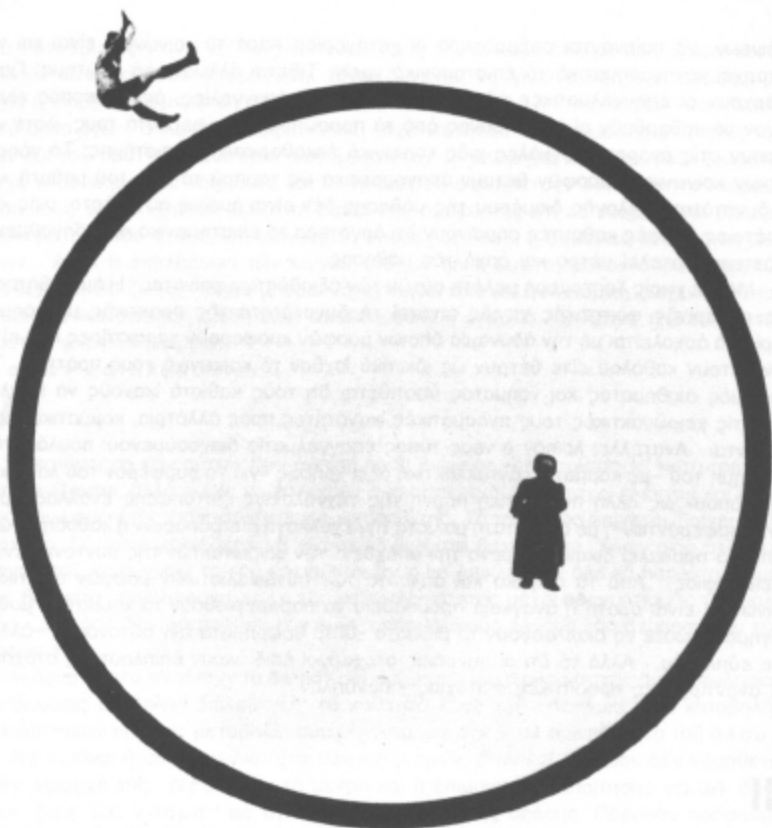
Τὸ ἀντιεξουσιαστικὸ κίνημα, φύσει ἀντικοινωνικὸ μέσα στὸ σύστημα μιᾶς κοινωνίας θέσει, προχωρεῖ πρὸς τὴν κριτικὴ τῆς θετικιστικῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ τὴν ἀπατηλὴ καὶ ἐξαπατημένην προσβολὴ ἀξιών ὅπως «ὀρθολογισμός», «ἀνθρωπισμός», «δημοσιότητα», «ἀλήθεια», (ὁσες δηλαδὴ ἐπιβάλλονται μέσω τῆς ἀστικῆς ἐκπαίδευσης μὲ κάθε τρόπο καὶ σὲ κάθε τόπο), ἀντλεῖ τὸ μάθημα τῶν πολλαπλῶν «ἀνορθολογισμῶν», «ἀπανθρωπισμῶν» κ.λπ., οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀθικτὴ πραγματικότητα τῶν κατεστημένων πολιτευμάτων. Τὸ κίνημα γίνεται κοινωνικὸ ἐπειδὴ ἀποδέχεται ἀποῦσες πολιτικὲς ἀξίες μιᾶς σχεδὸν ἀνύπαρκτης ἑλληνικῆς ἀστικῆς διαφώτισης, τὴν ὥρα ποῦ συμπολιτευόμενος

σοσιαλισμοβινισμός και αντίπολιτευόμενος έθνικοκομμουνισμός αποδεικνύουν με την παρουσία τους τό ανάξιο του υπάρχοντος κοινωνικού σκότους. Προφανώς: οι αξίες του σημερινού κινήματος δέν είναι σημαντικές ως προς πολιτική πρακτική, έπειδή δέν άνέχονται περιορισμούς: οι αξίες που κυριαρχούν σχετίζονται μάλλον με τό ύποκειμενο. 'Η παρούσα τροπή των πραγμάτων είναι τόσο κατάδηλη, ώστε κόπηκε κιόλας μιά «κοινωνικοποίηση νέου τύπου», «φαινόμενα αποτελούντα τό φαινόμενο» (ΑΓΩ-ΝΑΣ, 13 / σ. 25). «Ταυτότητα», «έμπειρία», «μάθηση ως βίωμα», «σχετικότητα», «κάπως συγκεκριμένα», «πολιτικοποίηση έν μέσω πεζοδρομίων» είναι σαφώς «προσανατολισμοί αξιών», που αντίπθενται σέ κάθε λογής «ήγετικούς διαλογισμούς» και «παράδοσιακές πολιτικές οργανώσεις». 'Αλλά είναι αδύνατο σ' αυτό τό στάδιο νά προκύψουν έπαρκή κριτήρια γιά τήν άνήπαράθεση με τήν έπιστήμη και τήν κοινωνική ζωή: με τίς ύψιστάμενες κοινωνικές καταστάσεις, με τίς ιδιωτείες και τίς ιδιωτεύσεις, ή καταδικαστική κρίση περί «ύποκειμενισμού» αποτελεί κατανοητή αλλά άνόητη κριτική (είτε ή κατηγορία προέρχεται από πλευράς έπιστήμης είτε από πλευράς πολιτικής). 'Αλλά οι αυτόνομοι δέν έπαγγέλλονται τήν ύποκειμενική αύθαιρεσία. 'Αμφισβητούν τίς μορφές και τίς δομές τής πραγμωμένης (με τήν έννοια τής REIFICATION) αντικειμενικότητας, όπου έγκοινωνίζεται καθαυρετικά τό έκάστοτε εγώ, κατακρίνουν κάθε άντίθεση προς τήν αύθόρμητη αύτοπραγμάτωση του έαυτου και κριτικάρουν τήν έκβιαστική κοινωνικοποίηση από τίς πολιτικές μορφές τής μαζικής άλλοτρίωσης.

II

'Από τούτη τήν άποψη μιάς θέσει ύποκειμενικότητας διανοίγονται όριακές όπτικές τής πανέπιστημιακής και κοινωνικής πρακτικής, που μέχρι σήμερα άπουσιάζουν από όλες τίς όψεις της. Διαφέρει ή παρουσία. Πόθεν τό ένδιαφέρον; Όποιος έκλαμβάνει

τὴν «ταυτότητα» ὡς μέτρο κριτικῆς, ἐπικρίνει κάθε μὴ ταυτότητα. Ὅμοιως ἐπικρίνεται ἡ «παρεμπόδιση τῆς ἀμεσότητος»· «προσωπικὸ ἐνδιαφέρον» σημαίνει: τὸ πρὸς μάθησιν ὑλικὸ νὰ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸν μαθητευόμενον. Μὲ τὸ «κάπως συγκεκριμένο» γίνεται ἀπόπειρα νὰ δοθεῖ στίς σκέψεις καὶ τίς θεωρίες τὸ ἀντικειμενικὸ καὶ τὸ ἀντληπτό, νὰ ἐπικληθεῖ ἡ πρακτικὴ σχέση. Ἡ τέτοια διαδήλωση ἐκθέτει τὴν ἑλλειψιν νοήματος. Ἡ πανεπιστημιακὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ πρακτικὴ κριτικὰ ροῦνται ἐπειδὴ ἐμποδίζουν νὰ βιωθεῖ ἡ πράξις μὲ νόημα.

Τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνοησίας τῆς κοινωνίας μας εἶναι συχνὰ παρόντα ὅταν, μετὰ τὴν ἀστόχαστον ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰ στενά τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἀκολουθεῖ ἡ ἀστοχη πλατεία τοῦ «χώρου», ὅπου, ὅπως εἶναι ἐπόμενο, χορεύουσιν ἄλλοι φιλελεύθεροι. Μιὰ ὁλόκληρη γενιά γενναίων γενειοφόρων φοιτητῶν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὴ «λατρεία τῆς κομματικῆς ἀνοησίας». Εἶναι κάποιος τρόπος νὰ διασώζονται τὰ φαινόμενα. Ὡστόσο ἡ ἀντίστοιχη αὐτόνομη κατηγορία δὲν ὑπόκειται σ' αὐτὴ τὴν ἀνοησίαν, ἀλλὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς μὲ νόημα καὶ χωρὶς κομματικὰ θεάματα. Ὁ ἀγώνας εἶναι ἐναντίον ὅλων τῶν ἐμποδίων· ἀλλὰ ἔχει ἓνα θετικὸ στόχον: τὴν ἀρνήσιν τους. Ἡ διαδικασία κατονομάζει τὰ αἷτια τῆς στέρτητος τοῦ νοήματος· ἀλλὰ ἔχει ἓναν ἐχθρόν: τὴν ὑστερικὰ ἀνόητον καθαρολογίαν. Δρέπει συχνὰ ἀποποίηση καὶ προκαλεῖ ἀποστρόφην, ἐπειδὴ ἀπογυμνώνει τὰ ἰδρύματα «πανεπιστήμιο» καὶ «κοινωνία» ἀπὸ τὴ συνήθεια, τὸν αὐτονόητον θώρακα προστασίας τους. Ἡ ἀμφισβήτηση εἰωθῶτων ταρασσεύει τὰ αὐτονόητα τῶν ἐκπαιδευτῶν – καθηγητῶν καὶ καθηγητῶν. Ἀλλὰ εἶναι πρακτικὰ ἀδύνατον νὰ παραμείνῃ αὐτονόητον ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις γιὰ τὴν κατάκτησιν μιᾶς ἐπαγγελματικῆς πρακτικῆς γίνεται μὲ τὴν αὐστηρὴν ἀφαίρεσιν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς πρακτικῆς ποῦ θὰ ἀκολουθήσῃ. Δέν εἶναι δεδομένο φυσικὰ νὰ ἐκτίθεται ὁ ἐκπαιδευόμενος σὲ μιὰ πραγματικότητα μόνον ὑπὸ τὴ μορφή γραπτῶς διατυπωμένων

σκέψεων· νά παίρνονται σοβαρότερα οι κατηγορίες παρά τὸ κοινωνικὸ εἶναι καὶ νά αὐταρχεῖ κατηγορηματικὰ τὸ ἐπιστημονικὸ νοεῖν. Τίθεται ἄλλωστε τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὑπάρχουν οἱ ἐπαγγελματικές ἠθικές καὶ κοινωνικές ἐπαγγελίες, ἀφοῦ σκοπὸς εἶναι μόνον νά καθαρθοῦν οἱ ἐπιστήμονες ἀπὸ τὰ προσωπικά ἐνδιαφέροντά τους, ὥστε νά πᾶσουν στὶς ἐνάρτετες ἀγκάλες μιᾶς κοινωνικά ἐκκαθαριστικῆς ἐπιστήμης; Τὸ νόημα ὁποίων κοινωνικῶν μορφῶν θέτουν ἀπαγορευτικά ὡς ταμποῦ τὸ ἐγὼ τοῦ μαθητῆ καὶ τῇ δυνατότητά ἀλλαγῆς διαμέσου τῆς μάθησης δέν εἶναι ὁμοίως αὐτονόητο, μιᾶς καὶ οἱ τέτοιες μορφές καθαυτές σημαίνουν ὅτι ἀργότερα τὸ ἐπιστημονικὰ καθοδηγούμενο πράττειν ἀποτελεῖ μέτρο καὶ ἀρχή τῆς μάθησης.

Μὰ καὶ χωρὶς λεπτομερὴ μελέτη αὐτῶν τῶν ἀξιοθέατων φαίνεται: Ἡ ἀμφισβήτηση τῆς σημερινῆς φοιτητικῆς γενιᾶς ἀπαιτεῖ τῇ δυνατότητά τῆς πρακτικῆς μὲ νόημα, χωρὶς νά ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀδυναμία ὁποίων μορφῶν κυοφοροῦν χαρακτήρες ποῦ εἴτε δέν θέτουν καθόλου εἴτε θέτουν ὡς ἰδιωτικά ἰσχύον τὸ κοινωνικὸ τους πράττειν. Ὁ χωρισμὸς αἰσθηματος καὶ νοήματος ὑποτίθεται ὅτι τοὺς καθιστᾷ ἱκανοὺς νά πουλήσουν τίς χειρωνακτικές τους πνευματικές ἱκανότητες πρὸς ἀλλότρια, κομματικά συμφέροντα. Ἀνατέλλει λοιπὸν ὁ νέος τύπος ἐπαγγελματία διανοούμενου: πουλάει τὴν ἐπιστήμη του –μὲ κομματικὴ ἀνταλλακτικὴ ἀξία χρήσης «γιά τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τόπου» ὡς ἄλλη πνευματικὴ πόρνη τῆς τεχνολογίας διατύπωσης ἐναλλασσόμενων συμφερόντων–, μὲ συχνότατῃ μάλιστα τὴν ἐναλλαγὴ ἐπιτροπῶν ἢ καθοδηγητῶν, ὥστε νά προκαλεῖ δικαιολογημένα τὴν ἀπέχθεια τῶν χειρωνακτῶν τῆς συντονισμένης πλειοψηφίας. Ἀπὸ τὸ ἀνήλικο καὶ ἀπλαστο τῶν συνδικαλιστικῶν μορφῶν πολιτικῆς κοινωνίας εἶναι ὁρατὴ ἡ ἀναγκαία προσπάθεια νά παραμερισθοῦν τὰ κομματικὰ μυθολογήματα, ὥστε νά διαπλασθοῦν τὰ βιώματα καὶ τὰ θεωρήματα τῶν αὐτονόμων –ἄλλωστε εὐπλάστα. Ἀλλὰ τὸ ὅτι οἱ συνεπεῖς στοχασμοὶ ἐπιδιώκουν ἐπιπλάστους στόχους μὲ ἀναντίρρητες προοπτικές ἐπιτυχίας – πᾶνδην.

III

Ἄν ἡ καθημερινὴ πρόκληση μὲ τὴν κριτικὴ τῶν κοινωνικῶν πεπραγμένων καὶ κομματικῶν πραγμωμένων εἶναι ρεαλιστικὴ, εἶναι γιὰτὶ ἐκδηλώνεται ἐν σχέσει πρὸς τίς αὐτόνομες ἀπόπειρες νά γίνῃ πείρα τὸ πράττειν μὲ νόημα. Ἡ πράξη τῶν αὐτόνομων γίνετα ὁρατὴ στὴν αὐτόνομη πολιτικὴ: «ἡ ζωὴ τραβάει τὴν ἀνηφόρα ὅταν οἱ μειοψηφίες δέν ὑποβάλλουν τὴν παραίτησή τους κι οὔτε τὸ ρίχνουν στὸν ἐκβιαστικὸ μεσσιανισμό γιὰ νά ξεγελάσουν τὴν κούραση καὶ τὴν ἀμηχανία τους». Ἡ πολυμηχανία ὁμως παροῦσα στὶς ἀπόπειρες ὁριοθέτησης: «οἱ ὁργανωμένες δυνάμεις τοῦ "χώρου" δέν ἔχουν καὶ πολλές συγγένειες μὲ τίς ἀντιεξουσιαστικές καταθέσεις τῶν αὐτόνομων» (Σ 4 / σ. 35, 36). Αὐτόνομοι νομοθετοῦν τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴ δήλωση τῆς "αὐτόνομης ὑπαρξὸς σὰ πεδία τῶν ἰσχυρῶν», ἀντὶ νά ὑποτάσσονται ὑπὸ κάποιες ἱστορικές ἀνάγκες ἢ ἄλλες κομματικές εἰμαρμένες. Μία σκληρὴ ἀντίθεση μεταξὺ ὁργανωμένων ἀτόμων καὶ συλλογικῆς ὁργάνωσης εἶναι τὸ ὅτι τὰ μὲν ἔχουν συλλογικοὺς στόχους, ἀλλὰ ὅτι ἡ δὲ συνέχει πράξεις ἀτόμων –ἡ ἀντίθεση γίνετα ἀντίφαση καὶ εἶναι δυνατόν νά προκύψει ἴσως μόνον ἀπὸ τὴν ὀπτικὴ γωνία ἀτόμων χωρὶς κανένα συλλογικὸ στόχο. Κι ὁμως οἱ αὐτόνομοι δροῦν συλλογικά· κατὰ τίς καταλήψεις λόγου χάριν: «Ἡ εἰσβολὴ μας χωρὶς πρόσκληση στο διακομματικὸ ἀλισθερίσι καὶ τὰ σκληρὰ παιδικὰ μας τραύματα ἐξυπηρετεῖ καὶ ὡς πολιτικὴ πράξη ἐγγράφεται, μιᾶς καὶ θ' ἀπεγκλωβιστοῦν δυνάμεις πρακτικές ἀπ' ὅ,τι σασιζει κι ἀπ' ὅ,τι ὀρθώνεται. Ἄν σπάσουν τὰ ὅρια; Τότε ἢ θά περάσουμε τὸν περιθώριο, ἐξορισμένοι ἀπ' ὅλους κι ὄχι ἀπ' τίς παρατάξεις, ἢ θά καταλάβουμε τὴν πλατεία γιὰ νά χορέψουμε» (Σ 1, σ. 32). Μὰ ποίος ὁ στόχος τῆς τέτοιας συλλογικότητας; «Θέλαμε τὴν κατάληψη ἀκριβῶς ἐπειδὴ δέν ἦταν εὐκολη, προκαθορισμένη, καλυμμένη ἀπὸ πλάτες νομιμοφρόνων διεκπεραιωτῶν» (Σ 1 / σ. 29). Ἡ ἐμπειρία τῆς συλλογικῆς πράξης προωθεῖ ἴσως τὴν ἀτομικὴ ἀπελευθέρωση ἢ κάνει ἔστω δυνατό τὴ μερικὴ ἐλευθερία ἀπὸ ἀναχαιτιστικές θέσεις καὶ κατασταλτικές τοποθετήσεις καὶ συναισθήματα. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οἱ αὐτόνομοι ἀρκοῦνται σὲ «συναισθη-

ματα αυτόάμυνας», αντί να προχωρήσουν προς την αλλαγή όποιων κοινωνικών καταστάσεων αναπαράγουν απομόνωση. Είναι δυνατόν να γίνει αναζήτηση δράσης με νόημα ή εκκρήξηση εμπειριών με αισθήματα; Έν τέλει άλλο η «ταυτότητα» – ταυτότητα με το άλλο εγώ–, άλλο η «εμπειρία» και η «σχετικότητα» – το βίωμα της ενότητας του νοείν και του πράττειν μεσιτεύει αισθήματα όταν τα θεωρήματα ακολουθούν βιώματα. Αρχή το αίσθημα του νοήματος και το νόημα του αισθήματος. Η κοινότητα ανάμεσα σ' όποιους την επιζητούν ορίζεται βάσει της ομοφωνίας ότι το νόημα είναι βιώσιμο μόνον για τό κάθε άτομο, ότι κοινότητα, επομένως, είναι η αρμονική αναζήτηση βιωμάτων. Αλλά η εκπλήρωση των κοινών στόχων είναι δυνατή μόνον όπου υπάρχουν ελεύθερα πεδία ζωής. Νόημα μπορεί να άντληθεί από μία πολιτισμική ζωή μόνον όταν ελκύει την ικανοποίηση αισθητικών απολαύσεων: η άγυρτία, τό κρασί, η αίσθηση του σώματος γίνονται λατρεία. Ο αίτών καταλαμβάνει.

IV

Η κατάσταση των αυτονόμων οδηγεί προς βιώματα «άλλοτρίωσης»· «κάτι τρέχει», εγκοινωνίζονται, αλλά χωρίς να κατέχουν ουσιαστικές δυνατότητες ελέγχου και επιρροής των μέσων της έκβιαστικής κοινωνικοποίησης. Τό ταξίδι, ως φαίνεται, βαίνει προς τό άτοπο. Γι' αυτό χρειάζεται να γίνουν τά βιώματα θεωρήματα. Χάριν μιάς πλήρους εικόνας του κοινωνικού τοπίου χρειάζεται ίσως να επικληθούν όλα τά παρόντα επιμέρους θεάματα – από άπραγμωσύνη της καθημερινότητας μέχρι πραγματισμός της πολιτικής. Ωστόσο δέν αποτελούν καν τούς σπερματικούς λόγους του ανυπόφορου των φορέων τους.

Η δυνατότητα να γίνουν τά βιώματα θεωρήματα μιάς βιοποριστικής αγοραπωλησίας της θεωρίας δέν είναι διόλου νέα· τό καθαυτό έργο της επιστήμης από καταβολής πανεπιστημίων είναι να μεταβάλλει συμφέροντα μερικά σέ συμφέροντα του όλου.

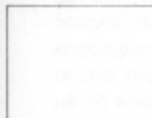
Νέα είναι ή ύποκειμενικότητα των αυτόνομων, όταν και καθόσον δέν νομοθετεί τό αντίκειμενό της. Νέα είναι τό μέτρο και ή έπιμονή της απαίτησης για μιά βιώσιμη ζωή μέ νόημα, μέ την προοπτική πρακτικής δράσης. Πέρασαν προφανώς οι καιροί όταν αναλίσκόμενοι και καταναλωτικοί προσανατολισμοί «άξιών» έτίθεντο όριακά μεταξύ ύποκειμένων και αντίκειμένων της όποιας δραστηριότητας –όπως «έκπαιδευση ως αυτοσκοπός», «έπαγγελματικό και κοινωνικό κύρος», «άκαδημαϊκή έλίτ», «έσώτερες άξίες». Φαίνεται ότι μιά ιδιαίτερη, τακτά πανεπιστημιακή ιδεολογία φθίνει· οι σπουδές γίνονται αντίληπτες ως έχουν –ως έπαγγελματική εκπαίδευση. Οι ύλικές απατήσεις του έκουγχερονισμού έχουν προετοιμάσει τίς παρατήσεις από παλιές ιδέες. Φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερες οι δυνατότητες να διάγει κανείς τόν βίο όρθό, παρά να τόν παράγει από τούς άνορθολογισμούς άστικων συνηθειών διαμέσου οίκιακής ικανοποίησης ύλικών αναγκών ζωής. Αλλά οι δυνατότητες να αναπτυχθεί ή ύποκειμενικότητα, τό άτομο ως τέτοιο, σκοντάφτουν αναχαιτιστικά κατά την πραγμάτωσή τους.

Ό,τι είναι άλλο από «ύπαρκτός τόπος», ισχύει γι' αυτόν ως «άτοπον», ως μαγεία, ένω «οπίι, τάξη και ασφάλεια» δέν είναι άλλο σ' αυτά τά ψεύτικα τοπία του ψεύτικου κόσμου παρά λόγος έξορκισμού –ή αυτοεξορίας.

Τό δυνατό και τό αδύνατο μιάς κοινωνικής πραγμάτωσης της ύποκειμενικότητας –ή αντίφαση αυτή είναι τόσο έκρηκτικά αντίκειμενική, ώστε ώθει τά άτομα προς ή δράση. Οι παλιές άξίες ήταν κατά κόρον ύποσχέσεις για τό μέλλον –ήθικές· οι νέες δυνατότητες ζωής έπιθυμούν την πραγμάτωση έδώ και τώρα –είναι έφήμερα όντολογικές.

V

Οι δρόμοι, όταν ή επιζητούμενη ζωή προσφέρεται άγοραία, οδηγούν κατ' ανάγκην προς τά πεδία των συναπάνθρωπων συμπολιτών άφενός και των ανθρώπινων απολαύσεων άφετέρου. Οι παραγωγικές δυνάμεις μιάς αναπτυγμένης ύποκειμενικότητας

είναι ό,τι είναι χάριν και της επικουρικής βίωσης των απολαύσεων και της φροντίδας τους. Σ' αυτές τις δραστηριότητες περιέχεται άκρατη τόση ούτοπία, τέτοια ποιότητα ανθρώπινης ζωής, ώστε φαίνεται επιθυμητή ή έκστατική άναττροφή του κόσμου τούδε. Όρισμένες απολαύσεις, ώστόσο, άπειλούν νά καταστήσουν περιττή κάθε αυτόνομη ένεργη άντιπαράθεση με τά κοινωνικά είωθότα - για την παραγωγή μιάς τέτοιας υπόστασης είναι ίσως άνάγκη νά αποκωδικοποιηθούν με στοχαστικό μόχθο κοινωνικοί θεμελιακοί νόμοι, νά κατασκευασθούν αυτόνομα καινά σχέδια και νά επιδιωχθούν επίμονα κοινοί στόχοι παρά τίς ήττες μετά τίς νίκες. Μήπως όμως ή αύτοσυνειδητή τώρα ύποκειμενικότητα τείνει νά γίνει άναχαιτιστικός θώρακας κατά την προέλαση έναντίον της πολιτικής -ύποκατάστατο· άφού τό κοινωνικό πεδίο, άπαγορεύοντας κάθε άρμονική διαμόρφωση, είναι περιορισμένο στους ισχύοντες όρισμούς κομματικών είμαρμένων -μάλιστα σ' ένα κοινωνικοϊστορικό σημείο όπου ή έξοδος είναι πρό των πυλών; Δυνατότητες διαμόρφωσης και συντονισμού -μόνον όσες ύπερβαίνουν την ιδιώτευση- είναι δυνατόν νά κατασκευασθούν από τή συνειδητή ύποκειμενικότητα· αλλά ανθρώπινες σχέσεις τελούσες έν ιδιωτεία, χωρίς άγώνα, έγκαταλείπουν άναπάντητο, άν όχι μή τεθέν, τό έρώτημα περί του νοήματος μιάς όποιας κοινωνικής πρακτικής· και ή όποια άπάντηση είναι δεσμευμένη με πολλές και άλλεπάλληλες άποπειρες λύσης, ιδίως όταν προκαλεί, σαν κεραυνός έν αίθρία, σχίσματα άνάμεσα στους αυτόνομους στόχους και στοχασμούς άφ' ενός και τίς μονοδιάστατες νομοτέλειες του «έσω καθοδηγούμενος» άφ' έτέρου.

Τό «νέο» κίνημα άρχισε όταν οι φοιτητές θεώρησαν ότι είναι αντίθετοι πρός κάθε μηχανισμό καταστολής, άρα πρός τόν παρά- και κρατικό κατά κύριο λόγο, ό όποιος προωθούσε όπισθοδρομικά τόν, ούτως είπειν, έκουγχερονισμό με πανάρχαια μέσα, κατά κόρον άστυνομικά, ένώ έπιμένει νά άναπαράγει καθημερινά τά ίδια θεάματα άλλοτρίωσης. Όστόσο, κινητικές έκρήξεις τέτοιας ύφής άπαιτούν αντίσταση, πρώτον, ώστε νά προκύψει ήφαιστειακή ή ύποκειμενική στάση πρός τά κοινωνικά, δεύτερον, ώστε νά προκύψει ή εύκαιρία της έξέγερσης.

VI

Η τωρινή δυστοκία κατά την περαιτέρω άνάπτυξη της αυτόνομης συνειδησης είναι δυνατό και άναγκαίο νά παροχετευθεϊ και πανεπιστημιακά και κοινωνικά. Καρποφόρα είναι όταν προσπίπτει κατάφωρα έναντίον κάθε έξουσιαστικής λειτουργίας ιστορικά παρωχημένων μορφών μεσίτευσης της άκαδημαϊκής εκπαίδευσης και του παραδημοκρατικού συνδικαλισμού. Αυτόκαταστροφική όταν κάνει μόνο μισό τό βήμα πρός την κριτική χωρίς νά έχει ως προοπτική την έμβάθυνση της κρίσης, χωρίς νά δημιουργεί επιτόπου άπελευθερωτικές, άν όχι άπελευθερωμένες, μορφές κοινωνικής ζωής. Γιατί τούτο σημαίνει κοινωνική ειρήνη υπό συνθήκες πολεμικής πολιτικής.

Άλλά ή κατάληψη διαδηλώνει ότι ύφιστάμενες κοινωνικές δομές παρουσιάζουν συμπτώματα σήψης, κρίσιμα μάλιστα, ιδιαίτερα έφ' όσον θεμελιακές κατηγορίες του κατεστημένου είναι έκτός έλέγχου. Και ή διαδήλωση δείχνει ότι πανεπιστημιακές μορφές μάθησης είναι κοσμοϊστορικά όπισθοδρομικές, έστω με δεδομένα τά ύλικά, έφ' όσον ό έγκοινωνισμός τους λιμνάζει ιδεολογικά. Άλλά τό πρόβλημα μόλις πού τίθεται. Τό επιτυχές του άγώνα έξαρτάται και από τό επίπεδο άνάπτυξης των κοινωνικών άγώνων πέραν των πανεπιστημιακών όριζόντων. Άλλά τό αυτόνομο κίνημα δέν άποτελεί έξάρτημα αύτών των άγώνων· είναι όντως ικανό γά άναλάβει έμπρηστική άποστολή.

VII

Είναι -έξάλλου- ένα ιστορικό παρόν κατ' άρχήν θεμελιωμένο κοινωνικά από τό εύρωπαϊκό κίνημα της δεκαετίας του '60.

B. Άαρών

ΟΙ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΗΛΙΘΙΩΝ

‘Η μωρία γίνεται όλο και λιγότερο ενδιαφέρουσα στους καιρούς πού ζούμε. Διαδίδεται άστραπιαία και παρουσιάζει σ’ όλους τά ίδια συμπτώματα.

Elias Kanettli: «Σημειώσεις»

Ι. Γενικότητες

‘Η ιστορική παράλληλος ανάμεσα στό Χριστιανισμό και στό σοσιαλιστικό κίνημα γίνεται όλο και πιό έμφανής.

‘Αν ό Χριστιανισμός κατόρθωσε νά δημιουργήσει και νά αναπτύξει μιά ιεραρχία στέρεη και μιά λειτουργία άποτελεσματική γιά τόν ιδεολογικό τομέα, φαίνεται πώς ό σταλινισμός και οι έπίγονοί του δέν μπόρεσαν νά κάνουν κάτι τέτοιο. Στήν περίπτωση του Χριστιανισμού ή ιεραρχία αυτή λειτουργεί σάν όπιολο: από τή μιά ή κορυφή διακανονίζει και έπεξεργάζεται τό Δόγμα –τό όποίο, όσο κι άν φαίνεται περιεργο, δέν έπαψε νά μετασχηματίζεται καθώς τό πεδίο όρισμού του και ύπέρρογκα πλατύ ήταν και συχνά άμφίσημο-, και από τήν άλλη, τά κατώτερα σκαλιά τής ιεραρχίας πού έρχονταν σ’ έπαφή με τό κοινωνικό σώμα και χρησίμευαν ως ιμάντας μεταβίβασης τής ιδεολογίας.

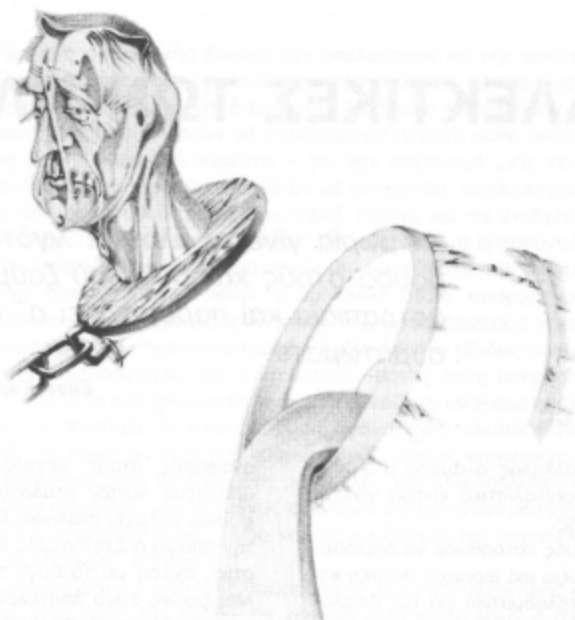
Κατερχόμενο τά σκαλοπάτια τό Δόγμα άλλαζε ένδύματα: ή τυπολογία χαλάρωνε, τό ύφος γινόταν προσιότερο, συχνά άλλαζε ή ίδια ή γλώσσα (άπό τά Λατινικά π.χ. στή δημώδη γλώσσα του τόπου). ‘Ηταν αυτή μιά φυσική διαδικασία πού τήν προϋπέθετε ή πορεία από τόν Αύγουστινό και τόν ‘Ακινάτη στόν παπά τής ένορίας και στόν διαισθητικό παγανισμό του.

Στήν περίπτωση του Σταλινισμού, τά σκέλη τής ψαλίδας έκλεισαν και, στή συγκεκριμένη περίπτωση, μόνο από παρεξήγηση θά μπορούσαμε νά τό θεωρήσουμε δημοκρατικό (μάλλον σάν παρωδία δημοκρατικού θά μπορούσε νά λογιστεί, σάν μιά έκτροπη άπ’ αυτό με τήν ‘Αριστοτελική σημασία). Δέν χρειάζεται νά αναδημιουργηθεί τό Δόγμα γιατί αυτό *ύπάρχει* και διεκδικεί τήν αιώνια Παρθενία με μεγαλύτερο πείσμα από τόν θρησκευτικό του προκάτοχο: είναι ή μωμιοποιημένη Μαρξιστική θεωρία και αυτό συνεπάγεται πώς τήν ιδεολογική παραγωγή θά τήν άντικαθιστούν έπ’ άόριστο οι

άναφορές στους μεγάλους κλασικούς. Δέν ύπάρχουν λοιπόν σταλινικοί θεωρητικοί, αλλά φυσικά ύπάρχει σταλινική ιδεολογία. ‘Από αυτή τήν άποψη ό Σταλινισμός δέν έχει καμιά ούσιαστική σχέση με τό έργο του Μάρξ, άν και τό Μαρξιστικό έργο άποτελεί τήν πρώτη του ύλη –ή σωστότερα τή βορά του– τό τελικό έξαγόμενο είναι μιά θεωρία όπου ή τσιπατολογία προσπαθεί νά ύποδυθεί τό έπιχείρημα, ό Μανιχαϊσμός τή Διαλεκτική, ή έπιπόλαια κοινωνιολόγηση τήν κοινωνική ανάλυση και ό σκοταδισμός τήν έπαναστατικότητα– όλα έτσι άρθρωμένα ώστε νά συνθέτουν ένα οικόδομημα άρετολογικό και άντιδαιμονολογικό πού διασχίζεται σ’ όλη του τήν έκταση από τήν παραδοσιακή καλογερίστικη ύστερία.

‘Υπάρχει όμως μιά φοβερή έκπτωση τής σταλινικής θεολογίας συγκρινόμενης με τή χριστιανική: είναι ή έλλειψη καλλιέργειάς της, ή αισθητική και ιδεολογική της ένδεια, ή άπουσία παραπάνω άρμονικών πάνω από τή βασική συχνότητα πού θά τής επέτρεπε νά ήχει πολυφωνικά. Και είναι αυτό πού ύπονομεύει τή γοητεία της –στοιχείο άπαραίτητο σέ κάθε «ιδεολογία πού θέλει νά γίνει *ύλική δύναμη*»– και τελικά μειώνει τό βεληνεκές της. ‘Ετσι ό Σταλινισμός άποτελεί μιά kitsch θεολογία και ό,τι έπιτρέπει νά άκουστεί είναι ένας λόγος άσφυκτικού ιδεολογικού καταναγκασμού και άφόρητης πλήξης, πού διατηρεί κάποια ικμάδα μόνο στους λαούς πού δέ τόν γεύτηκαν σάν λόγο έξουσίας, ένν όπου έπιβλήθηκε μέσα από μιά τέτοια σχέση έχει καταξεφτυλιστεί και οι ιδεολογικοί του πομποί έχουν ρυτιδιάσει περισσότερο και από τά καθηχητικά ενός Χριστιανισμού πού, έχοντας δυό χιλιάδες χρόνια στήν πλάτη του, έχει κάθε δικαίωμα νά γεράσει.

‘Ο έξευτελισμός αυτός, προϊόν λίγων μόνο δεκαετιών, ενός λόγου πού εξακολουθεί νά

παραυτολογοι̃ ότι έχει ήδη εισβάλει στο μέλλον, έχει ως άμεσο κοινωνικό συνεπαγόμενο την άδυναμία έλέγχου των κοινωνιών που έχει κληθεί να «δια φωτίσει», δηλαδή να διαποτίσει και να χειραγωγήσει. Έτσι η τελευταία λειτουργία όλισθαίνει όλο και περισσότερο στον άμεσο λόγο του στρατού και των σωμάτων ασφαλείας ή του παραπληρωματικού τους στοιχείου: του χαφιέ και του άφωνου «λόγου» του.

Αλλά τί γίνεται με τις πλειάδες των λόγων των «άλλων», δηλαδή των εκτός έξουσίας Μαρξιστικών όρθοδοξών; Είναι πασιδηλό πώς αυτοί που αποδέχονται τον όρο μετά από κάποια ανάλυση, από κάποια διερεύνηση των όρίων του, αυτοί δηλαδή που τό αποδέχονται μόνο αφού τον θέσουν ως πρόβλημα –παράδειγμα ο Λούκατς– δεν είναι παρά ένα ελάχιστο ποσοστό ανάμεσά τους. Σ' όλους τους άλλους ο όρος τίθεται σαν μιά έννοια μη επιδεχόμενη όρισμού, προφανής ίσως, και της όποιας ή αύταπόδεικτη αλήθεια στηρίζει και τον προτασιακό τύπο: όποιος δεν είναι όρθόδοξος μαρξιστής είναι ρεβιζιονιστής. Με τη σειρά του ο όρος ρεβιζιονιστής, καθώς δεν μπορεί να τύχει όποιασδήποτε άλλης διερεύνησης, έχει κυρίως ήθική σημασία αποδίδοντας δολιότητα σ' αυτόν στον όποιον προσάπτεται ο χαρακτηρισμός: ρεβιζιονιστής είναι όστις, αν και έδήλωσε μαρξιστής, δεν είναι.

Ο χώρος αυτός συντίθεται από ένα πλήθος αιρέσεων που καθεμιά διεκδικεί γιά τον εαυτό της τό χρυσόμαλλο δέρας της μαρξιστολενι-

στικής όρθοδοξίας. Από κεί και η έναγώνια προσπάθεια να υποδυθούν ένα Λόγο κυρίαρχο, από κεί και η λατρεία του «σκληρού» λεξιλόγιου, ο φетиχισμός ρημάτων και σημάτων, συμβόλων και θυρεών, ή προσπάθεια να υπεркеραστεί τό μοσχοβίτικο ιερατείο σέ μονολιθικότητα. Αν ο σταλινικός Λόγος της έξουσίας προσπαθεί να υποδυθεί τό κίνημα (τό λόγο του κινήματος), ο μαρξιστολενινισμός των αιρέσεων προσπαθεί να υποδυθεί την έξουσία. Μπορούμε να θυμηθούμε τά «σκεπτικά» τά όποια συνόδευσαν τις διαγραφές στά παρ' ήμιν Μ-Λ κομματίδια: Οι λίβελλοί τους ήταν ευθέως ανάλογοι των άδελφών τέτοιων των σταλινικών εκκαθαρίσεων, αλλά δεν μπορούσαν να έχουν με τά πρότυπά τους άλλη σχέση από αυτή που έχει τό λιοντάρι με τό τομάρι του. Ό,τι κινούσε τή γλώσσα των δικών του '36 ήταν ένας άκμαίος κρατικός μηχανισμός –ό,τι κρύβεται πίσω από τό ιδεολογικό φολκλόρ των επιγόνων δεν είναι παρά ή καλή θέληση μερικών άλαφροϊσκιωτων φανατικών. Κατά τά γνωστά: αυτό που κάποτε συνιστούσε τραγωδία δεν είναι πιά παρά μιά φάρσα.

«Καθυστέρηση της συνείδησης απέναντι στη ζωή»; Μάλλον όχι: έδώ έχουμε τήν άποκοπή κάθε όμφάλιου λώρου μαζί της, καθώς είναι ή ζωή που έλλοχεύει να μολύνει τή μητέρα θεωρία, ή όποία αποτελεί τό τελικό κριτήριο και τήν έσχατη καταφυγή. Η συνεχής έπίκληση του «θά τό δείξει ή ζωή...» δεν παραπέμπει μόνο στο Χίλιασμό: σημειώνει και τό μέγεθος του φόρου που έχει ανάγκη τέτοιου είδους

ξόρκι. Χτίζοντας τό δικό του οίκουσύστημα και ζώντας μέσα του έν νηστεία και προσευχή, ό άριστερίστικός άλλα πάντα όρθόδοξος μαρξισμολενινισμός όνειρεύεται νά άποτελέσει τή θρησκεία τής αύριον, άφού πληθύνει πολλαπλασιαζόμενος μέ παρθενογένεση.

Όσο γιά τό σταλινισμό τής έξουσίας, τόν πραγματικό δηλαδή σταλινισμό, αύτός δέν άντιμετωπίζει τέτοια προβλήματα. Πιστεύοντας όλο και λιγότερο σ' αύτά πού διακηρύσσει μπορεί νά τά χρησιμοποιεί, ένw συγχρόνως νά προσανατολίζεται μέ μακιαβελική όξυδέρκεια μέσα στή «ζωή» και νά «οικοδομεί» τό μέλλον. Ή όύτοπία του προηγούμενου (τόν) όδηγεϊ στόν αύτισμό, τού δεύτερου δέν είναι άλλη από τήν ούτοπία όλων τών Άρχόντων: νά χαρίσουν στό θρόνο τους τό στήριγμα κάποιας «θείας», δηλαδή αυτόδικαιωνόμενης καταγωγής. Τό άρχέτυπο του προφητάνακτος Δαυιδ πού έπεξέτεινε τήν κυριαρχία του ΚΑΙ στίς συνειδήσεις τών ύπηκόων του, βρίσκει τό ιστορικό του άνάλογο έδw. Ή μετατροπή του έργου του Μάρξ σέ ιδεολογία -δηλαδή σ' ένα σύστημα ιδεών πού άναφέρεται σέ μία πραγματικότητα, όχι γιά νά τή φωτίσει και νά τήν αλλάξει, αλλά γιά νά τήν συγκαλύψει και νά τήν δικαιώσει- μπορεί ν' άποτελέσει τή χρυσή γέφυρα μέσα από τήν όποία ή έξουσία θά μπορούσει νά μεταρσιωθεί πάνω από τά κεφάλια τών ύπηκόων, ένw συγχρόνως θά είναι μέσα τους, και τό ύλικό της πρόσωπο, δηλαδή ή νομενκλατούρα θά παραμείνη άτρωπη: PRINCEPS LEGIBUS SOLUTUS (= ό άρχηγός είναι πέρα από νόμους).

II. Ήπί του προκειμένου

Τό Σεπτέμβρη του '80, λίγο μετά δηλαδή από τό καλοκαίρι του Γκντάνακ, κυκλοφόρησε και στά ελληνικά φυλλάδιο πολιτικών προθέσεων μέ τόν τίτλο: «Οί άπεργίες στην Πολωνία, ή πρόσδος τής σοσιαλιστικής δημοκρατίας και ή οικοδόμηση του σοσιαλισμού». Ής ύπαίτιοι φέρονταν οί εκδόσεις Ήπιστήμη-Κουλτούρα-Πολιτική και ό συγγραφέας του έργου, Χ. Ποσάδας.

Γιά τούς άμύητους: Ό Χ. Ποσάδας είναι Λατινοαμερικάνος «Τροτσκιστής», ήγέτης κάποιας πτέρυγας του τροτσκιστικού κινήματος πού ως βασικό σημείο ζωής τά τελευταία χρόνια έχει τίς διασπάσεις. Διασπώμαι, άρα ύπάρχω. Σέ μία φάση αύτών τών απόλειπτων διασπάσεων ξεπήδησαν κάποιοι πού «άνακάλυψαν» ότι ό Μπρέζνιεφ οικοδομεί τό σοσιαλισμό και πώς, «σέ τελευταία άνάλυση», τό «βασικό μέσο» γι' αύτό τό σκοπό είναι αύτό πού όλοι

έμεις -πού δέν γνωρίζουμε τό μαρξισμό στό βάθος πού αύτοί ξέρουν- όνομάζουμε μέ τήν κακόχηξη ξενόφερτη λέξη ΤΑΝΚΣ. Ό Ποσάδας λοιπόν δηλώνει Τροτσκιστής τό θρήσκειμα, άποκαλεί όλο τό ύπόλοιπο τροτσκιστικό κίνημα «Παλιό Τροτσκισμό» και διατηρεί όμwνυμη Διεθνή, τήν «γνωστή» Ποσαδική Διεθνή. Ό ρόλος τής Ποσαδικής Διεθνούς παραμένει μάλλον έλαφρός από χειρωνακτική άποψη (καμιά άφίσα έδw κι εκεί σέ άραιά διαστήματα, κυρίως μετά από εισβολές), άλλα εξαντλητικός και σημαίνων όσον άφορά τήν ιδεολογική του πλευρά. Θά πρέπει, μέ άναφορές στους κλασικούς του μαρξισμού, νά δικαιολογηθούν εισβολές και πραξικοπήματα, νά ένδυθούν ή καλύτερα νά άμπαλιστούν έτσι ώστε νά μοιάζουν μέ επανάσταση, και τό σημαντικότερο, δηλαδή τό άπολαυστικότερο, από νεο(;)τροτσκιστική πλευρά.

Έδw ίσως θά έπρεπε νά άποφευχθεί μία πιθανή παρεξήγηση: στην περίπτωση Ποσάδας ό όρος Τροτσκισμός δέν παίρνεται σοβαρά ούτε από τόν ίδιο. Δέν ύπάρχει τίποτε πού νά θυμίζει Τρότκι στή προσοούρα πέρα από κάποια ισχνή συναισθηματική πού διαφαίνεται μέσα από τό έξής άμίμητο: «Άντίθετα, μένουν ζωντανές όλες οί έμπειρίες του Λένιν (στην ΕΣΣΔ) και, πολύ σύντομα, θά γυρίσει κι ό Τρότκι». Όλόκληρο τό κείμενο, οί χοντροκομμένες άναφορές του, ό έρπων τρομοκρατικός του άπόηχος, ό συνειδητά επιδιωκόμενος άρσενικός λόγος είναι αυθεντικά σταλινικής προέλευσης.

Αυτό λοιπόν τό ύβριδιο πού από τή μία παρουσιάζει όλα τά σημεία και τά συμπτώματα μιάς άριστερικής σχέτας και από τήν άλλη είναι έστραμμένο προς τήν Μπρεζνιεφική έξουσία, αύτός λοιπόν ό τραγέλαφος (τράγος + έλαφος) δέ μπορεί νά αναλάβει παρά ένα και μοναδικό ρόλο: αύτόν του γελωτοποιού του βασιλέως, ενός μάλιστα βασιλιά πού ούδέποτε αισθάνθηκε νά άνάγκη του, και οί κρωγμοί του μάταια θά άγνωρίζονται νά ίσοφαρίσουν τήν πολιτική του άσημαντότητα.

Άς ξαναγυρίσουμε στή προσοούρα. Ή άποψη πού εκφράζεται μέσα άπ' αύτή είναι ή ακόλουθη: Τά γεγονότα τής Πολωνίας είναι ένας θρίαμβος -ή λέξη αύτή άποτελεί βασικό όρο του Ποσαδικού θεωρητικού όπλοστάσιου- του «έργατικού κράτους». Συγκεκριμένα, τό «έργατικό κράτος» «θριαμβεύει» διά μέσου τών έργατικών μαζών πού επίσης «θριαμβεύουν». Τώρα τό πώς, από θρίαμβο σέ θρίαμβο, φτάσαμε στό Γιαρουζέλσκι, δέ μπορεί φυσικά νά μάς τό πει τό βιβλίο πού κυκλοφόρησε ένα χρόνο πριν τήν έθνοσωτήριο, άλλα κανείς δέ

μπορεί να του προσάψει τό ότι δεν έχει κάνει τις απαραίτητες αναλύσεις.

Επειδή ίσως κάποιος θα βρούσε τό θεωρητικό μοντέλο πού προτείνει ό Χ. Ποσάδας κάπως μπερδεμένο, άκολούθως παρατίθεται άπόσπασμα από τό ίδιο τό έργο πού «αναλύει» τό Πολωνικό:

«Τά γεγονότα τής Πολωνίας είναι ένας θρίαμβος του έργατικού κράτους πού πραγματοποιείται διά μέσου των μαζών πού αποτελούν μέρος του έργατικού κράτους. Οι μάζες δεν πάνε ενάντια στο έργατικό κράτος, αλλά είναι κριτικές απέναντι στην ήγεςία του. Και αυτό είναι κάτι τό αναπόφευκτο και τό λογικό συνάμα, γιατί είναι στη φάση πού μαθαίνουν να οικοδομούν τό σοσιαλισμό. (...) Ο θρίαμβος του έργατικού κινήματος, στην Πολωνία, άνυψώνει τή ζωή του Έργατικού κράτους, τόν ιστορικό του ρόλο και τήν έπιρροή του σ' όλόκληρο τόν κόσμο. Δεν πρόκειται γιά ένα θρίαμβο των Πολωνών εργατών ενάντια στην ήγεςία του κράτους. Είναι τό έργατικό κράτος πού θριαμβεύει διά μέσου του κινήματος των εργατών και έπηρεάζει όλο τόν κόσμο. (...) Οι Πολωνοί εργάτες δεν ανέπτυξαν ένα κίνημα ενάντια στο Έργατικό κράτος, αλλά ένα κίνημα γιά να συμμετέχουν και να αναπτύξουν τό έργατικό κράτος.»

Αυτά είναι όλα όσα υπάρχουν στο όπισθόφυλλο ως παρουσίαση του βιβλίου και ως έκθεση τής άποψής του. Στις όγδόντα σελίδες πού μεσολαβούν από αυτό (τό όπισθόφυλλο) μέχρι

τό έξώφυλλο, δεν περιλαμβάνεται ούσιαστικά τίποτε άλλο. Τό θέμα δεν διερευνάται, δεν αναπτύσσεται και δεν στηρίζεται με έπιχειρήματα. Από μία άποψη έχουμε να κάνουμε με ένα προσωπικό «θρίαμβο» του συγγραφέως: δεν είναι δά τόσο εύκολο να καλυφθούν όγδόντα σελίδες με ένα σκεπτικό (έδώ ή λέξη θά έπρεπε να συνοδεύεται από εισαγωγικά) πού με μεγάλη δυσκολία θά υπερέβαινε τις δύο (2) σελίδες.

Τί είναι λοιπόν οι έβδομηνταοχτώ περίπου σελίδες πού παραμένουν; Θά ήταν μία εύλογη άπορία. Ο μόνος τρόπος γιά να σχηματίσει κανείς μία άσφαλή γνώμη, είναι να έλθει κανείς σ' άπευθείας έπαφή με τό κείμενο. Αυτό τό σκοπό θά προσπαθήσουν να εξυπηρετήσουν τά άποσπάσματα πού παρατίθενται πιο κάτω. Έχουν έπιλεγεί με τήν πίστη ότι αναδεικνύουν και τή βαθύτερη ούσία του Ποσαδικού έργου, πού είναι τό χιοΰμορ: χιοΰμορ προφανώς άσυνείδητο, αλλά ύπαρκτό (πώς λέμε ύπαρκτός σοσιαλισμός;), χιοΰμορ άδρό, βίαιο, μπουφόνικο, πού παραπέμπει στους κλασικούς του Μπουρλέσκ περισσότερο και λιγότερο σ' αυτούς του Μαρξισμού-Λενινισμού αν ό μπαρμπα-Υμπύ αναλάμβανε χρέη «θεωρητικού», θά μιλούσε αυτή άκριβώς τή γλώσσα.

III. FRAGMENTA

★Περί Γραφειοκρατίας

«Ο παληός Τροτσκισμός και οι άντφρονοΰντες πιστεύουν ότι ό γραφειοκράτης είναι τέτοιος γιατί γεννήθηκε και του άρέσει να είναι γραφειοκράτης. Η γραφειοκρατία είναι μία παροδική δημιουργία τής ιστορίας σέ καθορισμένες συνθήκες.(...)» σελ. 28

«Αποδείχτηκε ήδη ή πρόοδος πού ύπάρχει στις έσωτερικές σχέσεις στα έργατικά κράτη, ώστε να μπορούν να γίνουν αυτά τά κινήματα. Δεν ύπάρχει πλέον ή "παντοδύναμη γραφειοκρατία". Υπάρχει ένας μηχανισμός, άκόμα γραφειοκρατικός, πού όφείλει να ύποχωρήσει σ' αυτό τό κίνημα.» σελ. 44

«Δέν είναι ή φάση πού πρέπει να έπισημάνουμε, να κατηγορούμε και να κάνουμε έπιθέσεις ενάντια στους γραφειοκράτες, αλλά αντίθετα πρέπει να διδάξουμε ένα τομέα απ' αυτούς να έχει έμπιστοσύνη στις μάζες.» σελ. 30

«Δέν άρκεί να πούμε ότι είναι γραφειοκρά-

τες, αλλά πρέπει νά τούς βοηθήσουμε νά κατανοήσουν.» σελ. 21

Περί Κουρόν

«Αυτό πού ἀναζητάει ὁ καπιταλισμός καί οἱ διάφοροι Κουρόν εἶναι νά ἀναπτύξουν συγαισθήματα, ρεύματα, ιδέες καί συμφέροντα ξένα πρὸς τὸ ἐργατικό κράτος.» σελ. 12

«Εἶναι γι' αὐτὸ πού οἱ διάφοροι Κουρόν δέν ἔχουν καμιά ἀποδοχή στὶς μάζες καί δέν ἔχει σημασία ἂν τὸν ἔχουν κρατούμενο ἢ ὄχι.» σελ. 12

«Ὁ Κουρόν δέν ἐνδιαφέρεται καθόλου πῶς θ' ἀναπτυχθεῖ τὸ ἐργατικό κράτος. Εἶναι ἐνάντια.» σελ. 12

«Αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος δείχνει τὴ χρεωκοπία τῶν διαφόρων Κουρόν καί τῶν υπολοίπων πού –μέ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο– εἶναι ἠράκτορες μιᾶς νοοτροπίας συμμαχίας μέ τὸν καπιταλισμό ἢ μιᾶς μορφῆς ἀνάμεσα στὸν καπιταλισμό καί στὸ ἐργατικό κράτος, ὅπως λίγο πολὺ προτείνει ὁ Κουρόν. Οἱ ὁμάδες αὐτές δέν ἔχουν κανένα στόχο γιατί δέ μποροῦν νά τὸν ἔχουν. Οἱ ιδέες δέν ἐπνοοῦνται ἀλλὰ πηγάζουν ἀπ' τὶς κοινωνικὲς σχέσεις. Αὐτές εἶναι πού ἐμπνέουν τὶς ιδέες. Τὶς ιδέες ἔχει λοιπὸν αὐτὸς ὁ Κουρόν γιὰ ὅλα αὐτά; Εἶναι ἕνα ἄτομο πού τὸν χρησιμοποιοῖ ὁ καπιταλισμός καί τίποτα ἄλλο. Δέν ἔχει καμιά ιδέα γιὰ τίποτε. Οἱ ιδέες πάνω στὰ κοινωνικά καθεστῶτα δέν δημιουργοῦνται οὔτε ἐπνοοῦνται. Πηγάζουν ἀπὸ τὶς οικονομικὲς καί κοινωνικὲς σχέσεις, πού δίνουν τὴν ικανότητα νά δημιουργηθοῦν οἱ ιδέες ὅπως ἐγίνε μέ τὸν Μαρξισμό καί μέ τὶς ιδέες τοῦ σοσιαλισμοῦ.» σελ. 20

«Αὐτὸς ὁ Κουρόν, τί ἐκφράζει;» σελ. 20

«Καί ἡ ἡγεσία τοῦ ἐργατικοῦ κράτους ὑποχώρησε καί ἔκανε μιὰ σειρά παραχωρήσεις σέ διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν καί συγχρόνως ἐβγαλε ἀπὸ τὴ μέση τούς διάφορους Κουρόν.» σελ. 14

...

►...ἀλλά βασικά...

«Τούς Κουρόν τούς χρησιμοποιοῖ ἕνα μέρος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, σὰν ἕνα μέσο γιὰ νά κάνουν σχέσεις μέ ἄλλους τομεῖς (:), γιὰ νά κάνουν τὴν ἀπεργία, ἀλλὰ βασικά, αὐτὸς πού

χρησιμοποιοῖ τούς Κουρόν εἶναι ὁ ἱμπεριαλισμός.» σελ. 8

...

⊙ Μεγέθη ἀπεργιῶν

«Μαζὶ μέ τὴν μεγάλη ἀπεργία τῆς Πολωνίας, ὑπάρχει καί ἡ μεγάλη ἀπεργία τῶν παράδων τῆς Γαλλίας, ὅπου ἡ κυβέρνηση στέλνει στόλο γιὰ νά διαλύσει τὴν ἀπεργία μέ τὴ βία. Αὐταρχικά, στέλνει τὸν στόλο γιὰ νά διώξει τὰ πλοῖα πού ἀπεργοῦν καί νά τελειώνει μὴ καὶ καλὴ μ' αὐτὴ τὴν ἀπεργία. Ἡ ἀπεργία τῆς Πολωνίας εἶναι μικρότερη σέ σχέση μ' αὐτὴ τὴν ἀπεργία.» σελ. 43

...

□ Περί θριάμβων

«Αὐτὸς ὁ θρίαμβος τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν Πολωνία εἶναι ἕνας θρίαμβος τοῦ κόμματος, πού δείχνει ὅτι ἀναδιάρθρώνεται.» σελ. 38

«Ὁ θρίαμβος τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος στὴν Πολωνία εἶναι ἕνας θρίαμβος τοῦ Ἐργατικοῦ κράτους.» σελ. 54

«Ἕνας θρίαμβος τῶν ἐργατῶν στὴν Ἰταλία δέν εἶναι ἕνας θρίαμβος τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους.» σελ. 55

«Ὁ θρίαμβος τῆς Πολωνίας θά προωθήσει σέ πολὺ ἀνυψωμένη μορφή τὴν ἀντικειμενικὴ συμφωνία, τὸ προσές τῆς ἐνώσεως ἀνάμεσα στὶς μάζες τοῦ κόσμου καί τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση.» σελ. 52

...

Τὰ βίτσια

«Δέν ἐμπόδιζε δηλαδὴ τὴν ἀνάπτυξή του, ἀλλὰ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀνάπτυξή του, δηλαδὴ τὴν ἀνάπτυξη μ' ὅλη του τὴ δύναμη πού μπορούσε ν' ἀποχτήσῃ. Ἀνάπτυξε τεράστια γραφειοκρατικά βίτσια μηχανισμοῦ.» σελ. 16

«Τὸ ἐργατικό κράτος θά προχωρήσῃ, παρ' ὅλα τὰ βίτσια...» σελ. 25

...

⊠ Δυὸ μόλις χρόνια πρὶν τὸ 1984 ἡ ἑαυταπάτη τῆς ἐλευθερίας

«Ἐπ' ὑπάρχουν ἄστοι πού διακηρύσσουν καὶ λένε: "στὸ ἐργατικό κράτος δέ μπορεῖ κανεὶς ν' ἀντιπεθεῖ"; ἀλλὰ ὀφείλουν νά ποῦν: ν' ἀντιπεθεῖ σέ ποιόν; Ὅποτε ἀπαντοῦν: "καλά, ἀλλὰ μπορεῖ νά λέει κανεὶς μὴ

γνώμη διαφορετική απ' του άλλου". Αλλά αυτός είναι ο έμπειρισμός του καπιταλισμού. Μπορεί βέβαια κανείς να συζητάει, αλλά με στόχο να προωθήσει το εργατικό κράτος.» σελ. 43

«Η δημοκρατία σαν το δικαίωμα του καθενός δεν έχει καμιά έννοια.» σελ. 41

«Στην Πολωνία δεν υπάρχει έλλειψη ελευθερίας. Υπάρχει η ανάγκη του δικαιώματος εκφρασης για να προωθηθεί το δικαίωμα της δημοψήφισμας.» σελ. 14

●● Περί φόνων και νεκρών

«Αντίθετα στη "Ρωσία", που αυτοί κριτικάρουν γιατί "σκοτώνει" στο Αφγανιστάν, έστω και αν υποθέσουμε ότι σκοτώνει, υπάρχει οικονομική και κοινωνική πρόοδος. Και οι θάνατοι που υπήρξαν στο Αφγανιστάν, δεν έγιναν για να ενισχυθεί η εξουσία της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά για να προωθηθεί η ιστορία. Οι νεκροί είναι άστοι "άντάρτες" και λαθρέμποροι νομάδες που πληρώνονται από τους Γιάνκηδες για να αντιμετωπίσουν την επανάσταση.» σελ. 50

«Γιατί δεν έρευνάτε το θάνατο ανδρών και γυναικών ή την σεξουαλική ανικανότητά τους, αποτέλεσμα μόλυνσης στα εργοστάσια, στίς συνοικίες; Αυτό πρέπει να ερευνησετε, σύ-

ντροφοί της Ιταλικής Ένιαίας Όμοσπονδίας, και πηγαίνοντας στην Πολωνία να διδαχτείτε τι σημαίνει ένα εργατικό κράτος!!!» (Σημ.: Τα θαυμαστικά είναι του Ποσάδας) σελ. 51

«Ο καπιταλισμός δολοφονεί συνεχώς, όπως έκανε και στη Μπολνία (ή ανατίναξη της βόμβας του τραίνου). Αυτό δεν συμβαίνει στην Πολωνία.» σελ. 51

□■ Και τι είναι 35 χρόνια μπροστά στην αιώ- νιότητα;

«Η Πολωνία προοδεύει και έχει μόλις 35 χρόνια που ξεκίνησε σαν εργατικό κράτος...» σελ. 43

●● Παρά μόνο ψυχιατρεία...

«Στην ΕΣΣΔ δεν υπάρχουν άνεργοι, κανείς δεν πεθαίνει από πείνα, δεν υπάρχουν διανοητικές αρρώστιες...»

▷ Κρίσεις, παραινήσεις, αποφθέγματα

«Η συμπεριφορά των άπεργών ήταν πολύ καλή.» σελ. 31

«Έτσι η Σοβιετική Ένωση και η Πολωνία όφειλουν να προετοιμαστούν για τον πόλεμο.» σελ. 24

«Στήν Πολωνία δέν ὑπάρχει σοσιαλισμός, ὑπάρχει Ἑργατικό Κράτος.» σελ. 14

«Καί ὁ θρίαμβος τῶν Πολωνικῶν μαζῶν εἶναι ἓνα τεράστιο χτύπημα ἐνάντια στήν ...κινέζικη γραφειοκρατία.» σελ. 71

IV. Ἐπίλογος ἢ μικρό δοξα- στικό γιά τόν σκουπιδοτενε- κέ τῆς ἱστορίας

Μνημεῖο ἰδεολογικῆς ἐπιληψίας, τό κείμενο πού ἐξετάστηκε, τυγχάνει ἐν τούτοις διεθνούς ἀκτινοβολίας: ἔχει ἤδη κυκλοφορήσει στήν ἀγ-

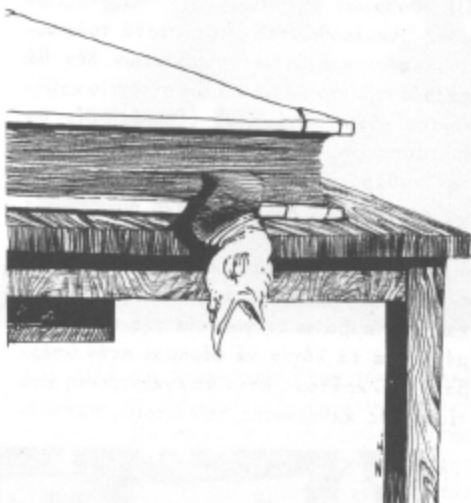
γλική, γαλλική, γερμανική, ἰταλική, ἰσπανική, περσική καί πορτογαλική γλώσσα.

Ἀλλά ὁ Ποσάδας δέν ὑπῆρξε ὁ πρῶτος. Καί τίποτα δέ μᾶς δείχνει πῶς θά 'ναι ὁ τελευταῖος. Ὅμως αὐτό πού εἶναι ἀρκετό γιά νά μᾶς δηλητηριάσει τῇ διάθεση εἶναι ὁ φόβος μήπως οἱ διαλεκτικές τῶν ἡλιθίων ἐξαλλαγοῦν, «γιά συμφορά ἢ διδαχή τῶν ἀνθρώπων», σέ αὐτές τῶν τεχνικῶν τῆς ἐξουσίας.

Μέχρι τότε τὰ τοιχώματα τοῦ σκουπιδοτενεκέ θά ἀντέχουν, τό ἰδεολογικό μουκανητό τῶν Ποσάδας θά παραμένει γραφικό καί ἀνώδυνο.

Βασίλης Πασχάλης

‘Ο “Αθλος τῶν ‘Αθλίων

I. Ἡ ἀθλιότητα ἐμπεριέχει τόν ἄθλο, πού τήν διαπερνᾷ. Οἱ ἐννοιες τῶν λέξεων ἀνταποκρίνονται σαφῶς στή μελέτη τοῦ κοινωνικοῦ χώρου δίνοντας ἀκριβῶς καί τό στίγμα μιᾶς κλασικῆς ἢ μάλλον χονδροειδοῦς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης: Ἡ κοινωνική ἐξαθλίωση δημιουργεῖ τούς ἄλτες καί τό ποιοτικό ἢ μή ἄλμα, τό ὁποῖο ἐν συνεχείᾳ κατοχυρώνει ἀντικειμενικά, τόσο μάλιστα ὥστε ἡ νοηματική αὐτονομία ἐν προκειμένῳ ἀποδίδεται ἀποκλειστικά στόν ἄθλο, παρακάμπτοντας τήν ἀθλιότητα ὡς ἀσαφῆ. Ἀκολουθεῖ ἡ ἰδεολογική φόρτιση καί αἴγλη τοῦ ἄθλου, ἀπό τούς ἀθλοθέτες, ἡ δέ ἀθλιότητα παίρνει χαρακτήρα ἱστορικοῦ σταθμοῦ ἢ ἐνίοτε κατακηρηνίζεται στό συνοδό σκουπιδοτενεκέ μαζί μέ προγενεστέρων ἐποχῶν ἄθλους ἀθλητές, ἐν συνεχείᾳ καταυγάζει ἀνά τούς

αἰῶνες, ἄνευ διαθλάσεων, φῶς πρὸς ἀθλησιν οἰκουμενικήν.

ΑΘΛΙΟΙ!!

II. Ξανά στήν ἀθλιότητα, ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος πῶς τόν ἄθλο τῶν Πανελληνίων ἀθλοθεσιῶν τοῦ 1981 κατέκτησε τό Σοσιαλιστικό Κίνημα τῶν Πανελλήνων —ὄχι βέβαια πῶς δέν θά ἔγραφα ἀνάλογα ἄθλια λόγια περισσότερο ἐξαθλιωμένου μέ ἄλλους νικητές— εἶναι γεγονός ἐξάλλου πῶς οἱ μὴ ἄλτες κονδυλοφόροι καθηλώνονται διά βίου ὅταν ἀθλητικά γεγονότα ἐπικρατοῦν, ἐνίοτε ἔρπουν καί συνήθως ὑποσκάπτουν τό βᾶθρο τῶν λόγων τους —ἐμαθα νά μιλῶ μέ βάση τό θυμό καί τό μίσος, δέν μπορῶ νά καταγράφω μέσα στή θετικότητα τῶν ἡμερῶν μας— ἡ συγκάλυψη τῆς διπλῆς ὄψης τῆς ἐξαθλίωσης, ὁ τρόπος ἀνάδυσής της ἐνοχλεῖ.

Τοῦτο τό τελευταῖο γεγονός πού δείχνει καί τίς διαδικασίες πολιτισμένου ἐξανθρωπισμοῦ ὅσων φυγόκεντρων τάσεων μᾶς προσανατολίζουν —καί ταυτόχρονα ἀναίρου— στή διπλή ὄψη τῆς ἐξαθλίωσης, πού βέβαια ὁ ὅρισμός της εἶναι βιωματικός, διαισθητικός, ἂν στοιχειωδῶς στοιχειοθετηθεῖ θά καταντήσῃ ἀνόητη καί ἄθλια κοινωνιολογία ἀνοίγοντας τό δρόμο στήν ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας. Αὐτό πού ὑπαγορεύεται νά τηρηθεῖ αὐστηρά: "Ὅ,τι τό ἄνομο ἔννομο, ἀποδεκτό, ὅ,τι τό ἄχαρο ἱερό, ὀσιούργημα, ὅ,τι τό ἄθλιο ἄθλος...

III. Φοβᾶμαι τήν ἀθλιότητα τῶν λέξεών μου. Ἀκολουθώντας ὁμως πιστά τούς νόμους τῶν τρεχόντων συμβάντων δέν θά παραδεχῶ τήν ἀδυναμία ὡς στοιχεῖο καθήλωσης στήν (ἀπό τήν) ἐξουσία, δέν θά νομιμοποιήσω στίς λέξεις τῆς συνείδησης τήν καθαρότητα: ἀποδέχομαι τή σύγχυση ὡς ρευστότητα καί κλεισμένη δύναμη γιά ἀταξία, ἐλπίζω σ' ἓνα λόγο σύγχυσης, διάχυσης, ἐκχυσης χαοτικῆς. Ταυτίζομαι μέ τή χαοτική ἰδιοσυγκρασία τοῦ νεοέλληνα καί ἀπολαμβάνω τή γοητεία της. Θέλω καί μέ τοῦτα τά λόγια νά φέρομαι στήν ὑπέρβαση τοῦ κράτους, στήν ἀπαγκίστρωση ἀπό τίς δομές καθήλωσης τοῦ ὁποιοῦ κχιτα-

λισμοῦ. Φοβᾶμαι τίς λέξεις ὅταν βαραίνουν σ' αὐτιά τῶν ἄλλων σάν ἀστυνομική ἀπαγόρευση ἢ σάν φορολογικές ἐξαγγελίες. Ἀποφεύγω τήν πολιτική στράτευση, τήν πολιτικολογία καί τούς πανηγυρισμούς τῶν πολιτικῶν ἄθλων. Ἐπιστρέφω στήν ἐξαθλίωση.

IV. Ὁ ἄθλος φέρνει τήν ἐξαθλίωση, ἐπειδή βγαίνει ἀπό τήν ἀθλιότητα, αὐτονομεῖται καί ἀσχολεῖται μέ τόν ἑαυτό του, ἐνδιαφέρεται κυρίως μέ τήν ὑπαρξή του —ἄρα τήν ἐπανάληψή του. Εἶναι γνωστό παλαιόθεν ὅτι ἡ ταξική πάλη ἀνέκαθεν ἀθλοθετοῦσε, πάντοτε ὑπερθερμάτιζε τή νίκη μέσα σέ διαδικασίες διαλεχτικῆς σύγκρουσης, ἔθετε τό πρόβλημα τῆς συνύπαρξης τοῦ νικητῆ, τοῦ Ἐνός, μέ τήν συντριβή-ὑποταγή τοῦ Ἄλλου. Ἴσως ἡ Μαρξιστική Πολιτική, πρακτική ἀπό γενέσεώς της, δέν στόχευε πουθενά ἄλλου κυρίως, παρά στόν ἐκθειασμό αὐτῆς τῆς «διαλεχτικῆς». Δηλαδή στό πνίξιμο τῆς Διαλεχτικῆς, στηριγμένης στό θρίαμβο τοῦ Ἐνός. Τό μοντέλο πού παρέμπει —μονοδιάστατα— στόν ΕΝΑ δρόμο, στή ΜΙΑ κοινωνία, στή ΜΙΑ ἐξουσία, στή ΜΙΑ ἀλήθεια, πληρώνουν ἀκριβά οἱ κοινωνίες πού πνίγονται στήν ἐξαθλίωση καί συντηροῦνται ἀπό ἰσχυρά Κομμουνιστι-

κά κόμματα. Τό μοντέλο είναι ισχυρό, πρεσβεύει τή θέωση καί τή βασιλεία τοῦ 'Ενός, κάπου πλησίον τοῦ παραδείσου. 'Εκεῖ ὅπου οἱ ἄθλιοι ἀνασταίνονται.

Ἄθλιοι Ψεῦτες...

V. Ἐνδιαφέρει ὁ ἄθλος τῶν Ἑλλήνων Ἐλ-
λανοδικῶν πού μορφώνουν τήν Εἰκόνα. Τό
ἀπεικασμα συγγέει τήν εἰκονοπλασία, δε-
σμεύει τή σαφήνεια, ἀποτρέπει τήν ἑρμη-
νεία. Ἡ ἐπεξήγηση ἔρχεται μέ τή διαδικα-
σία συσσώρευσης τῶν ὁραμάτων, μέ τή
μορφή μετεικάσματος, δηλαδή ὅπως βλέ-
πουμε μιᾶ κινηματογραφική ταινία. Ὅλα
καί τίποτα. Ὁ ρόλος τοῦ θεατῆ ἀπαραίτη-
τος καί ΟΧΙ, κυρίαρχος καί ΜΗ, ἄχρηστος
ΜΕΤΑ τήν ταινία. Οἱ θεατές σπάνια μιλοῦν
τήν ὥρα πού βλέπουν τό φιλμ, αὐτό παί-
ζεται χωρίς αὐτούς. Ἡ κατάστασις τῆς
συμμετοχῆς κατ' ἐπίφαση, μή συμμετοχῆς
κατ' οὐσία, παραπέμπει σ' αὐτό πού λένε
Πολιτισμική νευρώση, πού εἰσάγει τήν ἀρ-
ρώστια καί τήν καταστολή κυρίως στή
διαδικασία τῆς σκέψης. Ἀκολουθεῖ τό πα-
ραλήρημα τῆς ἐπεξήγησης, οἱ παρενθέσεις,
τά ad hoc, ἡ ἀθλιότητα τοῦ προσωπικοῦ
λόγου. Ἡ Εἰκόνα χάνεται, χάνει τό χρῶμα
καί τίς διαστάσεις της —δίνει ψευδεῖς ἐντυ-
πώσεις, εὐκολα παρασύρει. Ὅσο περισσό-
τερο ψευδές ἡ ἀναπαράστασις τῆς Εἰκόνας
στό Λόγο, τόσο περισσότερη πρόσβασις
στήν ἐξουσία, στήν εὐτυχία, στήν ἀπόλαυσις.
Παιχνίδι τῆς ἐξουσίας ἡ σύγχυσις τῆς Εἰ-
κόνας —τό Ψεῦδος—, ἔργο τῆς ἰδεολογίας ἡ
καθολικότητα, ἡ ἀνακήρυξή του σέ μοναδική
ἀλήθεια...

Ἦ Ἀθλιότης!!!

VI. Ἡ ἀθλιότητα κατασκευάζει τή Λα-
τρεία. Εἰσάγει τήν ἔννοια τῆς διαδικασίας
ἀποδοχῆς τῶν ὄντων ὅπως φαίνονται μέσα
ἀπό τοὺς μυωπικούς φακούς τῆς ἰδεολογίας,
ἀποκρύπτοντας ἐπιμελῶς τήν οὐσία, τό
εἶναι. Θυμίζει τυπικό ὁρθόδοξης ἀνατολικῆς
ἐκκλησίας: Χωρίς ἀγάλακτα καί ὄργανα
στοὺς ναούς, ἀλλά γεμάτες μέ σύμβολα
ἐκπληκτικῆς σημαντικῆς. Ἡ ἀπλή εἰκόνα
τοῦ Χριστοῦ συμβολίζει τόν Μέγα Θεουρ-
γόν, τῶν πάντων Κτίστην. Ἡ Λατρεία στή
σκέψη, σύμβολο ὀπισθοδρομισμού, ἐπανερ-
χεται πανηγυρικά στοὺς καιρούς τῆς «ἐπι-
στήμης τῆς Πολιτικῆς» καί λειτουργεῖ κα-

ταλυτικά γιά τή σωτηρία ὅλων τῶν ἐμπλε-
κομένων στίς σχέσεις τῆς πολιτικῆς τελε-
τουργίας. Πρόκειται γιά τήν ἐξαφάνισις τῆς
πολιτικῆς βούλησης, τῆς πολιτικῆς σκέψης
καί Πράξης. Ἡ πολιτική πραγματώνεται
στίς ἐκδηλώσεις Λατρείας, δηλαδή στίς
πρακτικές ἐπιβεβαίωσης τῆς ἐξουσίας πῶς
«πράττει τό ἀγαθόν» καί πῶς οἱ πράττοντες
γίνονται ἐκ τῶν ὑστέρων «ἀγαθοί». Λέγεται
καί ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ, λέγεται καί
πολιτικό καθῆκον καί πολιτική ἐπιλογή. Ἡ
ἐξουσία ἐπιθυμεῖ τήν ἑλλειψή κάθε εἰκονο-
πλαστικῆς ἀποψης, εἶναι ἐχθρική στή φα-
ντασία, ἐπιδιώκει τήν ἀκριτή καί κριτική
ΠΙΣΤΗ, ἀναζητεῖ τοὺς πιστούς, λυτρώνει
τοὺς ὑπηκόους της ἀπό τίς βασιάνους τῆς
ἐξαθλίωσης, συγχάριρει καί ἀθλοθετεῖ.

Ἡ σήμερον ὡς αὔριον καί ὡς Χθές, Ἄ-
θλια...

VII. Τό κείμενο εἶναι ἀτελεύτητο, ὅσο ὡς
ἄθλος μοῦ παρουσιάζεται ἡ ἄθλησις στή
γλώσσα τῆς ἐξαθλίωσης...

Φώτης Μωρόγιαννης

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΙΑΙΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

«Η βία είναι η μαμή της Ιστορίας».

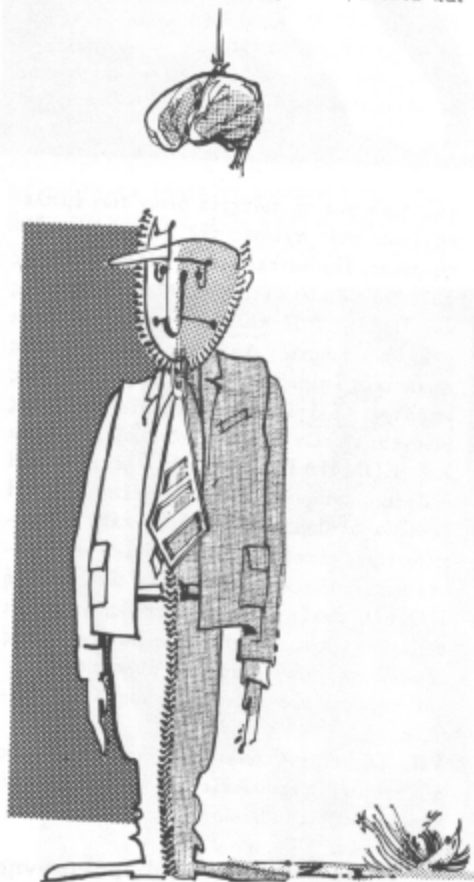
Βαρύγδουπο ρητό αντηχεί στ' αυτιά κάθε επαναστάτη που για τόν ένα ή τόν άλλο λόγο επιθυμεί την αλλαγή της Ιστορίας προς ένα «εὐ πράττειν». Παρακάμπτοντας την κακοτοπιά του «εὐ πράττειν» ἄς προσπαθήσουμε ν' ἀσχοληθούμε λίγο μέ τό πρόβλημα τῆς βίας καί τήν ἀναγκαιότητα τῆς χρήσης τῆς ἢ ὄχι ἀπό κάθε ἄτομο ἢ κίνημα πού επιθυμεί τήν ἐκ βάθρων ἀνακατασκευή τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων καί ὡς ἐκ τούτου καί τῆς κοινωνίας. Παίρνοντας γιά παράδειγμα δυό ἀνθρώπους (ἕνα φασίστα καί

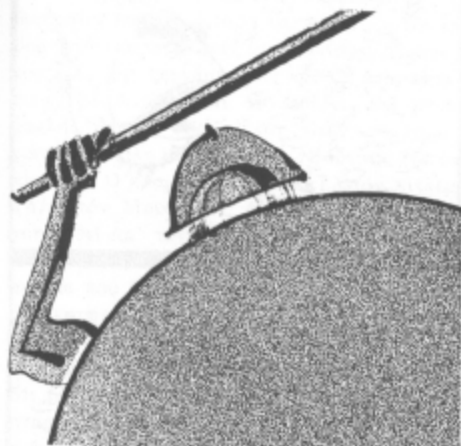
ἕναν ὀργισμένο ἀναρχικό) πού φαινομενικά εἶναι διαφορετικοί καί στίς θεωρήσεις τους γιά τήν κοινωνία ἀλλά καί τήν πρακτική τους στή ζωή, ἴσως βοηθηθούμε λίγο στό νά δοῦμε ἂν ἡ Βία εἶναι στοιχείο ἀλλαγῆς πρὸς μία «εὐνομούμενη» κοινωνία ἢ ἀπλῶς τρόπος ἔκφρασης τῶν ἀνθρώπινων ἐπιθυμιῶν. Ἴσως φωτιστοῦμε περισσότερο στό πρόβλημα τῆς χρησιμοποίησης τῆς Βίας πρὸς μία διαφορετική κοινωνία.

Ὁ ἀναρχικός, ξεκινώντας ἀπό μία προκλητική στάση καί φτάνοντας στίς διαδηλώσεις καί στά κοκτέιλ Μολότοφ κάνει τά πάντα ὥστε νά καταστρέψει ἐκ θεμελίων τήν κοινωνία τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο, τῆς κοινωνίας τῆς παράλογης κατανάλωσης, τήν κοινωνία τῆς ἀλλοτρίωσης, τοῦ ἐξευτελισμοῦ τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, τήν κοινωνία τῆς καταπίεσης. Χρησιμοποιεῖ βία γιά τήν ἀνατροπή αὐτῆς τῆς κόλασης, ὅπως τῇ χαρακτηρίζει, ἐπιζητώντας μία κοινωνία ὅπου ὅλοι θ' ἀγαποῦν ὅλους, μία κοινωνία ὅπου θά ἐπικρατεῖ ἰσότητα καί ἀδελφοσύνη. Ἕνα κοινωνικό πεδίο πού ἡ προσωπικότητα τοῦ καθενός θά ἀναπτύσσεται ἀβίαστα, ὅπου ὁ καθείς θά θέλει τό καλό τοῦ ἄλλου. Μία κοινωνία ἀδελφῶν.

Ὁ «μέσος» φασίστας τά βλέπει διαφορετικά· τουλάχιστον ἔτσι φαίνεται ἀπό μία πρόχειρη ματιά. Κι αὐτός θέλει νά ἐπικρατεῖ τό καλό στήν κοινωνία, μόνο πού τό καλό τό ὀρίζει διαφορετικά καί διαφορετικά τήν πηγή τῆς προέλευσής του.

Πρῶτα-πρῶτα θέλει στρατό πειθαρχημένο κι ἐτοιμοπόλεμο νά τοῦ φυλάει τήν πατρίδα ἀπ' τίς ἐχθρικές ὁρέξεις. Θέλει τό σπίτι του, τῇ δουλειά του, τήν ἀμοιβή του, τῇ γυναίκα του, τά παιδιά του, τοὺς νόμους του, τό κράτος του, τήν ἀστυνομία του, τίς φυλακές του, τά ψυχιατρεῖα καί τά δικαστήριά του. Κάνει τά πάντα γιά νά ἔχει τήν ἡσυχία του καί τήν καλοπέρασή του. Δέν ἀνέχεται τίς ὀλισθηρές ἰδέες, φτιάχνει MAT γιά τοὺς ἀλήτες πού θέλουν τό κακό του καί τοὺς φυλακίζει. Ἀγαπάει μόνο τόν ὁμοῖό του, δέν πιστεύει στήν ἀνθρώπινη ἰσότητα ἀλλά στήν ἀνισότητα. Δέχεται ἀξιοματικά τήν ὑπαρ-

ξη του Κράτους, της Ίδιοκτησίας και ίσως του Θεού, με την όποια μορφή του. Κάνει τὰ πάντα γιὰ νὰ τὰ διατηρήσει, γιατί αυτό είναι τό καλό του και μέσα σ' αυτές τις Σημασίες μπορεί νὰ ζήσει. Όλα τ' άλλα αποτελούν κολάσιμη παρεκτροπή.

Οί δύο διαφορετικοί αυτοί άνθρωποι επιζητούν τό καλό της κοινωνίας. Ό ένας πιστεύει πώς έρχεται μέ την κατάργηση της έκμετάλλευσης και της ιδιοκτησίας και ό άλλος — γιατί ό έκμεταλλευτής και ό ιδιοκτήτης είναι πιά έξυπνος ή τυχερός — μέ την μή κατάργησή τους. Αν ρωτήσουμε ποιός έχει δικίο, εύκολα καταδικάζεται ό φασίστας από κάποιο «προσοδευτικό», καθώς και ό άναρχικός από ένα φασίστα. Γιατί και οί δύο τους έχουν κάποιο σύστημα ή κάποιο Εύαγγέλιο, πού ή παρεκτροπή από αυτό δείχνει τό κολάσιμο του πράγματος. Αν όμως παραδεχτούμε, σωστά βέβαια, ότι ή ύπαρξη άντικειμενικού συστήματος άξιων, ή Καθαρή Άλήθεια, ή a priori έρμηνεία δέν είναι τίποτε άλλο παρά ψεύδος ή αύταπάτη, τότε τὰ πυρά της κριτικής δέν βρίσκουν στόχο. Καί πράγματι, ποιός θά τολμούσε μέσα άπ' αυτήν την ύπόθεση νά άποκαλέσει τό φασίστα κακό και άντιπαθητικό όν; Ή πάλι βάσει ποιού συστήματος θά μπορέσει ν' άποδείξει την άνορθολογικότητα ενός άναρχικού;

Βέβαια, θά πεί κάποιος ότι οί φασίστες δέν μάς αφήνουν έλεύθερους νά διοχετεύσουμε την ένέργεια και τόν πλούτο της φαντασίας μας. Σωστό. Μά αυτό είναι πρόκληση γιὰ τόν

φασίστα, άρα ένοχλητικό, άρα έξωκοινωνικό και επικίνδυνο και, τέλος, καταδικαστέο γιὰ την πέρα όχθη του Άχέροντα.

Θ' άναρωτηθεί κάποιος: τότε τί μέλλει γενέσθαι, αν όλοι έχουν δικίο, πού όδηγεί αυτός ό ύποκειμενισμός; Άσφαλώς κάπου διαφορετικά άπ' όπου μάς έχει όδηγήσει ή άντικειμενικότητα της Άλήθειας. Κάπου άλλο άπό 'κει πού μάς έφτασε ή άξιοματοποίηση του καλού και του κακού. Σ' άλλο σημείο άπ' αυτό πού μάς έφερε σπρώχνοντας ό άποκαλυμμένος Λόγος.

Έρχόμαστε τώρα στο θέμα μας και ρωτάμε: τί διαφέρει ό άναρχικός άπ' τόν φασίστα, όταν και οί δύο χρησιμοποιούν βία γιὰ νά επιβάλουν ένα, εκ των προτέρων όρισμένο ως σωστό, κοινωνικό σύστημα; Τί διαφέρουν όταν και οί δύο όραματίζονται μιά κοινωνία άδελφοποιτών, σάν κοινωνία μελισσών. Ή άγωνία του «διαφορετικού» θυμίζει φοβικές νευρώσεις. Μήπως ό άναρχικός έχει δικίο γιατί αυτό πού κάνει είναι τό σωστό; Σε τί διαφορίζονται οί σφαγές των Βράνκελ και Ντενίκιν άπ' τις σφαγές του Μάχνο; Και οί δύο έγιναν στο όνομα του Καλού και της Άλήθειας. Άλλά ύπάρχει μεγαλύτερο τερατούργημα από μιά κοινωνία πού λειτουργεί βασιζόμενη σ' ένα σύστημα a priori σωστό; Ή

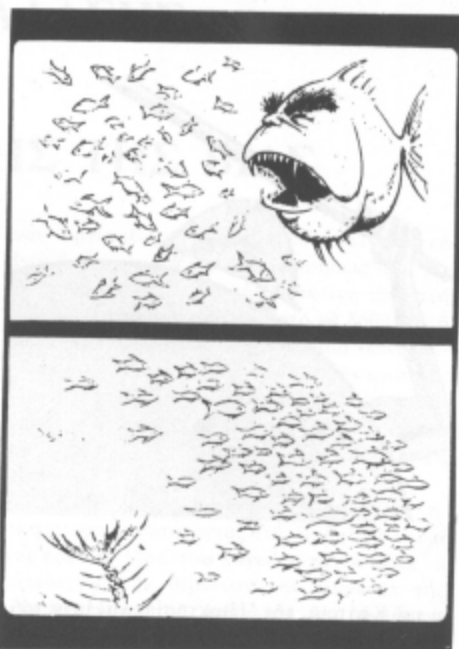
ἀγωνία νά ἐπιβάλουν βίαια ἓνα τέτοιο σύστημα θυμίζει φοβισμένα ἄτομα πού θέλουν νά ζήσουν σ' ἓνα ἄσηπτο περιβάλλον γνώριμων καί μὴ παρεκτρεπομένων.

Τί θά γίνει, ἀν κάποιος σέ μιά τέτοια κοινωνία —ἀναρχική— θελήσει νά ζήσει χριστιανικά; Εἴμαστε ἢ δέν εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἐλευθέρης αὐτοδιάθεσης;

Ξεκινώντας ἀπό κάτι ἐκ τῶν προτέρων σωστό, ἐν προκειμένῳ τὴν ἀναρχική ἢ φασιστική κοινωνία, φτάνουμε σέ συμπεράσματα ὅπου ἡ γνώμη τοῦ καθενὸς παίζει δευτερεύοντα ρόλο, μιᾶς καί τὸ πρότυπο προϋπάρχει, δείχνει, κατευθύνει, πιέζει καί, ἐν τέλει, ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, ἐπιβάλλει κάτι ἔξω ἀπ' τὴ δική μας βούληση καί ξένο πρὸς τίς δικές μας ἐπιθυμίες. Ἀναγκάζομαστε νά φτάσουμε, μέσα ἀπ' τὰ ἀδιέξοδα κάθε θεολογίας, πολιτικῆς ἢ θρησκευτικῆς, νά ποῦμε ὅτι γιὰ μᾶς δέν ὑπάρχει a priori ἀλήθεια καί ὅτι αὐτὸ πού ὀνομάζουμε ἀλήθεια εἶναι μιά, ἐνδοκοινωνική καί ὑπὸ ἔρευνα, μεταβλητή, ἡ ὁποία ὀρίζεται καί διαπράττεται ἀνάλογα μὲ τίς ἐνυπάρχουσες θεσμισμένες Σημασίες-Κατηγορίες μιᾶς κοινωνίας.

Ἡ δικιά μας ἀλήθεια τεκμηριώνεται ὡς ἀλήθεια, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι δική μας καί ὄχι ἐπειδὴ ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἓνα ἐξωκοινωνικό σύστημα θέσμισης περὶ τοῦ τί εἶναι ἀλήθεια καί τί ψεῦδος. Εἶναι ἔτσι, ἐπειδὴ ἐμεῖς τὸ ὀρίζουμε ὡς τέτοιο. Ἐπειδὴ «ἔδοξε τῇ βουλῇ καί τῷ δήμῳ».

PRAUDA
IS FREE,
PRAUDA
IS A LONER,
PRAUDA
IS QUIET,
BUT PRAUDA
ACTS

οἱ Ἀθηναῖοι «φιλοτελοῦσαν μετ' εὐτελείας καί φιλοσοφοῦσαν ἄνευ μαλακίας», καί ὄχι ἐπειδὴ «τοῦ λόγου ἀκούσαντες...» ὁμολογοῦσαν. Ἀλλιῶς σέ τί διαφέρει μιά κοινωνία «καλῶν», πού ἔχει ἀποκλείσει διὰ τῆς βίας τοὺς «κακοῦς», ἀπὸ τὴν σημερινή κοινωνία «κακῶν», πού ἔχει ἀποκλείσει τοὺς «καλοῦς»;

Μιά ἄλλη ἀποψη τοῦ ζητήματος λέει, ὅτι ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων μέσα σέ κάποιο ἐπαναστατικό προτσέσο χαλκεύεται, παθαίνει, διευρύνεται. Πῶς καί γιατί μέσα στὴν ἐπανάσταση νά διευρύνονται καί ν' ἀποκαλύπτονται οἱ «δημιουργικές» καί «καλές» δυνάμεις τῆς συνείδησης τῶν ἀνθρώπων; Ὑπάρχει δηλαδὴ μέσα στὴ Βία κάτι τι τὸ μαγικό; κάτι πού μοιάζει μὲ κλειδί καί πού ἀνοίγει κλειστὲς πόρτες τῆς νόησης κάνοντας τοὺς ἀνθρώπους νά συνειδητοποιοῦν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς καί τῆς αὐτόνομης κοινωνίας; Ἀν ναί, ἀναβιβάζεται ἡ Βία στὸ σημεῖο τοῦ κριτῆ, στὴ θέση τῆς Ἀνάγκης, τοῦ Λόγου, καί τότε παύουν νά ἔχουν αὐτονομία οἱ ἐνέργειές μας. Καί στὸ κάτω τῆς γραφῆς, ἀφοῦ ὁ κόσμος ἐπαναστατεῖ (π.χ. ἡ Ρωσία τοῦ '17) κι ἀφοῦ ἔχει καί τὸ κάτι τι πού σοῦ δίνει ἡ ἀναταραχὴ καί ἡ βία ὡς ἐπιπρόσθετη βοήθεια (διεύρυνση συνείδησης), τότε γιατί καταλήγει στὰ Γκουλάγκ; Γιατί ἀφήνεται νά ἐκμεταλλευθεῖ ἀπ' τὸν Λένιν καί τοὺς Μπολσεβίκους; Ὅλα αὐτὰ μὲ τὴν

προϋπόθεση ότι πραγματικά στη Ρωσία το '17 ο κόσμος ξεκίνησε να φέρει το σοσιαλισμό. Ξεκίνησε όμως; "Η απλώς όρισε ως αίτια της δυστυχίας του τόν Τσάρο και την αβλή του κι όρμησε να καταπιεί τούς υπερασπιστές Λευκούς του; "Ας μήν ξεχνάμε όμως και τις επαναστάσεις τών Χίτλερ και Μουσολίνι. Θά είναι άφελής όποιος νομίζει ότι, όταν ο κόσμος φώναζε «Χάιλ» και «Ντούτε-Ντούτε», δέν τά πίστευε. Ο κόσμος πίστευε και στόν Χίτλερ και στόν Μουσολίνι, αλλά άφού είχε άπογοητευθεί άπ' τόν «Σπάρτακο» και τούς 'Ιταλούς κομμουνιστές. Μά τότε τί είναι ο κόσμος, κοπάδι πού ζητάει βοσκό; "Αν είναι έτσι, άς μήν κατηγοράμε τούς βοσκούς γιά τήν ύπαρξη κοπαδιού.

'Ακόμη, αν προσέξουμε καλύτερα, θά δούμε ότι οί υπερασπιστές της βίας και της επανάστασης, ως μέσου γιά τήν άνατροπή τών κρατούντων, εμπλέκονται χωρίς να τό θέλουν στά γρανάζια μιάς κάποιας θεολογικής ξένωσης. στηρίζονται σέ αξιώματα-δόγματα, θηρεύουν άπ' τό μεταφυσικό πεδίο (ένω τό κατακρίνουν ως άλλοτριωτικό) και, στην ουσία, δέν ξεφεύγουν άπ' τό «έστι γάρ ανάγκη τόνε τόν κόσμον είκόνα τινός είναι...».

Γιατί, άφού ή πραγματοποίηση της 'Αλήθειας, ή σωματοποίησης της και ή αισθητή της άναστήλωση χρειάζεται κάποιον καθορισμένο μέσο,

έργαλειο, τρόπο, σημαίνει πώς ή 'Αλήθεια, ο Λόγος, ή Εικόνα προϋπάρχει (άπ' τούς διαλόγους τού Πλάτωνα μέχρι και τούς νόμους τού Μάρξ) κάπου, άπ' όπου θά μās άποκαλυφθεί ή θά τήν έξαναγκάσουμε να μās άποκαλυφθεί με τή βία και τήν επανάσταση. "Αρα λοιπόν ο μαρξιστικός ή ιουδαϊκός παράδεισος προϋπάρχει προς χάρη μας, μόνο πού χρειάζεται να τόν όρεχτούμε και να τόν άναζητήσουμε. Κι αν περιπέσουμε στην 'Αμαρτία, ύπάρχει λύση: ή διεύρυνση της συνείδησης στην επανάσταση πού θά γίνει άπ' τούς «γεωργημένους με τ' άλέτρι» της αλήθειας ή ή έξομολόγηση και ή Χάρις.

Τελειώνοντας θέλω να πώ ότι μιά μεγάλη ιδέα πού άκούστηκε τά τελευταία χρόνια, ίσως και πιο παλιά άκόμα, ότι ή φασιστική άποψη είναι έξ 'Ισου αληθινή με τήν άναρχική, έμπεριέχει όλα τά σπέρματα ενός α-θεολογικού και α-ξενωτικού προτάγματος. Πρόταγμα, τό όποιο θά πραγματοποιηθεί όταν άνεύρει νέους τρόπους ενέργειας και τύχει της άποδοχής όλων δείχνοντας τήν ex nihilo κατασκευή του, αλλά και όλων τών κοινωνικών Σημασιών. Γιατί, όπως λέει και κάποιος, τό ΕΙΝΑΙ λέγεται πολλαχώς και ο καθείς είναι ποιμήν και ΤΟ-ΠΟΣ της αλήθειας του.

Δημήτρης Παπαδημητρίου

Γιά Μιά Τέχνη Μέ ~ Ηθος

Κι έτσι λοιπόν κάτω από ένα μεφιστοφελικό τίτλο έχουμε ένα κείμενο (τό 'χουμε;... Μά ναί!). Πρόκειται για μία σειρά από ιστοριούλες που σέ μία τρίτη ανάγνωση με κριτικό πνεύμα δέ θα φαίνονται πιά τόσο αποσπασματικές, τά όράματα θ' αρχίσουν νά συνωθούνται και τό νόημα επιτέλους θά αποσπασθεί. Ειδικότερα: ένα σεχτάριο κείμενο πού, πάντα καλή τή πίστη, είναι έντέλει αποδεχτό. Πρόκειται άλλωστε για πάγια πολιτική του περιοδικού — όπως μπορούν νά σās διαβεβαιώσουν οί υπεύθυνοι. Καλύτερα όμως ν' αρχίσουμε από κάπου.

“Ας υποθέσουμε ότι είμαι ένας συμπαθητικός και αξιαγάπητος νέος μέ ευαισθησία απέναντι στίς τέχνες και μέ ιδιαίτερη κλίση στή μουσική. “Ας υποθέσουμε επιπλέον ότι έχω στενές σχέσεις μέ μεταμαρξιστικούς αυτόδιαχειριστικούς επεκτατισμούς, καστοριαδικές θεωρίες σχετικά μέ τήν έναρξη τής αυτότελους ιστορίας τής κοινωνίας τών νέων πρίν από καμιά είκοσιπενταετία, οικολογικοαπολογητικές επαναστάσεις και πάει λέγοντας. Είμαι, ας πούμε, μέλος τής Φοιτητικής Κοινότητας, πρόκειται γι' αυτούς που έχουν τό αποκλειστικό προνόμιο νά ξαπλώνουν στά πίσω πανεπιστημιακά χορτάρια... ασύλληπτη χλιδή. “Αποφασίζω λοιπόν ν' ασχοληθώ δημιουργικά μέ τή μουσική. Καί βλέπω προβλήματα — για τήν ακρίβεια σημεία και τέρατα. Θά σās τά πώ. (Δηλαδή τελικά πρόκειται για ένα από

εκείνα τά «προσωπικά» κείμενα γραμμένα ειδικά για νά ανοιχτούν πρὸς τά έξω). Τώρα γιατί γίνεται αὐτή ἡ ἀρχική ὑπόθεση; Γιατί ἐσεῖς, σέ τελευταία ἀνάλυση, δέν ἔχετε καί μεγάλο πρόβλημα ν' ἀκούτε διάφορες μουσικές ἢ ἔστω νά ἀποφασίζετε ποιό δίσκο ἐλληνικό θά ρίξετε στό πικάπ ἀνάλογα μέ τήν ψυχολογική σας κατάσταση. Μπορεῖ ἀκόμα νά βάζετε κλασική μουσική, ὅταν εἴσατε κουρασμένοι, γιά νά σās ἡρεμήσει. Ἡ κατάσταση ὅμως ἀλλάζει ραγδαῖα ὅταν ἀποφασίζετε νά ἐκφραστεῖτε μέ τή μουσική, κι ἂν μάλιστα ἀποφασίσετε νά γράψετε τραγούδια θά μιλάμε, ὑποθέτω, γιά Ἑλληνικό Τραγούδι κι ἕνα προβληματικό ἐλληνικό τραγούδι μπορεῖ καί νά σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἐπινοήσετε τά πάντα ἀπό τήν ἀρχή· εἶδατε διαφορά;...

Ἐρώτηση:

Ποιά εἶναι τά ἀκούσματα τοῦ σύγχρονου ἐλληνικοῦ τραγουδιοῦ;... Ποιοῦ, τοῦ ἐλληνόφωνου ἢ τοῦ ἀγγλόφωνου; (Πώ, πώ! θά 'χουμε δηλαδή καί χοντρή πλάκα!...)

■ Ὑπάρχει ὁ Κηληθδόνης, μιά ζωή σέ πρότυπα ἐπιθεωρησιακά, μέ ρυθμούς καί μελωδίες τής πρώτης (μᾶλλον τής δευτέρας) χολυγουντιανῆς περιόδου.

■ Ὑπάρχουν οἱ ἀστικά ἐκσυγχρονισμένοι παλαιοσυνθέτες, ὅπως ὁ Μούτσης, πού φτιάχνει τερατουργήματα, ὅπως ἀραβουργήματα, ἐρημοῦλες μέ strings ἀπό συνθε-

σάιζερ πού δέν φροντίζουν καν νά τό συντονίσουν σωστά κι ακούγεται σάν Πάριος, ένα τραγούδι πού μιλά γιά άσπασέρ και ή λεκτική πληροφόρηση έξαπολύει τέτοιες προεξοχές πού, έτσι και κουνηθεΐς, θά φύγεις από κεί μέσα μέ άμυχές, γδαρσίματα.

■ 'Υπάρχει ή Λένα Πλάτωνος, πού ξεκινά μέ προκλητικό θράσος γιά νά καταλήξει σ' ένα ΚΥΚΛΟ έρωτικών τραγουδιών, όπου, όπως πληροφορούμαστε, ή σύνδεση τών αποσπασμάτων είναι τυπικά *χρονική*!

■ 'Υπάρχει ό Γερμανός, πού πιάνει τρία πράγματα σωστά, μά πού, σέ τελευταία άνάλυση, οί αυτοσχεδιασμοί του στό "Έλσα του Σαββόπουλου πρίν από δέκα χρόνια βαρβαίνουν περισσότερο από τόν φετινό του δίσκο.

■ 'Υπάρχουν φυσικά τά disposal —μιές χρήσεως— τραγούδια τής contemporary urban έλαφρολαϊκής μουσικής από τή Δούκισσα κι όλα τά άπειρα νέα ταλέντα.

■ 'Υπάρχει ό Σαββόπουλος πού, γιά λόγους *ευνόητους*, δέν θ' άσχοληθούμε μαζί του.

■ Καί υπάρχουν όλα τά υπόλοιπα.

'Από αυτό έδω τό σημείο νομίζω πώς μπορούμε νά συνεχίσουμε μ' ένα άλλο έρώτημα:

Τί είναι αυτό πού κάνει σοβαρούς ανθρώπους ν' ακούνε ξένη μουσική περισσότερο από έλληνική. "Η μάλλον, γιά νά διευκρινίσω, τί είναι αυτό πού τούς κάνει νά ακούν όπωσδήποτε ξένη μουσική και νά αποτραβιούνται ίσως τελείως από τήν έλληνική; Γιατί, στήν πρώτη περίπτωση, ή λέξη θά ήταν ή παγκοσμιότητα τής τέχνης... "Ίσως ή εξήγηση νά βρίσκεται στό ότι, καθώς γενικά δέν καταλαβαίνουμε αυτή τή μουσική (κι όχι μόνο στά λόγια), αυτή έχει τήν εύκαιρία νά λειτουργήσει συμβολικά και μυθολαστικά μέ περισσότερη άνεση —αυτά όμως αποτελούν μέρος τής προσωπικής μυθολογίας του Σαββόπουλου. 'Εντελώς ξεχωριστά υπάρχουν τά περιχαρακωμένα παραδείγματα, πού στήν ειδική επίλογή υποδηλώνεται ή σύνδεσή τους μέ μιá συγκεκριμένη κουλτούρα (όπως underground και Janis Joplin ή Zappa κ.ο.κ.). 'Αλλά έμένα μ'

ένδιαφέρει νά αναχθώ στις ρίζες ενός φαινομένου.

Τό έλληνικό τραγούδι σάν μουσική φόρμα ανήκει στή δυτική μουσική παράδοση (άγνοούμε πός τό παρόν τήν άνάμιξη του ρεμπέτικου)· αυτό από μόνο δέν είναι προβληματικό. 'Αποβαίνει όμως έξόχως προβληματικό από τή στιγμή πού τό έλληνικό τραγούδι *άναλαμβάνει νά επαναλάβει* (και νά επαναλαμβάνει μιá ζωή) τά πρώτα *άλλημιστικά πειράματα* τών *γερμανών καλογέρων*, πού *συστηματοποίησαν* αότους τούς *ήχους* (μιλάμε γιά τήν 'Αναγέννηση — ΜΑΥΡΕΣ ΥΠΟΨΙΕΣ μόνο πού τ' ακούω). Αυτό ΔΕΝ είναι τόσο πολύ σχήμα λόγου· μάλιστα επιμένω σέ ομοιότητες πού καθορίζονται από τεχνικούς (μουσικούς) όρους. 'Εχουμε όμως και τά έξής δεδομένα:

Πρώτο: οί ήχοι αυτοί είτε σάν πρωταρχικές κλίμακες είτε σάν άρμονία, δηλαδή συστηματοποιημένη συνήχηση τών πρωταρχικών

τόνων, σημαίνουν πρώτα απ' όλα μια επιλογή· κάποια άλλη επιλογή αντιπροσωπεύει τό ρεμπέτικο, άλλη ή ινδική, ή βυζαντινή, ή αφρικανική μουσική κ.ο.κ.

Δεύτερο: είναι εύλογο φανής και εξακριβωμένα όρθή ή άποψη ότι κάποια σχέση υπάρχει άναπτυγμένη άνάμεσα στη συγκεκριμένη επιλογή και την ιδιοσυγκρασιακή ύπόσταση του όλόκληρου κόσμου, που προβαίνει στην επιλογή.

Γιά λόγους που άνάγονται στη μεταφυσική, τό ελληνικό τραγούδι μοιάζει σήμερα, περισσότερο από όποιάδήποτε άλλη σύγχρονη μουσική, με τά ύποθετικά καμπανάκια των Γρηγοριανών μοναχών του καθολικού μεσαίωνα...

Μέχρι σήμερα ή επίσημη δυτική μουσική (σοβαρή) έχει παραβεί με συστηματικότητα κάθε όρισμένο μουσικό κανόνα που έχει θέσει ή παράδοση, μεταμορφωνόμενη σε κάτι άλλο όσον άφορά τεχνικούς όρους, κρατώντας βέβαια πάντα κάθε θεολογική άποψη για την τέχνη ή για ό,τι άλλο. 'Η δέ επικρατούσα φόρμα στό τραγούδι (μιλάμε για τή δυτική σκηνή, άμερικανική και εύρωπαϊκή) έχει πολύ περισσότερη σχέση με τό μπλουζ και άλλες «έξωτικές» φόρμες παρά με μία αυτόνομα εξέλιγμένη μορφή τής παραδοσιακής φόρμας.

Είναι πασιφανές ότι δέν υπάρχουν κακοί ή καλοί ήχοι· παρ' όλα αυτά ή μουσική, όπως και οι άλλες τέχνες, είναι σχεδόν όλοκληρωτικά άπροστάτευτη μπροστά στους ανθρώπους. 'Επιπλέον, φαίνεται πώς περισσότερο από τίς άλλες μορφές ή μουσική δημιουργία προϋποθέτει ένα σημειολογικό σύστημα ως όργανο που καταρτίζεται από ανθρώπους και που δέν μπορεί παρά νά ένσωματώσει μία σημαντική, αντιπροσωπευτική όλόκληρου του συστήματος άναφοράς: στην προκείμενη περίπτωση, τό σύστημα άναφοράς είναι ή ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ και ή σημαντική, στην καλύτερη περίπτωση, παράλογη, θέλετε ένα παράδειγμα:...

'Ο κλασικός σχολαστικισμός εκφράζε-

ται εδώ με τό νά επιλέξει κατ' άρχήν δύο κλίμακες, τή μινόρε και τή ματζόρε (κάποιος δηλαδή που άποφασίζει νά γράψει ένα κομμάτι μουσικής πρέπει νά επιλέξει και νά άναπτυχθεί είτε στη μία είτε στην άλλη).

Πληροφορούμαστε ότι ή ματζόρε είναι για έκφραση χαρωπών συναισθημάτων, ένω ή μινόρε είναι για έκφραση λυπητερών συναισθημάτων (sic). Είναι πιά φανερό φίλε μου.

ΔΕΝ ΜΕ ΚΑΛΥΠΤΕΙ... Διεκδικώντας τά δικαιώματά μου άνάμεσα στά όρατά και στά άόρατα, στό θέμα τής αυτοδιαχείρησης, τής σεξουαλικής άπελευθέρωσης, τής νέας ποιότητας πραγμάτων και καταστάσεων ξέρω πιά πώς ή ψυχή μου δέν επιδέχεται τήν κατηγορήσιν· δέν είμαι ούτε χαρούμενος μά ούτε και λυπημένος, με τόν ίδιο τρόπο που τό Αίγαίο που πήρε Νόμπελ δέν είναι ούτε γραφικό ούτε εύκόλιο.

Χωρίς νά επιμένω καθόλου νά έμβαθύνω στη θεωρητική άνάλυση του περίφημου ζητήματος μορφής και περιεχομένου στην τέχνη, ως έξετάσουμε μία άλλη περίπτωση: αυτήν του καλιού καλού μπλουζ, κι ως τσιμπήσουμε πάλι ένα τεχνικό σημείο: τήν μπλού κλίμακα.

Σύμφωνα με τόν κλασικισμό, ή μπλού κλίμακα είναι μία μινόρε κλίμακα που τείνει νά γίνει ματζόρε (ή τό αντίστροφο)· στην πραγματικότητα είναι κάτι πολύ πιο δαιμονικό. Κατ' άρχήν πρόκειται για ένα όργανο δημιουργικό· μέσα στην εξέλιξη ενός και του αυτού κομματιού ή τονικότητα μπορεί νά τείνει εύελικτα είτε προς τήν μινόρε είτε προς τή ματζόρε, για νά μιλήσουμε με τούς πεπαλαιωμένους όρους, άσε που εκείνο τελικά που ένδιαφέρει είναι αυτή ή ίδια ή δημιουργικότητα που ένσωματώνει τό όργανο. 'Επιπλέον, περιέχει τίς νότες. Πρίν ακόμα άναλυθεί τό φαινόμενο, διαβάζουμε σε αυθεντικές μαρτυρίες «...έπαιζα εκείνα τά βράδια τίς νότες κι έβλεπα τά πόδια των χορευτών πραγματικά νά κινούνται. 'Ας τονιστεί πώς δέν πρόκειται άπλά για ένα μι ύφεση, σι ύφεση ή σολ ύφεση, όπως έχει περίτρανα άποδειχθεί από τόν Γκέρσουεν στό έργο του «Μπλού Ραψωδία»· τά όργανα περνούν απ' αυτές τίς νότες, αλλά καμιά σχισμή δέν διευρύνεται· δέν πρόκειται για μπλού νότες (με τό

ἐπιστημονικό πείραμα ἔχει ἀποδειχθεῖ πῶς ὑπάρχουν στιγμιαίες αὐξομειώσεις τοῦ τό-
νου καὶ τῆς ἔντασης ἢ ἓνα σπαρτάρισμα τῆς
ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου πού ἀναλαμβάνει τὴν
εὐθνήν· ὑπ' ὅσιν ὅτι στὴ βυζαντινὴ μουσικὴ
ἔχουμε ἀπλές αὐξομειώσεις σ' ὅλες τὶς
βαθμίδες καὶ ὄχι μόνο στὴν 3η, 5η, 7η).

Ἔτσι λοιπόν ἀπὸ ὅλη τὴν ὑπόθεση μπλοῦζ
βγάζουμε τρία συμπεράσματα: πρῶτον ὅτι
δουλεῖ ἡ θεωρία τῆς αὐξήσεως τοῦ ὕβρι-
δικοῦ σφρίγγους ἀπὸ τὴν πιὸ πρόσφατη στὴν
ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος γενετικὴ πρόσ-
μιξη στὴν ἀμερικάνικη ἥπειρο. Δεύτερον,
ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ μπλοῦζ ἔχει ὑποσκελίσαι
τὸν βασικὸ διχασμὸ-δυσμό πού κατατρέχει
τὴ μουσικὴ γλώσσα τῶν λευκῶν ἀνθρώπων.
Τὸ τρίτο συμπέρασμα εἶναι ἡ ἐπιβεβαίωση
πῶς ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ ὑπέροχη μαγγανεία
ἱκανὴ γιὰ μικρά καὶ μεγάλα θαύματα· «οἱ
νότες πού σέ κάνουν νά κουνιέσαι» εἶναι
μόνο ἓνα ἀπ' αὐτά, πού δυστυχικῶς ἐνυπάρ-
χουν καὶ περιμένουν νά ἀποδεσμευθοῦν.

Ἐπανερχόμαστε στὸ ἑλληνικὸ τραγούδι
μέ τὴν εἰδικὴ εὐσυνειδησία ἀπέναντι σέ μιὰ
παρωχημένη εὐρωπαϊκὴ φόρμα μουσικῆς.
Καί μόνο ἡ διάθεση γιὰ μιὰ ἱστορικοκοινωνι-
κὴ διερεύνηση τοῦ ἀλλόκοτου φαινομένου
μᾶς παραπέμπει στίς ἱστορικές χρονιές τοῦ
'60 μέ δεδομένη τὴ δημοτικὴ μουσικὴ, τὸ
ρεμπέτικο καὶ τὴ μουσικὴ Μαρούδα, χονδρι-
κά καὶ κάτω ἀπὸ τὶς ἐπὶ μέρους ιδιότυπες
συνθήκες. Ἐχουμε τότε τὶς γνωστές *κινη-
τοποιήσεις*. Μέχρι σήμερα δὲν ἔχει διευ-
κρινιστεῖ κατὰ πόσον ἦταν ριζοσπαστικές·
πέρα ἀπὸ τὴ γνωστὴ ἐπίσης μυθολογία,
εἶναι σίγουρο πῶς μιὰ κινητοποίηση τῶν
νέων ἀνθρώπων δὲν εἶναι ἐξ ἀντικειμένου
ριζοσπαστικὴ ἐφόσον εἶναι δυνατὸν οἱ νέοι
νά *τὴ βρίσκουν σάν τριανταοχτά-
ρηδες*... Ἀντιλαμβάνομαι τὴν ἀνάγκη
γιὰ μιὰ δημιουργία ἔξω ἀπὸ τὰ μουσικὰ σχή-
ματα πού προαναφέρθηκαν· ἡ δημοτικὴ μου-
σικὴ ἦταν ἀποξενωμένη ἀπὸ ὅποιαδήποτε
ἔννοια δόκιμης δημιουργίας (ἀκόμα καὶ σάν
μουσικοτεχνικὸ σχῆμα) καὶ κατὰ συνέπεια
μιὰ ὑπόθεση ἐντελῶς οἰκογενειακὴ, ἡ μου-
σικὴ Μαρούδα ἦταν μιὰ ξεφτίλα καὶ τὸ ρε-
μπέτικο *τουλάχιστον* ἄγνωστο. Τὸ ρε-
μπέτικο... μᾶλλον θὰ πρέπει νά σταθοῦμε
λίγακι ἐδῶ. Καὶ ἤδη μοῦ φαίνεται ὅτι χρη-

σιμοποιοῦμε ἓνα λανθασμένο ὄρο. Κάποιος
φίλος ἰσχυρίζεται πῶς αὐτὸ πού ὀνομάζουμε
«παλιὸ ρεμπέτικο» θὰ «πρεπε νά χωριστεῖ
σέ δύο διαφορετικὰ σχήματα πού ἀντιστοι-
χοῦν σέ μιὰ παλαιότερη καὶ μιὰ νεώτερη ἐ-
ποχὴ (ὅπου ὁ Τσιτσάνης π.χ. θὰ βρίσκεται
στὴ νεώτερη)». Ἀφοῦ ὁμολογήσω τὴν ἑλλι-
πὴ κατάρτισή μου πάνω στὸ θέμα, θὰ πῶ
πῶς ἂν ἡ νεώτερη ἐποχὴ ἔχει σήμερα τὴ ση-
μασία καὶ τὴ βαρύτητα ἐνὸς παρωχημένου
κόσμου πού ἐκφράστηκε γνήσια ἀλλὰ δὲν
μπορεῖ νά ἀποδεσμευτεῖ ἀπὸ τὸ νόημα μιᾶς
ἄλλης *μπέλλ ἐπὶ ὁκ*. τότε μᾶς ἐνδιαφέρει
μᾶλλον ἡ παλαιότερη ἐποχὴ, στὸ βαθμὸ πού
ἐνεργοποιεῖ μέ πιὸ γνήσιο τρόπο τὸ ἀναμ-
φισβήτητο *ἀνατολικό* μουσικὸ αἰσθητή-
ριο μέσα μας, λόγου χάριν γιὰ κεῖνα τὰ χα-
ρακτηριστικὰ ἡμιτόνια. Αὐτὴ ἡ μουσικὴ
μᾶλλον δὲν ἔχει πολλὴ σχέση μέ αὐτὸ πού
λέμε σήμερα ρεμπέτικο, αὐτὸ πού γίνεται
προπέτασμα καπνοῦ καὶ μυζοπατριωτισμός
γιὰ ἓναν ξεφτιλισμένο λαό, ξεφτιλισμένο
ἀπὸ εἰσπράχτορες λεωφορείων, ὑπάλληλους
ἰσοφαρίσεως λογιστικῶν δεδομένων, γιαπω-
νέζικους φωτοφαλλοὺς καὶ σουηδέζες τουρί-
στριες. (Παραμιτιπτόντως θέλω νά σημειώ-
σω τὴν ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς βιβλιογρα-
φίας πάνω στίς καθοριστικές **ΔΙΑΦΟΡΕΣ**
τοῦ μπλοῦζ ἀπὸ τὸ ρεμπέτικο, ὕστερα ἀπὸ
ὅλη τὴν πληροφόρηση περὶ τοῦ ἀντιθέτου).

Φαίνεται λοιπόν πῶς δὲν ὑπῆρχε ἄλλη
ἐκλογή γιὰ τοὺς νέους δημιουργοὺς τοῦ '60,
πιθανότατα *δὲν ὑπῆρχε* θέμα ἐκλογῆς.
Τώρα, εἶναι ἄραγε ὑπερβολικὸ νά ἔχουμε
τὴν ἀπαίτηση μιᾶς τελοσπάντων ἐξέλιξης ἢ
ἀνέλιξης αὐτῆς τῆς μουσικῆς, ὅχι βέβαια
τόσο «ἐλληνοφανοῦς» ὅσο πολιτιστικῆς (ἀ-
νατρέξτε στίς προηγούμενες παραγράφους)
μέσα στὰ λίγα ἐπόμενα χρόνια; (τί λίγα, 20
ὀλόκληρα χρόνια πᾶνε τώρα). Ὅχι, πρῶτα
γιατί δὲν ὑπάρχει τίποτε νά ἐπικαρπωθοῦμε
ἀπὸ κνίτικες ἀπολογητικές, καὶ ὕστερα
γιατί *ὕπάρχει* ἡ προσωπικὴ πορεία τοῦ
Διονύση Σαββόπουλου καὶ γιατί *ὕπληρξε*
ἡ Ἀτέλειωτη Ἐκδρομὴ τοῦ Γκαϊφύλια,
ὅπως *ὕπάρχει* καὶ ὁ Ζαππα.

Μέχρις ἐδῶ ἔχουν ἐκτεθεῖ οἱ βασικὲς
ἀρχές τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐνῶ ταυτό-
χρονα ἔχει ἀρχίσει νά διαφαίνεται ἡ οὐσία
τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Ἀνακύκλωσης — ἀλλὰ

υπάρχει και τό εποικοδόμημα· γιατί άσφαλώς όσο ξεκινάμε άπ' αυτή τή βάση θά επιστρέφουμε πάντα στά ίδια σκατά. **ΚΑΤΩ ΤΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΟΚΟΥΛΟΥΡΑΣ.**

Άς δούμε πώς εκφράζονται αυτά τά σκατά. Οί έλληνες, χαρακτηριστικοί μελό τύποι, χρησιμοποίησαν, τραγούδησαν και αγάπησαν κατεξοχήν τίς μινόρε-λυπητερές μελωδίες. Έχετε δοκιμάσει καμιά φορά νά βάλετε σέ κάποιο ξένο φίλο σας ν' ακούσει διάφορα κομμάτια, άς πούμε για νά έχει μιá γνωριμία μέ τήν ελληνική μουσική; Άν δέν κάνει τήν παρατήρηση «μά γιατί βάζεις όλο λυπητερά τραγούδια» νά μέ φτύσετε. Στίς θλιψηγόνες συνέπειες ενός μινόρε κλειδιού έρχεται νά προστεθεί ένα άλλο παραφαινόμενο πού τίς έπιτείνει: ή ποιότητα τής μελωδίας. Γενικά μπορούν νά υπάρξουν διάφορες δημιουργικές σχέσεις μελωδίας-άρμονίας σ' ένα κομμάτι· ό Ζαμπα θέλει νά υπάρχει συναισθηματική σχέση ανάμεσά τους. Ή μελωδία στό ελληνικό τραγούδι παρασέρνεται μέ τόν πιό οίκτρο τρόπο άπό τήν άρμονία-άλλαγή τών κλισιασμένων συγχορδιών. Δυσκολεύομαι νά εξηγήσω περισσότερο αυτό τό κατά τά άλλα τεχνικό σημείο· αλλά σίγουρα τό *Κέρδος* βρίσκεται στό ότι οι μελωδίες αυτές βγαίνουν άπό μόνες τους μέ μιá μετακίνηση τών δάχτυλων στό πιάνο, πέρασμα σ' άλλη συγχορδία· πρόκειται για μιá διαδικασία ΡΟΥΤΙΝΑΣ για ένα μουσικό, αυτοί οι τύποι μάς ΚΑΤΑΚΛΕΒΟΥΝΕ πουλώντας μιá ζωή αυτά τά σκουπίδια. Βέβαια μέσα στήν Τέχνη υπάρχει και ή Στιγμή τής έμπνευσης· μιá στιγμή έμπνευσης είναι ικανή νά εξαγνίσει ακόμα και τά χοντρόχερα του Μακρόπουλου, αυτό φαίνεται νά 'ναι Νόμος. Μά δέν πρόκειται γι' αυτό... Έξάλλου τό βάρος δέν πέφτει στή στατική ανάλυση αλλά στήν προοπτική, σήμερα πού κι ό Φλωρινιώτης θά κάνει Δήλωση πώς κάτι δέν πάει καλά μέ τό ελληνικό τραγούδι. Σημειώστε όλα αυτά και προσθέστε αυτό πού έχει ήδη άναφερθεί, τήν τρομαχτική έλλειψη μιáς ελάχιστης πολυπλοκότητας-έμπλουτισμού για μιá πληρέστερη έκφραση (ά ναι, υπάρχουν οι έμφρετζίδικες άνόητες μετατροπές του Χατζιδάκη). Για νά φτάσουμε στό συ-

νταρακτικό φαινόμενο του ΔΙΑΣΥΡΜΟΥ τής μουσικής αίσθησης ενός όλόκληρου λαού πού στίς συνολικές και άτομικές μνήμες του είναι έγγραμμένο πιά ότι μουσική είναι τό χαρακτηριστικό βύθισμα στήν άνείπωτη θλίψη τής λα μινόρε σέ δαχτυλισμό και ή σχοινοτενής ισότονη μελωδία πού άκούουθεϊ.

...Μ' αυτές τίς προδιαγραφές όσον άφορά τή μουσική φόρμα έγινε πρίν άπό είκοσι περίπου χρόνια μιá σύμβαση πού κρατάει ακόμα, ότι οι στίχοι του ελληνικού τραγουδιού θά κινηθούν πάνω στή βάση πού θέτει ένα δίστιχο γνωστού ελληνικού τραγουδιού πού επίσης αγαπήθηκε και τραγουδήθηκε:

«μην κουραστείς νά μ' αγαπάς
κι αν κουραστείς μή φύγεις»

ΟΤΙ ΠΙΟ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΟ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΒΑΛΩ ΜΕ ΤΟ ΛΕΙΨΟ ΜΟΥ ΜΥΓΑΛΟ... Ούτ' ένας στίχος πού νά μην είναι ΤΕΛΕΙΑ άποστασιοποιημένος. Τό αίτημα για έναν θρασύ ρεαλισμό και μιάν άναπάντεχη άμεσότητα σάν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τραγουδιού έξαντλείται στά παρατράγουδα τής φυλακής, τής έξορίας, του άγώνα, ένας ρεαλισμός μυθομανής, σοσιαλιστικός. Άπό κοντά και τό σύνδρομο ενός Έψηλού στίχου. Είναι όλα αυτά πού φέρνουν σήμερα τήν έξαιρετική δυσκολία προσπέλασης μιáς σύγχρονης γλώσσας τραγουδιού —γιατί πρόκειται για μιá ειδική γλώσσα— μπορείτε νά σκεφτείτε τό γενικό φαινόμενο τών έλλήνων νέων μουσικών πού γράφουν στίχους στά έγγλέζικα! Είναι επίσης σχετικό τό ότι ακόμα κι ό Σαββόπουλος δέν έχει μπορέσει νά γράψει ένα τραγούδι εϋθέως έρωτικό. Διαφορετικά, σκεφθείτε ένα ελληνικό τραγούδι πού νά λέει στό στίχο «μωρό μου» για νά νιώσετε άμήχανα — Μωρό μου, πού μπορεί και νά σημαίνει τό νέο καθεστώς σχέσεων μεταξύ τών φύλων μέσα στό χώρο, άντε για νά συνεννοηθούμε.

Θά 'ταν άνήθικο, ένα τέτοιο κείμενο νά κλείνει χωρίς ύποδείξεις ή έστω νόξεις για

εναλλαχτικές λύσεις αποτελεμάτωσης. Μά ηδη βλέπω τό κείμενο νά ζυγιάζεται επί- κίνδυνα στό βάρος πού δόθηκε σέ τεχνικά σημεία, δηλαδή νά μοῦ ξεφύγει, καί ὁ πει- ρασμός νά ἐπιστρέψω ἐκεῖ πού ξεκίνησα, στόν τίτλο Γιά Μιά Τέχνη Μέ Ἕθος ἢ Γιά Μιά Τέχνη Μέ Ζῦθο εἶναι μεγάλος... Εἶναι χαρακτηριστικό τῆς βαθύτατης σύγχυσης πού σοβεῖ τό ὅτι κανεῖς δέν εἶδε τήν Ἑλσα ἢ τό Ἑκλογές Μαντινάδα σάν ζειμπέκινα (πού εἶναι) ἐνῶ τό Ζεῖ- μπέκινο μεταρσιώνεται συμβολιστικά γιά διάφορους ἐραστές τῶν γραφιστικῶν καί ρο- μαντικῶν ἐν γένει τεχνῶν. Ὑπάρχουν λοι- πόν οἱ πραγματωμένοι προβληματισμοί καί οἱ λύσεις πού δίνει ὁ Σαββόπουλος, ἄς ποῦμε στίς παρτιτούρες τῆς Ρεζέρβας γιά περισσότερο στοιχειώδη θέματα... Ὑπάρ- χουν τεχνάσματα ὅπως οἱ στιγμιαῖες μετα- πτώσεις σέ μινόρε κλειδιά, ἡ ἐπιμονή στήν ἀρμονική βάση πρώτης-πέμπτης καί ἰδιότυ-

πες μετατροπές· νέοι ρυθμοί καί οἱ χίλιοι συνδυασμοί ἀνάμιξης τῶν παλαιῶν καί νεώ- τερων τόνων μιᾶς σύγχρονης μουσικῆς γιά νά φτιάξεις τό δικό σου ἐκρηκτικό μίγμα. Καί περισσότερο νά ἀναδείξεις τή σύγχρονη ἐλληνική μελωδία — χρειάζεται δουλειά. (Εἶναι μᾶλλον συμβολικό τό ὅτι οἱ περίφη- μες μπλού νότες ὑπάρχουν τυπικά σέ δρό- μους τοῦ ρεμπέτικου ἐνῶ οὐσιαστικά ἀφοροῦν βέβαια μιά διαφορετική λειτουρ- γία). Μπορῶ ἐν πάσει περιπτώσει νά δια- βαιβεώσω τοὺς ἀνά τήν ἐπικράτεια φρικα- λέους ὡμογέροντες ὅτι οἱ ἐπίσημοι ἀναλυ- τές, προγραμματιστές, ἐκτελεστές τοῦ Σχε- δίου· Ἀντικειμένου ἐργάζονται πυρετωδῶς μέσα σέ τυπικές καταστάσεις ἄγχους-stress. Ναι, χρειάζεται δουλειά. Ἀλλά ὑπάρχει καί ὁ Ζαῖμα. — Ἄνω τελεία.

Χαράλαμπος Παπαχαλαράμπος

ΑΝΤΙ-MΑΝΙΦΕΣΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΤΙΠΟΤΕ ΠΙΟ ΠΡΟΣΤΥΧΟ, ΑΝΕΝΤΙΜΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΡΙΩΔΕΣ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕ τήν κυπριακή λογοτεχνία για βραδυγλωσσία. Βλέπουμε πώς οι κύπριοι λογοτέχνες πάσχουν από χρονία δυσλεξία και αναπαράγουν με ζήλο τό κυπριακό 'Ιδίωμα εκπέμποντας αποπνηχτικούς τριγμούς σ' όλα τὰ μήκη κύματος. 'Η κυπριακή λογοτεχνία είναι άκρως άντιερωτική δημιουργώντας άναπνευστική συμφόρηση, - άποπληξία. 'Ιδιαίτερα άσχημη είναι βέβαια ή «στρατευμένη» λογοτεχνία σάν λογομνηχτική άρρυθμων κραυγών. Πρόκειται για τή «λογοτεχνία» πού πρόσκειται στην «άριστερά» και πού διαχέει τήν λατρευτική βλεννόρροια μ' όλα τὰ πηχτικά της, χηλικά συμπλέγματα. 'Η λογοτεχνία αυτή προάγει τήν βιοτεχνία συντηρητικών ύλιν και άφαιρεί από τούς νέους κάθε ίχνος δημιουργικού θράσους.

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΜΕ τήν κυπριακή λογοτεχνία για χρήση ναρκωτικών (στή ζούλα) και για υπερβάλλοντα μονομορφικό ζήλο. "Έχει όντως άπαγορεύσει τήν "Έξοδο της φρίκης της παρασκευάζοντας όλόκληρες σειρές διπλωματούχων διανοούμενων καθώς και διάφορα άλλα λαχανικά. Βρίσκουμε τίς αντι-αισθητικές της κεραίες άπλωμένες παντού ν' άγκαλιάζουν τά τοπία και όλα τά ρυτιδωμένα άγάλματα αυτού του τόπου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕ τήν κυπριακή λογοτεχνία για συντήρηση μιās άσχήμιας μέ τόν πιο άσχημο τρόπο. Γιατί έξακολουθεί νά είναι άθεράπευτα βουκολική σέ μιιά έποχή πού ό τρόμος πριονίζει τά ύποστατικά της παράδοσης. Οίκοδομεί ξενοδοχεία για τά γκρούπ παρελθοντικών φαντασμάτων σέ μιιά έποχή ήλεκτρικής λωβοτομής. 'Η κυπριακή λογοτεχνία δέν έχει τό θάρρος νά περιγράψει τή μάσκα πού φοράει.

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΜΕ τήν κυπριακή λογοτεχνία για κρυφή και ύποκριτική παιδερασία: ή ύπερ-θαλπωρή της και τά κέρια δάκρυα δέν είναι παρά γάντζοι πού διασύρουν τούς κύπριους νέους στην πιο άβασάνιστη όρφάνια: τήν όρφάνια της πλαστικής μουγκαμάρας.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ή κυπριακή λογοτεχνία, σήμερα, μοιάζει περισσότερο μέ βιομηχανία πλαστικών παρά μέ ό,τι άλλο: τά ρήματά της είναι παγόνια, τά σημαιοστολισμένα της επίθετα πέφτουν μέ γδοϋπο χιλιάδων ψεύτικων τόνων και συνθλίβουν τίς νεανικές κινήσεις κάτω από τούς σκοτεινούς όγκους τών Συνεπειών. 'Η κυπριακή λογοπλάνη φαντάστηκε πώς όπλοφορεί ένώ δέν μπορεί νά πάρει τά πόδια της, πίνει διαρκώς ζουμιά μέσα σέ κύπελα εισαγωγής, νιώθει άνετα στό πετσί της δίπλα από τά τζάκια τών καθεστώτων. 'Η κυπριακή λογοπλεκτάνη πρωτοστάτησε στην παραγωγή κάθε είδους μοιρολογιών, στην διοχέτευση ανάμεσα στό λαό μας τών πλέον χαμερπών εικόνων. Δέν γνώρισε τή μετριοφροσύνη και τήν αύτογνωσία, μονάχα επικαρπώθηκε τά δικαιώματα νομής πού της παρεχώρησαν οι κάθε λογής οιδιπόδεις συνασπισμοί. 'Η κυπριακή λογοπληγία είναι έξάλλου συχνά ύπαίθριο πειραματικό έργαστήριο έπιληπτικών, ήμιπληγικών, σπαστικών, χανσενικών και βατταριστών.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕ τήν κυπριακή λογοτεχνία για σύμβαση μέ τήν πραγματικότητα σέ όλα τά επίπεδα, για όπισθοδρομική κατήφεια και έπαρχιωτισμό, για συγχωτισμό μέ τόν έπαμφοτερισμό τών ήμερών.

ΔΕΣΜΕΥΟΜΑΣΤΕ νά φέρουμε ξανθές μέρες τις όποιες θά κατασπαράξουμε στη μπανιέρα μέ την ήσυχία μας, μακριά από τις λαϊκές πλάζ· θά τις ξεκοκκαλίσουμε στις γωνιές μέ Ούρλιαχτά πού θά διώχνουν τούς Τυχάιους περίεργους, εφόσον οί μέρες αυτές θά 'ρθούνε στη διάρκεια της 'Ηλεκτρικής Βλάβης, όταν όλοι θά βαίνουν έρποντας πρός τις άκτές της Β. 'Αφρικής.

ΜΟΝΟ κήτη και φρικαλέοι ώμογέροντες μπορούν νά λογοτεχνούν και νά στραμπουλίζουν τή λογοτεχνία άμα λάχει...

Λευκωσία, 16 'Απρίλη 1982

Π. Προδρόμου
Χ. Παπαχαλαμάπους
Γ. Κυθραιώτης

ΕΙΝΑΙ Ο,ΤΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Τό ρόκ-εν-ρόλ ως επικοινωνία

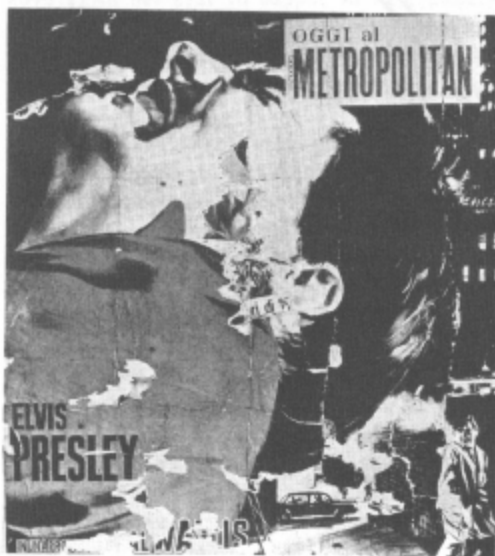
«Η αλλοτρίωση της ανθρωπότητας έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο, που την κάνει να βιώνει την ίδια της την καταστροφή σαν αισθητική απόλαυση πρώτου μεγέθους.»⁽¹⁾

Κάποιες αποσπασματικές σκέψεις σχετικά με το περιεχόμενο και τους τρόπους που εκφέρεται (κυρίως) τό μουσικό ιδίωμα του ρόκ-εν-ρόλ θεωρώντας το ως ένα απ' τα κύρια όχημα του σύγχρονου πολιτισμού της νεολαίας.

Χιλιοειπωμένα: ή αποξένωση, ή έρημιά, ή αδιαφορία, ή βουβαμάρα, τό καθολικό ψέμμα... "Όμως γι' αυτά ακριβώς και παρ' όλα αυτά επιμένουμε να μιλάμε εκτοξεύοντας τέτοια, έστω, θραύσματα σκέψης.

Live: Συναυλίες, κλάμπ

«...Τό ζωντανό ρόκ-εν-ρόλ, χωρίς να αποκλείει τό χορό, ρίχνει τό βάρος στη θεατρικότητα της παράστασης, στη συμμετοχή μέσα από τούς μηχανισμούς προβολής και ταύτισης...»⁽²⁾

Η σχέση μεταξύ αυτών που κάνουν τό ρόκ-εν-ρόλ, αυτού που παίζει κι αυτού που ακούει, σπάνια υπερβαίνει τό πλαίσιο: μάνατζερ που διοργανώνει την παράσταση (σε συνεργασία με τή δισκογραφική εταιρία), κλείνει τόν όρισμένο χώρο (κάθε φορά και μεγαλύτερο-πολυτελέστερο), ένα στάνταρ ρεπερτόριο με παλιά και νέα (για τό άπαράχρητο promotion), φωτιστικά έφφέ σύν άλλα έφφέ, διαιδαλώδεις μηχανισμοί διαφήμισης — κινητοποίηση του πλήθους για τήν μεθυστική έμπειρία ενός ακόμη «ρόκ-εν-ρόλ κόνσερτ». Για να μην επεκταθούμε στη βιομηχανία παραγωγής ρόκ music (ροϋχ, έντυπα κ.λπ.) που έδραιώνει τό μύθο και τήν άποπροσωποποίηση του καλλιτέχνη.

Οί πόλοι είναι ήδη όρισμένοι: πλήθος ανώνυμο, παρδαλό, ανθρωποβόρο, καλλιτέχνης που προσπαθεί να πεί «κάτι», απόκομμένος όλο και πιο πολύ από τό πλήθος που θά τόν τροφοδοτούσε. Τό feedback, ή ούσία της επικοινωνίας είναι εκ των προτέρων εξοβελισμένη. Η συναυλία στηρίζεται όλο και πιο πολύ στην αισθητικοποίηση του ρόκ-εν-ρόλ: περφεξιονισμός στόν ήχο, «ώρα» κομμάτια, φιλόδοξες ένορχηστρώσεις, «πρωτοποριακά» σόου.

Ἡ τέτοια ἐπικοινωνιακή μαγεία στηρίζεται μέ αὐξανόμενο ρυθμό σέ κλειστούς-δεσμευτικούς κώδικες, σύμβολα, φετίχ' ἀπαι-

τοῦνται περισσότεροι διαμεσολαβητές: σκηνοθέτες, μάνατζερς, διαφημιστές, δημοσιογράφοι, Hell's angels...

Ὁ δίσκος

«Οἱ συνθήκες, στίς ὁποῖες μπορεί νά μεταφερθεῖ τό προϊόν τῆς τεχνικῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἔργου τέχνης, μπορεί κατά τά ἄλλα ν' ἀφῇνουν ἄθικτη τήν ὑπόσταση τοῦ ἔργου τέχνης — πάντως ὁμως ἐξουδετερώνουν τό "ἔδω" καί "τόρα" του.»⁽¹⁾

Χάρη στό δίσκο τό ρόκ-εν-ρόλ κερδίζει τό παντοῦ καί πάντοτε.

Παντοῦ, στό βαθμό πού ἔθρεψε καί τράφηκε ἀπ' τίς νεολαίες τῶν δυτικῶν μητροπόλεων (καί κοινοπόλεων).

Πάντοτε: ἡ καταγινιστική φρεσκάδα τοῦ Co.go.go τοῦ Roy Orbison, ὅπως κρατιέται 25 χρόνια τώρα, τό ἐπιβεβαιώνει. Τό ρόκ-εν-ρόλ κινεῖται σάν μιὰ μάζα ἀπό γενιά σέ γενιά κουβαλώντας τά ἡχογραφημένα του ντοκουμέντα — μιὰ μάζα ἀπό βινύλιο.

«Ἡ τεχνική τῆς ἀναπαραγωγῆς (...) ἀποσπᾷ τό προϊόν τῆς ἀναπαραγωγῆς ἀπ' τό χῶρο τῆς παράδοσης. Πολλαπλασιάζοντας τόν ἀριθμό τῶν ἀντιγράφων, βάζει στή θέση τῆς μοναδιαίας παρουσίας του τή μαζική παρουσία του. Καί ἐπιτρέποντας στό ἀντίγραφο νά πάει νά συναντήσει τό ἄτομο στήν ἐκάστοτε κατάστασή του, κάνει τό προϊόν τῆς ἀναπαραγωγῆς ἐπικαίρο. Τά δύο

αὐτά προτάσεις ὁδηγοῦν σ' ἕναν ἰσχυρό κλωνισμό τοῦ παραδοσιακοῦ — ἕναν κλωνισμό τῆς παράδοσης, πού εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη τῆς σημερινῆς κρίσης καί ἀνανέωσης τῆς ἀνθρωπότητας.»⁽¹⁾

Ἡ μεταπολεμική νεολαία εἶχε πάμπολλα μαζικά ἐκφραστικά μέσα: βιβλία τσέπης, κόμικς, ταινίες, δίσκους. Ὁ δίσκος ρόκ-εν-ρόλ στή διαδρομή του ἐξελίχθηκε ἀρκετά: ἀπό τό οἰκονομικό 45άρι τῶν ἀρτῶν στά μεγαλεπήβολα concept ἄλμπουμς. Ἐκτός ἀπ' τό χαρκαγμένο βινύλιο (ἡ μουσική) φέρνει μαζί του καί τό τυπωμένο ἐξώφυλλο (ἡ εἰκόνα): καί τά δύο μαζί λειτουργοῦν συμπληρωματικά προσπαθώντας νά κάνουν τόν δίσκο ἕνα κάποιο αὐτοδύναμο πολιτιστικό γεγονός — ἀκόμη ἴσως μιὰ προσπάθεια νά ὑπερκερασθεῖ τό σχῆμα ἀνάμεσα σέ μορφή καί περιεχόμενο.

Ὅπως καί νά 'χει, ὁ δίσκος ρόκ-εν-ρόλ εἶναι πιό ζωντανός, πιό λειτουργικός ἀπό μιὰ ἡχογράφηση Χαϊντελ: δέν παύει ὁμως νά εἶναι γιά τά σημερινά πολιτισμικά δεδομένα ξεπερασμένος. Δύο χρόνια πρίν τό 1984 καί ἐνῶ ζοῦμε μιὰ «δεύτερη» βιομηχανική ἐπανάσταση, ὁ δίσκος εἶναι πεπερασμένος καί κάτισχνος ὡς ἐκφραστικός φορέας γιά μιὰ «μουσική» δύναμη ἐκρηκτική σάν τό ρόκ-εν-ρόλ.

Ραδιόφωνο, τηλεόραση, video

«Ἡ ραδιοφωνική ἐκπομπή τοῦ ἡχογραφημένου δίσκου φτιάχνει τό ἔδαφος ὅπου τό ρόκ-εν-ρόλ μετατρέπεται σέ μαζική ἐμπειρία.»⁽²⁾

Τό ραδιόφωνο μπορεί νά διανέμει τό ρόκ-εν-ρόλ σέ μιὰ ὑποθετική ἀπειρία ἀνθρώπων. Νά τό διανέμει ὁμως σάν ἕνα προϊόν, ὅπως διανέμει προκάτ δελτία εἰδήσεων, τό κλείσι-

μο του Χρηματιστηρίου, διαφημίσεις, μονόδρομες παραινέσεις (προσοχή τίς γόπες σας...). Η αμφίδρομη επικοινωνία είναι ανύπαρκτη. Ο ραδιοφωνικός disc-jockey ιππεύοντας τό υλικό που προσφέρει καλεί σε μέθεξη τούς διψασμένους ακροατές ή, μένοντας ψυχραιμος και υπεράνω του υλικού του, εκτοξεύει πακέτα πληροφοριών στους ανυπεράσπιστους και χαλνούς κάτοχους τρανζίστορ. Και τὰ πακέτα δέν καθορίζονται βέβαια από τό φλεγματικό ή παθιασμένο ίππέα-d.j.

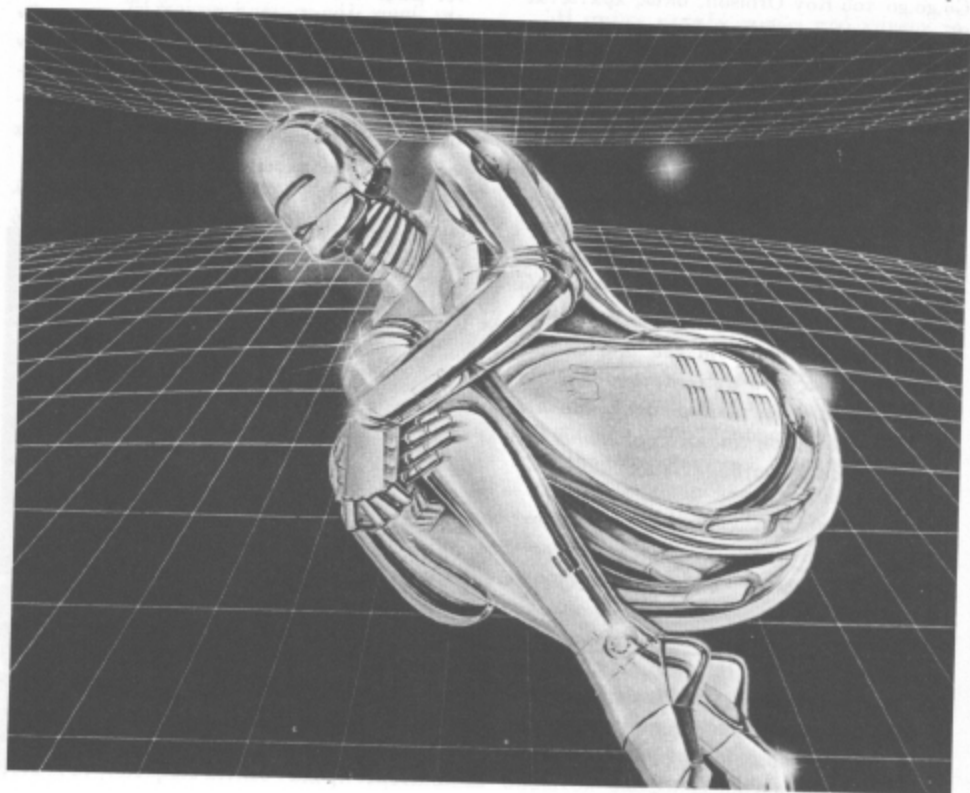
Ο διαχωρισμός μεταξύ δημιουργού και ακροατή δέν αίρεται βέβαια· μά δικαιωνίζεται ένισχυμένος μέ νέες παρεμβολές: ό disc-jockey που «επιλέγει»-σερβίρει, ό παραγωγός της έκπομπής, τό ραδιοφωνικό δίκτυο που έλέγχεται άπ' τό κράτος ή από μία πολυεθνική —συνήθως και παραγωγός ή διανομέας δίσκων.

Αλλά και από αίσθητικής πλευράς τό κινητόριο χαρκτηριστικό είναι ή ίσοπέ-

δωση: οι καλλιτέχνες αγωνίζονται νά φτιάξουν κάτι που νά ήχει σάν τόν «ήχο του TOP-40», οι ακροατές-καταναλωτές ζητούν σουζέ just for fun.

«... Η ηλεκτρονική τεχνική δέν γνωρίζει καμιά αξιωματική αντίθεση ανάμεσα σε πομπό και δέκτη... Η τεχνική διαφοροποίηση "πομπός/δέκτης" αντικατοπτρίζει τόν κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα σε παραγωγούς και καταναλωτές, που στη βιομηχανία της συνείδησης φτάνει σε ιδιαίτερη πολιτική δξυνση...»⁽³⁾

Στήν τηλεόραση τό feedback είναι επίσης αδύνατο· έδώ όμως ακόμη και ή προβολή ή μία άπλή άναφορά ενός όνόματος, μιās δουλειάς είναι δύσκολα: πρέπει νά διαπεραστεί ένα διχιδάλωδες πλέγμα σκοπιμοτήτων, ποσοστών κέρδους, μηχανισμών ύποβολής, κο-

εξαίρέσεις όπου όρισμένοι εύφρεϊς δημιουργοί εκμεταλλεύτηκαν τίς έσωτερικές αντίφάσεις του συστήματος μαζικής άγνοιας και αποβλάκωσης, επιβεβαιώνουν τόν κανόνα: στό μέλλον, οι TV-κράτορες θά είναι πιο καχύποπτοι.

Τέλος τά video, που φτιάχνουν οι νέοι δημιουργοί, ένσωματώνουν ενδιαφέρουσες ιδέες σχετικά μέ τή χρήση του νέου μέσου. Πολλοί κατορθώνουν νά επιτύχουν άρτια αισθητικά άποτελέσματα μέ χαμηλό κόστος. Όμως, στά περισσότερα δέν επιτυγχάνεται μία ισοδύναμη παρουσία εικόνας/ήχητικής μπάντας.

ντολογίς ένα άδυσώπητο παιχνίδι δύναμης. 'Η τηλεόραση είναι οργανωμένη ιεραρχικά-συγκεντρωτικά στόν ύψιστο βαθμό, ή γραφειοκρατία σχεδόν αυτόδύναμη, μία δράξ διευθυντών άποφασίζει και —προπόντων— έλέγχει. Είναι σχεδόν φυσικό, ή δύναμη της τηλεόρασης είναι τεράστια· πρέπει νά χαλιναγωγηθεί και βέβαια νά παράγει έμπόρευμα.

Σ' αυτή τή βιομηχανία του θεάματος, τό ρόκ-εν-ρόλ δέν μπορεί βέβαια νά παίξει ένα ρόλο «δυναμιστικόυ» έμπορεύματος· είναι άπλά ένα έμπόρευμα. Οι λιγοστές εξάλλου

«Είναι σάν τό ρόκ-εν-ρόλ νά δημι-
ούργησι ανάγκησ πού δέν μπορεί
—ή δέν γίνεται— πιά νά ικανοποιη-
σει.»⁽²⁾

Ἡ νεολαία μετά τόν πόλεμο προσπάθησε
—καί προσπάθει ἀκόμα— γιά τήν δημιουρ-
γία ἑνός αὐτόνομου πολιτιστικοῦ ιδιώμα-
τος, χρησιμοποιώντας τά μέσα πού πρόσφε-
ρε ἀπλόχερα ἡ νέα τεχνολογία κι ἐκτρέ-
ποντάς τα (ὡς ἕνα βαθμό) πρὸς νέες κατευ-
θύνσεις.

Τό ρόκ-εν-ρόλ ἦταν ἕνα τέτοιο πολιτι-
στικό γεγονός. Φαίνεται ὅμως ὅτι δέν κατά-
φερε νά ξεπεράσει τά ὅρια τῆς τέχνης καί
τοῦ παραδοσιακοῦ. Συγκρούστηκε, ἐμπο-
ρευματοποιήθηκε, ἀφομοιώθηκε ἢ ἀποκλεί-
στηκε, ἐν τέλει λίθανε.

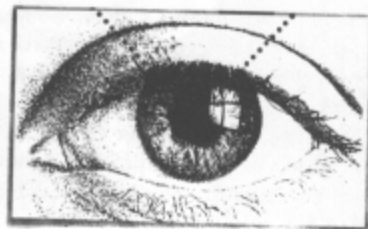
Τό πάνκ μπορεί νά θεωρηθεῖ ὁ τελευταῖος
μεγαλειώδης σπασμός. Οἱ σημαντικότεροι
δημιουργοί τοῦ πάνκ καί τοῦ μετα-πάνκ
τώρα τό ἀποσυνθέτουν, παράγουν τήν ὑπέρ-
βασή του. Οἱ Public Image Limited ἀφχι-
ροῦν, γιά παράδειγμα, κάθε φαινομενικό-
τητα ἀπ' τή δράση τους προσπαθώντας ν'
ἀνατρέψουν τήν παραδοσιακή μορφή τοῦ
ρόκ-εν-ρόλ γκρούπ. (Ἐμφανίστηκαν στό
Ritz τῆς Νέας Ὑόρκης πίσω ἀπό ἕνα πα-
ραβάν ἐνῶ τοὺς πρόβαλε τό video. Ἡ πράξη
τους, ἂν κι ἐξόργισε τοὺς fans, ἄρρεσε στοὺς
κριτικούς, στοὺς κοσμικούς ἐστέτ. Αὐτό-
χρημα ἡ ριζοσπαστικότητά τους ἐξουδετε-
ρώνεται.

Γιατί ὑπάρχουν καί οἱ «ἐστέτ τοῦ under-
ground» (sic) πού λένε π.χ. γιά τό ρόκ-εν-
ρόλ τῆς trash culture: «...Ἡ ἱστορία γρά-
φεται καθημερινά στά χιλιάδες γκαράζ, τοὺς

σκουπιδότοπους καί τοὺς φτηνοὺς κινηματο-
γράφους τοῦ Λός Ἀντζελες πού προβάλουν
24 ὥρες τό εἰκοσιτετράωρο φτηνὲς ταινίες
φρίκης γιά μεθυσμένους, πρεζάκια καί ἀλλή-
τες...» (Κ. Λυμπερόπουλος, περ. Ἦχος, Νο
110). Λατρεῖες Voodoo, παραφιλολογία μυ-
θιστορημάτων τρόμου καί φτηνὲς ταινίες
φρίκης: ἡ νέα «σχολή» τοῦ ἀμερικάνικου
ρόκ-εν-ρόλ. Οἱ ἐρμητικοί, βουβοί κώδικες
τῶν ἀρouraίων τῶν μεγαλουπόλεων γίνο-
νται ἐμπόρευμα: τό ἀποκρουστικό πού λείει.
Ὁ εἰδικὸς τῆς ἀντι-αισθητικῆς χαϊδεύει
τριφερά τήν τυφλή ἀπόγνωση τῶν «παρ-
γκωνισμένων» καί, ἐμμέσως, τήν προτείνει
ὡς νέα ἔκφραση, ὡς λατρεία γιά λίγους, γι'
αὐτοὺς πού δέν φοβοῦνται τό ὑποσυνείδητό
τους.

«Ἡ ἐπαγγελία τοῦ φασισμοῦ εἶναι νά
βροῦν οἱ μάζες ἕναν τρόπο ἔκφρα-
σης (χωρὶς καθόλου νά βροῦν τό
δίκιο τους). Οἱ μάζες ἔχουν τό δι-
καίωμα τῆς ἀλλαγῆς τῶν σχέσεων
ιδιοκτησίας· ὁ φασισμός προσπα-
θεῖ νά τοὺς δώσει μιά ἔκφραση
μὲ τὴ διατήρηση τῶν σχέσεων αὐ-
τῶν. Ὁ φασισμός κατὰ συνέπεια
καταλήγει στὴν αἰσθητικοποίηση τῆς
πολιτικῆς ζωῆς. Στόν βιασμό τῶν
μαζῶν, τίς ὁποῖες ἐξανδραποδίζει
μὲ τὴ λατρεία ἑνός φύρερ, ἀντιστοι-
χεῖ ὁ βιασμός ἑνός μηχανισμοῦ, πού
ὑποτάζει στὴν παραγωγή λατρευτι-
κῶν ἀξιών.»⁽¹⁾

Νίκος Ξυδάκης

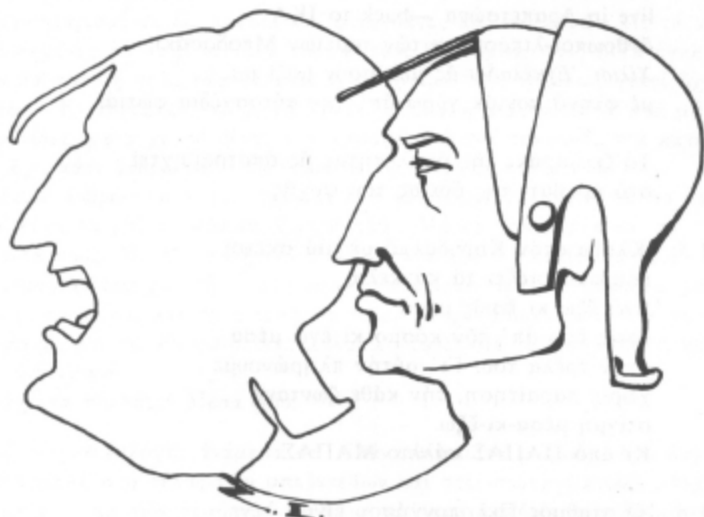

Ἀναφορές

- (1): Walter Benjamin, «Τό ἔργο τέχνης στὴν
ἐποχὴ τῆς τεχνικῆς ἀναπαραγωγικότητάς
του», στό «Δοκίμια», ἐκδ. Κάλβος, 1978.
- (2): Κ. Θεοφιλόπουλος, «Ἡ λειτουργία τοῦ
ρόκ-εν-ρόλ», περ. ΤΖΑΖ, Νο 5.
- (3): Χ.Μ. Ἐντσεναμπέργκερ, «Γιά μιά θεωρία
τῶν μέσων ἐπικοινωνίας», ἐκδ. Ἐπίκου-
ρος, 1981.

— ΤΥΦΛΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ —

—πρός άγνωστες κατευθύνσεις

—ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1: Φάτε κουλτούρα
ρόκ —κι άλλα σκατά—
κόπρος του Αύγεια
σάν τριτοκοσμική άμφισβήτηση
στη σήψη των δυτικών μητροπόλεων
της άποχαύνωσης.

—ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2: Hi-Fi, video, VEG,
Βέγγος και τέχνο-ψυχαγωγία
άκριβη και άκριβης
φαντασμαγορικά ψυχρή
όμως εγώ προτιμώ τό μεγάλο κανόνι
πού άκόμα δέν έσκασε και φουσκώνει
μέσ' στά καινά μας κεφάλια
χωρίς δόλωμα και καναπέδες,
κι από 'Αλλάχ κάλλιο Σεβάχ!

—ΔΙΑΣΤΗΜΑ 3: 'Ηλεκτρισμένες κεφαλές κι άλογα σιδερένια
Kawasaki και Μέγας 'Αλέξανδρος
στου Τατογίου τίς πίστες
μέ μαύρο leather και Santé
στη βία της sport ταχύτητας
ντουέτο μέ τή μοναξιά των όκτανίων
ανάβω φωτιές στά φύκια και μου πέφτει τό ήθικό·
άκμαϊος σάν άλχημιστής του 1985
μέ μιά λύσσα λυκάνθρωπου για ζωή
γεμάτη αίμα.

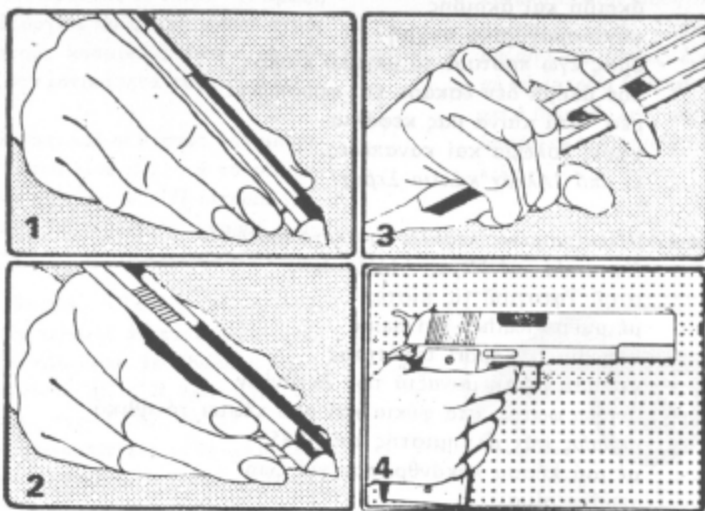
-ΔΙΑΣΤΗΜΑ 4: Ήχος καί φλόξ στο μονο-φορητό,
 έγγραφη εξαγωγή που σπάει
 στο τραπέζι της ζεστής blue νύχτας
 Αγάπη με σεισμούς και μαύρο
 live in Δραπετσώνα —back to IKA
 άνθρωποι-λιπάσματα των ταμείων Μποδοσάκη
 Χίλιοι Έγκέλαδοι ως μεθύσουν μαζί μας
 με φτηνό κονιάκ γύρω απ' την αυτοσχέδια φωτιά.

Τό ζευγαράκι της όμαλότητας ως αποτραβηχτεί
 στο κρεβάτι της άδειας του ψυχής.

-ΔΙΑΣΤΗΜΑ 5: Κλαίω στον Κορυδαλλό με μιά σκέψη
 που σκουριάζει τὰ κάγκελα.
 Έγώ έξω κι έσείς μέσα
 έσείς έξω απ' τον κόσμο κι εγώ μέσα
 στην τρέλα του. Γι' αυτήν πληρώνουμε
 χωρίς παραίτηση, την κάθε ζωντανή
 στιγμή μέσα-κι-έξω.
 Κι από ΠΑΠΑΣ κάλλιο ΜΑΠΑΣ.

-ΔΙΑΣΤΗΜΑ 6: Ό σταθμός Πελοποννήσου είναι, λένε,
 για ταξιδιώτες —πού έρχονται και φεύγουν.
 Οί ιδέες κι οί ψυχές είναι εδώ.
 Παρών φωνάζω κι εμφανίζομαι
 μαζί με τό ορθοδοντικό έκμαγείο—
 μελέτη στις ψυχές μας που
 πάντοτε καταλαβαίνω κι αγαπώ.
 Είτε Θάνος είτε Πάνος
 είμαστε και θά μείνουμε
 σημάδια της αυτοβιογραφίας μας.

Γιῶργος Ξυδάκης
 Φλεβάρης '82

ROBOT CITY

Πόλεις γνώρισα. Πολλές...

"Άλλες μακιγιαρισμένες ως πρέπει και φτιαγμένες απ' τό κεφάλι ως τά νύχια. Άλλες κατοικημένες απ' τήν ιστορία τους ή τούς θησαυρούς τους ή τά ἐγκλήματατά τους ή τήν αδιαφορία τους ή τούς τάφους τους ή τά όνειρά τους ή τέλος, γιατί όχι, τούς ανθρώπους τους. Κι άλλες μ' ένα χωράφι στά μαλλιά ή μιά θάλασσα στά μάτια ή ένα δάκρυ στίς ρυτίδες ή ένα χρυσό δόντι στά χαμόγελα ή ένα τραγούδι στά κατώφλια ή τέλος, γιατί όχι, κάτι ανθρώπινο στά θεμέλια. Κι είναι οί πόλεις σάν τούς καθησυχασμένους ανθρώπους ή τουλάχιστον έτσι μοιάζουν. Μέ τά στολίδια και τίς εξεις τους. Μέ τά κάγκελα και τή μόνιμη άρνησή τους. Μέ τά δολώματα και τή σκληροκοιτίδα τους. Μέ τά γεννητικά τους όργανα και τίς εταιρείες τους προγραμματισμού ή ἐλέγχου τής οικογενειακής ευεξίας... Μέ τίς ἐπάλξεις και τά νύχια τους. Μέ τούς ύπονόμους και τούς τρόπους τους. Τά χαλάσματα και τόν μηνιαίο κύκλο τους. Τίς φυλακές και τίς εξωραϊστικές μαλακίες τους. Μέ τούς ποντικούς και, γιατί όχι, ό,τι τους τ' ανθρώπινο.

Πόλεις έχτισα πολλές... Μέσα μου.

Τούτη ή ανάγκη ἐκλογής ανάμεσα στ' άθάνατα και τά μνημεία, στό παρτημένο και τό ύπερεξοπλισμένο, στό τέλος τών μπερντέδων και στίς συνταγματικές ύποχρεώσεις, στά μαντρωμένα ψάρια τών δημόσιων ένυδρίων και στά πεπόνια τών δρόμων μέ μεταμόρφωσε σέ νυχτερίδα άηδιασμένη απ' τό σκοτάδι κι εξοστρακισμένη απ' τά πανηγύρια τού φωτός. Κι αν ύπάρχει φώς καλύτερο απ' τήν άπελπισία, δέν τό γνωρίζω ούτε μ' ενδιαφέρει. Κι αν ύπάρχουν δρόμοι καλύτεροι απ' τά μονοπάτια τούς γνωρίζω μά ούτε πού μέ νοιάζει. Κι ότι δέν ύπάρχει εφεύρεση καλύτερη από τήν άταξία τό ξέρω κι είναι γι' αυτό πού πρίν άγγίξω τά χτίσματα ἐλέγγω τά μάτια τών ανθρώπων.

Πόλεις όνειρεύτηκα. Πολλές...

.. "Άλλες άσβεστωμένες ως πρέπει κι έρημωμένες απ' τό κεφάλι ως τά νύχια. Άλλες προδομένες απ' τήν Ιστορία τους ή τούς στρατούς τους ή τ' άνδραγαθήματά τους ή τήν αδιαλλαξία τους ή τά νεκροταφεία τους ή τίς άναμνήσεις τους ή, γιατί όχι, τούς κατοίκους τους. Κι άλλες μ' ένα παλούκι στήν κοιλιά ή τή βροχή στά χέρια ή μιά ρυτίδα στά δάκρυα ή συμματοπλέγματα στά χαμόγελα ή μπαλκόνια στά τραγούδια ή τέλος, γιατί όχι, ένα δέντρο στό κεφάλι. Κι είναι αυτές οί πόλεις σάν τούς επαναστατημένους ανθρώπους ή τουλάχιστον κάτι παρόμοιο. Μέ τά νεύρα και τή χολή τους. Μέ τό πέταγμα και τήν έκρηξή τους. Μέ τή δουλεμένη μήτρα τους και τούς κατ' έξοχήν κονκισταδόρους τους... Μέ τά τραύματα και τούς επιδέσμους τους. Μέ τίς μυρωδιές και τούς έμετούς τους. Τά έρείπια κι ό,τι άπομένει απ' τ' άντερά τους. Μέ τά ύπόγεια καλώδια τής άναπνοής τους και τά σάλια τους. Μέ τή σαπίλα και, γιατί όχι, ό,τι άπομένει απ' τούς ανθρώπους κι ό,τι ξεφεύγει απ' τά νύχια τους.

Πόλεις κατάστρεψα πολλές... Μέσα μου.

Τούτη ή εικόνα ἐγκατάλειψης ανάμεσα στά έρείπια και τά ἐγκαταλειμένα, στ' άπαχχονισμένα και τ' άγορασμένα, στό τέλος τών παγίδων και στίς κοινωνικές ιδιομορφίες, στους φιωμένους τών μητρώων και στά βιομηχανοποιημένα πιόνια τών Ηθικών τεχνικολόρ κάρφωσε τή νυχτερίδα μου στήν πλώρη ιπτάμενων καραβιών, πού καταβροχθίζουν τίς άποστάσεις και τή φυλακίζουν στόν τόπο και στό χρόνο. Κι αν ύπάρχει άπελπισία καλύτερα απ' τή θηλυκή σιωπή δέν τή γνώρισα ακόμα μά μ'

ένδιαφέρει. Κι αν υπάρχουν μονοπάτια καλύτερα απ' τις κραυγές τά γνωρίζω ίσως μιά δε φτάνει. Κι ότι αταξία καλύτερη απ' την έκρηξη της φύσης δεν υπάρχει τό 'μαθα κι είναι γι' αυτό που πριν ψάξω στά μάτια των ανθρώπων υπολογίζω την αντοχή τους στον πόνο και την πίκρα.

Ποιά είν' η πόλη που ήπια τό μεδούλι και τό σπέρμα σου;

Πόλη μέτοιπων γύφτων νομάδων ή πεπονιών;

Μήτρα και τροφός ή babel city;

... Είδα πόλεις στά μάτια των ανθρώπων και στά χέρια τους.

Άγνωστες για μένα και κρυμμένες ως τὰ τώρα.
Βυθίστηκα σέ μάτια ὅπως πνίγεται βουτηχτής ἀπό μέθη βυθοῦ.
Πνίγηκα σέ πόλεις ὅπως χάνεται καράβι σέ κυκλώνα.
Ξένος Καί
Μόνος...

"Όταν τελειώσει τ' ὄνειρο, κάπου στό τέλος τῆς γιγάντειας πασαρέλας, ἀτέλειωτης ἀκόμα καί κρεμασμένης στό κενό, τὰ φτερά θά ξαναγίνουν στριμένα σίδερα, τὰ σύννεφα γκρό-μπετόν κι ἡ ἀπόδραση σκαλωσιά. Καί σύ, πού ὀνειρεύεσαι μονάχα κοιμισμένος, θά κατέβεις στίς μέρες μας μ' ἄλεξιπτώτο. Γιατί ἀνάμεσα στίς πόλεις πού γιγαντώθηκαν μέ ὁρμόνες καί στά σταυροδρόμια πού ποτίστηκαν ὑποχρεωτικά μ' αἷμα κι ἰδρώτα δέν ὑπάρχει ἀνεμόσκαλα οὔτε τουριστικό δρομολόγιο... Μόνο ἀνθρώπινη ματαιοδοξία ὑπολογισμοί ἀπόπειρες μεγαμαντριῶν συνδυασμοί τρόμου διαβίωσης καί φόβου κάγκελα φυλακῶν σπιτιῶν μυαλῶν καί σχέδια γιά τό μέλλον χώρων πού θά προσωποποιοῦν τήν ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων σύμφωνα μέ τό κέφι τους... Κι αὐτοί πού θά ὀνειρεύονται ξύπνιοι, θά 'ναι καταδικασμένοι νά χάνουν τή μάχη μέ τόν ἱλιγγο, ἴσως γιατί ποτέ ἡ αὐτοματοποιημένη κατανάλωση ὀνείρων δέ θά μαζικοποιήσει τήν παραγωγή φτερῶν γιά τοὺς ἱπτάμενους τῶν συννέφων, τοὺς ὀνειρευόμενους τῶν αἰθέρων καί τοὺς πειραματιζόμενους τῆς «ἀνύψωσης».

Καί θά 'ναι οἱ πόλεις ἀποθῆκες φόβου κι ἄγχους;
Σύνολα πεπονιῶν πολιτῶν ἀπατεῶνων ἢ ἀνθρώπων;
habel cities; ἢ polymeric cities; ἢ... cosmic c...
... Θά νιώσεις τρόπο μπρός στίς πόλεις τῶν ἀνθρώπων
Πρωτόγνωρες γιά σένα κι ἀδιανόητες.
Θά χάσεις τὰ μάτια σου ὅπως πανικοβάλλεται μαθητευόμενος ἀπό μέθη προόδου
Θά τρομοκρατηθεῖς ἀπ' τήν πολυχρωμία τῶν δολωμάτων ὅπως ἀφουδλώνουν τὰ ὄνειρα τίς
ἀπόπειρες

"Ανθρωπος Καί
"Αχειρ...

"Όταν ξαναρχίσει τ' ὄνειρο, κάπου στήν ἀρχή μιᾶς τεράστιας μέρας, ἄχρωμης ἀκόμα ἀγουροξυπνημένης καί τεντωμένης ἀνάμεσα σ' αὐτά πού γνώρισες μέσ' ἀπ' τοὺς ἄλλους καί σ' αὐτά πού σέ ὑποχρέωσαν οἱ ἄλλοι νά γνωρίσεις, τὰ στριμένα σίδερα θά ξαναγίνουν κάγκελλα ἀναμορφωτηρίων, τό γκρό-μπετόν πολυμερίζομενος ὀρίζοντας κι οἱ σκαλωσιές παρατηρητήρια. Καί σύ, πού ὀνειρεύεσαι καθ' ἕξιν ξυπνητός, θά σκοτώνεις τήν ὥρα σου στά ὄνειρα, τὰ ὄνειρά σου μέσ' σέ στατιστικές καί προγραμματισμούς-πειραματισμούς κι ὅλ' αὐτά κάπου στό πλατύσκαλο αὐτοσχεδιασμῶν αὐτοκτονίας... Θ' ἀκολουθεῖς τίς μέρες σου μ' ἄλεξιπτερο ἐγκέφαλο. Γιατί ἀνάμεσα στίς cities, πού θά ὑπερκαλύπτουν τίς προκατασκευασμένες ἐπιθυμίες, καί στίς πόλεις τῶν ὁρμονῶν, πού ζοῦνε ὑποχρεωτικά μέσ' ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, δέν θά ὑπάρχει ἀναλογία οὔτε καταναλώσιμα μέτρα... Μόνο προδιαγραμμένη ἀνθρωπινότητα, αὐτοματισμοί, ἀπόπειρες προγραμματισμένης προφητικῆς, συνδυασμοί κάγκελλων μυαλῶν φυλακῶν φόβου καί προγράμματα προδιάθεσης τῶν γήινων ἀνεξάρτητα ἢ σύμφωνα μέ τό κέφι τους... Κι αὐτοί πού θά δραπετεύσουν ἀπ' τήν ἐφαρμοσμένη ἀνθρωποποίηση, θά πιθηκίζουν πάνω στό χῶμα, ἀνθεκτικότεροι τῆς βλάβης καί ἀνεπίδεκτοι αὐτοματοποιήσεως, ἴσως γιατί ποτέ τὰ προγράμματα τῶν πολυκοινωνιῶν τοῦ μέλλοντος δέ θ' ἀσχολοῦνται μέ τοὺς καμικάζι τῆς ἄρνησης, τοὺς καταστροφεῖς τῆς συνοχῆς καί τοὺς ἀγνώμονες τῆς κατὰ παραγγελίαν «εὐημερίας».

1...3 χ... φ 99 Ω.. 0000001000KΨ'00991 ν ; Q'' 067 WVα... 10°000R553010101
 "Ανθρωπος ΑΝΘΡΩΠΟΣ, άνθρωπος άνθρωπος ή ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ;

.....;

... Τί είδους έκρηξη προτιμάς ANTHROPOS

Πρωτόγνωρη σέ σένα μά δαμασμένη;

Ξέχασες τά μάτια καί τά χέρια σου μιᾶς καί τώρα δέν υπάρχει πιθανότητα λάθους

Πολύπους τῆς πολυξίας τῶν παγίδων καί ζωντανός

Μονοκύτταρος Καί

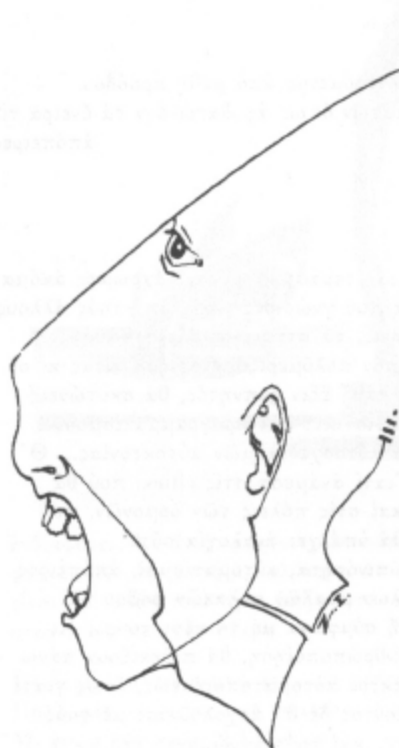
Ρομπότ...

1:όπου ... 3 βλέπε τύπος φύλου, ἐδῶ ἐρμαφρόδιτος / χ... βλέπε ἔτος γεννήσεως / ψ
 βλέπε περίοδος γεννήσεως / 99) βλέπε προέλευσις, ἐδῶ ξένος / Ω... βλέπε
 ὑπήκοος τύπου κοινωνίας κι ἐθνικότης / 0000001000KΨ'00991 βλέπε «γενικός
 κωδικός προσωπικός ἀριθμός» / ν βλέπε τύπος ἐπαγγέλματος / ; βλέπε τύπος
 παρελθόντος / Q'' βλέπε τύπος ἀποδοτικότητος / 067 βλέπε τύπος χόμπυ /
 WVα... βλέπε γενικά τύπος τάσης ὅπου W: βαθμός ἐξυπνάδας, V: βαθμός
 ἄρνησης καί α...: τύπος ἐπιδεκτικότητος σύγχρονων προγράμμάτων /
 10°000R55:30010101... βλέπε Προσωπικός κρυπτογραφημένος τρέχων ἀριθμός
 μητρώου σέ γενική κλίμακα, ἀναπροσαρμοζόμενος...

Ἀθήνα, 5 Ἀπριλίου 1982

Ζαφειρὸς Ἰωσηφίδης

Nº: 1.372.589.4

ΑΠΟκόμματα ... αποΚΟΜΜΑΤΑ

Θεωρία και πράξη/άλλαγή και έναλλαγή

Μείναμε νάχουμε την πολιτική ευαισθησία και ευθύεια και μετά τις κάλπες και μετά τις πομπώδεις δηλώσεις και μετά τόν άκηρυχτο πόλεμο για την επιβολή του μανιχαϊστικού διλήμματος ΠΑΣΟΚ ή αντίδραση. Πρός γνώσιν και συμμόρφωσιν λοιπόν έκείνων που ελπίζουν πως τό κόμμα της άλλας έχει κάποια σχέση άν δχι μέ τόν Σοσιαλισμό τουλάχιστον μέ τις ιδέες του Μαρξ δημοσιεύουμε δυό γεγονότα που κατατέθηκαν πρόσφατα στην εφημερίδα «ΒΗΜΑ» και στην Ε.Γ.Ε. —γυναικεία κίνηση που πρόσκειται στό ΠΑΣΟΚ. Για λόγους σκοπιμότητας θά αναφερθούμε κατ' άρχάς στό θεωρητικό κείμενο του Κ. Λαλιώτη στό «ΒΗΜΑ», που άν και δέν αναλύει τί και γιατί ό μαρξισμός σήμερα (αυτό είναι τό έρώτημα της εφημερίδας) δίνει έν τούτοις τις κατευθύνσεις, τόν τρόπο μέ τόν όποιο πρέπει νά χειρισθεί τό κόμμα την ζωντανή θεωρία στις σημερινές συνθήκες για την επίτευξη του σοσιαλιστικού οράματος. Έμεις, πάλι για λόγους σκοπιμότητας, θά σταθούμε σέ δυό άρνήσεις που σημειώνονται μέ δυό κεφαλαία ΔΕΝ (οί μοναδικές κεφαλαίες λέξεις σ' όλόκληρο τό κείμενο) και σέ μία κατάφαση που συμπυκνώνει τούς στόχους του κινήματος και άφορά την τελευταία πρόταση του κειμένου —πρόταση που επιφορτίζεται πάντα νά συνοψίζει και νά βγάξει ήθικά ή πολιτικά διδάγματα καταπώς ήθελαν οί εκθέσεις μας στό Γυμνάσιο και τό Λύκειο.

Άς παραθέσουμε όμως τις προτάσεις:

1. Έτσι ή άναφορά στό σήμερα του μαρξισμού ΔΕΝ είναι ούτε μία πράξη *ανάγερσης* μιας θετικής και άρνητικής παράδοσης και κληρονομιάς ούτε μία πράξη ευχολογίου ή άφορισμού κάποιον μέλλοντος.

Δυό άρνήσεις συνιστούν μία κατάφαση. Έδού λοιπόν:

2. Οί αντίπαλοι ΔΕΝ κατάφεραν νά σβήσουν τή φλόγα του.
3. Ό Μάρξ μδς άπευθύνει την ύστατη πρόσκληση και πρόκλησή του νά *άναβαπτίσουμε τό σοσιαλισμό* στή δημοκρατία, την ελευθερία, την άποκέντρωση, τή συμμετοχή και την αυτοδιαχείριση.

Μήπως ό Μάρξ γράφοντας τό Κεφάλαιο σκεπτόταν τό πολιτικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ, μήπως τέλος πάντων στά τελευταία γραπτά του άφιέρωσε κάποιο γράμμα για τόν άναβαπτισμό της πνευματικής του δουλειάς και μάλιστα μέ νονό τό Κίνημα;

Άν τά παραπάνω έρωτήματα είναι φαιδρά αντίδραστικά και άποπροσανατολιστικά, δέν μπορεί νά πεί κανείς τό ίδιο και για τό δεύτερο γεγονός των τελευταίων ήμερών, που δίνει άναγλυφα την επίδραση του δημιουργικού μαρξισμού στην πρακτική του κόμματος.

Διαβάστηκε στό συνέδριο της «Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών» (7,8,9/6) κείμενο του ίδιου θεωρητικού που άπευθυνόταν στην Ε.Γ.Ε. και προέτρεπε όσες γυναίκες βρίσκονταν σέ άλλες γυναικείες οργανώσεις και είχαν θέσεις ή ήσαν άπλά μέλη νά άποσύρονται όλο και περισσότερο άπό τις δραστηριότητές τους στους χώρους που άνηκαν και τελικά νά πύκνωναν τις τάξεις της Ε.Γ.Ε.

Άληθινά, άπ' αυτήν την άναβάπτιση των ιδεών του Μάρξ βγήκε τέρας, έκτός κι άν ό θεωρητικός του ΠΑΣΟΚ προσπάθησε μ' αυτόν τόν τρόπο νά ξεπεράσει τό πρόβλημα της διπλής ένταξης των γυναικών στό κόμμα και στό γυναικείο κίνημα.

Οί νεο-ευαγγελιστές καί ἡ γραφειοκρατία

Ἐδιάβασα πολλά ἀπό τὰ κείμενα πού ἐγράψαν με ἀφορμή τή δημοσίευση τῶν ἀποφάσεων-διακηρύξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γλωσσικοῦ Ὁμίλου καί πολύ ἐχάρην. Ἡ χαρά μου δέν ἐμπεριέχει διόλου στοιχεῖα χαιρεκακίας —πρός ἀποφυγὴν κάθε κατηγορίας δολιοφθορέων ὑπαινιγμῶν, χαίρομαι ἀπεναντίας διότι ἀφ' ἐνός μὲν ἐπιφανεῖς ἄνθρωποι τῆς ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἐν-

νοῖαν ἐννοουμένης Τέχνης ἐκτός τοῦ θεοφίλου ρόλου τῶν ὡς εἰσηγητῶν μορφῶν καὶ δημιουργῶν ὄντοτήτων Τέχνης στήν παράσταση τοῦ Λόγου, τῆς Γλώσσας καὶ τοῦ Χρώματος, αὐτοαναρεθόντες ἐμπίπτουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν, δίκην κομματικῶν παραγόντων, εἰσηγητῶν τρόπων γλωσσικῆς ἔκφρασης καὶ πράξης, συνοδευομένων τῶν διακηρύξεων τῶν μετὰ τῶν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ὑποκειμενισμῶν καὶ προσωπικῶν θεωρήσεων τοῦ πράγματος γλώσσα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁμάδες στρατευμένων γλωσσοφίλων με προεξάρχοντες ἐπιφανεῖς ΠΟΛΙΤΙΚΟὺς ἄνδρες τῆς ἀριστερᾶς τῆς δεξιᾶς καὶ

Ἡ ἰδρυτική —πρώτη— διακήρυξη τῶν Ἑξ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γλωσσικοῦ Ὁμίλου ὅπως ἔχει δημοσιευθεῖ στήν ἐφημερίδα «Καθημερινή» τῆς 18/3/82.

Ἄς σημειωθεῖ ἡ ἔμφαση τῶν τίτλων τῆς ἐφημερίδας.

Εἰς ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΝ.

Σύγχυση καὶ παραφθορά στὴ γλωσσικὴ ἔκφραση

Ἐξε πνευματικοὺς ἄνθρωποι, μὲς ἐντεῖθεν διακηρύχτη σχετικὰ μετὰ τὴ γλώσσα με φραγμὴ τὴ σύγχυση πού επικρατεῖ ὡς πρὸς τοὺς γλωσσικούς τύπους πού χρησιμοποιοῦνται καὶ τὴς ἀδόκιμες καὶ τεχνητῆς ἀκρότητες στὴ γλωσσική ἐκφραση. Ἡ διακήρυξη εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Εν ὅκει ποικίλων προτάσεων καὶ συγκεκριμένων ἡδὴ πλαισίων πού ἀφοροῦν τῇ γλώσσᾳ μας, ἐπιστημαίνουμε, ὅτι σκεδὴ μία βαρὺτατη σύγχυση ὡς πρὸς τὴν ιστορικὴ εξέλιξη, τὴ διδασκαλία καὶ τὴ γλωσσολογικὴ αντιμετώπιση τῶν ὀντισμάτων τῆς ἑλληνικῆς.

Ἡ διαμόρφωση μιᾶς γλώσσας υπερβαίνει οποιαδήποτε νομοθετικὴ στοιχειοθέτηση καὶ ἕνας γλωσσικός ἢ ἐκφραστικός καταναγκασμός θὰ ἐπλήρως ἀσφαλὲς τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας τοῦ σκέπτεσθαι. Κατεῖς δέδοται δὲν διανοήθηκε νὰ ἀποπειραθῇ κάτι τέτοιο, ἐν συνειδήσει τοιαύτης ἰστορίας. Παρ' ὅλα αὐτὰ συχνὰ ἡ γλώσσα μας υποφέρει ἀπὸ ἀντολήτους ἐκλογικότες ἢ ἐκφυλιστικότες τῆς, οἱ ὅποιοι στὴν πραγματικότητα ὅχι μόνο δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἀκούσουν ἐπὶ σύγχρονη τῆς ἡλιθίας καὶ νὰ τὴν παρακολουθήσουν στὴ δημιουργικὴ γραφὴ τῆς, ἀλλὰ παραγνωρίζουν τὴ διαχρονικὴ τῆς ὑπόσταση καὶ σημασία. Ποιῶς μῆσα στὴν ἱστορικὴ τῆς διαδρομὴ, καὶ ὅταν ἀκόμη συμπεριέχεται ἀπὸ τὴς πρὸς ἀντίθετος συνθήκες, ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα ὡς ἰδιαίτερη οὐτότητα δὲν διέφερε τῶν κινδύνων πού διατρέχει σήμερ'· διότι ποτὲ ἄλλοτε οἱ ἐννοιολογικὲς παρεκβάσεις καὶ τὰ μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας, δὲν ἦσαν σὲ θέση νὰ τὴν ἐπιδράσουν τόσο διαμετρικῶς, ὅσοι καὶ νὰ τὴν ἀποδυναμώσουν. Ἰσχυρὰ, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἕνας ἐπηρεαζόμενος γλωσσισμὸς ὀρισμῶν ἐν ἐνδοῖσι μὲς τεχνητῶς

Δημοτικῆς, μὲς θυμίζει ὅλα καὶ περισσότερο τοὺς καθαιρενομένους γλωσσισμῶνες τοῦ παρελθόντος. Επιστημαίνουμε νὰ τὴ διακηρύξουμε καθαρά: Γὰρ μὲς δὲν ὑπάρχει τὸ δίλημμα, δημοτικὴ ἢ καθαρὰ εὐρεῖα, ὑπάρχει ἡ ενιαία ἑλληνικὴ γλώσσα, πολυδιάστατη στὴ σύγχρονη τῆς ἀνάπτυξη, τὸ πρὸ πολὺτιμο ἀγαθὸ τοῦ λαοῦ μας τὸ πρὸ ἀξιόλογο προϊόν ἐξαγωγῆς τοῦ τόπου μας στὸ διεθνὲς χώρο. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπιστημαίνουμε τοὺς κινδύνους μιᾶς σκεπτικῆς ἀπὸ τὴς ρίζες τῆς γλώσσας μας, τῶν ἀρχαῖων ἐλληνικῶν λόγων καὶ τῆς λόγου παραδόσης, πού μαζί μετὰ τὴν ἀρχαία γλωσσικὴ κληρονομία μας συνθέτουν μιὰν ἀδιάσπαστη γλωσσικὴ συνέχεια καὶ πλοῦτο τεσσάρων χιλιῶνων ἐτῶν.

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὁρισμένα πράγματα: Ἡδὲ τὸ πρῶτον παρελθόν καὶ τὴν κληρονομία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας μὲς προβληματίζει ἰδιαίτερα, γιατί, ὡς καθε γλώσσα ἔχει τὴ μοναδικότητά της, ἡ εἰδοποιεῖ καὶ θεμελιώδης διαφορὰ ἀπὸ τὴς ἄλλες εἶναι, ὅτι ἡ γλωσσικὴ οργάνωση καὶ ἔκφραση τοῦ σημερινοῦ κόσμου, ὅπως διαμορφώθηκε μῆσα ἀπὸ τὴν πορεία τοῦ ἐυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀνέγκειται στὸν ἐλληνικὸ λόγο ὡς γλώσσα καὶ διανόηση. Περισσότερο ἀπὸ οποιαδήποτε ἄλλη σημερινή, ὁ κόσμος μας εἶναι καρπὸς μιᾶς ἐλληνικῆς σημερινῆς, ἡ ἑλληνικὴ δὲν εἶναι ἐκδοσιακὴ γὰρ τὴν ἀρχαία τῆς προϊστορίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ κλασικὴ γλώσσα τῆς κριστικῆς εποχῆς. Καὶ μολοντὶ δὲν εἶναι πρῶτον μιὰ γλώσσα τῶν μεγάλων μαζῶν, ὡστόσο τὸ ἐτυμολογικὸ δυναμικὸ τῆς, οἱ ρίζες καὶ οἱ λέξεις της, τὴν καθιστοῦν ἐπίσης τὴν ἐκδοσιακὴ γλώσσα τῆς ἐπιστημονικῆς ορολογίας, αὐτῆς δηλαδὴ, πού σήμερ' αὖθις τὰ περισσότερα πράγματα καὶ κινεῖται ὅχι μόνο στὴν ἐπικοινωνία

τῆς κάθε γλώσσας, ἀλλὰ κατὰ συνέχειαν τὸ κέντρο καὶ τὴν καθοριστικότητα της.

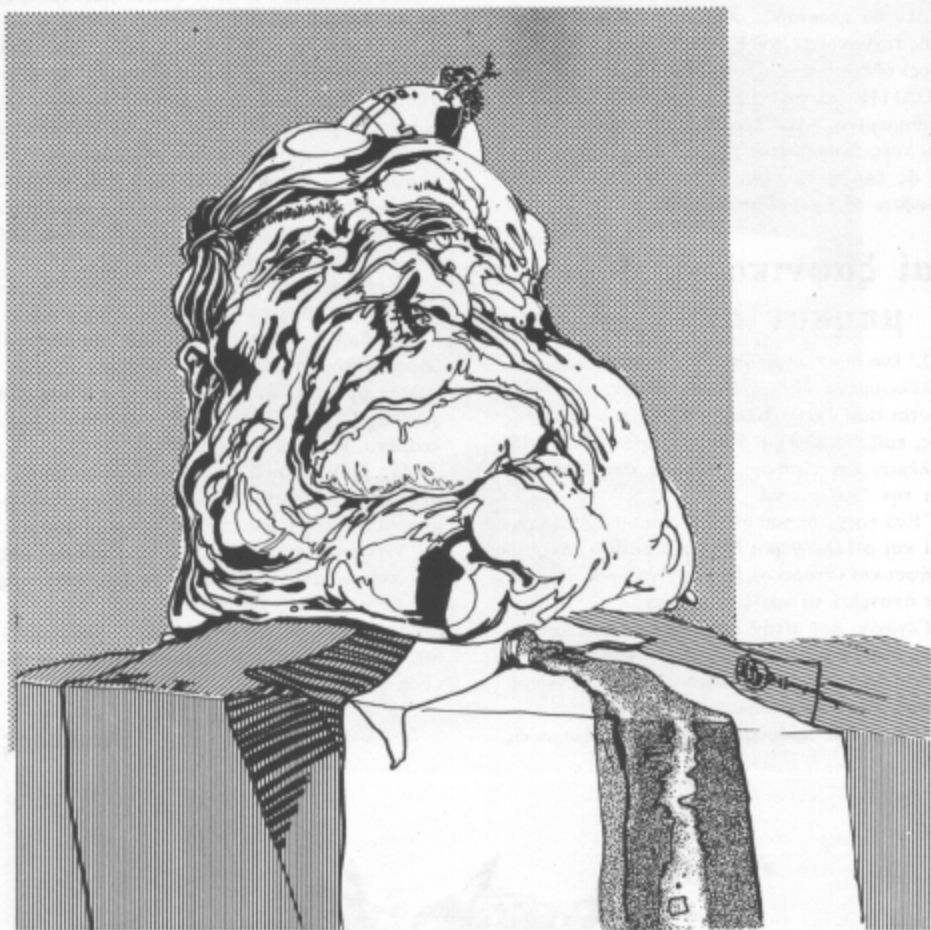
Εἶναι ἕνας μύθος, δέδοται, ὅτι οἱ ἄλλες γλώσσες δανείζονται ἀπὸ μιὰν ἀφηρημένη καὶ στατική ἀρχαία ἑλληνική, ἡ ὅτι οἱ κελογινοί, ἐπιστημονικοί καὶ ἄλλοι, συνδίδονται ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν ἀρχαία φάση τῆς γλωσσικῆς μας παραδόσης· θάβανον ἀπὸ τὴ διαχρονικότητα τῆς ἑλληνικῆς, πού ποτὲ δὲν ἐπαύει νὰ υφίσταται, νὰ γράφεται καὶ νὰ ἐμπεριέχει μὲ τὴν ἐτυμολογικὴ της συνέχειαν πάντοτε ἀντικτὸ πρὸς τὸν Κόσμον.

Γὰρ τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ κατὰ ἐν ἑαυτῶν πού εἶχαμε μὲ πολλοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους πιστεύουμε, ὅτι μιὰ ἰδιαίτερη φροντίδα καὶ μέριμνα γιὰ τὴν γλώσσα μας θὰ πρέπει νὰ ἀναληφθεῖ ἀπὸ συγκεκριμένους καὶ μόνιμους φορεῖς, ὡς ἐνὸν δὲ ἀπὸ αὐτοὺς προτείνουμε τὸν Ἑλληνικὸ Γλωσσικὸ Ὁμῖλον, τὸν ὁποῖον τὴν ἰδρυτικὴν ἀναγγέλλουμε μὲ τὴν παρούσα ἀνακοίνωσή μας. Μὴ μῆσα τοῦ Ὁμίλου αὐτοῦ θὰ εἶναι νὰ ἐκφορῶν ὁρισμένους γενεῖς ἀρχαῖς καὶ ἀποκρίναι γὰρ τὴν χρήση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τῆς ὡς ὡς ἐπιστημονικῆς ορολογίας καὶ νὰ προτείνει λύσεις γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἑλληνικῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαία, ἀκριτὴ καὶ ἀδικαιοσύνη ἐισβολὴ ἕνων λέξεων πού ρυθμίζουν τὴ γλώσσα καὶ ἀλλοιώνουν τὴ φυσιογνωμία της.

Στὴν προσπάθειά μας αὐτὴ ἑπὶ τὴν συνεργασία καὶ τὴν καταπόνηση κάθε πνευματικοῦ ὁργανοῦ, διότι μῆσα μὲ τὴ συμβολὴ ὅλων μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἕνα τόσο μεγάλο πρόβλημα τοῦ σύγχρονου ἑλληνισμοῦ.

Ὁδυσσεὺς Ἐλλήνης, Γιώργος Μπαμπινιώτης, Ἀριστοτέλης Νικολαΐδης, Γιάννης Ντεγιάννης, Ἀριστείδης Σκιαδάς, Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας, Γιώργος Χειμαράς.

ἈΠΟΚόμματα .. ἀποΚΟΜΜΑΤΑ

ἀμφιβόλου προελεύσεως ἔστησαν ὁδοφράγματα σύνταξης καὶ ἐτυμολογίας δοκοῦντες τὴν ἔκπτωση καὶ ἀποδυνάμωση τῶν ἀπόψεων περὶ αὐξήσεως τῆς ποιότητος τοῦ ἐξαγωγίμου λεκτικοῦ ὑλικοῦ εἰς τὰς γηραιάς καὶ τὰς, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς τοῦ 5ου αἰῶνος ὁρμόμενας, Εὐρωπαϊκὰς γλωσσικὰς «διαλέκτους».

Στό σημεῖο αὐτό —δυστυχῶς εἶναι ἀναπόφευκτος ὁ ἔλεγχος τῶν αἰσθημάτων μου, ἡ χαρὰ μου μετατρέπεται μετουσιωμένη εἰς ἀγαλλίασιν ἔθνικῆς καὶ ἑλληνικῆς ὕφης. Ἐντὸς μου δονεῖται τό ἀθάνατον ἀρχαιοελληνικόν πνεῦμα τό ὅποιον μοῦ θέτει ἐντὸς φωνήσεως τό Ζῆθι ἢ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. (Ἐνῶ θὰ μπορούσα ὡς ἀμιγῆς νεοέλλην νὰ βρίζω τὸν Καραμανλὴ καὶ τὴ δεξιὰ γλῶσσα του ὡς τίς μέρες μας καὶ νὰ κραυγάζω διώχνοντας τίς

ἀπωθήσεις μου Ζήτω ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἡ ὁμοφυλοφιλία).

«Ἐν ὄψει ποικίλων προτάσεων ... σοβεῖ μιά βαθύτατη σύγχυση.» Ὅλοι ἐννοοῦν, μιλάμε γιὰ τὴ γλῶσσα. Δηλ. σοβεῖ μιά βαθύτατη σύγχυση στὴ γλῶσσα ἐν ὄψει ποικίλων προτάσεων. Φοβᾶμαι μὴπως παρεκτραπῶ. Οἱ προτάσεις τῶν τεχνοκρατῶν γιὰ μιά τεχνοκρατικὴ γλῶσσα. Ἀχ γιὰτί δὲν ἐμπλέκεται ὁ Ζουράρις καὶ ὁ Σαββόπουλος στὸ διάλογο γιὰ τὴν γλῶσσα. Ἴσως μερικὲς ἀπὸ τίς λέξεις τῆς ἀρχῆς τῆς διακηρύξεως τοῦ ΕΓΟ νὰ ἀποτελοῦν πράγματι σοβαρότατη καὶ ἀληθινὴ δηλαδὴ σκουδαῖα διαπίστωση κάποιων νέων συμβάντων, τοποθετώντας ὁμοῦ λάθος ἀντικείμενο δηλ. τὰ οὐσιαστικά τῆς πρότασης, ὄντως σοβεῖ μιά βαθύτατη σύγχυση στὴν Ἑλληνικὴ κοι-

ΑΠΟκόμματα ... αποΚΟΜΜΑΤΑ

ρωγία εν ὄψει ποικίλων δρωμένων.

Δέν θά ἐπεκταθῶ, οὔτε ἐπιθυμῶ διάλογο μέ τούς τεχνοκρίτες τοῦ ΕΓΟ (πάντα μέ τή θέλησή τους) οὔτε μέ τούς ἀριστερούς τῆς ΑΥΓΗΣ τοῦ ΠΟΛΙΤΗ καί τούς ΕΣΤΕΤ καθαρολόγους τῆς Καθημερινῆς. Δέν προτείνω τίποτα σ' αὐτούς καί τούς ἀναγνώστες τους. Εἶχομαι μόνο κάτι, κι ἄς ἔκοψε τά γένια του ὁ Allen Ginsberg: *Ἀφήστε τή γλώσσα στήν ἀναπνοή μας.*

Καί ξαφνικά τά Φώλκλαντ μῆχαν στή ζωή μας

Σ' ἓνα σύμπλεγμα ἀπό κατοικημένα καί ἐγκαταλειμμένα νησιά, τά Φώλκλαντ, πού ὑψώνονται σάν ἀπειλητικοί βράχοι στήν ἄκρη τῆς γῆς, παίζεται ἐδῶ καί ἀρκετό καιρό ἓνα παιχνίδι πολέμου καί εἰρήνης, ἀνάμεσα στή Βρετανία καί τήν Ἀργεντινῆ.

Ἐνα παιχνίδι πού ἀντιδραστικοί, συντηρητικοί καί φιλελεύθεροι δημοσιογράφοι, δοκιμογράφοι καί ἱστορικοί, βάλθηκαν νά μάς πείσουν ὅτι ἀποτελεῖ τό «μεῖζον γεγονός».

Γεγονός πού στήν ἀρχή μάς βρῆκε ἀμήχανους ἀλλά καί ἀδύναμους νά τό παραγνωρίσουμε καί στή συνέχεια ἔτοιμους νά τό ἀναγνωρίσουμε, νά τό δεχτοῦμε.

Μᾶς βρῆκε πρόθυμους νά τό διαλέξουμε ὡς

θέμα συζήτησης καί νά τό ἐπιδοκιμάσουμε ἢ νά τό ἀποδοκιμάσουμε.

Νά ὑψώνουμε τή φωνή, τό κεφάλι, τή γροθιά, νά καταδικάζουμε τούς φασίστες τῆς Ἀργεντινῆς, νά χλευάζουμε τήν πολιτική ἀγυρτεία τῆς Θάτσερ. Νά λογοδοτοῦμε ἢ νά ἀπωθοῦμε τά ἐγκλήματα τῆς χούντας, νά γκρινιάζουμε ἢ νά κλαψουρίζουμε γιά τίς δηλώσεις τῶν σοβιετικῶν (καί τῶν μικρόνων φερεφώνων τους) γύρω ἀπό τά ἀπαράγραπτα ἐθνικά δικαιώματα τοῦ Ἀργεντίνικου λαοῦ!!

Νά οὐρλιάζουμε γιά τήν πολιτική τοῦ Ρήγκαν πού ὁδηγεῖ πρὸς τό τελειωτικό ὀλοκαύτωμα.

Μᾶς βρῆκε, πού πάει νά πεί πῶς δέν μάς ἀναζητήσε, τυχαῖοι εἴμαστε καί ἄτυχοι.

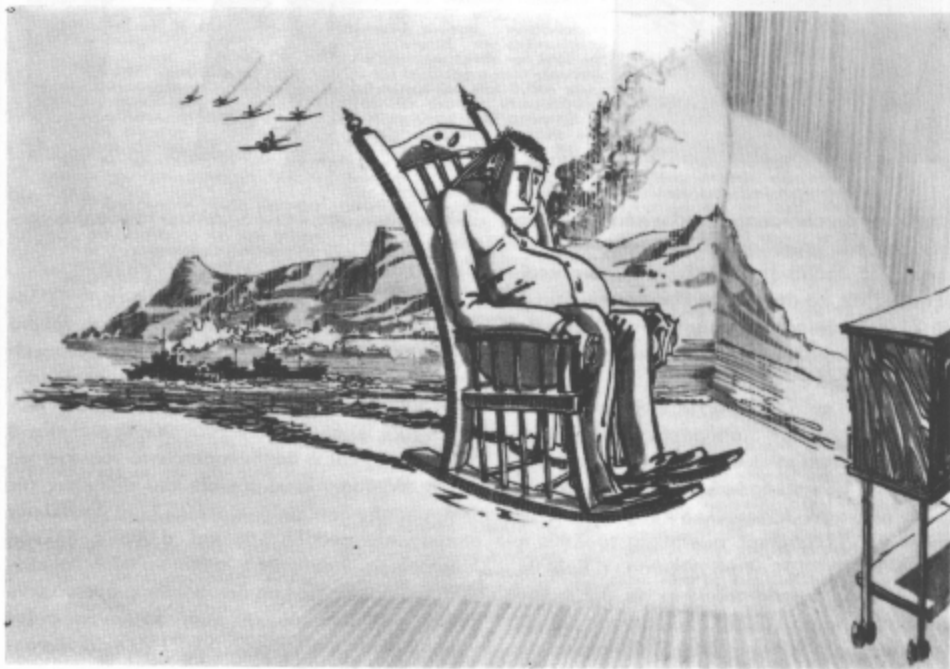
Μᾶς βρῆκε, πού πάει νά πεί πῶς εἶναι ἡδη γεγονός σέ χρόνο καί χώρο ἀνύποπτο συντελεσμένο, ἔξω καί μακριά ἀπό μάς.

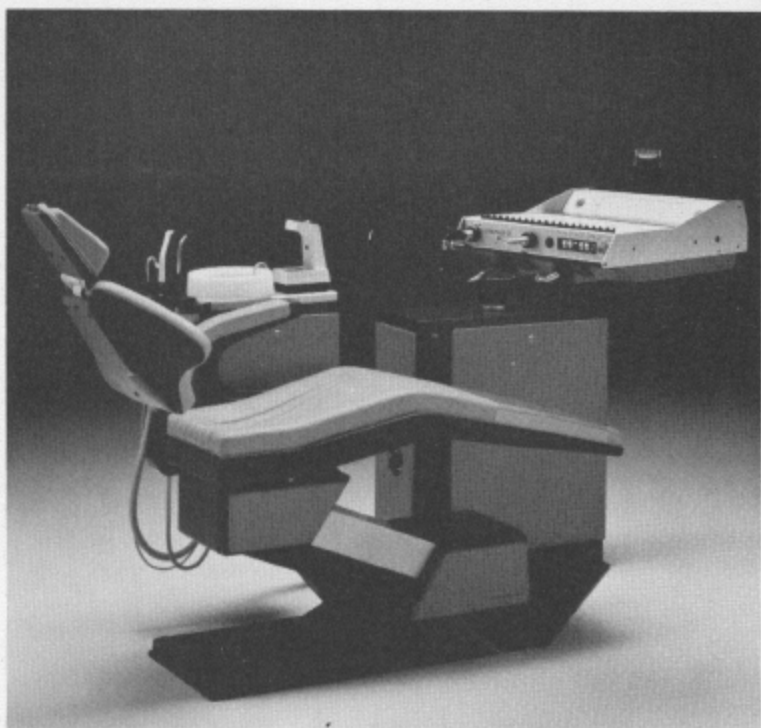
Μᾶς βρῆκε, γιατί πάντοτε τυχαίνει νά βρισκόμαστε ἀμέριμνοι περιηγητές, θεατές ἀνήμεροι νά δράσουμε, νά τό δημιουργήσουμε.

Ἀνίκανοι νά καθορίσουμε τίς ἐπιθυμίες μας ἀπελευθερωμένες ἀπό ψυχολογικές, πολιτικές καί ὅποιες ἄλλες πιέσεις.

Ἀνέτοιμοι νά δεχτοῦμε πῶς τά νησιά ἀνήκουν στά πουλιά, στά ψάρια καί στούς κατοίκους τους...

Ῥαψωδός

Θά κάνετε "αααααααα"!'

όταν θά μᾶς ἐπισκεφθεῖτε στή νέα ἐκθεση
τῶν μηχανημάτων CASTELLINI, Μαυροκορδάτου 9.

Ἡ Casadent καί ὁ διεθνὴς φήμις Ἰταλὸς οἶκος Castellini
σᾶς προσκαλοῦν νὰ ἐπισκεφθεῖτε τὴ ΝΕΑ ἐκθεση ὀδοντιατρῶν
Castellini. Εἶναι ὁ πρῶτος πρακτικὸς τρόπος γιὰ νὰ ἐνημερωθεῖτε
ὕπαιθροισι στὶς τελευταῖες ἐξελίξεις πού ἀφοροῦν ἕνα σύγχρονο
ὀδοντιατρεῖο.

Στὴν ἐκθεση τῆς Casadent, πέρα ἀπὸ τὴ λεπτομερὴ ἐπίδειξη
πού θά σᾶς κάνουμε σὲ ἐγκαταστημένα ὀδοντιατρεῖα, θά σᾶς
ἐφοδιάσουμε μὲ ἐντυπο ὕλκῳ καὶ θά προσπαθήσουμε νὰ
"πλησιάσουμε" μὲ ρεαλισμὸ καὶ φιλικὴ διάθεση τὸ πρόβλημά σας
γιὰ ἕνα καινούργιο ὀδοντιατρεῖο.

Γιατί ἡ μεγάλη σειρά Castellini, ἐπιτρέπει στὴν Casadent
νὰ δημιουργήσει γιὰ σᾶς τὸ σωστὸ συνδυασμὸ μηχανημάτων, σὲ
τιμὴ πού σίγουρα δὲν φανταστήκατε.

"Ἐδῶ" θά κάνετε "αααααααα"!'

CASADENT
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ Ε.Π.Ε.

ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΟΙ ΕΙΣΑΓ. ΟΙΚΟΙ
ΤΟΥ ΙΤΑΛΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

CASTELLINI

ΕΚΘΕΣΗ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ 9
ΑΘΗΝΑ 142, ΤΗΛ. 363.5253
SERVICE ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ 12
ΤΗΛ. 361.8240

